

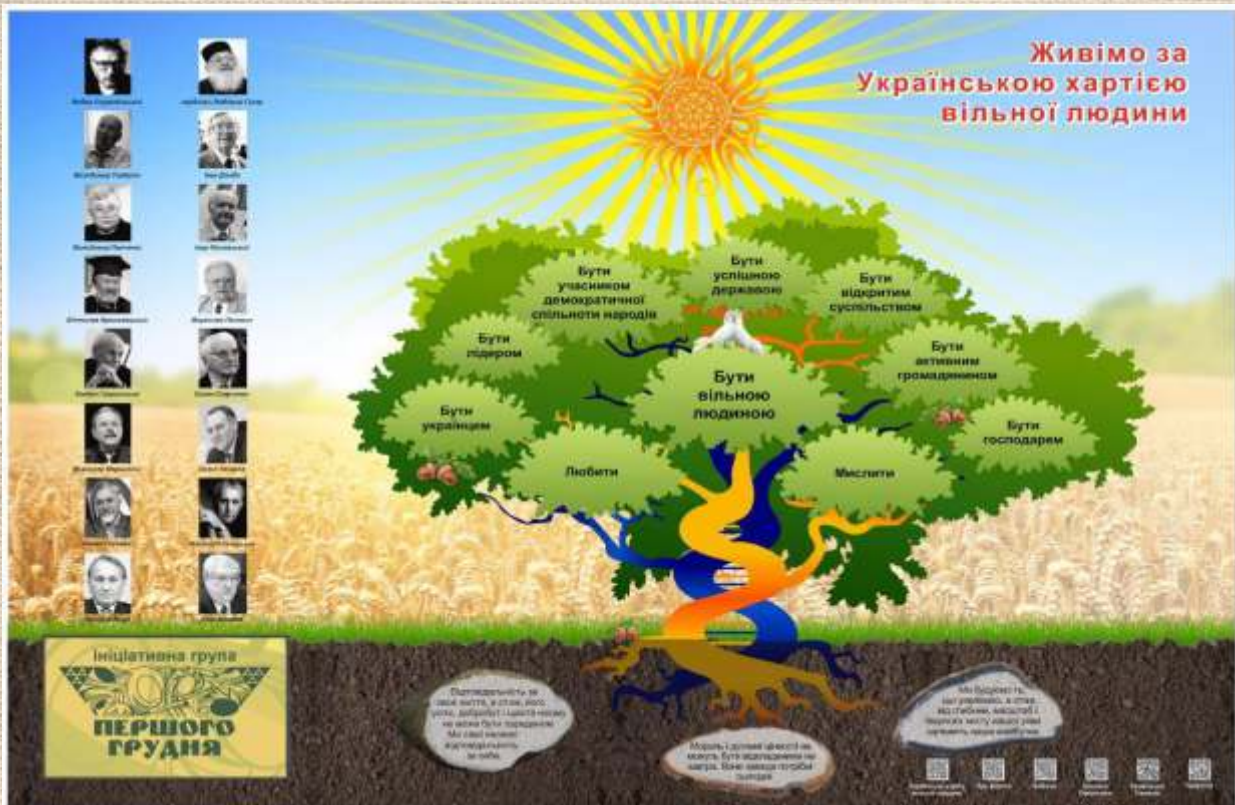
Українська Хартія
вільної людини

ПОСІБНИК

ВІЛЬНА ЛЮДИНА У ВІЛЬНІЙ КРАЇНІ

ЖИВИМО ЗА УКРАЇНСЬКОЮ ХАРТІЄЮ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

Тернопіль 2023

УДК (07): 37.035:172.15

Ж 66

Живімо за Українською Хартією вільної людини – це методичний посібник кращих розробок виховних програм для школи вихідного дня із формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками, за підсумками обласного конкурсу серед педагогів на кращу розробку виховної програми з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками, приуроченого 10-ій річниці укладання УХВЛ / **Редколегія:** О. М. Петровський, В. С. Мисик, О. З. Хома, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. 648 с.

Рецензенти:

Д. В. Вакуленко, співініціатор та експерт обласної програми впровадження УХВЛ у Тернопільській області, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри медичної інформатики ТНМУ ім. І. Я. Горбачевського, голова ГО «Центр Гармонія»;

С. О. Хома, методист, завідувачка центру виховної роботи, захисту прав дитини та громадянської освіти ТОКІППО;

І. М. Ковалик, ініціатор та експерт із реалізації обласної програми впровадження УХВЛ у Тернопільській області, голова громадської організації «Гуртом!».

Упорядники посібника:

Н. Б. Стрийвус, методист, завідувачка відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності ТОКІППО;

Г. І. Герасимчук, методист відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності ТОКІППО;

З. М. Коротюк, методист, завідувачка навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи ТОКІППО.

У посібнику представлено кращі методичні розробки виховних програм для школи вихідного дня із формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками працівників освіти області, переможців обласного конкурсу на кращу розробку виховної програми для школи вихідного дня, організованого і проведеного Департаментом освіти і науки Тернопільської ОВА та Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти у січні 2023 року.

Усі матеріали посібника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол №4 від 07 червня 2023 р.)*

УДК (07): 37.035:172.15

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2023

З М І С Т

Передмова	с. 6
ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ (Програма школи вихідного дня з формування морально-духовних цінностей для здобувачів освіти 8-11-х класів Буцацького ліцею імені Святого Йосафата).....	с. 9
Додатки до програми школи вихідного дня «Цінності сучасної молоді» Буцацького ліцею імені Святого Йосафата	
Вересень (додатки)	с. 38
Жовтень (додатки)	с. 81
Листопад (додатки)	с. 145
Грудень (додатки)	с. 169
Січень (додатки)	с. 195
Лютий (додатки)	с. 199
Березень (додатки)	с. 254
Квітень (додатки)	с. 269
Травень (додатки)	с. 306
ГРОМАДЯНСТВО ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ (Програма школи вихідного дня для здобувачів освіти 9-11 класів Козівського ліцею ім. В. Герети)...	с. 320
Додатки до програми школи вихідного дня «Громадянство вільної людини» Козівського ліцею ім. В. Герети.....	с. 339
ВІЙНА ЗА ЦІННОСТІ (Програма школи вихідного дня для здобувачів освіти 1 – 4 класів Збаразького ліцею № 1)	с. 358
УКРАЇНО, МИ ТВОЇ ДІТИ: ВІРНІ, ВІЛЬНІ ТА НЕЗЛАМНІ (Програма школи вихідного дня Черниховецького ліцею Збаразької міської ради).....	с. 384
Додатки до програми школи вихідного дня «Україно, ми твої діти: вірні, вільні та незламні» Черниховецького ліцею Збаразької міської ради.....	с. 393
І’М UKRAINIAN! (Програма школи вихідного дня Кременецького академічного ліцею імені У. Самчука).....	с. 410
УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ – ГЕНЕТИЧНИЙ КОД НАЦІОНАЛЬНОЇ НЕЗЛАМНОСТІ (Програма школи вихідного дня Ковалівського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Монастириської міської ради).....	с. 463
Додатки до програми школи вихідного дня Ковалівського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Монастириської міської ради	
Розробка виховного заходу «Степан Дудяк – українець із великим серцем» (Визначні постаті краю через призму цінностей Української Хартії вільної людини) Додаток 1	с. 488
Пісні нескореної волі. Матеріали до свята повстанської пісні. Додаток 2	с. 501
ТВОРИМО ПЕРЕМОГУ (Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками Тернопільської Української гімназії ім. І. Франка).....	с. 504
Додатки до виховної програми для школи вихідного дня Тернопільської	

Української гімназії ім. І. Франка

Інтерактивне заняття «Що означає бути лідером» Додаток 1.....	с. 515
Розробка виховного заходу «Цінність державних символів!»	
Додаток 2.....	с. 531
ВІД ЖИТЕЛЯ ДО ГРОМАДЯНИНА... (Виховна програма для школи вихідного дня Тернопільського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум патріарха Йосифа Сліпого»).....	с. 541
Додатки до виховної програми для школи вихідного дня Тернопільського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум патріарха Йосифа Сліпого».....	с. 554
В ДЕСЯТКУ! (Виховна програма школи вихідного дня Шумського центру позашкільної роботи Шумської міської ради).....	с. 615
Додатки до виховної програми школи вихідного дня Шумського центру позашкільної роботи Шумської міської ради.....	с. 626

ПЕРЕДМОВА

*Істинна ціль виховання – це
максимальний розвиток особистості в
розумно організованому суспільстві,
яке буде служити їй, і якому
вона буде служити.*

С. Френе

Нестримно змінюється час, змінюється суспільство і стосунки між людьми. Виховання є одним з найважливіших компонентів освіти в інтересах людини, суспільства, держави, а Українська Хартія вільної людини та цінності, які закладені у ній, на нашу думку, є на сьогодні основним орієнтиром у вихованні учнівської молоді.

*Цінності – це колективний продукт,
і немає диригента на те, щоб вказувати,
яка найважливіша.*

*Цінностей не можна навчитися, або не достатньо
лише вчитися – їх потрібно пережити!
І не згідно розкладу, а постійно!*

Формування життєво необхідних цінностей сучасних здобувачів освіти сьогодні відбувається в умовах глобальної кризи: руйнації системи світопорядку, спричиненої війною російської федерації проти суверенної України. Весь цивілізований світ об'єднався довкола України, щоб дати відсіч рашистському варварству. Злочини російських військових проти українського народу вражають нечуваними звірствами не лише щодо військових, а й мирних жителів окупованих територій. Війна за суверенітет і незалежність України об'єднала все суспільство: військових, волонтерів, медиків, освітян, митців, журналістів, фермерів, працівників сфери послуг тощо. Воєнний стан спонукає до розмірковування кожного про свій особистий внесок у нашу спільну Перемогу. Саме тому освітянами області було розроблено виховні програми для школи вихідного дня із формування виховних цінностей молодого покоління в часи війни з російськими загарбниками. Виховна програма УХВЛ – це проєкт про українців та Україну для них. Документ, який складається з

викладу 10 орієнтирів для українців – це ті напрями, в яких слід працювати кожному українцеві, аби «жити як вільна людина у вільній країні». Основна її мета – дати учням не лише знання, а й сформувати основні життєві цінності.

Процес становлення незалежної демократичної України з її прагненням стати членом європейської спільноти передбачає утвердження в суспільстві цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних, культурних засад, що передбачає використання та впровадження у виховному процесі сучасних педагогічних технологій та методів. Ці та інші завдання можна успішно реалізувати через виховні програми вихідного дня із врахуванням ціннісного спрямування та ключових компетентностей школярів на засадах Української Хартії вільної людини, яка вчить бути патріотом та гідним українцем, що особливо актуально саме в час російської агресії.

У січні 2023 року Департаментом освіти і науки Тернопільської ОВА та Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти організовано і проведено обласний конкурс серед педагогів області на кращу розробку виховної програми з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками, приуроченого 10-ій річниці укладання УХВЛ. За результатами конкурсу підготовлено методичний посібник кращих розробок виховних програм для школи вихідного дня із формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками – «Живімо за Українською Хартією вільної людини».

Виховні програми для школи вихідного дня містять теоретичні та практичні аспекти організації виховної роботи.

Учителі у своїх методичних розробках представили системні програми школи вихідного дня, у яких чітко сформульовано їх актуальність, мету, основні завдання та очікувані результати. До кожної програми додаються розробки заходів на їх реалізацію, у яких педагоги діляться власним досвідом роботи щодо впровадження нових форм, методів і прийомів навчання і виховання учнів. Метою таких заходів є актуалізація важливості впровадження цінностей Української Хартії вільної людини в освітній процес під час війни в

Україні; виховання самостійної особистості, активного члена громадянського суспільства; підвищення ефективності впровадження духовних і моральних цінностей, проілюстрованих в Українській Хартії вільної людини, їх втілення у виховних заходах закладів освіти; сприяння формуванню в дітей та учнівської молоді особистої відповідальності за успіх української держави, утвердження себе як вільної людини у рідній країні.

Запропоновані програми сприятимуть вихованню успішної особистості, спроможної до самореалізації та самоактуалізації у сучасному суспільстві.

Школа вихідного дня – це чудова нагода провести вихідний з користю, отримати нові знання, знайти друзів та спробувати свої сили у різних заходах та проектах. У вихідні дні в учнів надзвичайно багато вільного часу. Тому ми рекомендуємо його не гаяти, а використовувати кожен мить з користю. Уміло складений розпорядок дня дає змогу щодня тією чи іншою мірою розвивати та застосовувати на практиці цінності, які пропагує УХВЛ.

Посібник буде корисним у роботі для заступників з виховної роботи, класних керівників, керівників гуртків з метою організації виховного процесу.

**ВІДДІЛ ОСВІТИ БУЧАЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
БУЧАЦЬКИЙ ЛЦЕЙ ІМЕНІ СВЯТОГО ЙОСАФАТА**

ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

**ПРОГРАМА ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ
З ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ**

ПАСПОРТ ПРОГРАМИ

1. Тема. Цінності сучасної молоді (*Програма школи вихідного дня з формування морально-духовних цінностей*)

2. Вікова категорія. Програма розрахована на здобувачів освіти 8-11-х класів

3. Форми проведення – онлайн (деякі форми роботи офлайн)

4. Прізвище, ім'я, по батькові автора: колектив авторів: заступник директора з виховної роботи Левкович Б. Б., заступник директора з НМР Борис Р. І., практичний психолог Воронюк Г. Г., духовник ліцею Йосафат Фітель, ЧСВВ, вихователі ліцею: Велещук В. Й., Гладун Г. І., Дутчак І. Я., Зазля В. М., Савченко В. І., Швидка М. В.

5. Місце роботи: Бучацький ліцей імені Святого Йосафата

Підпорядкування – відділ освіти Бучацької міської ради

Адреса електронної пошти – kolegiumbuch@gmail.com

«ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Програма школи вихідного дня з формування морально-духовних цінностей

I. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОГРАМИ

Світ, у якому ми живемо в даний момент, складний. Важливою проблемою того, що людство все більше втрачає свої моральні цінності, є те, що зараз наша держава перебуває у стані війни. Навколо панує страх, паніка та стрес. Дехто зовсім не цінує щирість, справедливість, дружбу, любов. Люди перестали довіряти один одному та стали жорстокими. Це не що інше, як занепад моральності, жахлива проблема нашої сучасності. Змінюється світ, змінюються переконання, змінюється ментальність, змінюються люди.

Молодь є рушійною силою, яка відіграє особливу роль у розвитку суспільства. Українці налаштовані на зміни в країні і наполегливо долучаються до їх реалізації. А для цього дуже важливо формувати в підлітків морально-духовні цінності. Саме їх пропагує Українська Хартія вільної людини.

УХВЛ сприяє всебічному розвитку особистості шляхом навчання та виховання, що є основою єдності інтересів людини, родини, суспільства та держави. Автори Хартії пропонують 10 ціннісних орієнтирів: бути вільною людиною, бути українцем, бути активним громадянином, любити, мислити, бути господарем, бути лідером, бути відкритим суспільством, бути успішною державою, бути учасником демократичної спільноти народів. Хартія – це вибір бути.

Наріжними каменями Хартії є три прості думки.

Перше. Відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе.

Друге. Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Третє. Ми будуємо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє.

Сьогодні гостро постає питання про нехтування учнями та молоддю загальнолюдських цінностей, порушення особистих прав людини, нетолерантне ставлення дітей одне до одного. Тому дуже важливо зрозуміти необхідність морально-етичних та духовних цінностей в суспільстві.

Школа вихідного дня – це чудова нагода провести вихідний з користю, отримати нові знання, знайти друзів та спробувати свої сили у різних заходах та проєктах. Особливо вона актуальна для нашого закладу освіти, оскільки ліцей – інтернатного типу, в якому навчаються та виховуються юнаки 8-11 класів. У вихідні дні у них надзвичайно багато вільного часу. Тому ми рекомендуємо його не гаяти, а використовувати кожен мить з користю. Уміло складений розпорядок дня дає змогу щодня в тій чи іншій мірі розвивати та застосовувати на практиці морально-духовні цінності, які пропагує УХВЛ.

Дана програма розроблена на навчальний рік за місяцями відповідно до розпорядку вихідного дня, який функціонує в ліцеї.

II. МЕТА ПРОГРАМИ:

- організувати вільний час в учнів у вихідні та святкові дні;
- формувати в ліцеїстів духовні і моральні цінності, особисту відповідальність за власне життя, здоров'я, емоції та дії;
- формувати почуття патріотизму, бути вільними, справедливими українцями своєї держави;
- формувати в учасників мотивацію до самовдосконалення;
- формувати в учнів активну громадянську позицію;
- розвивати креативне мислення;
- виховувати почуття любові до себе та інших;
- розвивати лідерські якості особистості.

III. ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ:

- розробити виховні заходи для функціонування школи вихідного дня з метою формування духовних і моральних цінностей учнів відповідно до Української Хартії вільної людини;
- апробувати комплекс виховних заходів із формування в свідомості учнів цінностей, викладених у Хартії, в освітньому закладі;

- оцінити вихідний та завершальний рівень духовної і морально-етичної, громадянської, національно-патріотичної компетентностей учнів.

IV. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

У закладі освіти ставимо перед собою модель виховання

- свідомого християнина-патріота;
- етично і морально-духовно-зрілої особистості;
- відповідального лідера з активною громадянською позицією, здатного запалити інших любов'ю і правдою;
- творчого, комунікативного ліцеїста, наповненого любов'ю і радістю життя.

V. ОПИС НАЯВНОГО І НЕОБХІДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

- екран, проектор, ноутбук, мобільні телефони, музична колонка;
- кольоровий папір, ножиці, ватман, кольорові олівці, маркери;
- олівці, кольорові стікери, аркуші А-4;
- Святе Письмо;
- Свічка;
- Гітара;
- матеріали для виготовлення годівниць, шпаківень;
- скло, фарби;
- маршрутні листи для організації квестів;
- спортивний інвентар: м'ячі (футбольні, волейбольні), тенісний стіл (ракетки, тенісний м'ячик), канат, обручі, скакалки, еластичні мотузки);
- інвентар для приготування козацьких страв (казанок, шампурі, сітка, дрова, ложка, миска);
- продукти харчування.

VI. ПЛАН ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ

Розпорядок дня на вихідні дні в Буцацькому ліцеї ім. Святого Йосафата

Субота

- 8⁰⁰ – 8¹⁰ – Вставання
- 8¹⁰ – 8³⁰ – Ранкова гігієна, порядок у кімнатах
- 8³⁰ – 8⁴⁰ – Ранішні молитви (особисто)
- 8⁴⁰ – 8⁵⁵ – Перекличка, руханка
- 9⁰⁰ – 9³⁰ – Сніданок
- 9³⁰ – 12³⁰ – Самопідготовка (у класах), участь у роботі гуртків, спортивних змаганнях, секціях МАНу, олімпіадах
- 12³⁰ – 13⁰⁰ – Обід
- 13⁰⁰ – 14⁰⁰ – Вільний час

14⁰⁰ – 16³⁰ – Перегляд кінофільмів
16³⁰ – 17³⁰ – Година дозвілля
17³⁰ – 17⁵⁰ – Підвечірок
18⁰⁰ – 18⁵⁵ – Вільний час
18³⁰ – 18⁵⁰ – Вечеря
19⁰⁰ – 20⁴⁵ – Прибирання кімнат, вільний час
20⁴⁵ – Година духівника
21⁰⁰ – 22¹⁵ – Приготування до сну, вечірня гігієна
З 22¹⁵ – Сонний час

Неділя

8⁰⁰ – 8¹⁰ – Вставання
8¹⁰ – 8³⁰ – Ранкова гігієна, порядок у кімнатах
8³⁰ – 8⁴⁰ – Ранішні молитви (особисто)
8⁴⁰ – 8⁵⁵ – Перекличка, руханка
9⁰⁰ – 9³⁰ – Сніданок
9³⁰ – 10³⁰ – Прогулянка на свіжому повітрі, рухливі ігри
10³⁰ – 12³⁰ – Вільний час
12³⁰ – 13⁰⁰ – Обід
14⁰⁰ – 15³⁰ – Свята Літургія
15³⁰ – 16³⁰ – Перегляд кінофільмів
16³⁰ – 17³⁰ – Година дозвілля
17³⁰ – 17⁵⁰ – Підвечірок
18⁰⁰ – 18³⁰ – Вільний час
18³⁰ – 18⁵⁵ – Вечеря
19⁰⁰ – 20³⁰ – Вільний час
20³⁰ – 21⁰⁰ – Година духівника
21⁰⁰ – 22⁰⁰ – Приготування до сну, вечірня гігієна
З 22¹⁵ – Сонний час

Оскільки розпорядок дня однаковий для всіх вихідних днів, у своїй програмі наводимо лише заходи, що проводяться у години дозвілля та вільний час. Виховні моменти різнопланові, тому що під час повітряної тривоги не завжди є можливість провести ті чи інші заходи. Маючи в укритті телевізор та Інтернет, практикуємо переглядати фільми за умови, якщо є світло.

ВЕРЕСЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: формувати активну громадянську позицію, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути господарем», «Бути відкритим суспільству», «Бути активним громадянином», виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею зберегти природу.

✚ Руханка «Поїздка в Карпати».

✚ Перегляд фільму «Завтра» (<https://ukr.uzor.su/37818-film-zavtra-2015.html>) на тему екоактивізму, подолання екологічної кризи. Обговорення фільму (моральна дилема). Гра «Природа в моєму житті» (Додаток 2).

✚ Екскурсія на Буцацький замок. Легенда про замок. Фотоквест «Найоригінальніше фото біля замку» (Додаток 3).

✚ Робота з учнями, які навчаються дистанційно. Віртуальна подорож «Музеї просто неба» (Додаток 4).

✚ Хвилини духовності. Вправа «Молитва серця» (Додаток 9).

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: розвивати емоційний інтелект і сенситивність методом кольоротерапії, підвищувати рівень творчої активності особистості, адаптація дітей у новому середовищі та колективі. Знайти емоціям адекватне творче вираження на папері. Розвинути навички самопізнання, цінностей «Любити», «Мислити», «Бути господарем»

✚ Рухливі спортивні ігри «Долаємо труднощі разом» (Додаток 5).

✚ Техніка «Зірка почуттів» (Додаток 6).

✚ Тренінгове заняття на створення позитивної комфортної атмосфери в колективі «Згуртування групи» (Додаток 7).

✚ Заняття «Малюнок на склі» (Додаток 8).

✚ Година з духівником «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14).

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: ознайомити учнів із поняттями «лідер» та «лідерство»; визначити ознаки та якості, які притаманні лідеру; виховувати почуття відповідальності, бажання працювати в учнівському самоврядуванні закладу, доводити розпочату справу до кінця, розвивати лідерські якості дітей, увагу, вміння виконувати дії за алгоритмом, працювати в команді на спільний результат, розвивати кмітливість і розсудливість, цінності: «Мислити», «Бути лідером», «Бути активним громадянином».

✚ Руханка.

✚ Година спілкування «Лідер – це...» (Додаток 10).

✚ Перегляд відео:

1. Психологія лідера! Як стати лідером? Головні лідерські якості (6 хв.) <https://www.youtube.com/watch?v=c2Gys-NVwwg&t=182s>

2. Як спілкується Лідер? Психологія Спілкування (5 хв.)

https://www.youtube.com/watch?v=JU_Cp_gYU5U

3. «Лідер – це відповідальність» (3хв.)

https://www.youtube.com/watch?v=V_m72Arzo9I&t=5s

✚ Квест «Я – справжній лідер» (Додаток 11).

✚ Хвилини духовності. Вправа «Дискусійне коло і пусте крісло» (Додаток 14).

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати активну громадянську позицію; розкрити зміст цінності «Бути українцем»; розвивати прагнення бути свідомими громадянами, патріотами своєї держави; виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, гордитися своєю Батьківщиною, популяризувати Українську Хартію вільної людини для формування громадянської компетентності ліцеїста.

✚ Прогулянка на стадіон, гра у футбол.

✚ Брифінг «День пам'яті жертв фашизму» (Додаток 13).

✚ Перегляд документального фільму «Золотий вересень. Хроніка Галичини 1939 – 1941 рр.». Обговорення.

(<https://www.youtube.com/watch?v=EfXnxyVngkE&t=2s>)

✚ Індивідуальні бесіди з учнями, які навчаються дистанційно «Як правильно навчатися на дистанційному».

✚ Година з духівником. Вправа «Ідейна кавка» (Додаток 14).

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: сприяти формуванню в учасників особистої системи цінностей, усвідомлення пріоритету духовних цінностей, визначення життєвої мети.

Цінності: «Любити», «Мислити», «Бути активним громадянином»

✚ Десять вправ для ранкової зарядки (Додаток 12).

✚ Екскурсія в село Зарваниця Тернопільської обл. Участь у Святій Літургії, Хресна дорога.

✚ Спільна Вервиця у церкві. Хвилини духовності.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

День українського кіно

Мета дня: ознайомити учнів із українським кіномистецтвом, його історією, з життям та творчістю видатних українських акторів та режисерів. Розвивати ціннісне ставлення до мистецтва, підвищувати культурний рівень учнів. Виховувати патріотизм та любов до рідного краю, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути вільною людиною», «Бути активним громадянином».

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, рухливі ігри (Додаток 5).

✚ Пресконференція «Кіно в Україні» (Додаток 16).

✚ Буккросинг «Кіно в моєму житті» (Додаток 18).

✚ Година з духівником. «Адорація Пресвятої Тайни Євхаристії» (Додаток 15).

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: розкрити суть трагедії Бабиного Яру, пояснити її вплив на долю людства, викрити людиноненависницьку політику нацизму; формувати історичну пам'ять сучасників, формувати в учнів усвідомлення того, що мир, життя і злагода між людьми – найвищі на землі цінності; розвивати пізнавальну активність, вміння критично аналізувати історичні та літературні факти, робити власні висновки, виховувати почуття патріотизму й національної свідомості, цінності: «Любити», «Бути вільною людиною», «Мислити».

✚ Фіззарядка.

✚ Перегляд документального фільму «Бабин Яр у пошуках пам'яті...».

<https://www.youtube.com/watch?v=FPkfoAgWncM>. Рефлексія (Додаток 19).

✚ Майстер-клас із виготовлення патріотичних браслетів «В єдності наша сила».

✚ Робота з учнями, які навчаються дистанційно: перегляд презентації «Бабин Яр – незагоєна рана» (Додаток 21).

✚ Спільна Вервиця в церкві за загиблих в Бабиному Яру.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати активну громадянську позицію, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути господарем», виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, налагодження стосунків батьків та дітей, любов до батьків, обман як механізм захисту, значення совісті в підлітковому віці, дружба в підлітковому віці.

✚ Прогулянка на стадіон, гра у футбол.

✚ Перегляд фільму «Люблю тебе, мамо» на тему стосунків батьків та дітей <https://www.kinofilms.ua/movie/100227/>. Обговорення (Додаток 21).

✚ Гра «Правда чи брехня» (Додаток 22).

✚ Засідання Братства Святого Йосафата.

✚ Година з духівником. «Свято доброти і милосердя» (Додаток 17).

ЖОВТЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: популяризація Української Хартії вільної людини для формування громадянської компетентності школяра, ознайомити з поняттям «Бути вільною людиною»; розвивати бажання бути вільною, самостійною людиною.

✚ Фіззарядка.

✚ Відверта розмова з елементами тренінгу «Людина приречена бути вільною» (Додаток 1).

✚ Перегляд фільму «Юність» <https://eneyida.tv/3446-yunist.html>. Обговорення (Додаток 2).

✚ Хвилини духовності. Читання Святого Письма, молитва Словом Божим.

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: розвивати уміння презентувати себе з позитивного боку, вчити відкривати свої сильні сторони, формувати в учнів активну громадську позицію, поглибити знання про поняття «громадянин».

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, рухливі ігри (Додаток 5, Вересень).

✚ Тренінгове заняття «Бути активним громадянином». Вправи «Золота рибка», «Самопрезентація» (Додаток 3).

✚ Перегляд кінофільму «Наші котики» про події 2014 року на початку російсько-Української війни <https://www.youtube.com/watch?v=69В6aoKwgvU> Обговорення фільму (Додаток 4).

✚ Година спілкування «Я – громадянин України» (Додаток 5).

✚ Вечірні молитви. Година з духівником.

ДРУГА СУБОТА

День Українського козацтва

Мета дня: пригадати з учнями події виникнення історичного явища – козаччини; розвивати комунікативні навички учнів; розвивати інтерес до історичного минулого України, зацікавленість до вивчення історії; виховувати почуття національної свідомості, поваги до героїчного минулого та традицій українського народу, любові до рідної землі та гордості за славне минуле.

✚ Руханка.

✚ Бібліо-фольк-party (виховний захід) «Покрова – свято козацьке» (Додаток 6).

✚ Військово-спортивна гра «Козацькі розваги» (Додаток 7).

✚ Онлайн тест для учнів, які навчаються дистанційно «Яка ти історична постать» (Додаток 8).

✚ Спільна Вервиця в церкві за перемогу та мир в Україні.

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: популяризація української Хартії вільної людини для формування громадянської компетентності школяра; розвивати поняття «Бути вільною людиною».

✚ Прогулянка на стадіон, гра у футбол.

✚ Рекламна гра-конкурс Book Slam (букслем) «Я прочитав про волю і вам раджу». Вправи «Воля», «Продовж думку «Бути вільною людиною – це..» (Додаток 9).

✚ Перегляд фільму «Кіборги» про події, що дійсно відбувалися на Донбасі <https://kinoukr.com/344-kiborgu.html>. Обговорення (Додаток 10).

✚ Година з духівником. Тематичні роздуми у вечірній час.

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: формувати активну громадянську позицію, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути активним громадянином», виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею зберегти природу.

✚ Ранкова гімнастика.

✚ Екскурсія у село Рукомиш Чортківського р-ну.

✚ Спільна Вервиця в церкві за воїнів України, зокрема вчителів ліцею, які захищають нашу державу.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати активну громадську позицію, розширювати її, поглиблювати поняття громадськості та знання про Україну; розкрити зміст цінності «Бути українцем»; розвивати прагнення бути свідомими громадянами, патріотами своєї держави; виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, гордитися своєю Батьківщиною.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, рухливі ігри.

✚ Інтелектуально-розважальна гра «Горде ім'я – українець!» (Додаток 11).

✚ Перегляд документального фільму «Соловей співає» про вибір мови спілкування <https://www.youtube.com/watch?v=rDErIyEQFGM&t=16s>. Обговорення (Додаток 12).

✚ Коло думок «Психологічний портрет українця-патріота», «Держава моєї мрії» (Додаток 13).

✚ Година з духівником. Практичні вправи «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14, Вересень).

ЧЕТВЕРА СУБОТА

День щастя

Мета дня: розкрити глибину розуміння поняття «щастя» для кожного з учасників; допомогти учасникам глибше засвоїти поняття «щастя» та сприяти розвитку унікального вміння володіти ним, створення гарного настрою, позитивного емоційного фону, атмосфери щирості та довіри, налаштувати на вільну атмосферу в групі, доброзичливе ставлення один до одного; допомогти учасникам більше дізнатися один про одного, скоротивши дистанцію у спілкуванні.

✚ Фіззарядка.

✚ Виховна година «Хочу бути щасливою людиною» (Додаток 14).

✚ Перегляд кінофільму «В гонитві за щастям» про чоловіка, який пройшов шлях від бідного торгового представника до брокера – Кріса

Гарднера. <https://eneyida.tv/5749-u-honytvi-za-shchastjam.html>. Обговорення (Додаток 15).

✚ Тренінг «У пошуках щастя або дозволь собі бути щасливим» (Додаток 16).

✚ Спільна Вервиця в церкві за щасливе майбутнє ліцейної спільноти.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: вчити дітей цінувати та виховувати потребу в милосерді, толерантності, чесності, доброті, повазі; виховувати активну, позитивну життєву позицію та формувати вміння взаємодіяти з оточуючими; формувати бажання постійного самовдосконалення, цінності: «Любити», «Мислити».

✚ Прогулянка на стадіон, гра у футбол.

✚ Свято доброти і милосердя «Ланцюжок добра, або завжди варто починати з себе» (Додаток 17).

✚ Презентація «Булінг: цькування, виклики та протидія» для учнів, які навчаються дистанційно (Додаток 18).

✚ Година духівника. Адорація Пресвятої Тайни Євхаристії (Додаток 15, Вересень).

ЛИСТОПАД

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: сприяти гармонійному розвитку особистості учня з урахуванням вікових особливостей, інтелекту та інтересів кожної дитини; забезпечити активний відпочинок дітей на свіжому повітрі; створити умови для досягнення оптимального рівня вихованості учнів; популяризувати цінності УХВЛ для формування українця – громадянина – патріота (новели УХВЛ «Бути українцем», «Бути вільною людиною», «Бути активним громадянином», «Бути учасником демократичної спільноти», «Мислити»); виховувати гордість за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії Січових Стрільців та теперішніх воїнів-захисників України.

✚ Фіззарядка (Додаток 1).

✚ Перегляд документального фільму про січових стрільців «1918-1919: Легіон. Хроніка Української Галицької Армії»

(<http://moviestape.net/dokumentalnyj/8361-legion-hronika-ukrainskoi-galyskoi-armii-1918-1919.html>) (Додаток 2).

✚ Відвідування могили Січових Стрільців на Нагірянці та участь у панахиді.

✚ Вільний час (робота із учнями, які навчаються дистанційно, обговорення фільму «Легіон»).

✚ Спільна Вервиця в церкві за загиблих січових стрільців.

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати у молоді високу патріотичну свідомість, національну гідність. (Новели «Бути українцем», «Бути вільною людиною»). Виховувати компетентну особистість, здатну здійснювати самостійний вибір та приймати відповідальні рішення відповідно до новел УХВЛ «Бути активним громадянином», «Бути лідером». Підвищувати працездатність учнів, розумову та фізичну активність.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. Флешмоб «Барви осіннього лісу» (Додаток 3).

✚ Тренінгове заняття «Бути лідером» (Додаток 4).

✚ Квест «Вік живи – вік учись» (Додаток 5).

✚ Година з духівником. Вправа «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14, Вересень).

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: розвивати комунікативні навички, культуру взаємодії з оточуючими; відповідальність за себе та інших; формувати свідоме ставлення до того, що здоров'я потрібно берегти; подолання негативних навичок і звичок поведінки, які сформувалися внаслідок помилок і недоліків виховання; виховувати кмітливість, дружелюбність, донести до учнів зміст УХВЛ про те, що одне з найважливіших завдань вільної людини – самостійно мислити (Новела УХВЛ «Мислити»)

✚ Ранкова гімнастика.

✚ Перегляд відеопрезентації до дня доброти (Додаток 6).

✚ Конкурс «Похвали сусіда» (Додаток 7).

✚ Флешмоб до Всесвітнього дня Доброти «Подаруй долоньку доброти захиснику України».

✚ Виготовлення окопних свічок для захисників України.

✚ Конкурс малюнків (із залученням учнів дистанційної форми навчання).

✚ Спільна Вервиця в церкві за перемогу добра над злом, за мир в Україні.

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: утвердження в учнівському колективі духовно-моральних цінностей і людської гідності та принципів толерантності; формувати свідоме ставлення до вивчення української мови (новела «Мислити»);

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. Фотоквест «Найкращий куточок ліцею».

✚ Перегляд фільму «Толерантність – дорога до миру та співпраці» (Додаток 8).

(<https://youtube.com/watch?v=Lq-sfcFC6k4&si=EnSIkaIECMiOmarE>).

Обговорення фільму.

✚ Інтелектуально-розважальна гра до Дня української писемності та мови «Найрозумніший» (Додаток 9).

✚ Година з духівником. Вправа «Молитва серця» (Додаток 9, Вересень).

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: розвивати бажання бути вільною, самостійною людиною (Новели «Бути відкритим суспільством» та «Бути учасником демократичної спільноти народів»); формувати лідерські якості у вихованців, активну громадянську позицію (Новели «Бути господарем», «Бути лідером»); розвивати креативність мислення, духовну та політичну україноцентричність (новели «Бути українцем», «Бути вільною людиною»)

✚ Ранкова руханка.

✚ Поїздка у с. Зубрець Чортківського району. Відвідування могили випускника Бучацького ліцею ім. Св. Йосафата 2009 року, Героя Небесної Сотні, Ігоря Костенка. Участь у панахиді.

✚ Перегляд документального фільму про Революцію Гідності «Майдан Гідності». Обговорення фільму (Додаток 10).

(https://www.youtube.com/watch?v=_oLikK1H2Cc&ab_channel)

✚ Спільна Вервиця в церкві за Героїв Небесної Сотні.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: розширити та поглибити знання учнів про покровителя ліцею – Святого священномученика Йосафата Кунцевича (новели «Бути лідером», «Любити», «Бути учасником демократичної спільноти народів»); привчати школярів до самостійної пошукової роботи (новела «Мислити»); розвивати творчі здібності, цікавість до минулого свого народу та церкви («Бути вільною людиною» та «Бути активним громадянином»); виховувати любов та повагу до постаті святого священномученика Йосафата (Новела «Бути українцем»).

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. Рухливі ігри.

✚ Репетиція вистави «Тернина Христової єдності». Приготування костюмів та декорацій (Додаток 11).

✚ Перегляд документального фільму про покровителя ліцею – Святого священномученика Йосафата Кунцевича «Апостол єдності та віри» (Додаток 12).

(https://www.youtube.com/watch?v=4d6KwePY-ns&t=3s&ab_channel).

Обговорення фільму.

✚ Вікторина «Що ти знаєш про Йосафата Кунцевича?»

✚ Година з духівником. Вправа «Ідейна кава» (Додаток 14, Вересень).

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: удосконалити знання учнів про трагічні роки Голодомору 1932-1933 років в Україні та його наслідки для українського народу (Новела «Бути українцем»); розкривати індивідуальні особливості кожного учня; виховувати в дітей повагу до історичного минулого свого народу, до своїх земляків, які вистраждали і пережили страшні роки геноциду, непримиренне ставлення до насильства над людиною. (Новела «Бути активним громадянином»).

✚ Ранкова гімнастика.

✚ Перегляд документального фільму про Голодомор 1932-1933 рр. «Голодомор. Шокуючі зізнання очевидців». Обговорення фільму (Додаток 13). (<https://youtube.com/watch?v=AQUhzMejxhY&si=EnSIkaIECMiOmarE>).

✚ Участь у панахиді до річниці Голодомору. Акція «Запали скорботну свічку».

✚ Спільна Вервиця в церкві за жертв Голодомору.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: сприяти формуванню в учасників особистої системи цінностей, усвідомлення пріоритету духовних цінностей, визначення життєвої мети. Цінності: «Любити», «Мислити», «Бути активним громадянином»

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, естафети з м'ячем.

✚ Екскурсія визначними місцями Тернополя.

✚ Відвідування вистави в Тернопільському драмтеатрі.

ГРУДЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: познайомити учнів із поняттям «волонтер», з особливостями волонтерської діяльності на прикладі роботи місцевих волонтерів; мотивувати до добродійності, виховувати співчуття та милосердя до людей, які потребують допомоги; стимулювати пізнавальний інтерес до основ моральної культури, формувати цінності доброти, любові до ближнього.

✚ Фіззарядка (Додаток 1).

✚ Філософський стіл про волонтерство у світі та Україні до Дня волонтера. Перегляд відеопрезентації «Волонтери – люди доброї волі» (Додаток 2).

(<https://www.youtube.com/watch?v=q1TZ6vQzcX8>).

✚ Відвідування Волонтерського центру в м. Бучач.

✚ Виготовлення маскувальної сітки для захисників України.

✚ Хвилини духовності. Вправа «Молитва серця» (Додаток 9, Вересень).

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: залучати підлітків до волонтерської діяльності; розвивати ініціативність в співпраці з громадськими організаціями та установами (Новели «Бути лідером», «Бути учасником демократичної спільноти народів»).

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. Рухливі ігри.

✚ Перегляд фільму «Воїни України 2022». Обговорення фільму (Додаток 3).

(<https://www.youtube.com/watch?v=pzVqHTQhtyw&t=1788s>).

✚ Виготовлення маскувальної сітки для захисників України.

✚ Спільна Вервиця в церкві за захисників України.

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: формування людської гідності, свободи особистості, міжособистісних стосунків у дусі толерантності, дружби, миролюбності, доброти; передача знань про права людини в національному вимірі, про взаємозв'язок прав людини та громадянина; формування ставлення до загальнолюдських цінностей та активної громадської позиції, сприяти розвитку правової та громадянської компетентностей, активізувати пізнавальну активність учнів; формувати вміння узагальнювати, міркувати (новели «Мислити». «Бути вільною людиною»).

✚ Ранкова руханка.

✚ Перегляд відеопрезентації до дня прав людини. «Права і свободи людини. Класифікація прав людини» (Додаток 4).

(<https://vseosvita.ua/library/prezentacia-tema-prava-i-svobodi-ludini-klasifikacia-prav-ludini-172148.html>). Відеоролик «Права людини» (<https://www.youtube.com/watch?v=cdStUDv3laM>) (Додаток 5).

✚ Фотофлешмоб до Дня прав людини (створення відеоролика).

✚ Квест «Що таке права людини? Чому вони важливі?»

✚ Година духівника. Вправа «дискусійне коло і пусте крісло» (Додаток 14, Вересень).

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: сприяти формуванню в учасників особистої системи цінностей, усвідомлення пріоритету духовних цінностей, визначення життєвої мети. Цінності: «Любити», «Мислити», «Бути активним громадянином»

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. Рухлива гра «Міні-естафета» (Додаток 7).

✚ Експедиція в село Язловець Чортківського району.

✚ Година з духівником. Адорація Пресвятої Тайни Євхаристії (Додаток 15, Вересень).

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: Прослава і подяка Богові за дар спільноти. Побачити плоди практикування мети і завдань спільноти. Скласти наші побажання і мрії у майбутнє розвитку спільноти. Зауважити і подякувати за кожного учасника спільноти як дар для спільного добра. Реалізація таланів кожного у проведенні свята

- ✚ Фіззарядка (Додаток 1).
- ✚ День спільноти священномученика Йосафата.
- ✚ Виготовлення банера «Братство Святого Йосафата».
- ✚ Фотоквест «Четверта річниця братства».
- ✚ Година духовності. Молитва серця (Додаток 9, Вересень).

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: розкрити образ Святого Миколая, який увійшов у народну свідомість як заступник, чудотворець, помічник; сприяти розвитку мотивації до добрих вчинків, виховувати віру в силу добра; викликати в дітей позитивний емоційний стан; ознайомити із традиціями й обрядами рідного народу; виховувати любов і повагу до традицій та обрядів рідної України; створити атмосферу добра і дружби, виховувати у дітей чуйність, доброту, доброзичливість, увагу, милосердя, вдячність, розвивати комунікативну та полікультурну компетентності, формувати соціальну, інформаційну компетентності та компетентність творчої діяльності

- ✚ Прогулянка на свіжому повітрі.
- ✚ Творчий вечір «Іде в гості Миколай, ти з добром його стрічай» (Додаток 8).
- ✚ Вікторина до Дня Святого Миколая (Додаток 9).
- ✚ Година з духівником. Свято доброти «Слідами Святого Миколая».

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: залучати підлітків до волонтерської діяльності; розвивати ініціативність в співпраці з громадськими організаціями та установами (Новели «Бути лідером», «Бути учасником демократичної спільноти народів»).

- ✚ Фіззарядка (Додаток 1).
- ✚ Випікання різдвяних пряників.
- ✚ Написання листів захисникам України.
- ✚ Волонтерський проєкт «Подаруй свято українському воїну».
- ✚ Хвилини духовності «Як правильно підготуватись до Різдва».

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: ознайомити учнів зі змістом святкування Різдва Христового, символами різдвяних свят; виховувати повагу та шанобливе ставлення до українських традицій і звичаїв, розвивати навички критичного мислення

- ✚ Прогулянка на свіжому повітрі, естафети з м'ячем.
- ✚ Театралізоване дійство «Зібралися в дорогу три царі...» (Додаток 10).
- ✚ Майстер-клас «Різдвяні янголи» з виготовлення новорічних прикрас.
- ✚ Година з духівником. Дійство «Із Різдом у серці».

СІЧЕНЬ

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: поглибити знання учнів про історичний факт злуки українського народу, його значення; формувати риси громадянина української держави, розвивати інтерес до вивчення історії рідного народу, виховувати глибоку повагу та любов до Батьківщини, патріотизм, гордість за рідну державу, почуття національної свідомості, поваги до героїчного минулого українського народу, слухацьку та сценічну культуру.

- ✚ Прогулянка на свіжому повітрі, ліплення снігових ангелів.
- ✚ Перегляд документального фільму про січових стрільців «День Соборності: як об'єдналися дві частини України»

<https://www.youtube.com/watch?v=uN3guZ04omA&t=316s> (Додаток 1).

- ✚ Історичний квест до дня Соборності України (Додаток 2).
- ✚ Флешмоб «Живий ланцюг єднання».
- ✚ Година з духівником. Тематичні роздуми у вечірній час.

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: формувати риси громадянина української держави, виховувати глибоку повагу та любов до Батьківщини, патріотизм, гордість за рідну державу, почуття національної свідомості, поваги до героїчного минулого українського народу, виховувати почуття відповідальності та лідерські якості

- ✚ Руханка «Козацькому роду нема переводу» (Додаток 3).
- ✚ Теренова гра «Боротьба за прапор» (Додаток 4).
- ✚ Плетіння маскувальної сітки для ЗСУ.
- ✚ Спільна вервиця в церкві за Мир в Україні.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: формування в учнів почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії та героїчного минулого; формування й розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Вітчизни, на прикладі подвигу однолітків; формування інтересу до літератури про бій під Крутами.

- ✚ Експерсія в музей «Меморіал».
- ✚ Перегляд фільму «Крути» <https://eneyida.tv/2201-kruty-1918.html> (Додаток 5).
- ✚ Плетіння маскувальної сітки для ЗСУ.

- ✚ Година з духівником. Адорація Пресвятої Тайни Євхаристії.

ЛЮТИЙ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: привернути увагу учнів до проблем використання енергії, ознайомити зі способами економії енергії; розвивати почуття власної відповідальності за енергозбереження; виховувати активність, самостійність, вміння висловлювати власну думку (новела «Бути активним громадянином», «Бути учасником демократичної спільноти народів»).

- ✚ Руханка «Доброго вечора, ми з України» (Додаток 1).

- ✚ Година пізнання «Як зберегти енергію» (Додаток 2).

- ✚ Екскурсія на Бучацьку ГЕС «Топольки».

✚ Хвилини духовності. Читання Святого Письма, молитва Словом Божим.

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: розширення та поглиблення знань про безпечний Інтернет та соціальні мережі, сприяння обізнаності здобувачів освіти про небезпеки, які існують в Інтернеті та соціальних мережах і про шляхи їх подолання, а також мотивування поширювати цю інформацію у своєму середовищі, розвивати уважність, спостережливість та цінність «Мислити».

- ✚ Ранкова гімнастика.

- ✚ Заняття-тренінг «Безпека в соціальних мережах» (Додаток 3).

- ✚ Веб-квест «Безпечний віртуальний світ» (Додаток 4).

✚ Година з духівником. Практичні вправи «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14, Вересень).

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: виховувати в учнів любов до Батьківщини, до рідного краю, до своєї землі, бережливе ставлення до природи, виховувати справжнього господаря Землі, пробуджувати інтерес до вивчення історії свого краю, міста, визначних місць, поглибити знання учнів з історії рідної землі, розвивати цінність «Бути господарем».

- ✚ Руханка «Стефанія» (Додаток 5).

- ✚ Сіті-квест «Місто, де я живу» (Додаток 6).

- ✚ Виготовлення годівничок для птахів.

- ✚ Спільна вервиця в церкві за Україну.

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: виховувати любов і повагу до традицій та обрядів рідної України; створити родинну атмосферу спільноти, виховувати у дітей чуйність, доброту, доброзичливість, увагу, милосердя, вдячність, розвивати компетентність творчої діяльності та цінність «Любити».

- ✚ Прогулянка в ліс «Допоможемо пернатим».
- ✚ Репетиція вивчених колядок.
- ✚ Святкове дійство «Розколяда» (Додаток 7).
- ✚ Святкова вечеря «Із Різдом у серці».

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: виховувати позитивне світосприйняття, бажання бути добрими, справедливими, чуйними, доброзичливе ставлення учнів один до одного; сприяти створенню дружнього колективу. Виховувати кращі людські якості, розвивати цінності «Любити», «Бути вільною людиною», «Бути учасником демократичної спільноти народів».

- ✚ Руханка «Стефанія» (Додаток 5).
- ✚ Проєкт «Як виглядає мій герой сьогодні».
- ✚ Акція «Поспішайте творити добро».
- ✚ Ватра-презентація.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: донести до свідомості учасників заходу історичні факти про події, що відбувалися на Майдані з листопада 2013 року по лютий 2014 року; сформувати особистісні якості громадянина – патріота України, виховувати у підростаючого покоління шанобливе ставлення до Героїв Небесної Сотні, воїнів АТО, загиблих у боротьбі за свободу та цілісність України. Вшанувати пам'ять героїв Небесної Сотні, прищеплювати любов до Батьківщини; розвивати бажання стати гідними громадянами України, виховати патріотичну свідомість, розвивати бажання стати гідними громадянами України.

- ✚ Флешмоб «Тризуб – наша гордість і слава» (викласти тризуб із підручних матеріалів).
- ✚ Круглий стіл «Небесна сотня. Хронологія відчуттів» (Додаток 8).
- ✚ Участь у мітингу-реквіємі «Герої не вмирають».
- ✚ Спільна Вервиця в церкві за мир в Україні.

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: віддати шану героям російсько-української війни, які стали на захист нашої держави під час повномасштабного вторгнення росії, бійцям та командирам ЗСУ; розповісти про міжнародну підтримку України в протистоянні російській агресії; виховувати патріотизм та почуття вдячності нашим захисникам, розвивати цінності «Бути українцем», «Бути учасником демократичної спільноти народів».

- ✚ Руханка «Україна єдина» (Додаток 9).
- ✚ Тренінгове заняття «Бути українцем» (Додаток 10).
- ✚ Вшанування пам'яті загиблого випускника ліцею 2020 року Грабара Назара. Участь у панахиді.

✚ Акція пам'яті «Запали свічку пам'яті загиблим внаслідок агресії РФ».

✚ Спільна Вервиця в церкві за захисників України.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: сприяти розвитку почуття любові до Батьківщини, причетності до її долі, становленню національної самосвідомості, української ідентичності, ціннісного ставлення до суспільства та держави, відповідальності за її стан і розвиток, приналежності до рідної землі, народу.

✚ Екскурсія в краєзнавчий музей.

✚ Перегляд фільму «Снайпер» (Додаток 11).

✚ Дебати «Сучасний патріотизм» (Додаток 12).

✚ Ватра сучасної патріотичної пісні.

✚ Година з духівником. Адорація Святих Тайн (Додаток 15, Вересень).

БЕРЕЗЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: розвивати пізнавальні та творчі інтереси, екологічне мислення; формувати культуру спілкування, взаємоповагу; виховувати в учнів дбайливе ставлення до пернатих друзів, дбайливе ставлення до природи.

✚ Руханка «Буде мир над Україною»
<https://www.youtube.com/watch?v=1SZ16xQ4nUM> (Додаток 1).

✚ Майстер-клас з виготовлення шпаківень (Додаток 2).

✚ Година з духівником «Ідейна кава» (Додаток 14, Вересень).

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: поглибити знання учнів про Українську Повстанську Армію, розвивати прагнення в учнів до відродження української історії, ознайомити із життєвими і бойовими шляхами учасників національно-визвольних змагань, проаналізувати бойовий шлях УПА та формування Збройних Сил України, визначити взаємозв'язок між ними, причинно-наслідкові зв'язки, вміти давати оцінку діяльності націоналістів, які мали за мету проголошення незалежності.

✚ Прогулянка в ліс «Зустріч пернатих». Розвішування шпаківень.

✚ Екскурсія «Стежками воїнів УПА».

✚ Ліцейні змагання з настільного тенісу, присвячені воїнам УПА.

✚ Година з духівником. Тематичні роздуми у вечірній час.

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: поширювати знання учнів про життя і творчість Т. Г. Шевченка, сприяти вихованню національної самосвідомості, формувати уміння працювати в команді, розвивати здатність до взаємодії, формувати громадянську і загальнокультурну компетентності, бажання читати твори

Т. Г. Шевченка, збагачувати словниковий запас, розвивати творчі здібності, виховувати любов до національної культури, прагнення бути справжніми українцями, виховувати почуття гордості за Україну.

✚ Руханка «Тече вода з-під явора»

<https://www.facebook.com/kalynonka1/videos/> (Додаток 3).

✚ Перегляд відеофільмів про Т. Г. Шевченка (Додаток 4).

<https://www.youtube.com/watch?v=oMB-2XImf1U> - біографія

<https://www.youtube.com/watch?v=BRp0WvWWRB8> – цікаві факти життя

✚ Екскурсія до пам'ятника Т. Г. Шевченка.

✚ Квест «Шевченковими шляхами» (Додаток 5).

✚ Спільна Вервиця в церкві за мир в Україні.

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: розвинути творчі здібності учнів, креативні здібності, уяву, мислення; сформувати практичні навички про критичне мислення (за новелою «Мислити»); виховання на основі проєктування соціального розвитку учнів; формування гуманного впливу позашкільного оточення на особистість.

✚ Проведення руханки на свіжому повітрі під музичний супровід (Всеукраїнська школа онлайн «Веселі руханки із зірками») <https://www.youtube.com/watch?v=mXV-WS8vsWw> (Додаток 6).

✚ Квест «Знавці правил дорожнього руху» (Додаток 7).

✚ Перегляд відеороликів із вивчення правил дорожнього руху (Додаток 8)

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=video&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiKoZWvm938AhVChP0HHWBYALQQtwJ6BAgGEAI&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DU2BKjzjmSg8&usg=AOvVaw3G8Ufk_A0BO4DBumR55V93.

✚ Творче заняття «Мій маршрут до Бучача» (схематично намалювати свій маршрут до ліцею, із використанням дорожніх знаків; представлення своїх робіт).

✚ Година-пізнання – відеофільм «Інформація навколо нас: правдива і фейкова» <https://www.youtube.com/watch?v=dglYe18Bk9A>

<https://www.youtube.com/watch?v=4dS275ZIY7k> (Додаток 9).

✚ Година з духівником. Мистецтво релігійного мовлення (Додаток 14, Вересень).

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: розвивати прагнення бути свідомим українцем, творчо підходити до вирішення завдань, розвивати вміння бачити пріоритети демократичної держави; зосередити увагу учнів на розкритті поняття «здоровий

спосіб життя»; закласти в них бажання і прагнення залишатися здоровими на довгі роки життя.

- ✚ Руханка «Ми українці – здорова нація»
<https://www.youtube.com/watch?v=Mz29Huzq9mE> (Додаток 10).
- ✚ Вернісаж думок «Улюблені корисні страви».
- ✚ Міні-проект «Піст у моєму житті». Пікнік на свіжому повітрі.
- ✚ Проведення гри «Хто Я?»
- ✚ Проведення майстер-класу із писанкарства.
- ✚ Спільна Вервиця в церкві.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: донести силу Доброї Новини про спасіння, про Божу всеприсутність та Його безмежну любов до людини; допомогти закласти міцну основу віри та довіри у спілкуванні з Богом і ближніми через спільне читання і роздуми над Словом Божим; усвідомлення і пережиття та практикування дару християнської віри і довіри до Господа Бога через можливість вільного висловлення молитви у колі спільноти.

- ✚ Весела руханка «Який ти козак».
<https://www.youtube.com/watch?v=VORpKnYkKSw> (Додаток 11).
- ✚ Експурсія до Зарваниці. Хресна дорога.
- ✚ Година з духівником. Вправа «Молитва серця» (Додаток 9, Вересень).

КВІТЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: формувати в учнів активну громадську позицію, поглибити знання про поняття «громадянин»; розвивати цінності «Бути активним громадянином», «Бути вільною людиною», прагнення бути свідомими громадянами своєї держави; виховувати бажання своїми стараннями розбудувати Україну та гордитися своєю Батьківщиною.

- ✚ Фіззарядка (Додаток 1).
- ✚ Виготовлення скрапбуків про Героїв України, випускників ліцею (Ігоря Костенка та Назара Грабара).
- ✚ Перегляд документального фільму «ДНК. Портрет нації». Обговорення фільму (<https://youtu.be/Q7tWfDB19-c>) (Додаток 2).
- ✚ Створення куточка пам'яті про Героїв Захисників закладу освіти.
- ✚ Спільна Вервиця в церкві за захисників України.

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: розкрити поняття «милосердя» на основі християнської та загальнолюдської моралі, виховувати у молодого покоління бажання творити

добро, готовність прийти на допомогу нужденному; формувати навички самостійно приймати рішення; розвивати в учнів особистісні риси доброти, людяності, толерантності, співчуття, вміння терпляче, і з розумінням ставитись до оточуючих; сприяти формуванню у підлітків вміння та бажання відчувати чужий біль, не бути байдужим до тих, хто потребує уваги й підтримки, формувати в учнів потреби творити добрі справи на благо інших людей.

✚ Ранкова гімнастика (Додаток 3).

✚ Етичний тренінг «Милосердя і доброта – людства два крила» (Додаток 4).

✚ Волонтерська акція «Добро починається з тебе» (допомога ВПО).

✚ Година з духівником. Практичні вправи «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14, Вересень).

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: налагодити спілкування з учнями, зокрема, про високе почуття любові, її різновиди; зорієнтувати учнів на толерантне ставлення до вираження почуттів протилежними статтями; збагачувати духовне життя; зміцнювати життєву позицію; підвищувати громадянську активність; показати моральну суть правових норм; формувати досвід належної поведінки; захищати матеріальні й моральні цінності суспільства; допомогти учням розібратися у собі.

✚ Фізкультура/ руханка. Всеукраїнська школа онлайн. <https://www.youtube.com/watch?v=6iJaHoVGPZI> (Додаток 5).

✚ Відверта розмова «Що ми знаємо про любов?» (Додаток 6).

✚ Перегляд фільму «Поспішай кохати (2002)». Обговорення фільму. (http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/5196-pospishaj-kohaty.html) (Додаток 7).

✚ Челендж «Я люблю вас, мамо і тату» (зробити відео і надіслати).

✚ Година з духівником. Вправа «Ідейна кавка» (Додаток 14, Вересень).

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати у дітей поняття «доброта і добрі вчинки», вчити розрізняти «добре і погане», викликати бажання дарувати добро; розвивати в дитині духовно-моральні якості, вміння сприймати і створювати позитивні емоції; виховувати культуру спілкування, сприяти зміцненню колективу, вчити дружити та пробачати.

✚ Ранкова гімнастика.

✚ Екскурсія історичними місцями: Хотин, Кривче, Кам'янець-Подільський.

✚ Вечірні молитви.

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: популяризація Української Хартії вільної людини з метою формування громадянської компетентності ліцеїста, розуміння, що означає бути людиною та які обов'язки має виконувати людина на землі.

✚ Ранкова зарядка.

✚ Вечір пам'яті «Бути Людиною на Землі...» (Додаток 8).

✚ Перегляд документального фільму «Любомир. Бути людиною». Обговорення фільму (<https://youtu.be/GFRBv4LjR4Y>) (Додаток 9).

✚ Спільна Вервиця в церкві.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: виховувати любов до знань роботи з книгами та іншими джерелами отримання інформації; вчити у прочитаному бачити головне і вміти швидко знайти правильну відповідь на поставлене питання, а також логічно мислити при виборі відповідей. Розкрити перед учнями чарівний світ людських захоплень, виховувати людяність, доброту, любов до праці, любов і бережливе ставлення до природи; розширити знання учнів щодо видів праці, захоплень людей. Дізнатися, про що мріють ровесники, як вони втілюють свої мрії в життя.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі в парку.

✚ Година-спілкування на тему «Світ твоїх захоплень» (Додаток 10).

✚ Екскурсія в міську бібліотеку.

✚ Перегляд документального фільму «Скафандр і метелик» (<https://eneyida.tv/4590-skafandr-i-metelyk.html>) (Додаток 11).

✚ Година з духівником. Читання Святого Письма.

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: формувати в учнів активну життєву позицію; підтримувати учнів, які спрямовані на активну участь в учнівському самоврядуванні; допомагати ініціативним учням розвивати лідерські здібності; розвивати навички колективної взаємодії.

✚ Ранкова руханка.

✚ Відвета розмова «Бути лідером – це круто» (Додаток 12).

✚ Поїздка на Фермерське господарство «ГАДЗ». Розмова з п. Петром Гадзом про лідерські якості людини.

✚ Спільна Вервиця в церкві.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати в учнів громадянські якості:патріотизм, людяність, розвивати у дітей прагнення бути свідомими громадянами України; спонукати дітей до розуміння своєї значущості в країні; виховувати етичну поведінку, почуття товариських стосунків, повагу до рідних, турботу про ближнього.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, естафети з м'ячем.

✚ Відвідини Бучацької громадсько-просвітницької організації «Союз Українок». Зустріч з керівником організації Василевич Ганною Омелянівною.

✚ Перегляд фільму «Століття Якова». Обговорення фільму (<https://1plus1.video/stoletie-yakova>) (Додаток 13).

✚ Година з духівником. Адорація Святих Тайн (Додаток 15, Вересень).

ТРАВЕНЬ

ПЕРША СУБОТА

Мета дня: формувати в учнів громадянські якості: патріотизм, людяність, розвивати у дітей прагнення бути свідомими громадянами України; спонукати ліцеїстів до розуміння своєї значущості в країні; виховувати етичну поведінку, почуття товариських стосунків, повагу до рідних, турботу про ближнього.

✚ Фіззарядка.

✚ Флешмоб «Я люблю Україну!» (сформувати та викласти з квітів контури держави на асфальті та зробити фото).

✚ Похід до пам'ятника Героїв Небесної Сотні. Участь у молитві за Героїв.

✚ Спільна Вервиця в церкві за Героїв України.

ПЕРША НЕДІЛЯ

Мета дня: виховувати в учнів відчуття внутрішньої свободи та поваги до держави, любові до Батьківщини, національної свідомості, гідності, усвідомлення приналежності до рідної землі, українського народу, гармонійне виявлення патріотичних почуттів.

✚ Прогулянка на стадіон, «Естафета з елементами волейболу» (Додаток 1).

✚ Перегляд фільму «Зима у вогні: Боротьба України за свободу», 2015 (<https://eneyida.tv/2444-zyma-u-vogni.html>) (Додаток 2).

✚ Заняття із Братством святого Йосафата.

ДРУГА СУБОТА

Мета дня: виховувати сімейні цінності, формувати психологічні компетентності щодо взаємин, розширити знання учнів про конфлікти.

✚ Фіззарядка

✚ Тематичний діалог «Сімейні цінності» (Додаток 3).

✚ Змагання з футболу на першість ліцею.

✚ Спільна Вервиця в церкві.

ДРУГА НЕДІЛЯ

Мета дня: сприяти розвитку почуття любові до Батьківщини, причетності до її долі, становленню національної самосвідомості, української

ідентичності, ціннісного ставлення до суспільства та держави, відповідальності за її стан і розвиток, приналежності до рідної землі, народу.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі. «Третій зайвий на прогулянці» (Додаток 4).

✚ Дебати «Сучасний патріотизм: модна тенденція чи життєва необхідність?» (Додаток 5).

✚ Шаховий турнір.

✚ Година з духівником «Що означає бути воїном Христовим».

ТРЕТЯ СУБОТА

Мета дня: ознайомити з історією свята Дня матері та традиціями святкування у світі та Україні; розширити й поглибити знання учнів про значення матері в житті людини, формувати в ліцеїстів культуру почуттів; виховувати в них повагу та любов до матері – засновниці і продовжувачки роду людського, бережливе ставлення до неї, до найдорожчої у світі людини.

✚ Фіззарядка.

✚ Відверта розмова «Значення матері в житті людини».

✚ Проща до Погоні.

✚ Спільна Вервиця за матерів.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ

Мета дня: формувати здоровий спосіб життя серед молоді; стимулювати бажання турбуватись про стан свого тіла, думок, душі; інформувати про негативні та шкідливі наслідки на стан здоров'я та життя населення.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, естафети (Додаток 1)

✚ Відверта розмова «Будь господарем свого життя – не будь байдужим до нього!» (Додаток 6).

✚ Змагання з тенісу.

✚ Адорація Святих Тайн (додаток 15, Вересень).

ЧЕТВЕРТА СУБОТА

Мета дня: формувати в учнів здоровий спосіб життя; розвивати потребу в здоровому способі життя

✚ Руханка.

✚ Конкурсно-розважальна, військово-спортивна гра «Джура».

✚ Фоторепортаж «Ми обираємо життя!».

✚ Спільна Вервиця в церкві.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ

Мета дня: сприяти формуванню в учнів моральних чеснот: віри, надії, любові, допомогти учням досягнути, як любити Бога і ближнього свого; виховувати морально-духовні цінності людини. Утверджувати моральні основи особистості засобами слова; сприяти вихованню доброї, чуйної, лагідної

людини; розвивати культуру мовлення, спілкування й поведінки учнів; виховувати потребу в самовдосконаленні та самовихованні.

✚ Прогулянка на свіжому повітрі, естафети.

✚ Проект «Вчимося любити і робити добро!» (зробити добру справу і зафільмувати її).

✚ Звіт про реалізацію проекту «Вчимося любити і робити добро!».

✚ Перегляд фільму **Мати Тереза/Mothe Teresa**. Обговорення фільму (Додаток 7).

✚ Година з духівником. Вправа «Мистецтво релігійного мовлення» (Додаток 14, Вересень).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Особистість у сьайві духовності: монографія. К.:Букрек, 2021. 244 с.
2. Бучач і Бучаччина. Історично мемуарний збірник. Наукове товариство імені Шевченка: український архів. Нью Йорк-Лондон-Париж-Сідней-Торонто. 1972. 943 с.
3. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті: науково-виробниче видання. Київ: «Шкільний світ», 2001.
4. Воронюк Галина Григорівна. Цінності сучасної молоді. Просвітницька програма з формування морально-духовних цінностей учнів / автор Г. Г. Воронюк. м. Бучач, 2021. 55 с.
5. Грецов А. Найкращі вправи для згуртування команди: навчально-методичне видання. Санкт-Петербург: «Галей принт», 2006.
6. Кітура О. Групові заняття з використанням арт-методик для дітей / Посібник, Юнісеф. 37 с.
7. Класні години з психологом/уклад. О. В. Скворчевська, О. С. Нурєєва. Х.: група «Основа», 2–9. 240 с.
8. Конькова Т. І. Формування здорового способу життя школярів засобами родинної педагогіки:/ Т. І. Конькова, П. Д. Плахтій, О. В. Горбатюк: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2011.312 с.
9. Кравець Н. В. Квестманія. Дубно. 2017. 116 с.
10. Кругляк О. Рухливі ігри та естафети в школі. Посібник для вчителя / Підручники і посібники, 2017. 112 с.
11. Українська Хартія вільної людини – ціннісний базис для національної концепції «Нова українська школа»: конспекти за ред.:к. і. н.,доц. О. М. Петровського, к. і. н. В. С. Мисика. Вид.: організаційно-методичний та інформаційно-видавничий відділ ТОКІШПО. Т., 2020. 24 с.
12. Українська Хартія вільної людини – ціннісний базис для національної концепції «Нова українська школа»: конспекти за ред.:к. і. н., доц. О. М. Петровського, к.і.н. В. С. Мисика. Вид.:організаційно-методичний та інформаційно-видавничий відділ ТОКІШПО. Т., 2020. 56 с.
13. Фізична культура і здоров'я: навчальний посібник / Т. В. Кондес. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. 126 с.

ВИКОРИСТАНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. <http://moviestape.net/dokumentalnyj/8361-legion-hronika-ukrainskoi-galyuckoi-armii-1918-1919.html>
2. http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/5196-pospishaj-kohaty.html
3. http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/870-zaplaty-inshomu.html
4. <https://1plus1.video/stoletie-yakova>

5. <https://eneyida.tv/1973-pianist.html>
6. <https://eneyida.tv/2444-zyma-u-vogni.html>
7. <https://eneyida.tv/3446-yunist.html>
8. <https://eneyida.tv/4590-skafandr-i-metelyk.html>
9. <https://eneyida.tv/5749-u-honytvi-za-shchastjam.html>
10. <https://erudyt.net/vixovni-zaxodi/konspekti-do-1-veresnya/vyhovna-hodyna-ya-lyublyu-ukrajinu-pershyj-urok.html>
11. https://kinanema.net/load/2014/vizhiti_v_arktici_2014/30-1-0-4031
12. https://kinanema.net/load/2016/mister_cherch_2016/118-1-0-11880
13. https://kinoklub.org.ua/ua/films/golden-pants_1544716408/
14. <https://kinoukr.com/344-kiborgy.html>
15. <https://kyrios.org.ua/movies/religious-movies/620-film-mati-terezamother-teresa.html>
16. <https://megogo.net/ua/view/8224985-mo-dumki-tihi.html>
17. <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>
18. <https://naurok.com.ua/prezentaciya-viktorina-do-dnya-svyatogo-mikolaya-280347.html>
19. <https://naurok.com.ua/scenarij-do-vihovnogo-zahodu-den-materi-213756.html>
20. <https://naurok.com.ua/vihovna-besida-den-materi-data-ta-tradici-svyata-181993.html>
21. <https://oplatforma.com.ua/article/1586-organzatsiya-samopdgotovki-v-grupah-prodovjenogo-dnya>
22. <https://super.urok-ua.com/debati-suchasniy-patriotizm-modna-tendentsiya-chi-zhittyeva-neobhidnist/>
23. <https://super.urok-ua.com/scenarij-vihovnogo-zahodu-vsime-serczem-lyubit-ukrayinu/#>
24. <https://tv.kyivstar.ua/ua/movie/6089823235f4f9ff417fdccd-2019-fokster-i-maks>
25. https://uakino.club/filmy/genre_drama/1502-zaplati-nshomu.html
26. <https://ukr.uzor.su/>
27. <https://urok.osvita.ua/materials/outschool/prezentacia-babin-ar-nezagoina-rana-vihovna-godina/>
28. <https://urok.osvita.ua/materials/upbring/buling-ckuvanna-vikliki-ta-protidia/>
29. <https://urok-ua.com/vyhovna-hodyna-dobro-pochynajetsya-z-tebe>
30. <https://vseosvita.ua/library/embed/002hip-8e14.doc.html>
31. <https://vseosvita.ua/library/godina-spilkuvanna-z-elementami-treningu-buti-ludinou-397043.html>
32. <https://vseosvita.ua/library/informacijno-vihovnij-zahid-na-temubud-gospodarem-svogo-zitta-ne-bud-bajduzim-do-nogo-225504.html>
33. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-tema-prava-i-svobodi-ludini-klasifikacia-prav-ludini-172148.html>
34. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-tradicii-svatkuvanna-katolickogo-rizdva-547152.html>
35. <https://vseosvita.ua/library/vihovna-godina-cinnisne-stavlenna-do-sebe-ak-stati-liderom-317019.html>
36. <https://vseosvita.ua/library/vihovna-godina-dla-starsoklasnikiv-zittevi-cinnosti-262046.html>
37. <https://vseosvita.ua/library/vihovnij-zahid-mi-obiraemo-zitta-294240.html>
38. <https://www.kinofilms.ua/movie/100227/>
39. https://www.youtube.com/watch?v=_oLikK1H2Cc&ab_channel
40. <https://www.youtube.com/watch?v=0Zf8iyWpMbA>
41. <https://www.youtube.com/watch?v=0Zf8iyWpMbA>
42. <https://www.youtube.com/watch?v=175UQjVhNPU>
43. https://www.youtube.com/watch?v=4d6KwePY-ns&t=3s&ab_channel
44. https://www.youtube.com/watch?v=4d6KwePY-ns&t=3s&ab_channel
45. <https://www.youtube.com/watch?v=69B6aoKwgvU>
46. <https://www.youtube.com/watch?v=7LAVVvytZMA>

47. <https://www.youtube.com/watch?v=8CYWxogAaYY>
48. <https://www.youtube.com/watch?v=c2Gys-HVwwg&t=182s>
49. <https://www.youtube.com/watch?v=cdStUDv3laM>
50. <https://www.youtube.com/watch?v=cOxSYCOdOuw>
51. <https://www.youtube.com/watch?v=EfXnxyVngkE&t=2s>
52. <https://www.youtube.com/watch?v=FPkfoAgWncM>
53. https://www.youtube.com/watch?v=fWIEqEIUV_w
54. https://www.youtube.com/watch?v=IU8GE__JOjM&t=2s
55. <https://www.youtube.com/watch?v=jvAjGVzMI-o>
56. <https://www.youtube.com/watch?v=Os6zaNy5rcY>
57. <https://www.youtube.com/watch?v=q1TZ6vQzcX8>
58. <https://www.youtube.com/watch?v=rDErIyEQFGM&t=16s>
59. https://www.youtube.com/watch?v=x_v-1qTQRTY
60. <https://youtu.be/GFRBv4LjR4Y>
61. <https://youtu.be/Q7tWfDB19-c>
62. <https://youtube.com/watch?v=AQUhzMejxhY&si=EnSIkaIECMiOmarE>
63. <https://youtube.com/watch?v=Lq-sfcFC6k4&si=EnSIkaIECMiOmarE>
64. <https://znohistory.ed-era.com/test>

ДОДАТКИ

ДО ПРОГРАМИ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ БУЧАЦЬКОГО ЛІЦЕЮ ІМЕНІ СВЯТОГО ЙОСАФАТА

ВЕРЕСЕНЬ

Додаток 1

Фіззарядка

(Комплекс орієнтовних вправ)

1. Повороти голови з боку в бік

У чому користь: Звільнення від м'язових затискачів і зняття напруги. Ці рухи налагодять кровообіг до голови, позбавлять від сонливості і зменшать втому очей, що необхідно при роботі за комп'ютером. Навантажується шия і верх спини: сходові, грудино-ключичні м'язи, трапеція.

Як виконувати: Встаньте рівно, розслабте тіло, стопи розставте на ширину плечей, руки покладіть на пояс. Акуратно і без різкості поверніть голову вправо, підборіддям до плеча. Потім м'яко переведіть в лівий бік.

Скільки виконувати: по 6-8 поворотів голови на кожную сторону.

2. Обертання у плечових суглобах

У чому користь: Повернення гнучкості суглобів, еластичності м'язів, а також усунення скутості і напруженості у верхній частині тіла. Покращиться при цьому постава, зникне сутулість, активізується циркуляція крові. Нескладна за технікою, але ефективна вправа для зарядки стоячи, на м'язи плечей.

Як виконувати: Сидіть у класичній стійці, на зручній для стійкості відстані, з опущеними вниз руками. Спину випрямити, рівно тримайте шию, дивіться чітко вперед. З цієї позиції почніть по колу вперед обертати плечима. Руки від корпусу сильно не відводите. Повторіть обертання спочатку вперед, потім назад.

Скільки виконувати: 5-6 обертань вперед, потім 5-6 обертань назад.

3. Зведення рук перед собою

У чому користь: Розкриття грудної клітки, виправлення постави. Зніметься затиск м'язів у верхній частині корпусу, усунеться біль у шиї, задіюються м'язи грудей, спини в зоні лопаток, рук, плечей. Для легкої ранкової зарядки такі розведення рук будуть дуже корисними.

Як виконувати: Прийміть Т-подібну стійку – ноги на ширині плечей, руки витягніть у сторони і відведіть назад. Злегка відхиліть назад спину і голову. З'єднайте перед собою на рівні грудей руки в замок, трохи округліть спину і потягніться сильніше вперед. Поверніться у вихідну позицію.

Скільки виконувати: 8-10 розведень рук.

4. Згинання рук на верхню зону спини

У чому користь: Витягування хребців шийного і грудного відділу, розкриття по максимуму плечового поясу. Поліпшується постава, зменшуються у верхній частині корпусу затискачі з м'язової скутості, нормалізується дихання. Активною роботою навантажуються найширші і великі круглі м'язи, дельти.

Як виконувати: З положення класичної стійки простягніть руки вгору над головою, долоні поруч одна з одною. Зігніть їх через сторони і потягніть при цьому лікті вниз. Доведіть до рівня талії, груди висуньте трохи вперед, з нижньої точки, напружуючи м'язи, поверніть руки в початкове положення.

Скільки виконувати: 8-10 розведень рук.

5. Відомості ліктів перед собою

У чому користь: Комплексне навантаження на верхню зону корпусу. Зміцнюються і розтягуються м'язи, які утримують спину, розкриваються плечі. При систематичному виконанні даної вправи виправляється сутулість, постава. зміцнюється плечовий пояс, зникає напруженість.

Як виконувати: Витягніть руки по обидва боки з класичної стійки. Ноги розставте на ширину плечей, випряміть спину, зігніть лікті, а пальці рук

покладіть на плечі. Це буде вихідна позиція. Тепер зведіть руки разом перед обличчям, дотягнувши лікті один до одного. Розправте назад, зведіть лопатки.

Скільки виконувати: 8-10 зведень ліктів.

6. Змінні махи руками вгору-вниз

У чому користь: Стимулюється кровотік у верхній частині тіла. Задіюється більшість м'язів, повертається тонус після сну, додається енергія. Міцніють м'язи навколо хребетного стовпа, розправляються плечі. Це одна з кращих вправ для зарядки стоячи, так як добре підбадьорює.

Як виконувати: Підніміть праву руку вгору, ліву – опустіть вниз, ноги розставте на ширину плечей. Тримайте спину прямою, дивіться вперед. З такого положення почніть робити махи глибоко назад, поперемінно змінюючи руки. Прогинайтеся трохи в спині, виводячи груди вперед. Дотримуйтесь досить швидкого темпу.

Скільки виконувати: по 5-6 махів рукою на кожную сторону (всього 10-12).

7. Обертання прямими руками

У чому користь: Активізація кровотоку по тілі. Розкриття, тонізування, а також зміцнення м'язів і суглобів плечового поясу. Такі обертання нормалізують загальне самопочуття, відновлюють сили з енергією, підтримують роботу мозку, сприяють розкриттю легень. Одна із найпоширеніших вправ для зарядки, розминає верх тіла.

Як виконувати: Встаньте знову в звичайну стійку, стопи на ширину плечей, це дасть хорошу стійкість. Руки опустіть вздовж тулуба. Спина пряма, для цього розправте плечі, тримайте рівною шию. Тепер почніть обертати по колу руки вперед в плечових суглобах, підтримуючи широку амплітуду.

Скільки виконувати: 5-6 обертань в один бік, потім 5-6 обертань в інший бік.

8. Нахили корпусу з боку в бік

У чому користь: Розтягування м'язів пресу, бічних пучків. Навантажується спина і сіднична мускулатура. На місце повертаються хребці,

йде розслаблення, а в поперековому відділі знижуються больові відчуття, затискачі, дискомфорт.

Як виконувати: Розмістіть стопи трохи ширше плечей, випрямтеся. Нахиліть корпус вправо, випустивши і простягнувши ліву руку над головою. Одночасно по низу живота розпряміть вліво праву руку. Голову підніміть вгору. Встаньте назад, потім повторіть нахил в інший бік. Рухайтеся плавно.

Скільки виконувати: по 5-6 нахилів на кожен бік (всього 10-12).

9. Повороти корпусу з боку в бік

У чому користь: Розминка хребтного стовпа, зміцнення спини м'язових волокон і стабілізаторів. Повороти дадуть тонус організму, збагатять енергією на робочий день. Вправа для ранкової зарядки задіює також мускулатуру пресу, особливо косі пучки.

Як виконувати: Розмістіть стопи трохи ширше плечей, а руки розташуйте на талії. Випрямити спину і тримати прямою шию. Нахиліть вправо корпус, уздовж грудей простягніть в цю ж сторону ліву руку, не рухайте тазом. Поверніться у вихідну позу, повторіть розворот вліво.

Скільки виконувати: по 5-6 поворотів на кожен бік (всього 10-12).

10. Поза кішки стоячи

У чому користь: Розтягування хребта, надання рухливості, зниження скутості і усунення затискачів у попереку, між лопатками, в шиї. Цій вправі також зараховують такі властивості: зміцнення м'язів живота, стимуляція харчування тканин черевної порожнини, підтримка здоров'я органів малого тазу.

Як виконувати: Розмістіть стопи на відстань півтори ширини плечей, для прийняття вихідної позиції опустіться напівсидячи, підігнувши коліна. Тепер на передню поверхню стегон поставте руки. Спочатку округліться в спині і злегка підніміться, потім відведіть таз трохи назад, вигніть попереку.

Скільки виконувати: 8-10 розгинань.

Фільм «Завтра»

<https://ukr.uzor.su/37818-film-zavtra-2015.html>

Тема: екоактивізм, подолання екологічної кризи, шляхи порятунку довкілля.

Мета: формувати активну громадянську позицію, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути господарем», виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею зберегти природу.

Фільм розповідає про шляхи збереження природи та екосистеми такими, в яких суспільство зможе повноцінно функціонувати, природа матиме всі необхідні умови для існування, а кожна людина буде здоровою та щасливою.

Питання для обговорення:

- Чи погоджуєтесь ви з тим, що довкілля потребує нашої турботи й ми маємо берегти природу? Чи природа має вічний запас енергії до самовідновлення?

- Коли ви вперше зрозуміли, що природу потрібно берегти?
- Чи говорите ви з сім'єю або друзями про екологічні проблеми?

Чому?

- Чи знаєте ви, що таке екоактивізм?
- Який проєкт із представлених у фільмі вас зацікавив найбільше?

Яким чином його можна втілити в Україні?

Гра «Природа в моєму житті»

Дітям треба листки паперу та ручки – за кількістю учасників. Кожному учневі пропонують написати у стовпчик цифри від 1 до 10 й письмово закінчити висловлювання «Природа для мене...». Після того, як учасники напишуть, їм треба розповісти у групі про свій досвід взаємодії з природою.

Легенда про замок

На правому березі річки Стрипи в центральній частині старовинного міста розташовані руїни знаменитого Бучацького замку. Свого часу вони були грізним укріпленням, що захищало місто від загарбників. Місце для замку було вибране ідеальне для оборони – скеляста височина, схили якої з трьох сторін круто обриваються біля вод невеликого потоку, що впадає в Стрипу.

Святослав Гординський стверджував, що початки замку – принаймні з XIV ст., бо цим часом датують знайдені під мурами фрагменти готичних колон та капітелей.

Замок багато разів руйнувався, завжди потім відбудовувався. Особливо часто проходив процес руйнації та відбудови в XVI ст. через часті татарські, рідше турецькі, молдавські напади.

Сучасні руїни – залишки збудованого в середині 16 ст. замку за сприяння тодішніх дідичів – Бучацьких-Творовських гербу Пилява. 1580-і роки – закінчена чергова перебудова фортеці.

На початок 17 століття Бучач був одним із найважливіших замків на Поділлі (тип «antemurale»). Після набуття Бучача у власність (близько 1620 р.) Стефан Потоцький із дружиною Марією Могилянкою сприяли укріпленню замку: було розширено його південну частину, зведено дві великі напівкруглі бастеї зі сходу та заходу (за іншими даними, до південної частини. Завдяки цій перебудові (так зв. «ангульовій») замок став схожим на замки Язловця, Бережан, Теробовлі, Сидорова, які зміцнювались схожим способом. Не можна виключити, що розбудову замку, принаймні, його мешканцевої частини, виконували ті самі майстри, що у Золотому Потоці. На це вказує один спосіб спорудження (реконструкції) палаців у замках.

На мурах замку з внутрішнього боку збереглися кам'яні опори, які колись використовували для дерев'яних машин для стрільби. Бійниці було пристосовано для ведення перехресного обстрілу, на верхніх ярусах споруджено дерев'яні бойові галереї. Легенди свідчать про численні підземні

ходи того часу, що вели від замку. В XVII ст. замок пережив багато штурмів, зокрема, кримських татар, турків, козаків, захищаючи жителів міста (в основному етнічних поляків, євреїв). 1672 р. Бучач взяли в облогу татари та турки під керівництвом Магомета IV. Власника міста в той час не було поблизу, обороною замку керувала його дружина – Тереза або друга дружина – Урсула з Даниловичів. Дізнавшись, що твердинею управляє жінка, турки і татари, за легендою з наказу султана, зняли облогу.

1676 р. фортецю здобули та зруйнували турки і кримські татари під проводом бейлербея Дамаску Ібрагіма-паші (на прізвисько «Шейтан»); власник (дідич) міста Ян Потоцький швидко відбудував замок, про що свідчить опис 1684 р., або його син Стефан Александер. За часів Миколи Василя Потоцького в башті знаходилися запаси пороху.

Наприкінці XIX ст. за сприяння доктора медицини Едварда Кшижановського було проведено розкопки на замку. Зокрема, були викопані куля вагою 200 кг, 2 – по 50 фунтів, 2 – по 15 фунтів (останні були вмуровані в зовнішню стіну костелу Внебовзяття Пресвятої Діви Марії з надписом: «З нападів татарських».

Додаток 4

Проект віртуальних подорожей «Музеї просто неба»

<https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>

Тут представлені сім автентичних музеїв просто неба. Автори обіцяють, що так можна торкнутися до минулого, що було кілька століть тому, ознайомитися з українськими культурою й побутом та зрозуміти, чим вони цікаві й унікальні.

Так, можна відвідати:

- Музей архітектури та побуту в Ужгороді;
- Музей народної архітектури та побуту «Шевченківський гай» у Львові;
- «Мамаєву Слободу» в Києві;

- Національний музей народної архітектури та побуту України в Києві;
- Музей народної архітектури та побуту середньої Наддніпрянщини в Переяслав-Хмельницькому;
- Резиденцію Богдана Хмельницького в Чигирині;
- Запорізьку Січ.

Усі віртуальні екскурсії відбуваються під супровід україномовних пояснень про те чи інше місце, цікавих фактів і значення речей. Відчуття – начебто ви справді гуляєте музеєм з екскурсоводом.

Додаток 5

Рухливі ігри

Канат

Команди розташовуються із протилежних боків майданчика за лініями старту, посеред зали («галявини») малюють лінію паралельно лінії старту. Перпендикулярно до середньої лінії кладуть канат завдовжки 4-6 м. За сигналом гравці біжать до канату, щоб заволодіти ним і перетягти на свій бік, суперники намагаються зробити те саме. У боротьбі виграє найспритніша команда.

Гру проводять із різних вихідних положень: стоячи спиною до канату, сидячи по-турецьки.

«Переправа» в обручах

Команди шикуються в колону по одному. Перед стартовою лінією стоїть ведучий, який тримає в руках гімнастичний обруч.

Після сигналу обруч накидають на пояс двоє перших гравців і швидко перебігають на протилежний бік майданчика (дистанція до 10-15 м). Перший гравець залишається за фінішною лінією, а другий, не знімаючи обруча, швидко повертається назад і повторює завдання з третім гравцем. Потім він сам залишається на протилежному «березі», а наступного учасника «переправляє» третій гравець і т. ін.

Виграє команда, яка першою завершить «переправу».

Принеси м'яч

Команди шикуються в колону по одному чи в шеренгу перед лінією старту. На протилежному боці майданчика, навпроти кожної команди, лежить коробка з м'ячами (за кількістю гравців у команді). За сигналом перший гравець біжить до коробки, бере один м'яч і швидко повертається назад на своє місце, передаючи естафету наступному гравцеві, який, у свою чергу, повторює те саме, і т. ін.

Естафета завершується тоді, коли принесе свій м'яч і стане в колону останній гравець.

Бар'єрний біг

Команди шикуються на стартовій лінії. Поперек дистанції через кожні 4-5 м натягнуті 3-5 довгих еластичних мотузок.

Після сигналу учасники по чергово проходять дистанцію туди й назад, перестрибуючи через бар'єри. За торкання мотузки команда отримує штрафний бал. Висота бар'єрів варіюється залежно від віку і підготовленості учасників.

Перемагає команда, яка першою закінчить естафету і припуститься найменшої кількості помилок.

Хто далі стрибне?

Склад команд – 8–10 гравців. Команди шикуються у шеренги обличчям одне до одного, між ними – дві стрибкові смуги.

Перші гравці стають за стартовою лінією і виконують стрибок у довжину з місця. Вони по чергово за номерами виконують аналогічні дії.

Естафета зі скакалками

Команди шикуються в колону по одному, у руках у перших гравців – короткі скакалки. Після сигналу вони починають пересуватися, стрибаючи в обумовлений спосіб через скакалку.

Обійшовши прапорець, що знаходиться на відстані 6-8 м від лінії старту, повертаються назад, передають скакалку наступним гравцям.

Умови естафети: під час пересування з урахуванням відстані виконати 8-12 обертів скакалки. Способи стрибків: «качалочки» – на два кроки один оберт скакалки; бігом – на кожен біговий крок один оберт скакалки.

Додаток 6

Техніка «Зірка почуттів» (О. Гаркавець)

Мета: розвиток емоційного інтелекту і сенситивності методом кольоротерапії, підвищення рівня творчої активності особистості.

Матеріали: олівці, аркуші А-4.

Хід виконання: учасникам пропонується на аркуші паперу зробити коло, поділивши його на 8 секторів. В одному із секторів пишемо почуття, яке часто відчуваємо. В секторі напроти пишемо протилежне почуття.

Вийти повинно 4 пари почуттів. Розфарбовуємо сектори олівцями.

Питання для аналізу:

- Назвіть почуття, які намалювали
- Розгляньте кольори, Якими позначили свої почуття.
- Проаналізуйте, чому вибрали саме ці кольори.
- Куди хочеться дивитися у своїй зірці?
- Куди не хочеться дивитися?
- Напишіть маленьку розповідь-есе про свою зірку.
- Подумайте. Як те, що ви зобразили, пов'язане з вашим життям.

Додаток 7

Тренінгове заняття на створення позитивної комфортної атмосфери в колективі «Згуртування групи»

Мета: згуртувати групу для ефективної роботи, формувати мотивацію до самовдосконалення, познайомити учасників із поняттям «стрес», практичні вміння до саморегуляції.

Обладнання: папір, фломастери, бейджі, цукерки в різних обгортках.

Вітальне слово

Згуртування – це можливість для команди стати єдиним цілим для досягнень конкретних цілей і завдань. У вас є спільні цілі. І для того, щоб більш ефективно домагатися їх, усі ви потребуєте підтримки, і ви можете її отримати саме в своїй групі! Адже тільки згуртована група домагається багатьох вершин і перемог!

Вправа «Ім'я та позитивна якість»

Мета: дати можливість учасникам підкреслити свою індивідуальність.

Обладнання: нарізані листочки паперу, фломастери, бейджі.

Хід вправи:

Ведучий пропонує познайомитися. Усім учасникам групи необхідно зробити візитні картки зі своїм тренінговим ім'ям. Кожен може взяти собі будь-яке ім'я, яким він хоче, щоб його називали в класі: своє справжнє, ігрове, ім'я літературного героя, ім'я-образ. Потім, коли візитки готові, всім по черзі пропонується назвати своє ім'я, а потім розповісти історію його походження яку-небудь інформацію про себе.

Притча.

Мета: занурення в тему заняття, актуалізація мотивації участі.

У джунглях жила зграя вовків. Вожак зграї був дуже старий. І коли зграї треба було виходити на полювання, вожак сказав, що не в змозі вести її. Зі зграї вийшов молодий, міцний вовк, підійшов до вожака і попросив, щоб той дозволив вести зграю йому. Старий вовк погодився, і зграя відправилася на пошуки їжі.

Через добу зграя повернулася з полювання із здобиччю. Молодий вовк розповів ватажкові, що вони напали на сімох мисливців і без зусиль одержали над ними перемогу.

Прийшов час зграї знову йти на полювання, і повів її знову молодий вовк. Зграї довго не було. І ось старий вовк побачив повертається ледве живий молодий вовк. Він розповів вожаку, що зграя напала на трьох мисливців, і в живих залишився тільки він один. Старий вовк здивовано запитав: Але ж у перше полювання зграя із легкістю взяла верх над сімома збройними

мисливцями, і всі повернулися цілими і з здобиччю? На це молодий вовк відповів: тоді було просто сім мисливців, а цього разу були три кращих друга. Сьогодні на тренінгу ми подивимося, наскільки вам вдасться діяти разом. Починаємо.

Вправа «Формування норм і правил в групі».

У кожній групі можуть бути свої правила, але ті, які наведені нижче, можна вважати основними. Вони обговорюються усіма членами групи і приймаються як основні правила взаємин або відхиляються, при цьому висуваються альтернативні правила.

Спілкування за принципом «тут і зараз. Під час заняття всі говорять тільки про те, що хвилює їх саме зараз, і обговорюють те, що відбувається з ними в групі.

Називати один одного тільки по імені.

Для більш відвертого спілкування під час занять ми висловлюємо власну позицію і тим самим уникаємо відповідальності за свої слова. Відмовляємося і від безадресних суджень про інших.

Конфіденційність всього, що відбувається в групі. Ми довіряємо один одному і групі в цілому.

Неприпустимість безпосередніх оцінок людини. Під час обговорення того, що відбувається ми оцінюємо не учасника, а тільки його дії і поведінку.

Повага до мовця.

Правило «Стоп». Під час роботи групи будь-який учасник групи може зупинити розмову, питання, звернення до нього або будь-яку іншу дію, якщо вважатиме це психологічно небезпечним для свого внутрішнього світу.

Вправа «Очікування».

Із паперу методом рвання виготовити зірку на якій написати свої очікування від тренінгу. Написати свої очікування від заняття.

Вправа мозковий штурм «Що для мене означає стрес?»

Мета: привернути увагу до внутрішнього стану, до розуміння терміну «стрес»..

Ми ведемо стресовий спосіб життя. Від самого народження ми зіштовхуємося із перешкодами та труднощами. Життя – дуже динамічне і постійно змінюються умови. Часто ми не готові до змін. Політичні події, ЗМІ, наша психологічна культура посилюють стан. Звичайно, є події, які ми контролюємо і живемо без напруги. Але є події, коли з'являється щось нове, неясне для нас. Ми втрачаємо контроль, спокій, напружуємося, нервуємося, втрачаємо рівновагу. Саме цей період, коли з'являється нове, і ми до нього ще не адаптувалися, називається стресовим. У перекладі з англійської стрес означає тиск, напруження.

Питання для обговорення:

- Які асоціації у вас викликає слово «стрес»?
- Чи були у вашому житті стресові ситуації?
- Що викликало стрес?

Оцініть за 10 бальною шкалою, якої сили було напруження. Учасники по черзі розповідають та займають місце на уявній шкалі.

В умовах війни людина може потрапити в екстремальну ситуацію з багатьох причин. У таких ситуаціях людина відчуває дію багатьох стресорів: страху, болю, перевтоми, самотності, зневіри.

Страх – найперше почуття, що повідомляє про небезпеку, «вмикає» реакцію «боротися чи тікати». Він посилюється, якщо людина самотня і не знає як упоратися з небезпекою чи проблемою. Головне завдання у такому випадку: уникнути ефекту самопідтримки стресу, перебороти страх, не дати йому змоги паралізувати волю, перерости в паніку.

Притча про Чуму

Зустрівся якимось перехожий з Чумою. «Куди йдеш, Чумо?» – спитав він. «Йду в Багдад, – відповіла Чума. – Хочу заморити п'ять тисяч душ».

За деякий час зустрілися вони знову. «Ти збрехала мені. Казала, що замориш п'ять тисяч душ, а загинуло п'ятдесят тисяч», – дорікнув Чумі чоловік.

«Ні, ти помиляєшся. Я згубила лише п'ять тисяч, а інші померли від страху».

Обговорення:

- Чи буває стрес корисним?
- Що таке страх?
- Що спільного між стресом і страхом?
- Які почуття у вас виникають під час стресу?

Ознаки стресу:

- емоційна неврівноваженість;
- дезорієнтація;
- швидко з'являється втома;
- важко зосередитись, (погіршилась швидкість та якість засвоєння навчального матеріалу);
- незадоволення своєю роботою;
- безпричинна дратівливість, агресивність, пригніченість;
- поганий настрій;
- хочеться спати, але важко заснути;
- часто болить голова.

Робота в групах «Як опанувати стрес?»

Хід вправи

Формування груп здійснюється за допомогою цукерок різних кольорів (2 групи – 2 кольори, 3 групи – 3 кольори...).

Учні об'єднуються в групи і виробляють свої шляхи опанування стресу в нестандартних життєвих ситуаціях. Після закінчення представник від групи ознайомлює присутніх із результатами роботи.

Ефективно опанувати стрес можна завдяки:

- умінню керувати своїми емоціями;
- позитивному мисленню, духовності;
- фізичним вправам, руховій активності;
- загартуванню.

Інформаційне повідомлення «Швидка допомога при стресах»

Щоб відповідно до ситуації прийняти рішення, треба заспокоїтися.

Наприклад:

- ✓ зробити підряд 3-4 глибоких вдихи;
- ✓ глибоко дихнути через ніс, затримати повітря на кілька секунд і повільно видихнути через рот;
- ✓ полічити до десяти у зворотному напрямку.

Найважливіше – приймати рішення у спокійному стані.

Вправа «Релаксація»

Тренер пропонує кожному заплющити очі і полинати в те місце, куди б йому було затишно і спокійно.

Вправа – рефлексія

Подумайте, чи наша сьогоднішня зустріч дала вам щось корисне, чи відкрили ви для себе нове, чи було щось нецікаве й непотрібне? На стікері напишіть коротко, одним-двома словами ваші враження і приклейте їх на дошку. Якщо інформація була корисна для вас і стане вам у нагоді в майбутньому – приклейте на валізу, якщо інформація ще потребує обдумування, аналізу, прокрутки – на пральну машинку, якщо ви нічого нового для себе не взяли, то на урну для сміття. *Учні пишуть, підходять до дошки і роблять свій вибір, за бажанням коментують.*

Додаток 8

Малюнок на склі «Картина емоцій»

Мета: об'єктивізувати свої емоції. Знайти емоціям адекватне творче вираження на папері. Розвинути навички самопізнання.

Матеріали для техніки: список емоцій, аркуш паперу А4, фарби, скло.

Хід роботи. Учням пропонують знайти емоції (мінімум 4), які для нього є особливо актуальними зараз із запропонованого списку. І промальовувати їх на склі з допомогою кольору, а потім скло перевернути на аркуш паперу. В результаті виходить картина емоцій.

Список емоцій:

Азарт, безпека, неспокій, вдячність, благополуччя, боязнь, гидливість, гнів, вина, велич, влада, захоплення, зарозумілість, голод, гордість, довіра, борг, гідність, спрага, жалість, турбота, заздрість, підлабузництво, зарозумілість, зловтіха, злість, інтерес, краса, лінь, любов, помста, благання, похмурість, надія, гордовитість, обурення, ніжність, ненависть, ворожість, невпевненість, незадоволення, образа, збентеженість, обожнювання, приреченість, самотність, обережність, відповідальність, відраза, огида, патріотизм, печаль, підозрілість, покірність, передчуття, презирство, зневагу, відданість, хіть, радість, розчарування, роздратування, каяття, неуважність, розгубленість, ревності, нудьга, співчуття, власність, зібраність, сумнів, спокій, справедливість, страх, сором, тривога, смуток, приниження, переконання, повага, здивування, задоволення, пригніченість, втома, відчуття втрати, честолюбство, гумор, лють.

Аналіз результатів:

1. Чи подобається вам картина Ваших емоцій?
2. Що особливо гармонійно і чому?
3. Як зробити картину більш гармонійною?
4. Що виділяється із загального малюнка?
5. Які емоції зі списку хотілося б ще обробити?

Додаток 9

Практичні духовні вправи для ліцеїстів

«Молитва серця»

Мета: донести силу Доброї Новини про спасіння, про Божу всеприсутність та Його безмежну любов до людини; допомогти закласти міцну основу віри і довір'я у спілкуванні з Богом і ближніми через спільне читання і роздуми над Словом Божим; усвідомлення і пережиття та практикування дару християнської віри і довір'я до Господа Бога через можливість вільного висловлення молитви у колі спільноти.

Засоби: Святе Письмо, свічка, гітара.

Хід вправи:

✚ Організація зустрічі через поклик Бога людини. Цим покликом є Слова Божі наприклад: «Прийдіть до мене всі втомлені і обтяжені, і я облегу вас» (Мт.11,28). «Де двоє або троє будуть зібрані в моє ім'я там я є»

✚ Священник запрошує, підкреслюючи: «Сьогодні Господь хоче зустрітися і поговорити із нами. Ми разом можемо поговорити із Богом у колі молитви і довір'я, від серця до серця».

✚ Учасники ведені покликом Божим сідають у коло. Посередині Святе Письмо і світло свічки.

✚ Священник усіх вітає, дає вступне слово про значення даної духовної вправи, у якій Бог першим відкриває до людей своє серце, Господь знає наше серце, краще ніж ми самі, ми запрошені почути Боже Слово і відповісти любов'ю на любов Бога, молитвою серця.

✚ Ставши у коло спільно промовили молитву: «Царю Небесний». Усі сідають і хтось із учасників читає наперед приготований фрагмент тексту Божого Слова. Кожен із учасників у тиші прислухається до того, що почув і що припало до серця. Запитує себе: «Господи, що хочеш мені сказати?». Триває особиста розмова з Богом.

✚ Спільнота є даром ділення дарами. Починає грати гітара, хтось перший із учасників бере світло свічки (лямпачи) і вголос промовляє молитву серця, ділиться почутим Божим Словом, висловлює молитву вдячності, прохання, перепросьби. По закінченню усі відповідають на кінцеві слова того, хто молиться або: «просимо тебе Господи, або дякуємо тобі Боже». Світло свічки передається колом.

✚ Після того, як кожен мав можливість поділитись даром почутого Божого Слова, священник промовляє молитву подяки і прослави Бога, і уділяє Боже Благословення.

✚ Тоді усі учасники мають можливість висловити свої думки і враження від спільної молитви оживленої Словом Божим.

Висновок: Така духовна вправа:

- об'єднує; збільшує віру в Бога у Його всеприсутність; руйнується стереотип неправди про Бога; зростає любов до Бога і до ближніх; відкривається дар Церкви, як спільноти віри і довір'я, миру і правди, милосердя і надії;

- учасники відкривають правду про себе, як людину, яку любить Бог, і яка є багатогою на добро, і здатна ділитися ним з іншими, міняти світ у собі і навколо себе, силою Божою, що є у ній.

- учні сповнюються добрими і світлими думками, миром і спокоєм, новими ідеями, бажанням робити добро, спільно організовуватись навколо поставлених завдань чи організацій спільних молитов, чи катихез, прощ, чи дозвілля.

- учасники починають краще висловлюватися у колі довір'я і поваги та вільно ділитись своїми думками.

- учні відкривають себе, як дар людини вільної і відповідальної із великими можливостями духовного саморозвитку.

- учасникам відкривається розуміння відповідальності за спільне добро та важливість взаємообміну Божими дарами.

Така духовна вправа добра можливість організувати і підтримувати діяльність християнських спільнот довіри і відповідальності.

Додаток 10

Година спілкування «Лідер – це...»

Мета: ознайомлення учнів із поняттями «лідер» та «лідерство»; визначити ознаки та якості, які притаманні лідеру; самоаналіз та вдосконалення лідерських здібностей учнів.

Вправа «Хмаринка якостей» – ЛІДЕР – це...

Матеріали: ватмани (відповідно до кількості груп), кольорові фломастери.

Хід вправи. Робота у групах. Записати ключові слова, якими, на вашу думку, має володіти лідер. Обрати лідера-спікера групи, який презентуватиме «Хмаринку якостей».

Пам'ятка. Риси та якості лідера: уміння володіти собою, висока самооцінка, наполегливість, воля, ініціативність, зосередженість, впевненість, відкритість, чесність, натхненність, інноваційність, уважність, відкритість, рішучість, позитивність, щедрість, комунікабельність, оригінальність, вимогливість, обдарованість, привабливість, вмотивованість, енергійність тощо.

Мозковий штурм «Що таке лідерство?»

Мета: надати лідерам можливість сформулювати поняття «лідерство»; показати багатоаспектність поняття «лідерство».

Хід вправи. Розподіляємо лідерів на чотири мікрогрупи за допомогою кольорової методики. Кожна мікрогрупа має дати своє визначення поняття «лідерство». Визначення має бути стислим і глибоким. Після обговорення представник від кожної мікрогрупи ознайомлює з визначенням усіх лідерів. Визначення записують на фліп-чарті.

Запитання для обговорення:

1. Що відрізняє кожне визначення?
2. Яке визначення є найповнішим?
3. Чи можна дати одне визначення поняття «лідерство»?
4. Чи актуальна тема лідерства для вас; якщо так, то чому?

У процесі обговорення слід звернути увагу лідерів на те, що поняття «лідерство» можна краще усвідомити, якщо розглядати його як набір функцій, а не характерних рис особистості; лідерство складається з навичок, яких можна навчитися й за допомогою яких окремі особи координують свої зусилля для досягнення спільної мети.

Після вправи педагог ознайомлює лідерів з пам'яткою.

Творча діяльність учасників «Лідер в мені. Емблема лідерства»

Мета: сприяти поглибленню змісту поняття «лідерство», розвитку фантазії.

Учасники готують колаж за складовими:

- ставлення до власного здоров'я;

- моє хобі, мій відпочинок
- мої цінності
- моє майбутнє

Підсумок ведучого.

- Чи змогли ви в процесі роботи краще зрозуміти, що ви за людина?
- Чи вдалося вам досить повно представити свою візитну «картку»?
- Чи знайшли ви серед партнерів того, хто схожий на вас? Хто відрізняється?
- Чий колаж запам'ятався вам найбільше і чому?
- Як може такий вид роботи впливати на розвиток ваших лідерських якостей?

Кожен самостійно малює таку емблему, яку можна було б друкувати на програмах, прапорах дитячих та юнацьких організацій, ділових паперах лідерів. По завершенні роботи учасники розглядають малюнки одне одного. Після ознайомлення з результатами творчості інших учасники поділяються на підгрупи на основі спільних ідей малюнків. Кожна група має пояснити, що спільного в їхніх малюнках і сформулювати девіз, який би відповідав суті їхньої емблеми. Потім відбувається презентація емблем кожної групи.

Вправа «Риси лідера»

Мета: ознайомлення учасників з рисами, притаманними лідеру; дати можливість учасникам оцінити особистісні риси лідера.

Учасники діляться на дві групи. Ведучий пропонує кожній групі назвати якнайбільше лідерських рис. Представник кожної групи записує на ватмані сформульовані його товаришами риси. Потім тренер пропонує групі вибрати учасника, якого всі добре знають, і сформулювати разом його лідерські риси. Пропонується також визначити риси, які б допомогли цьому учасникові стати ще успішнішим.

Підбиваючи підсумки вправи, ведучий говорить: «Довідавшись про свою цінну рису, ставтеся до неї, як до особистого надбання. Щоб набути необхідної

риси, концентруйтеся на тому, що з кожним днем вона стає все більше властивою вашій особистості».

Пам'ятка «Риси лідера»

- ❖ вольовий, здатний переборювати перепони на шляху до мети;
- ❖ наполегливий, вміє розумно ризикувати;
- ❖ ініціативний, хоче працювати без дріб'язкової опіки;
- ❖ психічно врівноважений;
- ❖ добре пристосовується до нових умов і вимог;
- ❖ самокритичний, тверезо оцінює не лише успіхи, а й невдачі;
- ❖ вимогливий до себе та інших;
- ❖ критичний, здатний бачити у привабливих ситуаціях слабкі боки;
- ❖ надійний, тримає слово, на нього можна покластися;
- ❖ витривалий, може працювати в умовах інтенсивних навантажень;
- ❖ оптимістичний, ставить до труднощів як до переборних перешкод;
- ❖ здатний міняти стиль поведінки, може і вимагати, і підбадьорити.

Пам'ятки залишаються в лідерів, обговорюються.

Додаток 11

Квест «Я – справжній лідер»

Мета: виховувати почуття відповідальності, бажання працювати в учнівському самоврядуванні закладу, доводити розпочату справу до кінця, розвивати лідерські якості дітей, увагу, вміння виконувати дії за алгоритмом, працювати в команді на спільний результат, розвивати кмітливість і розсудливість, цінності: «Мислити», «Бути лідером», «Бути активним громадянином»).

Форма проведення: пізнавально-пошукова гра-квест для заняття школи лідерів

Хід виховного заходу

I. Вступна частина

Ведучий 1: Прагнення до кращого життя, до авторитету, до слави, до лідерства – важлива потреба багатьох людей. Ми мріємо очолювати керівні посади, розпочати власний бізнес і бути «начальником самому собі», але при цьому далеко не завжди розуміємо, наскільки це важка і відповідальна робота, кропітка праця над собою.

Ведучий 2: Керувати справами, проєктами, людьми, бути лідером колективу – це ціле мистецтво, в якому безперечно потрібен таланти, і далеко не кожному він даний від природи. Та цей талант ви зможете розвинути – варто тільки захотіти! Відома аксіома «хочеш змінити світ – почни з себе» залишається актуальною завжди.

Ведучий 1: Сьогодні ми з вами пограємо у пізнавально-пошукову гру-квест «Я-справжній лідер». Але для початку виконаємо вправу «Текст з підтекстом» і перевіримо чи вмієте ви підкорятися вказівкам. Важливо цю вправу виконувати самостійно, без жодних підказок. Візьміть листок у клітинку, ручку, текст з підтекстом і самостійно виконайте весь алгоритм прописаних дій. Перевіряємо вашу увагу. *(Діти мовчки виконують завдання, хто виконав, виходить з кабінету)*

Текст з підтекстом

Чи вмієте ви підкорятися вказівкам?

Пройдіть цей текст, маючи в своєму розпорядженні всього 3 хвилини.

1. До того як щось зробити, уважно все прочитайте.
2. Напишіть друкованими літерами ваше ім'я, прізвище в правому верхньому кутку листа.
3. Обведіть ваше ім'я.
4. В лівому кутку намалюйте 5 маленьких квадратиків.
5. В кожному квадратикі поставте хрестик.
6. Напишіть своє ім'я у верхній частині листа.
7. Під вашим іменем в правому верхньому кутку напишіть номер свого телефону. Якщо у вас його немає, напишіть номер 100.
8. Голосно назвіть номер, який ви написали, так, щоб всім було чути.

9. Обведіть цей номер.
10. Поставте хрестик в лівому нижньому кутку листа.
11. Обведіть цей знак трикутником.
12. Своїм звичайним голосом порахуйте вголос в зворотному порядку від 10 до 1.
13. Помістіть в прямокутник слово «куток» в реченні під номером 4.
14. У верхній частині листа зробіть олівцем чи ручкою три маленькі дірочки.
15. Голосно крикніть «Я майже закінчив».
16. Тепер, коли ви все уважно прочитали, виконайте тільки 1 і 2 завдання.

(Зазвичай діти ігнорують завдання 1 і виконують абсолютно всі пункти, тоді, коли необхідно лише все уважно прочитати і виконати лише пункти 1 і 2)

II. Основна частина

Ведучий 2: Тепер, коли ви усвідомили наскільки важливо звертати увагу на деталі (результат вашої праці завжди залежить від розуміння вами завдання), ми можемо розпочинати гру.

Оскільки учнівське самоврядування нашого закладу має шість центрів (центр захисту прав дитини, спортивно-оздоровчий центр, центр творчого розвитку, центр зв'язків з громадськістю, центр громадсько-корисної діяльності, навчально-пізнавальний центр), пропоную об'єднатися у шість команд шляхом жеребкування. Назва центру, яку ви витягнете і буде назвою вашої команди. *(Проходить жеребкування, діти об'єднуються у команди).*

Ведучий 1: Команди готові, оберіть свого капітана.

Ведучий 2: Прошу капітанів підійти до ведучого, взяти правила гри, які ви опрацюєте самостійно у команді і алгоритм ваших дій, тобто маршрутний лист вашої команди. Вправа «Текст з підтекстом» навчила вас діяти згідно алгоритму.

(Капітани отримують маршрутні листи, правила гри і тоді команди прямують до своїх станцій. На останній станції команди отримують карту з підказками про місце схову скарбу).

III. Заключна частина

(Коли всі команди зібралися у кімнаті школяра, нагороджується команда-переможців, аналізуємо успіх і помилки команд за круглим столом та чашкою чаю)

Ведучий 1: Ви всі молодці, гідно виконали всі завдання.

Але одне із завдань ще не виконане до кінця. За кругли столем, познайомте один одного з тією частиною Статуту, яку ви опрацювали на станції.

(Учні переказують зміст Статуту за порядком сторінок. Таким чином опрацьовують весь Статут)

Ведучий 2: Учасники команди переможців розробили власну стратегію і знайшли скарб. Розкажіть про свій секрет успіху.

- Що вам допомогло обіграти суперників?
- Що відчують члени інших команд?
- Які труднощі виникали під час виконання завдань?
- Чи легко вести команду до перемоги?
- Яка станція була найцікавішою, найлегшою, найскладнішою?
- Чи сподобалась гра?
- Чи пам'ятаєте ви попередніх голів учнівського самоврядування нашого закладу? Чим вони вам запам'яталися?
- Які головні ознаки лідера?
- Чи легко бути лідером?

Ведучий 1: Дякую за вашу активність. Ви – справжні лідери! Сподіваюся на подальшу співпрацю з вами.

Маршрутний лист

№ з\п	Назва станції	Відповідальний	Підпис
1	Представлення		
2	Портрет лідера		
3	Цитати для цілеспрямованих лідерів		
4	Протокол		
5	Статут		
6	Порядок дій лідера		

Завдання для станцій

1. Станція «Представлення». Завдання: На ватмані виготовити рекламу свого центру, зобразити герб, прописати напрямки своєї роботи, придумати девіз і представити свою команду.

2. Станція «Цитати для цілеспрямованих лідерів».

Завдання: шляхом жеребкування оберіть одну з цитат відомих людей, опрацюйте її у команді, складіть розповідь про те, як ви її розумієте у художньому, офіційно-діловому, публіцистичному, науковому чи розмовному стилі. Оберіть спікера для доповіді.

«Найкращий керівник – той, хто володіє достатнім чуттям, щоб вибрати підходящих людей, здатних виконати потрібну роботу, і з достатньою стриманістю, щоб не плутатися у них під ногами, поки вони її виконують».

«Лідерство починається з особистих якостей лідера» Хесселбайн Ф.

«Хто повторює старе і довідується про нове, той може бути ватажком»

Конфуцій

«Лідерство – це розкриття потенціалу, який дозволить людям стати краще» (Білл Бредлі).

«Лідерство і навчання – це речі, які не можуть існувати один без одного» (Джон Кеннеді).

«Щоб керувати собою, використовуйте голову; щоб управляти іншими людьми, використовуйте серце» (Елеонора Рузвельт).

«Заробляй право називатися лідером кожен день» (Майкл Джордан).

«Якщо на питання про те, як пройшов ваш день, ви відповідаєте словом «добре», то не думаю, що ви провели його в ролі лідера» (Сет Годін).

3. Станція «Портрет лідера»

Користуючись Інтернет ресурсами, знайдіть визначення слова «лідер», намалюйте портрет справжнього лідера і охарактеризуйте його.

4. Станція «Протокол»

Завдання 1: В команді опрацювати пам'ятку проведення зборів та інформацію про протокол. Програти ситуацію проведення загальних зборів вашого центру щодо вирішення певного питання і за зразком скласти протокол цих зборів.

5. Станція «Статут»

Завдання: Вам потрібно опрацювати одну частину із шести (частин має бути стільки ж, скільки й команд) Статуту учнівського самоврядування і після завершення квесту за круглим столом розказати її іншим гравцям. (Таким чином, діти опрацюють весь Статут).

6. Станція «Порядок дій лідера»

Завдання 1: З'єднати терміни і їх визначення.

1. Спільний знаменник із спільних рішень. А) голосування;
2. Середнє рішення одного з питань. Б) консенсус;
3. Приймається одне рішення з кількох, є відкрите і таємне. В)

компроміс.

Завдання 2: Поставити у правильному порядку дії лідера щодо організації будь-якого заходу.

Довільний порядок дій

Знайди тих, хто буде виконувати цю роботу.

Поясни виконавцям, що від них вимагається.

Порадсья з досвідченими людьми.

Розподіли обов'язки.

Контролюй хід роботи.

Постав мету.

Подумай, якими шляхами можна її досягнути.

Розділи всю роботу на частини.

Склади план роботи.

Підведи підсумки.

Порівняйте свій результат з правильним порядком дій. Зробіть висновки.

Правильний порядок дій

1. Постав мету.
2. Подумай, якими шляхами можна її досягнути.
3. Розділи всю роботу на частини.
4. Склади план роботи.
5. Порадься з досвідченими людьми.
6. Знайди тих, хто буде виконувати цю роботу.
7. Розподіли обов'язки.
8. Поясни виконавцям, що від них вимагається.
9. Контролюй хід роботи.
10. Підведи підсумки.

Додаток 12

10 вправ для ранкової зарядки

Обладнання: карімат, скакалка

1. Стрибки з високо піднятими колінами

Активна вправа, яка тонізує литки та стегна.

Спосіб виконання: стань, ноги на ширині плечей. Стрибай, піднімаючи коліна якомога вище до тіла. Плавню приземлись та повторюй вправу 15-30 разів.

2. Собака-кішка

Ця вправа тонізує та розтягує м'язи, стабілізує м'язи спини та пресу.

Спосіб виконання: стань на коліна, руки постав на підлогу. Округли спину, ніби намагаєшся головою торкнутися тазу. Зафіксуй це положення, а потім плавно прогинай спину та піднімай голову, немов кішка. Повторюй 15-30 разів.

3. Скручування

Зміцни м'язи живота завдяки цій легкій вправі вранці.

Спосіб виконання: ляж на спину на підлогу. Поклади руки за голову і тягнися правою лопаткою до лівого коліна. Повільно повертайся у вихідне положення та повтори правою ногою і лівою лопаткою. Повтори 15-30 разів.

4. Випади вперед

Вправа для нижньої частини тіла, яка ефективно тренує твої ноги.

Спосіб виконання: Стань прямо, ноги на ширині плечей. Зроби крок вперед, зігнувши коліно. Обидва коліна повинні утворювати прямий кут: одне – позаду, друге – попереду. Змінюй ноги або переступаючи, або стрибком. Повтори вправу 10 разів на кожну ногу.

5. Скакалка

Якщо тебе цікавить ранкова зарядка для схуднення, то ця вправа для тебе. Вона тонізує усе тіло та активно спалює калорії.

Спосіб виконання: стань прямо, ноги на ширині плечей. Стрибай щонайменше 1 хвилину.

6. Сідничний міст

Ефективно зміцнює сідничні м'язи та зменшує напругу в спині.

Спосіб виконання: ляж на спину, зігни ноги у колінах. Поклади руки на підлогу з обох боків вздовж тіла. Напружуй м'язи стегон та піднімай їх вгору, поки не утвориться пряма лінія від стегон до грудей. Затримайся у такому положенні на 30 секунд. Повторюй вправу 3-5 разів.

7. Вправа «Альпініст»

Тонізує м'язи пліч, грудей та трицепси.

Спосіб виконання: стань у положення, ніби збираєшся віджиматися. Тіло напружене та рівне. Почергово піднімай коліна до грудей. Повторюй вправу на кожну ногу по 20 разів.

8. Піднімання ніг

Ефективна вправа для верхнього та нижнього преса.

Спосіб виконання: ляж на спину, витягни ноги вгору, поки твоє тіло не утворить прямий кут. Руки залишаються на підлозі вздовж тіла. Повільно повертай ноги на підлогу. Повторюй цю вправу 15-30 разів.

9. Бічна планка

Вправа націлена на глибокі м'язи преса: поперечні та косі. Також залучаються м'язи спини.

Спосіб виконання: ляж на бік, поклавши праву руку на підлогу під праве плече. Ноги прямі та опираються на підлогу, корпус піднятий. Тіло повинно бути зафіксованим та утворювати діагональ. Затримайся у такому положенні на 30 секунд. Повторюй вправу 3-5 разів.

10. Стрибки на місці

Вправа для ранкової зарядки, яка активізує кровообіг.

Спосіб виконання: стань прямо, ноги разом. Підстрибуй, розводячи руки й ноги. Повертайся у вихідне положення. Повторюй вправу протягом хвилини.

Додаток 13

Брифінг «День пам'яті жертв фашизму»

У другу неділю вересня весь прогресивний світ традиційно вшановує Міжнародний день пам'яті жертв фашизму.

Відзначення Міжнародного дня пам'яті жертв фашизму започатковано у 1962 році саме у вересні (друга неділя), тому що на цей місяць припадають дві пов'язані з Другою світовою війною дати – день її початку і її повного завершення.

День пам'яті жертв фашизму – це День пам'яті десятків мільйонів людей, які загинули в Другій світовій війні: мільйонів солдатів, яких фашистські

лідери зіштовхнули один з одним, але ще більше – мирних жителів, які гинули під бомбами, від хвороб та від голоду.

Враховуючи воєнно-політичну ситуацію, коли Україна знову зазнає військового вторгнення і на Сході країни гинуть наші солдати, утвердження у суспільній свідомості ідеалів миру стає як ніколи актуальним.

У 2014 році у Києві на офіційних заходах із нагоди річниці Перемоги над нацистською Німеччиною вперше було вжито європейську символіку пам'яті полеглих у війні – Червоний мак.

Графічне втілення-алюзія (з одного боку – червоного маку, з іншого кривавого сліду від кулі) передає глибину смислу війни, розповідає про страждання, про смерть, про героїзм, про мільйони загиблих.

Червоний мак – водночас є символом європейським та українським. Історично червоний мак є символом пам'яті жертв Першої світової війни, а згодом – жертв усіх військових та цивільних збройних конфліктів, починаючи із 1914 року.

В українській традиції, зокрема у народних піснях та переказах, маки є символом пам'яті за полеглими у бою і зацвітають там, де пролилася козацька кров.

Видається доцільним популяризувати цю символіку та використовувати у подальшому під час вшанування пам'яті жертв фашизму.

Україна входить до числа країн, найбільш постраждалих від фашизму в роки Другої світової війни – як від воєнних дій, так і від військових злочинів. Прямі втрати населення – вбиті та померлі від поранень або голоду, зниклі безвісти – складають понад 8 мільйонів осіб.

Війна прийшла на українські землі 1 вересня 1939 року – разом із першими німецькими бомбами, що впали на Львів та інші міста, а залишила їх 28 жовтня 1944 року.

Українці ж як народ зустріли війну одними з перших – 1 вересня 1939 року, – а завершили одними з останніх – 2 вересня 1945 року. Капітуляцію

останньої воюючої країни – Японії – від імені Радянського Союзу приймав український генерал Кузьма Дерев'янка.

Українська повстанська армія від часу створення у 1942 році і до часу відступу нацистів з теренів України наприкінці 1944 року, брала активну участь у боротьбі проти німецької окупаційної системи, завдавши їй значних втрат.

Отже у роки Другої світової війни з гітлерівською Німеччиною та її союзниками воювали близько 7 мільйонів українців, їх внесок у перемогу над фашизмом був одним із визначальних.

Актуалізація загрози фашизму у XXI столітті

Ключовими ознаками фашизму є: культ особистості, зневага до ліберальних цінностей, систематичне нехтування правами людини, однопартійна система, мілітаризм, культ війни та сили, тотальний контроль спецслужб, антисемітизм та ксенофобія, державна пропаганда в ЗМІ, зовнішня агресія. Ці ознаки об'єднують і Третій Рейх у минулому, і пануючий тепер у Росії режим.

Одним із виявів зазначених ознак у випадку з путінською Росією є її агресія проти України. Українці протистоять цій агресії, але, як і у випадку з фашизмом у середині ХХ століття, протистояти потрібно, об'єднавши сили всього демократичного світу. Єдність перед обличчям ворога має стати усвідомленою необхідністю і є запорукою перемоги.

Додаток 14

«Мистецтво релігійного мовлення»

Мета:

- Навчити слухати,
- шукати золотої середини того що об'єднує у правді,
- навчити володіти і висловлювати аргументи істини,
- показати значення мови тіла та силу духа.

Форми вправи:

- «доповідач, проповідник»;
- «дискусійне коло і пусте крісло»;

- «ідейна кава»

Хід вправи «Доповідач, проповідник»

- Учасникам роздають тематичне питання. Кожен вчитується і виходить на середину та розповідає маючи 2 хвилини.
- Слухачі уважно слухають, після завершення доповідача кожен висловлюється, що було добре, а над чим потрібно попрацювати у висловлюванні.
- Учасники звертають увагу на зміст, поставу тіла та рухи, мову.
- Священник підбиває підсумок, наголошуючи на тому, що було у розповідях добре, аби підсилити старання до саморозвитку у мистецтві спілкування з іншими.

Хід вправи «Дискусійне коло і пусте крісло»

- Учасникам пропонується дискусійне питання наприклад: «Чи потрібно старшокласникам Церква Христова»
- Учасників ділимо на три групи, глядачі, ті які «за» і «проти» посередині пусте крісло.
- Ведучий запрошує усіх до взаємослухання.
- Учні, що «за» і «проти», по чергово обмінюються думками інші слухають.
- Ті, що слухають у залежності від аргументів, мають можливість висловити свою думку, сівши у пусте крісло.
- У залежності того, як глядачі висловлюються, одна і друга сторона бачить наскільки вміло доносять інформацію, яка торкається глядача.
- Вправа триває 30 хвилин.
- По завершенні священник підбиває підсумки, доносячи аргументи істини, які опираються на Біблію і навчання церкви щодо даного питання. Підкреслює важливість поважати, любити, спілкуватись, не сперечатись, свідчити та шукати істини.

Хід вправи «Ідейна кава»

- Учасники збираються у малому колі за філіжанкою кави чи чаю

- Ведучий ставить завдання і збирає ідеї, наприклад: Як зробити наш відпочинок на природі, щоби він був корисним, цікавим і кожен взяв у ньому участь?

- Кожен у дружній атмосфері висловлює свої ідеї, а хтось записує.

- По закінченню підбиваємо підсумок

Висновок:

- Ця вправа допомогла створити спільноту «Братство св. Йосафата»;

- Зацікавила учнів навколо спільної праці;

- Кожен почув себе і мав можливість почути іншого;

- Учні вчаться бути лідерами, готовими послужити і взяти на себе відповідальність.

Додаток 15

Духовна вправа

«Адорація Пресвятої Тайни Євхаристії»

Мета:

- Прослава і поклоніння живому Богові Ісусові Христові присутньому у Пресвятій Тайні Євхаристії.

- Допомогти закласти міцну основу живого спілкування з Богом і ближніми через усвідомлення і пережиття та практикування дару християнської віри і довір'я до Спасителя, присутнього у Пресвятій Тайні Євхаристії.

- Організувати час для спільного поклоніння і прослави Господа Ісуса, який преображає та обдаровує людину ласками життя і спасіння.

Засоби: гітара, освітлення, хор, вівтарна прислуга

Хід дій:

- Наперед вибираються лектори молитви за бажанням;

- Хористи підбирають певну кількість адораційних пісень;

- Гітарист підбирає адораційні мелодії;

- Вівтарна прислуга готує усе, що потрібно для адорації;

- Усіх повідомляється про можливість, не враховуючи лекторів, особисто прийти до Ісуса і промовити молитву серця.

Висновок:

- «Що неможливо для людей, то є можливим для Бога» (Мт.19,25).
- Поклоніння Господу Богу у Пресвятій Тайні Євхаристії наближає людину до Господа, зростає віра і довір'я, руйнується стіна гордині і недовір'я до Бога, зло відступає від людини, приходить мир і любов, душа відкривається на милосердя і прощення, готова прийняти Божі дари і ними ділитися.
- Люди оздоровляються духовно і часто фізично, зникає всякий страх.
- Душа наповнюється світлом Божим, здатним побачити дорогу життя, що веде до вічного Неба.
- Спільнота об'єднується у вірі, надії і любові.
- Люди починають краще розуміти і шанувати одне одного, здатні спільно творити добро.

Додаток 16

Пресконференція «Кіно в Україні»

Тема: Українське кіномистецтво

Навчальна мета: ознайомити учнів з українським кіномистецтвом, його історією, з життям та творчістю видатних українських акторів та режисерів.

Розвиваюча мета: розвивати ціннісне ставлення до мистецтва, підвищувати культурний рівень учнів.

Виховна мета: виховувати патріотизм та любов до рідного краю, цінності: «Любити», «Мислити», «Бути вільною людиною», «Бути активним громадянином».

Хід заходу

Вихователь:

Щороку у другу суботу вересня святкують День українського кіно. Фактично це свято є професійним днем працівників кінематографії. Свято з'явилося з виходом президентського указу 12 січня 1996 року. Не зважаючи на те, що це професійне свято – відзначити його може кожен українець. Адже кіно – це мистецтво, яке здатне формувати національну свідомість, протистояти

ворожій пропаганді та доносити правду через екрани. В останні декілька років кіноіндустрія в Україні стрімко розвивається, тож згадаємо, з чого все почалось:

Історія українського кіно:

Як відомо з історії, перше українське кіно зняли у вересні 1896 року. Містом-родоначальником української кінематографії став Харків. Першим оператором кіно в Україні був фотограф Альфред Федецький. Він зняв хронікальні сюжети і в грудні влаштував перший показ в Харківському оперному театрі.

Першою українською кіноактрисою дореволюційного кіно була Віра Холодна, яка народилася в Полтаві, вона переважно знімалася в Одесі.

Всеукраїнське фотокіноуправління, яке займалося розвитком українського кіно, було засноване у 1922 році.

Інша знакова дата, котру варто відзначити, це 1928 рік – коли почала свою діяльність кінофабрика, яку сьогодні ми знаємо як кіностудію імені Довженка. Вже у 1930 році було знято повноцінний звуковий фільм із цікавою назвою «Симфонія Донбасу».

Українська школа кіно виховала таких відомих людей як Олександр Довженко, Іван Кавалерідзе, Марк Донський, Сергій Параджанов, Леонід Биков, Леонід Осика, Іван Миколайчук, Богдан Ступка і багатьох їх талановитих творчих послідовників. Упродовж останніх років в українській кінематографіє прийшло нове покоління кіномитців.

Тож нам дійсно є чим пишатись. Не зважаючи на те, що з часів прийняття незалежності в Україні кіноіндустрія знаходилась на досить низькому рівні, то зараз у неї, можна сказати, відкрилось друге дихання.

Нині українське кіно знову заговорило. Цьому сприяло декілька чинників: фінансова і законодавча підтримка з боку держави, відмова від російського контенту, а також шалена віра і відданість улюбленій справі всіх працівників кінематографа.

Українська кіногалузь на сьогодні одна з небагатьох, що вселяє надію й оптимізм, демонструючи якісно нові зміни і результати, які говорять самі за себе: з кожним роком кількість українських фільмів зростає. З кожним роком український кінопродукт стає все більш затребуваним як вітчизняним кіноглядачем, так і на престижних міжнародних кінофестивалях. 13 українських фільмів упродовж 2014 – 2017 років отримали нагороди чи були номіновані на міжнародних кінофорумах.

Як відзначається День українського кіно? Проводяться різні тематичні заходи, кінопокази, лекції, майстер-класи тощо. Ми ж пропонуємо кожному кіноману також відсвяткувати день українського кінематографу і переглянути хоча б один український фільм. Для цього – підготували для вас невеличку добірку на свій смак:

Кожен учень по черзі розповідає про фільми:

1. Фільм «Ентузіазм» 1931 р.

Перший український звуковий кінофільм. Знятий 1930 року метром світового кіноавангарду Дзигією Вертовим, він був першим кінотвором, в якому реальні промислові та буденні звуки слугували створенню музичного образу, а не лише ілюстрації візуального ряду. Присвячений першому п'ятирічному плану, фільм оспівує індустріалізацію, колективізацію, пропагує боротьбу з неписьменністю та релігією. «Ентузіазм» було знято в рік початку згортання програми українізації, ознаки якої на Донбасі ще рясно фіксує камера оператора Бориса Цейтліна.

Фільм названий Чарлі Чапліним однією з найбільш вражаючих звукових симфоній, невдовзі було вилучено з прокату й забуто. Його було перевідкрито лише у 1960-х роках з відновленням інтересу до радянського авангарду на Заході.

Фільм відреставровано на базі Національної кіностудії художніх фільмів ім. О.Довженка на замовлення Державного агентства України з питань кіно в 2011 році.

Чарлі Чаплін: «Я ніколи не міг уявити, що ці індустріальні звуки можна організувати так, аби вони здавалися прекрасними. Я вважаю «Ентузіазм» однією з найбільш хвилюючих симфоній, які я коли-небудь чув. Містер Дзига Вертов – музикант. Професори мають учитись у нього, а не сперечатися з ним».

2. Фільм «Тіні забутих предків» 1964 р.

Український художній фільм режисера Сергія Параджанова, створений за однойменною повістю Михайла Коцюбинського на кіностудії «Київська кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка». Зйомки фільму здійснювалися в справжніх гуцульських хатах та околицях села Криворівня Верховинського району Івано-Франківської області. Саме тут Михайло Коцюбинський написав свою повість. Десятки років ворогували два гуцульських роди – Палійчуки та Гутенюки. Але сталося так, що Іван Палійчук покохав красуню із ворожого роду – Марічку, якій судилося прожити коротке, але щасливе життя. Не міг без неї бути щасливим Іванко. Але він жив далі. Оженився. Був коханим. Дітей не було. Господарював. І шукав смерть, яка забрала в нього кохану.

3. Фільм «Лебедине озеро. Зона» 1989 р.

Драма Юрія Ілленка, знята за сценарієм Сергія Параджанова. На Канському кінофестивалі цей фільм отримав Приз міжнародної асоціації кінокритиків і ще декілька міжнародних нагород. Окрім праці Ілленка у цьому велика заслуга самого сценарію. Адже Параджанов на собі відчув, як це, бути репресованим радянською владою. Саме це дозволило йому створити такий незвичайний та водночас реалістичний сценарій фільму.

4. Фільм «Нескорений» 2000 р.

Військова драма Олеся Янчука розповідає непросту історію видатної людини. Головнокомандувача УПА – Романа Шухевича. Як ми уже і так знаємо із історії – щасливого кінця в цьому фільмі чекати не варто. Проте цей фільм є унікальним, адже сьогодні тема УПА є «актуальною» і «популярною» для широкого загалу. Тоді ж, у «нульових», це була одна з перших спроб крізь екран донести правду про події того часу.

5. Фільм «Чорна рада» 2001 р.

Ще один історичний фільм, цього разу знятий за мотивами однойменного роману Пантелеймона Куліша. Раніше він складався із 9 серій, але згодом його скоротили більш ніж у двічі та помістили у одну повноцінну кінострічку.

Варто його подивитись, у першу чергу, через сильний акторський склад: Богдан Ступка, Богдан Бенюк, Руслана Писанка – всі вони є гордістю українського кіно. Тож якщо ви вирішили обрати фільм за найкращим акторським складом – варто почати саме з Чорної Ради.

6. Фільм «Помаранчева любов» (Оранжлав) 2007 р.

Фільм не такий вже й новий і у ті часи, коли його знімали – був чи не найкращим зразком українського кіно. Режисер фільму – Алан Бадоев, якого більшість сьогодні знає як кліпмейкера.

Кінострічка заснована на історії двох закоханих молодих людей, які живуть у один із визначних часів в нашій історії – під час розпаду Помаранчевої революції. Звідси і незвична назва фільму. Тим, хто ще не бачив цього фільму, ми його радимо, як приклад того, що в Україні завжди було що подивитись.

7. Фільм «Поводир» 2013 р.

Ця стрічка знята вже в часи нової сторінки українського кіно, що безперечно вплинуло на якість зйомки, декорацій та інших технічних характеристик. Історична драма «Поводир» розповідає про українських кобзарів і те, яка нелегка участь чекала на них у часи сталінських репресій. Не зважаючи на уже горду якість стрічки, головним критерієм успіху все ж стала сильна гра акторів, яка вразила усіх, навіть за межами України.

8. Фільм «Плем'я» 2014 р.

Унікальність цієї стрічки полягає у тому, що вона відзнята мовою глухонімих, а головні актори у ній – звичайні підлітки. Розповідає фільм про непросту долю молодих людей з інтернату для глухонімих. Кінострічка отримала безліч схвальних відгуків на Канському кінофестивалі, а один із найвідоміших глянців світу, американський журнал Rolling Stone, назвав його найпотужнішим (за впливом на глядачів) фільмом 2015 року.

9. Фільм «Кіборги» 2017 р.

Безперечно, найвідоміша кінострічка минулих років. Вона отримала однозначну прихильність усіх українських глядачів. Не тільки через якість зйомки чи гру акторів, а й через неймовірну актуальність. Адже фільм цей заснований на реальних подіях, і не з минулого століття, не з іншого кутка планети. А з тих подій, що відбуваються тут і зараз, свідками яких ми стали і які також пережили, як мінімум, серцем.

Назва походить від слова, яким почали називати захисників Донецького аеропорту. Найзапекліші бої там тривали із травня 2014 до кінця зими 2015. Кіборгами їх прозвали за ту нелюдську силу, відвагу і відданість своїй країні, яку вони проявили під час боїв. Фільм цей, мабуть, бачили вже всі, але якщо ви якимсь чином пропустили, то негайно виправляйте цю помилку!

10. Фільм «Сторожова застава» 2017 р.

Український пригодницький фільм-фентезі, знятий Юрієм Ковальовим за мотивами однойменної книги Володимира Рутківського. Під час сонячного затемнення звичайний хлопчик Вітько потрапляє на тисячу років назад, у Київську Русь, в розпал вирішальної битви Добра і Зла. У його руках магічний камінь, що дає могутню силу, поруч – легендарні богатирі, про яких він читав у книгах, а проти них – чорна магія і ціла армія на чолі з гігантським кам'яним монстром. Тепер тільки від хоробрості хлопчика залежить, чи переможе світло темряву і чи буде майбутнє таким, яким його знаємо ми.

11. Фільм «Скажене весілля» 2018 р.

Український комедійний фільм режисера Влада Дикого, дебют відомого українського шоумена Юрія Горбунова як продюсера повнометражного фільму. Головні ролі у фільмі виконали Назар Задніпровський, Поліна Василина, Джиммі Воха-Воха, Леся Самаєва, Олександр Кобзар, Віра Кобзар, Інна Приходько, Арам Арзуманян та Юрій Горбунов. Українська стрічка запозичила ідею із французької стрічки «Божевільне весілля».

Події відбуваються у селі Яблунівка, що на Поділлі. Директор районного краєзнавчого музею Василь Середюк, відправляючи доньку Катю до Франції на

навчання, такого повороту подій і не очікував: місяць тому Катя повідомила, що виходить заміж за французького лікаря-кардіохірурга Франсуа.

Організувати весілля так, щоб воно не відбулося, – здається прекрасною ідеєю. Але коли на заваді стоїть справжнє кохання – невідомо, чи вдасться такий план реалізувати.

12. Фільм «Захар Беркут» 2019 р.

Прем'єра фільму відбудеться 10 жовтня 2019р. Фільм знятий за мотивами однойменної повісті Івана Франка. Синопис: 1223 рік. Монгольська орда на чолі з ханом Бурундою рухається на захід, винищуючи все на своєму шляху. Дійшовши до високих Карпатських гір, військо зупиняється біля підніжжя. Однак вночі кілька місцевих мисливців – брати Беркути потайки пробираються в табір та звільняють полонених. Несамовитий від люті хан вирішує йти навпростець, щоб помститися і знищити карпатські поселення. Для цього він знаходить зрадника серед місцевих, який відкриває йому таємний прохід у горах. Однак невеличка громада гірських мисливців під керівництвом Захара Беркута має свій план, щоб назавжди зупинити багаточисельного ворога.

Вихователь:

Кінематограф пройшов великий шлях. Сьогодні ж всі фільми вражають своїми ефектами та графікою. За останні роки кількість фільмів, що з'являються на наших екранах, невпинно зростає. Кіно дає нам можливість без усіляких перешкод відчутти смак перемоги, відчуття щастя та радості. Тому частіше відкривайте для себе цей чудовий світ мистецтва!

Додаток 17

Вправа

«Свято доброти і милосердя»

Мета:

- Показати силу доброти, яка сторицею до нас повертається.
- Зосередити увагу на Особі Господа Бога, який є любов, правда, доброта і милосердя.

- Показати особу св. Миколая, як приклад до наслідування Ісуса Христа.

- Зруйнувати стереотип егоїзму, комформізму, байдужості.

Хід дій:

- Наперед збираються ідеї щодо святкування.

- Учасники вибирають способом жеребкування особу, якій готують подарунок.

- Складається сценарій свята і кожному дають певне завдання.

- Пишуть листа доброти, де на святі взаємообмінюються.

- Складаються коштами для солодкого столу і подарунки потребуючим.

- Запрошуються інші учасники.

- Проводяться вікторини, конкурси присвячені св. Миколаю.

- Приходить св. Миколай.

Висновок:

- Ліцеїсти стають більш активними на творення добра.

- Знаходять зацікавлення і бажання спільно обмінюватись ідеями.

- Мають можливість проявити свої здібності.

- Бачать користь самопожертви у питаннях організації спільного добра.

- Мають запрошення іти слідами св. Миколая.

- Сповнюються радістю християнського свята.

- Поширюється світогляд на саморозвиток у Божій Благодаті.

Додаток 18

Буккросинг «Кіно в моєму житті»

Мета: створення позитивної атмосфери, усунення напруження.

Ведучий. Дайте відповіді на наступні питання:

- Як часто я дивлюся художні фільми?

- Який фільм вразив мене останнім часом?

- Який фільм я б рекомендувала для перегляду?
- Твій улюблений кінофільм
- Фільм, який тебе вразив?

Додаток 19

Документальний фільм «Бабин Яр у пошуках пам'яті...»

<https://www.youtube.com/watch?v=FPkfoAgWncM>

Рефлексія

Виконайте вправу **3-2-1**. Запропонуйте учням відповісти на запитання на окремих кольорових стікерах та помістити їх на відповідну частину дошки:

- Про що дізналися? (3 відповіді)
- Чому навчилися? (2 відповіді)
- Що зрозуміли? (1 відповідь)

Обговоріть ті висловлювання, які найчастіше повторюються.

Додаток 20

Презентація

«Бабин Яр – незагоєна рана»

<https://urok.osvita.ua/materials/outschool/prezentacia-babin-ar-nezagojna-rana-vihovna-godina/>

Рефлексія

Виконайте вправу **3-2-1**. Запропонуйте учням відповісти на запитання на окремих кольорових стікерах та помістити їх на відповідну частину дошки:

- Про що дізналися? (3 відповіді)
- Чому навчилися? (2 відповіді)
- Що зрозуміли? (1 відповідь)

Обговоріть ті висловлювання, які найчастіше повторюються.

Додаток 21

Фільм «Люблю тебе, мамо»

<https://www.kinofilms.ua/movie/100227/>

Історія про тринадцятирічного школяра Раймонда і його матір. З одного зауваження у школі починається багатий на пригоди тиждень життя Раймонда:

хлопчик втікає з дому, знайомиться з небезпечним світом нічної Риги, потрапляє до поліції, рятує свій саксофон, дружбу і репутацію в маминих очах.

Тема: стосунки батьків та дітей, любов до батьків, обман як механізм захисту, значення совісті в підлітковому віці, дружба в підлітковому віці.

Питання для обговорення:

- Опишіть стосунки в сім'ї хлопчика. Яким є ставлення сина до матері та навпаки?
- У фільмі матір приховує від сина стосунки, а хлопчик мовчить про втрату саксофона. Як ви гадаєте, чому в цій сім'ї люди брешуть?
- Чому головний герой вчинив так з другом? Чи можна виправдати його дії?
- Чи бували у вашому житті випадки, коли ви не змогли сказати правду через страх бути покараним?
- Як ви гадаєте, чи існують ситуації, коли брехня має позитивні наслідки та може бути виправдана?
- Чи зрозуміла для вас кінцівка фільму? Якими ви бачите подальші стосунки між сином та матір'ю?

Додаток 22

Гра «Правда чи брехня»

Завдання:

Попросіть кожного учня виділити три факти про себе: два правдивих та один хибний. Кожен із пари має назвати своєму партнерові ці факти. Після чого той має вибрати один факт, який він вважає хибним. Партнери говорять одне одному, чи відгадали вони, але роблять це так, щоб інші учасники не чули. Далі учасники обирають, хто з них презентуватиме власні три факти всій команді. Так робить кожна пара. Обраний представник пари називає факти про себе всій команді, яка має відгадати, де обман. Потім команда обирає одного учасника, який має назвати факти про себе учаснику іншої команди. Виграє та команда, обман якої не було відгадано.

Мета гри: вміти виділяти правду та обман; вигадувати факти, які виглядають реальними, розвиваючи фантазію.

Запропонуйте глядачам вигадати варіанти розвитку подій замість тих, які відбуваються у фільмі:

1. Хлопчику пишуть зауваження в щоденник. Що він може зробити замість того, щоб вирвати сторінку?

2. Мама, йдучи на побачення, говорить, що йде на роботу. Як інакше вона може вчинити?

3. Телефонує працівник соціальної служби. Як міг би вчинити Раймонд?

4. У відділенні поліції Раймонд не зізнається, що гроші взяв він. Інші можливі дії?

ЖОВТЕНЬ

Додаток 1

Відверта розмова з елементами тренінгу

«Людина приречена бути вільною»

Мета: популяризація Української Хартії вільної людини для формування громадянської компетентності школяра.

Обладнання: екран, проектор, ноутбук, мобільні телефони, кольоровий папір, ножиці, ватман, кольорові олівці, маркери

Хід заходу

Вступне слово.

Свобода. Незалежність. Воля... Бажаний стан, омріяні відчуття. Вперше дитина хоче бути незалежною, коли відпускає руку дорослого і урочисто проголошує: Я сам. Потім формується потреба мати власну точку зору, ще пізніше фінансову незалежність. Так відбувається становлення особистості. Життя прекрасне тому, що під час нього перед кожним із нас відкривається практично море різноманітних можливостей. Історія людства повниться історіями того, як одні люди починали своє життя в глушині і в злиднях, а потім ставали дуже розумними, багатими і впливовими, сягали висот у суспільному житті і змушували багатьох оточуючих людей їм заздрити.

Головною причиною і навіть мотивом досягнення настільки бажаного для людей успіху у всі часи була свобода, завдяки їй, і тільки їй справжній успіх став досяжним і суттєвими.

Свобода і воля: так багато значень. Коли тебе запитують «Чи ти вільний?», ти, напевно, відповіси: «Так, вільний!», а подумки додаш: «... мене ж ніхто за ґратами не тримає».

Скажіть, а ви вільні?

Відповіді дітей

Робота з інтернет-ресурсами

Знайдіть в Інтернеті тлумачення словосполучення «вільна людина» в період від 2000р.

Діти працюють з Інтернетом, оголошують результати пошуку

Чи змінилося значення слова?

Відповіді дітей

Наріжними каменями нашої Хартії є три прості думки.

Перша. Відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе.

Друга. Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Третя. Ми будуємо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє.

Хочу зазначити, що Хартія вільної людини має свої принципи:

1. Бути вільною людиною.

Послухайте таку притчу.

Одна людина не мала, що втрачати, тож цим пишалась і вважала себе вільною.

«Мені нічого втрачати, – говорила вона. – Мені нічого втрачати!»

Якось вона захотіла побачити себе. Поглянувши на чисту поверхню озера, вона дуже здивувалася, тому що вода відображала тільки небо і хмари.

«А де ж я?» – розлютилася людина.

«А тебе немає», – відповіло озеро.

Чому таку відповідь дало озеро?

Відповіді дітей

У мене на столі лежать паперові птахи чотирьох кольорів, підійдіть і візьміть той, який вам до вподоби.

Таким чином ми поділилися на чотири групи.

Завдання:

1-2 групи – намалювати «вільну людину»;

3-4 групи – у віршованій формі описати «вільну людину».

Обговорення виконаної роботи

2. Бути українцем.

А зараз подивіться уважно відео

<https://www.youtube.com/watch?v=Xg-F2NeZeX4>

Гра «Продовж речення»

Я українець, тому що...

Третій принцип Хартії – ***бути активним громадянином.***

- Щоб бути активним громадянином, слід насамперед усвідомити, що державність і демократія – це не лише політичні, але й духовні цінності.

- Громадянське суспільство неможливе поза рамками держави.

- Бути активним громадянином означає підтримувати іншого у захисті його прав, бо це – наші спільні права.

- Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти.

- Бути активним громадянином означає з особливою увагою ставитися до будь-яких спроб (насамперед влади) порушити чи обмежити людські права. Завтра ті, хто порушують права вашого сусіда, можуть узятися за вас.

- Бути активним громадянином означає усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави. Демократія, як і будь-який

політично-суспільний витвір людини, існує лише там, де є переважна більшість людей, здатних її захищати і водночас їй підпорядковуватися.

- Бути активним громадянином означає не усуватися від політичного життя, а робити політичний вибір, навіть обираючи між недосконалими політичними силами, втім діючи по совісті і дбаючи про зміни в житті країни.

А зараз давайте разом подумаємо і складемо перелік добрих справ нашого класу. Підсумки їх виконання підведемо у травні.

Діти пропонують перелік справ, які будуть включені у план роботи класного колективу.

4. Любити.

«Любов виникає з любові: коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю».

Ці слова відомого українського мудреця-гуманіста Григорія Сковороди найбільш влучно відображають актуальну проблему сьогодення: проблему взаєморозуміння. Толерантність передбачає всього лише нормальні цивілізовані стосунки між людьми, усвідомлення того, що світ і соціальне середовище багатомірні, а, отже, і погляди на цей світ різні, вони не можуть і не повинні зводитися до одноманітності або бути на чийсь користь. Світ існує завдяки любові. Саме любов спонукає чинити добрі справи, надихає поетів, змінює саму людину, робить її піднесеною, гарнішою, сильнішою, добрішою.

«Любов є душею того шляхетного почуття, яке ми називаємо патріотизмом. Справжній християнин покликаний бути патріотом – любити Батьківщину, рідний народ, його мову і культуру тою самою жертвовною любов'ю, якою виконує Заповідь Божу любити своїх батька та матір. У світлі Нового Завіту можемо ствердити рівно ж і те, що любов до Батьківщини вписана в людську природу і походить із заповіді любові до ближнього, тому природний закон спонукає нас віддано любити і захищати державу, в якій ми народилися, зростали», – йдеться у Посланні Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ до вірян, монашества та священнослужителів з нагоди сторіччя відновлення української державності.

Символом любові є ?

Вірно, серце. Ваш однокласник, який, на жаль, через важку хворобу не може відвідувати школу і навчання для нього організовано вдома, скоро буде святкувати День ангела. Тож давайте колективно зробимо сердечко і подаруємо його Андрійкові як знак любові, підтримки, взаєморозуміння.

Діти роблять сердечко, пишуть побажання.

5. Мислити.

У драмі Бертольда Брехта «Життя Галілея» головний персонаж п'єси стверджує: «Мислити – це одна з найбільших насолод роду людського».

Мислення – це те, що визначає життя людини, її ставлення до навколишнього світу. Людина, яка не мислить, втрачає багато. Вона користується готовими шаблонами і не прагне діяти самостійно. Сучасне суспільство потребує вільних людей, які несуть відповідальність за власні вчинки, вірять у свої сили й усвідомлюють власну неповторність. Вони мислять творчо і здатні вирішувати найскладніші проблеми.

6. Бути господарем.

Господар починається з піклування про прості речі: порядок свого дому, під'їзду чи вулиці.

Господар – це не є людина, яка багато має, але людина, яка перш за все наділена чеснотою відповідальності. Яка відповідально ставиться до дорученого їй обов'язку працювати, служити, виконувати свою роботу у відповідності до гідності свого покликання. Гідність виконання оцінюється згідно старання та якості. А тому на кожному рівні суспільного життя дана характеристика має визначальне значення. Від неї залежить добробут особистий та спільний, залежить благоустрій та розвиток суспільства і творення сильної держави із чіткими і якісними показниками розвитку.

Людина-господар вміє бути дбайливою і люблячою до інших людей, співгромадян, до своєї держави, краю, в якому живе.

І, найважливіше, бути господарем означає дбати про слабших і бідніших.

7. Бути лідером.

Хто такий лідер?

Якими рисами характеру, на вашу думку, має володіти лідер?

Відповіді учнів

Отже, лідер – це той, хто допомагає іншим зробити набагато більше, ніж вони коли-небудь вважали можливим. Лідерство однієї людини допомагає розблокувати потенціал решти, будь то індивідуальні можливості або ж потенціал групи, компанії або організації. Він не розповідає іншим, що робити, але надихає людей і дозволяє їм побачити те, на що вони здатні, а потім допомагає туди «добратися».

Лідерство – це процес, який допомагає групі людей в досягненні їхніх цілей.

Лідер завжди бачить чітку картину кінцевої мети, тому він завжди знає, куди йти. Для нього характерне тверде розуміння того, як виглядає успіх і як його можна досягти.

У цілому лідер – це член групи, який виконує центральну роль в організації та діяльності класу. До нього всі прислухаються та нічого не вирішують без його участі.

А зараз ми проведемо тренінг, метою якого є стимулювання вашого творчого потенціалу та ініціативності, допоможе вам проаналізувати свої можливості та знайти шлях до вдосконалення, зрозуміти своє місце у житті та «приміряти» роль лідера.

Вправа 1.

Хід проведення

Учасники сідають у коло, їм пропонується назвати своє ім'я і назвати ту людину, на яку вони хотіли б бути схожими.

Вправа 2 .

Хід проведення

Зараз вам потрібно буде відповісти на два питання. Візьміть аркуш паперу і розділіть його на дві частини. У першому стовпці напишіть: «мої

позитивні якості», а в другому – «мої негативні якості». Підкресліть однією ризикою якості, які, на вашу думку, допомагають вам бути лідером.

Вправа 3.

Хід проведення

Учасники по колу продовжують речення «Я можу бути лідером, тому що...», вчаться знаходити свої сильні сторони, усвідомлювати власні ресурси.

8. Бути відкритим суспільством.

Бути відкритим суспільством означає бути спільнотою, переконаною у великій цінності людського життя і демократичного устрою.

Серед нас немає ані людей другого сорту, ані гвинтиків, ані «скалок» на шляху лісорубів.

Бути відкритим суспільством означає вгамовувати агресію і підтримувати слабших, вразливіших і тих, хто має обмежені фізичні можливості.

Бути відкритим суспільством означає любити людей, вільно мислити і виховувати вільних людей.

Це має стати нашою колективною свідомістю.

Наш шлях у майбутнє – це шлях, яким йде Об'єднана Європа. Наше місце – в Європейському союзі, наша мета – Україна в Об'єднаній Європі. Надання безвізового режиму для громадян України – символ належності нашої країни до спільного європейського цивілізаційного простору, наших спільних цінностей з Європою.

9. Бути успішною державою.

Успішність – одна з найбільш бажаних і проголошуваних цінностей у будь-якому суспільстві. Успішним завжди вважається той, кого інші прагнуть брати за взірць, щоб досягти того ж, що й він, – чи так само навчатися; чи купити такий самий автомобіль; чи так само стрімко досягати вершин.

В Україні має бути реалізований базовий принцип: держава не заважає своїм громадянам, створює вільні умови для тих, хто працює, та захищає найбільш вразливих.

Та чим більше в країні успішних людей, тим успішніша держава.

10. Бути учасником демократичної спільноти народів.

Природнім і безальтернативним шляхом для України є об'єднання з простором європейських народів.

Ми маємо пам'ятати, що ми всі різні, але в нас є однакові цінності:
свобода-рівність-права-єдність-співпраця-братерство.

А зараз послухайте вірш «Крила»

<https://www.youtube.com/watch?v=RV9jUGyXznU>

На початку заходу, коли ви ділилися на групи, ви отримали паперових птахів. Запишіть на крилах принципи української Хартії вільної людини, які вам найбільше запам'яталися.

Збережіть цих птахів, і хай вони стануть дороговказом вам у житті.

На завершення хочу сказати.

Сартр вважав, що свобода – це єдиний фундамент суспільних цінностей.

З його точки зору, людина завжди має вибір, тому вона завжди вільна, а воля людини визначає її ставлення до ситуації.

Він також вважав, що людина не може позбавитися свободи, бо завжди мусить відповідати за свої дії.

Висновок Сартра: людина приречена бути вільною.

Додаток 2

Фільм «Юність» 2014

<https://eneyida.tv/3446-yunist.html>

Фільм розповідає про 6-річного Мейсона та показує 10 найбільш мінливих та важливих років із життя хлопчика – переїзд родини, сімейні негаразди, невдалі шлюби батьків, розлучення, потім знову шлюби, нові школи, перше кохання, втрата першого кохання, добрі часи, страшні часи та постійна суміш переживань та інтересів.

Додаток 3

Тренінгове заняття «Бути активним громадянином»

Мета: формувати в учнів активну громадську позицію, поглибити знання про поняття «громадянин»; розвивати прагнення бути свідомими громадянами

своєї держави; корегувати особистісні утворень, які заважають підвищенню адекватності самосвідомості й знижують рівень соціальної і психологічної компетентності; допомогти в усвідомленні власної відповідальності за свої вчинки; виховувати відповідальне ставлення до обов'язків людини-громадянина, бажання своїми стараннями розбудувати Україну та гордитися своєю Батьківщиною.

Обладнання: стікери у формі пелюсток соняшника, ручки, гілочка, кольорові стікери, зображення чоловічка.

Бути активним громадянином означає підтримувати іншого у захисті його прав, бо це – наші спільні права.

Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти.

Бути активним громадянином означає з особливою увагою ставитися до будь-яких спроб порушити чи обмежити людські права.

Бути активним громадянином означає усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави

Наш тренінг «Вчимося бути громадянами» побудований на одній з новел Української Хартії вільної людини. Ми повинні навчитися бути гідними громадянами своєї рідної держави. Україна давно прагне стати зразком демократії, соціальної справедливості та правових гарантій. Такою її можуть зробити тільки її громадяни – українці, тому що все залежить від нас

Вправа «Знайомство»

Мета: підготувати учасників до подальшої спільної діяльності.

Хід вправи: Перед вами опустіла гілочка. Зараз ми зробимо з неї багату і соковиту вітку. Потрібно написати на стікерах власне ім'я та свою найголовнішу якість характеру, звичайно позитивну. Наприклад: я – Василина – відповідальна людина...Недарма я обрала саме соняшник, бо він віддавна є для українців символом і оберегом. То ж і ми – громадяни України повинні бути, як і соняшник гордістю для неї. *(Діти пишуть, клеять, утворюючи соняшник)*

Бачите, які в нас різні імена, різні риси характеру. Але ми змогли об'єднати наші пелюстки в одну квітку. Так само і держава об'єднує в собі різних громадян, котрі не дивлячись ні на що, повинні триматись купи, як оцей соняшник. А держава повинна бути міцною, як ніжка соняшника і досягати висот. А щоб пелюстки – наш народ не розлетівся у різні сторони, а дав урожай, ми повинні навчитись жити і поводитись правильно в громадянському суспільстві.

Вправа «Громадянин України в майбутньому»

Мета: допомогти учасникам зрозуміти суть поняття «громадянин» та його основні характеристики

Обладнання: зображення чоловічка, кольорові стікери

Хід вправи: Чи кожен, хто проживає на Україні, може називатись її громадянином?

Ведучий пропонує учасникам заплющити очі, подумати й уявити себе, наприклад, за 10, 15 років. Зверніть увагу на зовнішність, професію, місце проживання. Потім кожен учасник по черзі описує свій образ в майбутньому.

Обговорення.

Які почуття у вас виникали, коли уявляли себе?

Коли розповідали?

Чи полюбили ви себе?

Запам'ятайте свій образ у майбутньому, часто його собі нагадуйте і прагніть, щоб ви стали ним через певний проміжок часу.

Що дає нам право вважати себе громадянином України?

Народившись в Україні, людина офіційно стає її громадянином, коли отримує свідоцтво про народження, а в ньому запис : «Громадянин України». Такий же запис буде перенесено і в паспорт. Та хіба цього вистачає, щоб гідно нести звання «Громадянин України». Як ви думаєте, якими рисами повинен володіти справжній сумлінний громадянин? *(учні пишуть свої думки на стікерах та приклеюють навколо зображення чоловічка-громадянина)*

Як багато ви написали рис. Та яка риса є найголовнішою? Давайте для

цього з'ясуємо суть поняття «громадянин».

Громадянин – це людина, яка є постійним мешканцем конкретної держави, яка має права, встановлені державою і яка виконує обов'язки перед державою.

Отже, найголовнішою рисою громадянина є знання своїх прав і виконання обов'язків перед державою.

Вправа «Я - громадянин»

Ділимося на групи за порами року.

Хід вправи

Робота у групах. Обрати правильне визначення поняття «громадянин» серед запропонованих:

- ✚ той, хто дуже любить свою Батьківщину;
- ✚ той, хто добре знає історію Батьківщини;
- ✚ з повагою ставитися до місця, в якому ти живеш;
- ✚ це особа, яка належить до постійного населення певної держави;
- ✚ суспільні істоти, що являють собою найвищий ступінь розвитку живих організмів, мають свідомість, володіють членороздільною мовою, виробляють і використовують знаряддя праці;
- ✚ Homo sapiens, одинична істота, приналежність до роду людського;
- ✚ особа, яка набула громадянство України;
- ✚ це індивід, організм, індивідуальність, «Я»;
- ✚ це завжди людина;
- ✚ той, хто підпорядковує особисті інтереси громадським, служить Батьківщині;
- ✚ це біологічна категорія, що визначає належність живої істоти до людського роду за певними анатомічними особливостями та фізіологічними функціями;
- ✚ неповторна особистість;
- ✚ окремий організм, який існує самостійно;
- ✚ має паспорт країни, в якій проживає;

- той, хто шанує і поважає державні символи;
- той, хто належить до держави, проживає в ній, користується правами й виконує обов'язки.

Громадянин України – це не лише той, хто має синій паспорт, прикрашений тризубом. Що значить бути справжнім громадянином своєї держави, кожен має вирішувати для себе сам. Який не буде боятися відповідальності і візьме долю своєї країни у свої руки.

Вправа «Дерево»

Учасники стають у коло на деякій відстані один від одного. Кожен сильно натискає п'ятами на підлогу, руки стискає в кулаки, міцно стиснувши зуби. Ведучий говорить, звернувшись до кожного: «Ти – могутнє, міцне дерево, у тебе сильне коріння, і ніякі вітри тобі не страшні. У складних життєвих ситуаціях, коли не знаєш, як вчинити, стань сильним і могутнім деревом, скажи собі, що ти сильний, у тебе все гаразд, і все збудеться. Це поза впевненої людини».

Потім діти беруться за руки, піднімають їх угору, далі натискаючи п'ятами на підлогу. Ми разом – велика сила. Самотньому дереву важко в негоду. Набагато легше, якщо це цілий гай. Разом нам не страшні ніякі проблеми.

Після цього ведучий пропонує дітям розслабитись, припинити натискати п'ятами на підлогу, різко струсити руками, розслабити м'язи обличчя.

Рефлексія «Палітра емоцій»

Хід вправи

Із поданого переліку потрібно вибрати три слова, які відповідають вашому настрою в цю хвилину.

Слова для вправи: замріяність, співчуття, захоплення, спокій, переживання, радість, легенький смуток, журба, розчарування, світла печаль, умиротворення, інше.

Вправа «Золота рибка»

Мета: визначити очікування та сподівання учасників від роботи на занятті.

У казках золота рибка завжди виконує бажання, і пропонує кожному учасникові написати свої очікування (не більше трьох), озвучити їх та прикріпити стікери з написами в луски на малюнку.

Здатність любити формується в дитинстві, але її розвиток відбувається упродовж усього життя особистості. Любов – це те, чого ми вчимося.

Вправа «Самопрезентація»

Мета: розвивати вміння презентувати себе з позитивного боку, вчити відкривати свої сильні сторони.

Зараз кожен із вас назве своє ім'я і продовжить таке речення: «Не хочу хвалитись, але я...»

Додаток 4

Фільм «Наші котики»

<https://www.youtube.com/watch?v=69B6aoKwgvU>

Події фільму розгортаються 2014 року на початку російсько-Української війни. Це трагікомічна історія пригод трьох бійців АТО, що трапляється з ними під час бойового чергування на «найглухішій» з усіх можливих позицій фронту. За основу взяли реальні розповіді бійців добробатів та ЗСУ.

Питання для обговорення:

- Що найбільше привабило у фільмі? Що вразило?
- Чи помітили ви якісь історичні чи сюжетні недоречності, «ляпи»?
- Що ж у фільмі негативного?
- Що вам не сподобалося?

Додаток 5

Година спілкування «Громадянин України»

Мета: допомогти учасникам зрозуміти суть поняття «громадянин» та його основні характеристики.

Обладнання: зображення чоловічка, кольорові стікери.

Хід вправи: Чи кожен, хто проживає на Україні, може називатись її громадянином?

Що дає нам право вважати себе громадянином України?

Народившись в Україні, людина офіційно стає її громадянином, коли отримує свідоцтво про народження, а в ньому запис: «Громадянин України». Такий же запис буде перенесено і в паспорт. Та хіба цього вистачає, щоб гідно нести звання «Громадянин України». Як ви думаєте, якими рисами повинен володіти справжній сумлінний громадянин? *(учні пишуть свої думки на стікерах та приклеюють навколо зображення чоловічка-громадянина).*

Як багато ви написали рис. Та яка риса є найголовнішою? Давайте для цього з'ясуємо суть поняття «громадянин».

Громадянин – це людина, яка є постійним мешканцем конкретної держави, яка має права, встановлені державою і яка виконує обов'язки перед державою.

Отже найголовнішою рисою громадянина є знання своїх прав і виконання обов'язків перед державою.

«Я – громадянин»

Ділимося на групи за порами року.

Хід вправи. Робота у групах. Обрати правильне визначення поняття «громадянин» серед запропонованих.

- той, хто дуже любить свою Батьківщину
- той, хто добре знає історію Батьківщини
- з повагою ставитися до місця, в якому ти живеш
- це особа, яка належить до постійного населення певної держави
- суспільні істоти, що являють собою найвищий ступінь розвитку живих організмів, мають свідомість, володіють членороздільною мовою, виробляють і використовують знаряддя праці
- <i>Homo sapiens</i> , одинична істота, приналежність до роду людського
- особа, яка набула громадянство України

- це індивід, організм, індивідуальність, «Я»
- це завжди людина
- той, хто підпорядковує особисті інтереси громадським, служить Батьківщині.
- це біологічна категорія, що визначає належність живої істоти до людського роду за певними анатомічними особливостями та фізіологічними функціями
- неповторна особистість
- окремий організм, який існує самостійно
- має паспорт країни, в якій проживає
- той, хто шанує і поважає державні символи
- той, хто належить до держави, проживає в ній, користується правами й виконує обов'язки

Громадянин України – це не лише той, хто має синій паспорт, прикрашений тризубом. Що значить бути справжнім громадянином своєї держави, кожен має вирішувати для себе сам. Який не буде боятися відповідальності і візьме долю своєї країни у свої руки.

Додаток 6

Бібліо-фольк-party (виховний захід) «Покрова – свято козацьке»

Мета: пригадати з учнями події виникнення історичного явища – козаччини; на основі дослідження козацького життя, побуту, традицій сприяти формуванню здорового способу життя, толерантності;

розвивати комунікативні навички учнів, формувати вміння логічно, аргументовано висловлювати власну думку, розвивати допитливість, інтерес до історичного минулого України, зацікавленість до вивчення історії.

Виховувати почуття національної свідомості, поваги до героїчного минулого та традицій українського народу, любові до рідної землі та гордості за славне минуле.

*Ми роду козацького діти,
Ми любимо сонце і квіти
І сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.*

Вихователь: Загальною ознакою Покрови є те, що вона покриває землю або листям, або снігом.

Згідно з переказами та легендами саме на Покрову запорізькі козаки вирушали на зимівлю по своїх хуторах та зимівниках. А оскільки в ті часи основним календарем були церковні свята – то і маємо козацьке свято на Покрову.

Напевне, ніхто не сперечатиметься, що козаки – досить цікаве «явище» в українській (і навіть світовій) історії. Скільки є різноманітних згадок про них, і не тільки українських. Однак поряд з їх мужністю, силою, хитрістю та розумом частенько зустрічається краплинка містики, яка робить їх чимось більшим, ніж просто вояками.

Вихователь: То може й справді запорожці були не такими вже й звичайними?

14 жовтня – День Пресвятої Богородиці та День Козацтва

Чому Свято Покрови повинно бути Днем захисника України?

Покрова Пресвятої Богородиці була одним із найголовніших свят запорозьких козаків, котрі будували багато однойменних храмів та шанували особливо ікони Покрови.

Саме на свято Покрови козаки проводили свої ради, на яких вибирали нового гетьмана або кошового отамана. В одній із найвідоміших козацьких пісень співається: «Нам pomoже Святий Юр ще й Пречиста Мати турка звоювати»

Наші славні запорожці мали на Січі церкву на честь Покрови Пресвятої Богородиці з іконою, на якій містився напис «Ізбавлю і покрию люди моя», а від гурту запорожців – протягнута стрічка вгору до Божої Матері з благанням «Молим, покрий нас чесним твоїм покровом і ізбави нас од всякого зла».

Збираючись у похід на ворога, козаки здійснювали молебень до своєї Покровительки і ревно співали «Під твою милість прибігаємо». Щасливо повернувшись із походу, поспішали до Неї зі щирою подякою. У часи всенародного лихоліття Її свята ікона знаходилася у кожній українській хаті.

Козак – це лицар-трудівник, це особливий тип воїна.

Наведемо кілька цікавих фактів про українських лицарів:

- Окрім зброї, сили і вміння гарно битися, козаки мали ще одну значну перевагу – кмітливість та хитрість. Практично завжди їм вдавалось непомітно підкрастися до ворога та застати його зненацька. Звичайно, це додавало шансів здобути перемогу.

- Згадаймо і про оригінальний човен, який козаки використовували для військових походів. Як би дивно це не звучало, але його можна назвати «прабатьком» сучасних підводних човнів. Він складався з двох днищ, між якими розміщували вантаж аби занурити судно у воду. Так козаки непомітно підпливали до ворогів. Перед початком наступу вантаж викидався, а судно раптово піднімалось на поверхню. Звичайно, це ставало несподіванкою для противника, адже ніхто не очікував, що запорозьке військо може з'явитись з морських глибин. Для такого ж діла використовувались перевернуті чайки – славнозвісні човни козаків, котрі не боялись ні штормів, ні ворожих військових кораблів. Їх часто перевертали догори дном, аби непомітно підкрастися до ворога.

- Запорізьку Січ поправу називають першим демократичним об'єднанням в світі. Якщо взяти до уваги, що багато людей прийшли сюди через соціальну несправедливість, то це й не дивно. Всі питання, стосовно життя та діяльності козаків вирішувались голосуванням на радах.

- Закони на Січі були досить жорстокими. За крадіжку чи вбивство одного з побратимів, козак не те що платив життям, а робив це в доволі жорстокій формі: його могли поховати живцем разом з небіжчиком, або бити кийками, що часто закінчувалось фатально. Так, можна сказати, що це не гуманно, зате дисципліна була відмінна.

- Існував у запорожців цікавий звичай. Їхні курені були завжди відкриті. Мандрівник чи перехожий може зайти туди, погостювати, попоїсти і рушити далі в дорогу. І це навіть, якщо господаря немає вдома. Однак існувало суворе правило, з куреня нічого не виносити, а інакше – покарання. А як хтось знайде якусь річ на Січі, прив'язує її до високого стовпа. Як за три дні власник не знайдеться, то і річ переходить у володіння того, хто її знайшов.

Розповідають, що на Хортиці досі росте величезний дуб, оспіваний у козацьких піснях і легендах. В деяких із них розповідається, що запоріжці проводили під ним свої обряди, йдучи на бій. Подейкують, що цьому дереву уже 700 років.

- Запорізьку Січ можна по праву вважати першим політичним формуванням на території України, так як у неї були всі ознаки республіки, вона була незалежною і всі європейські країни намагалися налагодити з нею дипломатичні відносини.

-Козаки кожного куреня мешкали разом зі своїм отаманом. Для приготування їжі у кожному курені був кухар, якому допомагали кілька хлопчиків, що приносили йому воду й чистили казани після обіду. Цей кухар одержував два карбованці на рік від куреня і по п'ять копійок від кожного козака, який харчувався у курені.

Їжа була дуже проста. Обід складався з двох страв. Перша звалася «саламаха», вона нагадувала кашу, приготовану з борошном, водою та сіллю. Друга мала назву «тетеря» і являла собою суміш борошна, крупи та проса. Вона була трохи рідша за саламаху, бо в неї додавали багато слабенького пива або рибної юшки. Провізію купували за гроші куреня. Згадані страви подавали у великих посудинах, які звалися «ваганки», але ніколи не вживали хліба. Козаки, які не задовольнялися звичайними стравами, а хотіли їсти м'ясо або рибу, купували їх за власні гроші у складку гуртом.

Кожен запорозький козак, старий чи молодий, мав рушницю, алебарду й шаблю, які тримав завжди напоготові. Дехто мав також пістолі. Вони самі

виготовляли цю зброю на Січі, а порох та кулі купували. Втім, кулі й порох вони робили й самі, але поганої якості.

Пригадайте та назвіть найвідоміших козаків. *(П. Сагайдачний, М. Дорошенко, Б. Хмельницький, П. Тетеря, Дем'ян Многогрішний, Михайло Ханенко, І. Самойлович, І. Мазепа, П. Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Кирило Розумовський).*

1. Петро Конашевич (Сагайдачний).

Підказка: Його прізвисько пов'язане з назвою цибулі та сагайдака для стріл – сагайдак. Завдяки майстерності влучно стріляти з лука його і прозвали (Сагайдачний).

2. Богдан Хмельницький

Підказка: Він підняв національно-визвольне повстання на українських землях проти польського всевладдя. Після його смерті на українських землях почався період Руїни (розрухи). Гетьманщина, як і всі українські землі, була поділена між Польщею і Росією на Правобережну і Лівобережну відповідно.

3. Іван Мазепа.

Підказка: Він знайшов спільну мову з Петром Великим, отримував від нього в дар землі і був одним з найбагатших людей Європи. Багато коштів він жертвував на розвиток освіти, будівництво православних храмів. Стиль цих будівель з часом віднесуть до козацького барокко.

4. Кирило Розумовський

Підказка: Він був останнім гетьманом України. Він був освіченою молодого людиною, якого призначили керувати Гетьманщиною в 22 роки.

5. Дмитро Вишневецький (Байда)

Підказка: Збудований ним замок на острові Мала Хортиця вважається прототипом Запорозької Січі.

Вікторина

1. На якому острові зародилась перша Січ? *(на Хортиці)*
2. Козаки називали Січ матір'ю, а Великий Луг... *(батьком)*

3. Як називається трагічний період в історії України в третій чверті 17 століття? (*Руїна*)
4. Чиї образи вишивались на прапорах Січі? (*Спасителя й архістратиґа Михаїла*)
5. До якого лицарського ордену належали козаки Війська Низового Запорозького? (*мальтійського*)
6. Яку річ цінували на Січі нарівні з гострою шаблею і добрим конем? (*бандуру*)
7. На чиї кошти велось навчання в січових школах? (*Війська Запорозького*)
8. Юний січовик-зброносець у козацької старшини в Україні в XVI-XVIII століттях називався: (*джура*)
9. З якою твариною або птахом козаки відправлялись у морські походи? (*півнем*)
10. Як називалась бортова гармата на козацькій чайці? (*фальконета*)
11. Яку зброю козаки називали «ясною»? (*шаблю*)
12. Як називались у козаків розвідники? (*пластуни*)
13. Голова козацького уряду. (*Гетьман*)
14. Як називали хати, в яких жили козаки? (*Курінь*)
15. Про яке козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море». (*Шаровари*)
16. З ким вели війни козаки за незалежність? (*З Туреччиною, Польщею*)
17. А чи знаєте ви ім'я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? (*Іван Підкова*)
18. Звідки прийшло слово «козак»? (*Зі сходу*)
19. Хто становив основу козацьких полків? (*Піхота*)
20. Кому було заборонено навіть ступати на Січ? (*Жінкам*)
21. Свята покровителька козаків, в честь якої була збудована церква. (*Покрова*)
22. Вірний друг козака. (*Кінь*)

23. Як називалось козацьке військо? (*Кіш*)
24. Хто був найславетнішим кошовим отаманом на Запорізькій Січі?
(*І. Сірко*)
25. Бойове мистецтво козаків. (*Бойовий гонак*)
26. За що боролись козаки? (*За волю*)
27. Без чого козак не міг вирушати у бій? (*Без шаблі*)
28. Хто проміняв дружину на тютюн та люльку в українській народній пісні «Ой, на горі та й жінці жнуть»? (*ІІ. Сагайдачний*)
29. За чий наказом була зруйнована Запорізька Січ? (*Катерини ІІ*)
30. Яке прізвище художника, який написав картину «Запорожці пишуть листа турецькому султану»? (*І. Рєпін*)
31. Що було всередині фортеці-січі? (*Майдан з православною церквою*)
32. Що дозволяло козакам вирощувати коней, велику і дрібну рогату худобу? (*Природні умови степу*)
33. Скільки козаків входило до військового гарнізону Січі? (*2-3 тис.*)
34. Яким чином охочі вступити до козацтва засвідчували свою відданість православ'ю? (*Вони мали перехреститися.*)
35. Як зверталися козаки один до одного? (*Пани-брати, пани-товариші і т. ін.*)
36. Що впливало на чисельність козаків на Січі? (*Пора року*)
37. Козаком міг стати хто завгодно, але за неодмінної умови. Якої?
(*Визнання православ'я*)
38. Якого року була заснована перша Запорізька Січ? (*1556*)
39. Якого закону з моменту вступу до козацького товариства мав дотримувати кожен з його членів? (*Закон козацького побратимства*)
40. Ким була заснована перша Запорозька Січ? (*Д. Вишневецьким*)
- ***Чайки – славнозвісні човни козаків, котрі не боялись ні штормів, ні ворожих військових кораблів. Як за допомогою чайки козакам вдавалося непомітно підкрастися до ворога?***

Згадаймо про оригінальний човен, який козаки використовували для військових походів. Як би дивно це не звучало, але його можна назвати «прабатьком» сучасних підводних човнів. Він складався з двох днищ, між якими розміщували вантаж аби занурити судно у воду. Так козаки непомітно підпливали до ворогів. Перед початком наступу вантаж викидався, а судно раптово піднімалось на поверхню.

- ***Що суворо заборонялося робити козакам під час походів?***

У походах пиячити було суворо заборонено. Порушення цього правила прирівнювалось до зради і могло каратись смертю.

- ***Зрозуміло, що сімейне життя козака було складним, якщо взагалі було. Але вони знаходили побратимів на Січі, за яких усе ладні були віддати. Який особливий ритуал у козаків означав вірність один одному?***

Подейкують, що був у них навіть особливий ритуал, під час якого воїни обмінювались власними натільними хрестами. Це означало вірність один одному.

- ***Закони на Січі були досить жорстокими. За крадіжку чи вбивство одного з побратимів, козак не те що платив життям, а робив це в доволі жорсткій формі. Як саме карали порушника порядку на Січі?***

Порушника могли поховати живцем разом з небіжчиком, або бити кийками, що часто закінчувалось фатально. Так, можна сказати, що це не гуманно, зате дисципліна була відмінна.

- ***Існував у запорожців цікавий звичай. Їхні курені були завжди відкриті. Мандрівник чи перехожий може зайти туди, погостювати, попоїсти і рушити далі в дорогу. І це навіть якщо господаря немає вдома.***

Продовжте прислів'я

1. Україна – це козацька (мати).
2. Ми з такого роду, що (любим свободу).
3. Козак усім народам друг, міцний у нього (дух).
4. Козак – слабому (захисник).
5. Козак – це людини чесна і смілива, найдорожча йому (Батьківщина).

6. Голими руками не битися з (ворогами).

Вихователь: Підсумовуючи нашу виховну годину хочу ще раз підкреслити, що ніщо не цінується у житті, як воля і свобода; сила українського народу в єдності, любові і відданості Батьківщині. Ви нащадки славних лицарів, маєте знати свою історію. Юнаки повинні готуватися за прикладом козаків до служби в армії. І хоча наша держава мирна, але всі ви зобов'язані вміти в разі потреби захищати свою землю, як це робили козаки.

Пам'ятайте: У всьому світі кожен знає:

Є Батьківщина лиш одна,

Це наша славна Україна.

Не забувай Шевченка спів

Про горду славу козаків,

Не забувай, що ти – дитина

Землі, що зветься Україна!

Про Україну, рідний край

Ти завжди пам'ятай.

Пам'ятаймо ту славу! Пам'ятаймо всі сторінки нашої історії.

Пам'ятаймо, якщо бажаємо бачити свою землю щасливою й вільною:

Міцна і єдина козацька родина,

Бо має і крону, й коріння.

Козацькому роду нема переводу –

Його ми нове покоління!

Додаток 7

Гра «Козацькі розваги»

МЕТА: розширити кругозір учнів про козацтво; популяризувати фізичну культуру та спорт; сприяти патріотичному вихованню, виховувати почуття дружби, колективізму, взаємовиручки.

Хід заняття

Ведучий

Доброго дня Вам добрі люди!

Щиро просимо до господи

Раді Вас у нас вітати

Щастя та добра бажати.

Розселив Господь людей по всьому світу, і кожному народові дав землю. Богом дана земля є святою і рідною, тому її захист – це найперший обов'язок народів.

Для українців такою землею є Україна. Вона полита потом і кров'ю сотень поколінь, їхніх працелюбних і героїчних предків. Шануймо героїчну історію нашого великого народу.

14 жовтня відзначають свято Покрови Пресвятої Богородиці. З недавніх пір свято Покрови в Україні відзначається ще й як день українського козацтва. Крім того, ще 14 жовтня відзначають День захисника України – з 2015 року є державним святом і неробочим днем.

Сьогодні свято, конкурс нині,

Сьогодні все козацтво тут,

І в цьому залі радість лине,

Козацькі ігри всіх нас ждуть.

Учень 1.

Ми роду козацького діти,

Ми любимо сонце і квіти

І сонце нам шле свій привіт.

Ми роду козацького діти,

Землі української цвіт.

Хай, добрі люди, вам щастя буде

Хай буде доля на все роздоля.

А до того – літ пребагато

на добро і згоду

Хай не буде переводу козацькому роду!

Ведучий. Запорізька Січ! Мабуть немає жодної людини на нашій багатостраждальній Україні, яка б не знала про славну Запорізьку Січ, про

січове лицарство, про героїчні звитяги, про інші походи і подвиги славних козаків.

Перші згадки про козаків датовані 1489 роком.

Січ – то була простора площа на Дніпровім острові Хортиці. Довкола площі стояли побудовані хатки, так звані коші або курені.

Козаки билися до останку, кажучи: «Або перемога, або смерть!».

А чи готові присутні на нашому святі нащадки славних козаків показати свої знання з історії козацтва та продемонструвати фізичну міць та силу?

Відповідь дітей: так

Ведучий

Нам треба 2 команди по 6 учасників

Просимо на сцену.

Визначати переможців у нашому змаганні буде журі у складі

1 КОНКУРС «ПОЇЗД».

ВЕДУЧИЙ. Як відомо, козаки вміли швидко бігати, навіть доганяли й ловили дикого коня. А чи вміють так швидко бігати учасники наших змагань? Зараз перевіримо. За моїм сигналом отамани біжать навколо поворотного прапорця, підбігають до команди, чіпляють одного воїна (зачіпають обов'язково правою рукою за ліву), вони вдвох оббігають навколо прапорця й назад, чіпляють третього воїна й усе повторюється, доки не заберуть останнього. (Конкурс)

Команда переможець отримує 1 бал

2 Конкурс майстерних художників

На прикріплених аркушах паперу кожна команда повинна намалювати козака на повний зріст. Один учасник біжить – малює голову, повертається, тоді наступний – тулуб і т.д. Виграє команда, яка швидко, згуртовано, акуратно і точно намалює козака.

Команда переможець отримує 1 бал

3 конкурс «Козацька спритність»

Учні поділяються парами, беруться за руки, відвівши їх у сторони. Між лобами треба покласти повітряну кульку. Пари рухаються приставним кроком до протилежного кінця залу, а потім назад до своєї команди. Естафету передають, поклавши кульку між лобами наступної пари. Виграє команда, яка першою закінчить рух.

Команда переможець отримує 1 бал

4 конкурс «Забави кашоварів»

В центрі залу на столах знаходяться змішані горох, квасоля, рис. По сигналу потрібно всією командою прибігти до столів і якнайшвидше розібрати на окремі тарілки все змішане (тобто: на одній тарілці тільки горох, на другій – квасоля і так далі) і всією командою потім повернутися назад.

Команда переможець отримує 1 бал

5 конкурс «Приготування кулешу»

Біля кожної команди – ємкість із водою, у першого учасника в руках ложка. Він набирає ложкою воду, несе до протилежного кінця залу, де стоїть пуста ємкість. Виливає в неї воду з ложки, повертається до команди, передає ложку наступному. Виграє команда, у якої більше води потрапило до пустої ємкості .

6 Конкурс отаманів.

За 5 хвилин записати імена відомих гетьманів України за часів Козаччини.

Команда переможець отримує 1 бал

7 конкурс «Стрибки»

Бігову доріжку поділимо на три рівні частини. У першій частині гравці стрибають на лівій нозі, у другій – на правій, у третій – на двох. Назад діти вертаються бігом.

Команда переможець отримує 1 бал

8 конкурс «Козацька кмітливість».

Курінь, який відповідає першим, отримує бал. Читаємо швидко.

- Кого називали козаком? (Вільну людину).

- Хто стояв на чолі козацького війська? (Гетьман).
- Як називали хати, в яких жили козаки? (Курінь).
- Де розташовувались козацькі табори? (Запорізька Січ).
- Про яку деталь козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море». (Шаровари).
- Як називалась козацька зачіска? (Оселедець).
- З ким вели війни козаки за незалежність? (З Туреччиною, Польщею).
- Які імена козацьких гетьманів вам відомі? (Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Полуботок...)
- А чи знаєте ви ім'я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? (Іван Підкова).
- Що таке булава? (Кулясте потовщення на кінці палиці, символ влади кошового отамана).
- Як називали козацький човен завдовжки близько 20 м? (Чайка).
- Звідки прийшло слово «козак»? (Зі сходу).
- Хто становив основу козацьких полків? (Піхота).
- Який стан посідав привілейоване становище в Гетьманщині? (Козаки).

9 конкурс

Наступний наш конкурс – скоромовочки.

Скоромовочки, озвіться, кілька разів повторіться – це конкурс скоромовок між командами.

Був бик тупогуб,

Тупогубенький бичок,

У бика губа була тупа

Варка варила вареники,

Василь взяв вареника,

Варка Василя варехою,

Василь Варку вареником.

Гава всілася на ганку

І сиділа там до ранку.

Вранці гуси пробігали,

Гаву з ганку проганяли.

Залізне зубрило залізо любило.

Зубило в залізо залізно залізло.

Карл у Клари украв корали,
А Клара у Карл, а украла
кларнет.

Міла милом тигра мила,
Міла мило упустила.
Упустила Міла мило,
Тигра милом не домила.

10 конкурс «Аси піднебесся»

Ваше завдання змайструвати з паперу літачки (на кожного учасника команди) і по команді по два гравці (по 1 з кожної команди) запускають літачки. Чий літачок залетить далі – отримує 2 бали, другий – 1 бал. І доки всі гравці команди запустять свій літачок.

11 Конкурс «Пригадай»

Ведучий починає говорити прислів'я або приказку, а команди повинні закінчити її.

Багато снігу –...*(багато хліба)*
Без труда...*(нема плода)*
Більше діла,...*(менше слів)*
Гарна птиця пером, а...*(чоловік розумом)*
Дім без книги – день...*(без сонця)*
Що посієш, те... *(пожнеш)*
Життя прожити – не... *(поле перейти)*
З книгою жити – з... *(добром дружити)*
Книга – твій друг, без неї... *(як без рук)*
Маленька праця краща за... *(велике безділля)*

12 конкурс «Стрибки жабкою»

Стрибки «жабкою», тримаючись за коліна. Команда, яка завершить першою отримує 1 бал.

13 конкурс «Вірите чи не вірите»

Кожному гравцю команди ведучий задає 1 твердження, на яке той має відповісти «Вірю», або «Не вірю» (1 бал). Інші гравці команди не можуть допомагати.

- слово «січ» означає укріплення з дерева, хмизу і глини (+)
- осавул відав артилерією, займався компетенцією війська (-, обозний)
- за відсутності гетьмана його обов'язки виконував воєнний суддя (+)
- для того, щоб понизити температуру тіла при гарячці, козаки вживали горілку з порохом (+)
- слово «клейноди» прийшло в українську мову з польської і означає «коштовності» (-, з нім.)
- Д. Вишневецький 1569 р. потрапив у полон в Молдавії, звідки був переданий туркам (+)
- Д. Вишневецький походив із великокнязівського роду Гедиміновичів (+)
- Нова січ була розташована на р. Кам'янка (-, Підпільна)
- Ознака влади кошового отамана – булава – була довжиною 50-70 см (+)
- Слово «гетьман» має тюркське походження (-, з нім.)
- Перша письмова згадка про українських козаків зустрічається у книзі Мартина Бельського «Хроніка Польщі» (+)
- Осавул очолював канцелярію, вів документацію, листування (-, писар)

14 конкурс Статистика.

Команда замовляє кількість балів від 1 до 50 за бажанням. Дає відповідь на поставлене питання, а суперники мають сказати «більше» або «менше». Хто був ближчий до правильної відповіді, тому й зараховуються замовлені бали.

- запорозькі козаки зарекомендували себе як славні моряки, вони будували човни – чайки. Скільки воїнів могла вмістити 1 велика чайка? (до 70 чол.)
- французький інженер Гійом Левассер де Боплан засвідчував, що «500 татар не наважувались атакувати козацький табір». Скільки козаків було у таборі, на який боялися напасти 500 татар? (50)

- Запорізька Січ поділялась на військові одиниці – курені. Скільки всього налічувалось куренів? (38)

- скільки налічувалось кораблів у козацькому флоті за гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного? (300)

Вікторина для вболівальників

1. Що таке «засіки»? (Нагромадження посіченого дерева)
2. Що було всередині фортеці-січі? (Майдан з православною церквою)
3. Де була заснована перша Запорозька Січ? (На о. Хортиця)
4. Що дозволяло козакам вирощувати коней, велику і дрібну рогату худобу? (Природні умови степу)

5. Як називалася головна військова база козаків? (Запорозька Січ)
6. Скільки козаків входило до військового гарнізону Січі? (2-3 тис.)
7. Яким чином охочі вступити до козацтва засвідчували свою відданість православ'ю? (Вони мали перехреститися.)

8. Як зверталися козаки один до одного? (Пани-брати, пани-товариші і т. ін.)

9. Як називали в Україні місцевих землевласників? (Пани)
10. Що таке зимівники? (Хутір, 2-3 хати з господарськими спорудами)
11. Що впливало на чисельність козаків на Січі? (Пора року)
12. Козаком міг стати хто завгодно, але за неодмінної умови. Якої? (Визнання православ'я)

13. Чим займалися козаки на освоєних землях? (Сіяли хліб, займалися городництвом, садівництвом.)

14. Якого року була заснована перша Запорізька Січ? (1556)
15. Якого закону з моменту вступу до козацького товариства мав дотримувати кожен з його членів? (Закон козацького побратимства)

16. Через що вдавалися до масових втеч селяни і міська біднота? (Через кріпацтво)

17. Чому українських козаків називали запорозькими? (Бо січ була розташована за дніпровськими порогами)

18. Назвіть господарські споруди козаків. (Комора, клуня, стайні, хлів, курник, погріб.)

19. Ким була заснована перша Запорозька Січ? (Д. Вишневецьким)

20. Де зазвичай будували Січ? (На річковому острові, у камишових заростях)

Підведення підсумків. Слово журі.

ВЧИТЕЛЬ. Ось і закінчилися змагання. Наші команди показали, що вони – гідні нащадки славного козацького роду, справжні козаки.

Додаток 8

Онлайн тест для учнів дистанційного навчання

«Яка ти історична постать»

<https://znohistory.ed-era.com/test>

Додаток 9

Рекламна гра-конкурс Book Slam (букслем)

«Я прочитав про волю і вам раджу»

Вправи «Воля»

Хід вправи: учасники по черзі дають відповідь на запитання «Що для мене означає воля?», « Чи відчуваю себе вільною людиною?»

Узагальнюються відповіді учнів і робиться висновок, що у кожної людини своє розуміння волі.

Людина прагне бути вільною, бо саме свобода надає смислу, гідності і цінності людському життю. Однак, найвищий вимір свободи – це свобода внутрішня, а не зовнішня.

Вправа продовж думку «Бути вільною людиною – це..».

Я бажаю вам бути вільними. Усі люди створені вільними. Саме найвагомніше право людини, отримане кожною від народження. Бути вільною – це не лише зовнішня ознака об'єднує усіх нас за правами, але й внутрішній духовний вибір.

Фільм «Кіборги»

<https://kinoukr.com/344-kiborgy.html>

Військова драма Кіборги – це знаковий фільм українського кінематографу, у якому розглядаються події, що дійсно відбувалися на Донбасі.

Вересень 2014 року, Донецький аеропорт. Українські військові четвертий місяць відбивають атаки супротивників, які прагнуть отримати одну з ключових для базування й перекидання військ точок.

Рефлексія

Виконайте вправу «3-2-1». Запропонуйте учням відповіді на запитання на окремих кольорових стікерах та помістити їх на відповідну частину дошки:

- Про що дізналися? (3 відповіді)
- Чому навчилися? (2 відповіді)
- Що зрозуміли? (1 відповідь)

Обговоріть ті висловлювання, які найчастіше повторюються.

Коло думок «Горде ім'я – українець!»

Мета: виховувати в школярів внутрішню свободу та повагу до держави, любов до Батьківщини, національної свідомості, гідності, усвідомлення приналежності до рідної української землі, українського народу, гармонійне виявлення патріотичних почуттів; розвивати у дітей прагнення бути свідомим громадянином України, її патріотом; формувати моральні пріоритети, які визначають людину найвищою цінністю; сприяти вихованню високих морально-етичних якостей, виробляти активну життєву позицію.

Хід заходу

Рідний край, рідна земля, Батьківщина, Україна... Які це прості і разом із тим прекрасні і святі для нас слова! Україна для кожного з нас – це Батьківщина, яка подібна до величезного дерева, на якому не порухувати листя. І усе, що ми робимо доброго, додає йому сили. Але будь-яке дерево має корені. Без коренів його повалив би навіть несильний вітер. Корені живлять дерево,

зв'язують його із землею. Корені – це те, чим ми жили вчора, рік тому. Це наша історія.

Ми – свідки історії, історія – це ми... Україна має нелегку і драматичну історію. Майже протягом всього свого існування їй доводилося вести боротьбу проти чужоземного поневолення. Тому в історії України – безліч спустошливих нападів і завоювань, жорстокого пригноблення та страждань. Незважаючи на всі труднощі, які довелося пережити українському народу, він вистояв, зміцнів, бо дух патріотизму за Вітчизну ніколи не залишав його. Минали роки, століття... І ось злинули у небо синьо-жовті знамена, а з мільйонів сердець вирвалось на волю жадане: «Ще не вмерла Україна». З'явився свій герб – тризуб. Тільки віра в світле майбутнє допомогла нам встати з колін, скинути рабські кайдани і на весь світ сказати, що ми є нація, яка ніколи не зникне.

Зараз ми також живемо у непростий час – час змін. Події в Україні останнім часом тривожать та не залишають байдужими жодного громадянина країни. Але ми сильна нація, безстрашні захисники, нескорені патріоти своєї держави і це дає кожному з нас право стверджувати: ми переможемо, бо це наша країна, наш народ і ми пишаємось тим, що маємо горде ім'я – українці! Отже тема нашого сьогоднішнього заходу «Горде ім'я – українець!» (Слайд 3)

Я – українець, моя Батьківщина – Україна, моя земля – українська, мій рід – український. Як важливо зрозуміти ці прості формули для кожного з нас. Потрібно бути українцем не в документі, а тілом і душею! Бути Українцем – це значить бути відповідальним і нести відповідальність, готовність захищати її територію, ідеали, працювати на її розвиток і процвітання, вчитись, удосконалювати свою майстерність, шанувати традиції, звичаї, мову, культуру.

Ваше завдання на сьогодні – показати наскільки ви знаєте країну в якій живете, наскільки ви знаєте історію, традиції та звичаї свого народу, людей, які внесли значний вклад в розвиток і становлення нашої держави.

Сьогодні ви будете виконувати різні завдання, тому кожному з вас хочу побажати, щоб на цьому заході ви були:

У – уважними

С – сміливими

П – прогресивними

І – ініціативними

Х – хоробрими

У – успішними

Інакше кажучи, я бажаю вам **успіху!**

«Без минулого немає майбутнього» так говорить народна мудрість. Кожен українець повинен знати історію своєї країни. А чи добре ви знаєте свою країну ми зараз перевіримо у ході вікторини. Уважно слухаємо запитання і даємо відповіді.

Вікторина

1. Кого вважають батьком української історії?

- А) Дмитро Яворницький;
- Б) Михайло Грушевський;
- В) Богдан Хмельницький.

2. Хто був першим гетьманом козаків?

- А) Дмитро Вишневецький;
- Б) Іван Мазепа;
- В) Богдан Хмельницький.

3. Якому ушавленому гетьману стоїть пам'ятник на центральній площі Києва?

- А) Іван Мазепа;
- Б) Богдан Хмельницький;
- В) Іван Виговський.

4. З його іменем пов'язана найгероїчніша доба в літописі Запорізької Січі. Упродовж 20 років він не покладав ратної зброї, проявляючи надзвичайний військовий хист, завзято відстоюючи козацьку волю, давні запорізькі звичаї і цілковите самоврядування України. Цього славного лицаря 15 разів обирали кошовим отаманом чого споконвіку не було на Запоріжжі.

Розповідають, що саме він диктував листа турецькому султану Магомету IV на славнозвісній картині Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану».

Назвіть ім'я цього славетного лицаря Запорізької Січі. (*Іван Сірко – кошовий отаман*)

5. У Т. Шевченка було три таланти. Перші два всім відомі: поет і художник. А який був його третій талант? (*Співак, який володів прекрасним голосом*).

6. Який музичний твір був першою українською національною оперою? (*«Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, написаний в 1863 році*).

7. Цей князь на противагу батькові та дідові, не любив воювати. Він прагнув більше сидіти в Києві й клопотатися мирними справами, він славився великою любов'ю до книг, до науки, культури. За його правління культура Русі, прилучена до досягнень християнської цивілізації розкрилася в усій повноті і багатстві, а Київ став одним із найкультурніших і найкрасивіших міст Європи. За часів його князювання численні церкви, монастирі стали осередками науки, культури, освіти. Він – онук княгині Ольги. Назвіть цього князя. (*Ярослав Мудрий*)

8. Перший президент незалежної України (*Кравчук*)

9. В якому році і коли суверенна Україна ввела свою грошову одиницю? Як вона називається? (*Грошова одиниця – Гривня. Введена в обіг 2 вересня 1996 року.*)

10. У якій півкулі знаходиться на карті наша Батьківщина? (У східній).

11. Які країни межують з Україною на півночі? (Білорусь).

12. З якою державою Україна межує на сході? (Росія).

13. Коли країна проголосила свою незалежність? (24 серпня 1991 року).

Найголовнішою ознакою, що дає народу право називатися нацією, є **мова** – його найбільша духовна цінність. Це найдорожчий скарб, переданий нам попередніми поколіннями. Якщо в народі відібрати його мову, він зникне, втративши культуру та історію. Якими побачать українців інші народи, залежить від самих українців. Ви навчаєтесь українською, співаєте пісень

рідною мовою, спілкуєтесь. Отже, щоб перевірити наскільки ви володієте своєю національною мовою, наступним завданням для вас буде переклад висловів з російської на українську. Отже, кожна група отримує по чотири вислови. Час на виконання завдання – 1 хвилина.

1 група.

Погружатыся в работу – занурюватися в роботу

Дать пощечину – дати ляпаса

Распространять слухи – розповсюджувати чутки

Убраться восвояси – піти звідси, геть

2 група.

Празднование юбилея – святкування ювілею

Отсчет времени – відлік часу

Заоблачные мечты – захмарні мрії

Ктобы то ни был – хтоб не був

Молодці! Прагніть, щоб ваша мова була емоційною, образною, багатою. А такою її роблять фразеологізми, крилаті вислови, а також прислів'я та приказки, що втілюють у собі досвід усього народу.

Недарма про них кажуть: «Прислів'я вчить, як на світі жить». Зараз ви маєте чудову нагоду долучитися до скарбниці мудрості, Ваше завдання – доповнити прислів'я про батьківщину і пояснити їх зміст.

Час на виконання – 1 хвилинка.

1 група

Батьківщина – мати, ... (умій за неї постояти.)

Людина без Вітчизни, ... (як соловей без пісні.)

Добре тому, ... (хто в своєму домі.)

Що країна, ... (то родина.)

Та земля мила, ... (де мати родила.)

2 група

За рідний край ... (життя віддай.)

Всюди добре, ... (а вдома найкраще.)

Кожному мила ... (рідна сторона.)

Вкраїна – мати, за неї треба ...

У ріднім краю, ... (як у раю.)

(головою стояти.)

Кожна країна має своє **національне вбрання**, яке є виявом національної самосвідомості. Вбрання складалося протягом століть, тому втілює в собі й історію нації, її національні цінності.

Отже, завдання першої групи – перерахувати складові елементи жіночого національного вбрання. А учні другої групи – складові елементи чоловічого національного вбрання. Час на виконання – 1 хвилинка.

Жіночий національний костюм

Сорочка – один із найдавніших елементів одягу.

Запаска або ж фартух – старовинний український жіночий одяг, що складається з двох окремих полотнищ вовняної тканини із зав'язками у верхній частині.

Керсетка – жіноча безрукавка з легкої тканини, спереду прикрашена вишивкою.

Кептар – хутряна безрукавка, прикрашена кольоровим шнуром, вишивкою, металевими гудзиками.

Плахта – старовинний жіночий одяг типу спідниці, що складається з двох пілок картої вовняної тканини, зшитих до половини.

Юпка – верхній одяг жінок, що своїм виглядом нагадує свиту, але шиється з китайки, без коміра.

Гердани – шийні прикраси з бісеру.

Дукати – золоті монети, нанизані на нитку разом з намистом.

Чоловічий національний костюм

Сорочка – натільна білизна або одяг для верхньої частини тіла, що надягають поверх білизни.

Кептар – хутряна безрукавка, прикрашена кольоровим шнуром, вишивкою, металевими гудзиками.

Жупан – старовинний верхній чоловічий одяг, оздоблений хутром, що був поширений серед заможного козацтва.

Кожух – верхній зимовий одяг із великим коміром, пошитий з овечої шкури хутром до середини.

Свита – старовинний верхній і чоловічий одяг з домотканого сукна.

Бриль – головний убір із широкими полями; капелюх.

Наступне завдання з географії: на екрані зображена карта України.

Назвіть область зафарбовану зеленим кольором?

А тепер подивіться на правильну відповідь. На екрані карта України.

Гра «Міста України» Учні кожної групи витягують по три літери, на які пишуть назви міст України.

«В»: Вінниця, Володимир-Волинський.

«К»: Київ, Канів, Кременчук, Кривий Ріг, Керч, Каховка.

«Х»: Херсон, Харків, Хмельницький.

«Т»: Тернопіль, Тростянець, Трускавець.

«М»: Миколаїв, Миронівка, Мукачеве.

«С»: Севастополь, Сімферополь, Скадовськ, Суми.

А зараз уявіть собі, що ви сьогодні працюєте в рекламному агентстві і вам потрібно терміново зробити рекламний проєкт «Я люблю Україну». Над створенням проєкту будуть працювати учні двох груп.

Завдання I групи. З маленьких паперових сердечок викласти контур України і на кожному сердечку, використовуючи прикметники, написати яка наша країна, наприклад: вільна, незалежна, суверенна...

Завдання II групи: зробити рекламу нашої країни для народів інших держав.

Ви добре попрацювали – тепер можна і відпочити. Кожен народ має свої традиції та звичаї і зараз я пропоную вам за описом вгадати народне свято.

Вправа «Вгадай народні свята»

1. Це велике свято, таке велике, що не можна працювати. Навіть пташки у цей день не в'ють своїх гнізд. Ранком, коли в церкві правилася служба, люди випускали пташок із неволі. Жителі міст навіть навмисно купували пташок, щоб у цей день було кого випускати на волю. Випускали пташок, «щоб співали на волі, прославляли Бога та просили щастя-удачі тому, хто їх випустив». Прийшовши з церкви, господарі випускали на волю, на сонце всіх тварин, навіть пса й kota, «щоб чули весну і самі про себе дбали». (7 квітня – Благовіщення)

2. В народі це свято відзначається восени. Це пора, коли вже урожай зібраний і засипаний у комори, а поля засіяні озиминою. За станом погоди на це свято передбачали, якою буде зима. Якщо в цей день вітер з півночі, то зима буде холодною, якщо з півдня – теплою. Коли на це свято не випаде снігу на землю, то не буде його і в листопаді. Якщо до цього свята журавлі не відлетіли у вирій, то зима наставатиме поволі. (Покрова)

3. Давній звичай, під час якого групи дітей піснями славили господарів, бажали їм здоров'я й достатку, за що отримували винагороду. Це свято супроводжувалось магічними діями, музикою, танцями, пантомімою, обрядовими іграми з масками. Обрядових пісень співали окремо господарю, господині, хлопцю, дівчині, усій родині, були пісні дитячі, жартівливі, пародійні. На кінець XIX ст. обряд переважно став явищем народної художньої творчості. Таким він зберігся й до сьогодні. (Щедрування)

4. Важлива віха землеробського календаря українців. До цього свята лелеки звичайно прилітали з вирію та починали вити гнізда. Існувало повір'я, що на це свято відкривалася земля і з неї виповзали змії, вужі та інші плазуни. За народними уявленнями, лише після цього свята можна було розпочинати польові роботи. Раніше ж «турбувати» землю вважалося великим гріхом. (Благовіщення)

5. Найзначніше християнське свято на честь воскресіння Ісуса Христа. Відзначається у першу неділю після весняного рівнодення і повного місяця. За

тиждень до цього свята з церкви приносили освячену вербу й шмагали нею всіх членів сім'ї й худобу. У цей день випікають обрядового печива, фарбування яєць, ігри, танці й розваги молоді, вшанування предків, аграрно-магічні, очисні обряди тощо. (Великдень (Паска))

Поради Президентів України. Як і кожна країна ми маємо свого Президента. У кожного президента є свої радники, котрі допомагають йому у вирішенні державних питань. Уявіть собі, що ви опинилися на місці цих радників і у вас є сьогодні нагода звернутися до Президента України або надати йому якісь поради. Щоб ви йому порадили або побажали на сьогоднішній день. (Учні висловлюють побажання Президентів України.)

Кожен народ має свої **народні символи**. Назвіть народні символи нашої країни. В яких піснях або прислів'ях вони зустрічаються?

Творче завдання. Продовжити речення:

Я пишаюся своїм народом тому, що...

Бути патріотом означає...

Узагальнююча бесіда

Сьогодні ми з вами згадали історію нашої країни, видатних людей. Ці люди жили у різні часи. Але всі вони – українці, тому, що їх імена нерозривно зв'язані з Україною. Вони творили історію нашої країни.

Ви – майбутнє України. То ж своїми знаннями, працею, здобутками підносите її культуру, своїми досягненнями славте її. Я бажаю Вам побудувати своє життя таким чином, щоб про Вас говорили: «Ви – нащадки своїх пращурів, Ви – діти великої нації. Ви носите горде ім'я – українець!». І хто знає, можливо в майбутньому, в історії України з'являться і ваші імена.

Додаток 12

Документальний фільм «Соловей співає»

<https://www.youtube.com/watch?v=rDErIyEQFGM&t=16s>

Автори фільму намагаються знайти відповідь на запитання: «Чому спілкуватися в Україні 21 століття українською мовою для багатьох громадян є нонсенсом, чому ці громадяни відчують відторгнення та спротив?». Щоб

відповісти на це запитання, творці докуменального фільму занурюються вглиб історії та досліджують, об'єктивно руйнують міфи, які століттями насаджувалися як єдина істина щодо меж, сфер носіїв української.

Як часто вам доводиться чути поширене «Какая разница, на каком языке», «Мова не має значення», «Українською спілкувались лише в селах», «Української ніколи не було в Києві»? Чи замислюється кожен з тих, хто ретранслює ці ідеї, що насправді вони були майстерно інтегровані в суспільну думку пропагандними Російської імперії, Радянського Союзу, Російської Федерації? І головне – чи замислюються їх ретранслятори, навіщо? Якщо мова і насправді не має значення, тоді чому упродовж багатьох століть кожен із загарбників українських земель намагався, в першу чергу, ліквідувати українську мову, вдаючись до витончених методів лінгвоциду?

Питання для обговорення:

- Сподобався фільм чи ні? Чому? Що конкретно сподобалося, що не сподобалося?
- Які емоції після перегляду?
- Про що цей фільм був для Вас?

Додаток 13

Коло думок «Психологічний портрет українця-патріота»

Мета: запропонувати учасникам «психологічний портрет українця»; визначити, які риси притаманні українцям-патріотам.

Давайте поділимося на групи за кольором світлофора (жовтий – червоний – зелений). Зараз попрацюйте в групах над створенням колажу «МИ – ПАТРІОТИ!» за певним планом:

1. Створіть портрет українського патріота за допомогою фарби, олівців або аплікації з кольорового паперу.
2. Вкажіть риси характеру, властиві патріотам.
3. Придумайте девіз, за яким живе патріот.
4. Презентація групових колажів.

Не знаю, кому належать наступні слова, але вони мені запали в душу: «Громадянська позиція формує патріотичні почуття й переконання. Вони будуть чистими й невичерпними лише за тієї умови, коли в сім'ї і в школі панує культ батьків; атмосфера поваги, уваги, чуйності».

Звідси, патріоти – це ті люди, яким притаманна любов до Батьківщини, землі, що дає хліб і зберігає прах предків; які бережуть свою Вітчизну, виконують свій громадянський обов'язок; які поважають національну культуру, рідну мову; для яких честь, гідність держави – основні цінності; які відчувають себе володарями землі...

На жаль, зараз в сучасній Україні багато «горе-патріотів», ніж справжніх. Вони говорять так багато слів про долю народу, бажання допомогти йому, але нічогосінько для цього не роблять. То ж будемо справжніми патріотами, а для цього допомагатимемо один одному та іншим, любитимемо та захищатимемо свій рідний край, шануватимемо наші українські традиції, нашу мову та нашу Україну.

Вправа «Держава моєї мрії»

Мета: розвивати прагнення бути свідомим українцем, творчо підходити до вирішення завдань, розвивати вміння бачити пріоритети демократичної держави.

Обладнання: ватмани, маркери, глянцеві журнали, шматочки тканини, клей, ножиці.

Хід вправи. Формування груп здійснюється за допомогою цукерок різних кольорів (2 групи – 2 кольори, 3 групи – 3 кольори...).

Кожен із вас не раз у мріях уявляв державу, країну у якій би хотів жити. Завдання для вас – це створення моделі держави, у якій ви б хотіли жити. Перед вами ватмани, маркери, журнали. Ви можете зробити у вигляді колажу, щось домалювати, але головне – щоб ми вам повірили, що саме ваша модель держави – найкраща тому, що в ній (а далі ви перерахуєте переваги своєї країни мрій. У вашій країні може бути свій прапор, герб, Конституція і т. д.). Представлення моделей.

Виховна година «Хочу бути щасливою людиною»

Мета: спонукати учнів на самовиховання; сформувати негативне ставлення до примітивного розуміння щастя, заснованого на матеріальних цінностях; виховувати в учнів високі моральні якості.

Обладнання: чисті аркуші паперу, ручки або олівці, картки з висловлюваннями на тему «У чому полягає щастя?», квітка щастя, дерево щастя.

Хід заняття

Вступна частина

Вихователь: Нашу годину спілкування хочу почати віршем «Щастя»

Щастя – це вічна дорога земна,
 Щастя – це літо, зима і весна,
 Щастя – це сонце, злива і сніг,
 Щастя – це пісню ділити на всіх,
 Щастя – це віра в добро і любов,
 Щастя – це музика вільних дібров,
 Щастя – це друзі і рідний твій дім.
 Щастя – це світ, подарований всім.

Сьогодні ми проведемо диспут на тему: «Щастя. Як стати щасливою людиною?»». Чому я обрала саме таку тему? Насамперед тому, що, мабуть, немає такої людини серед нас, яка б не хотіла бути щасливою. Але чи всі знають, як цього досягти. Тож спробуємо з'ясувати, що таке щастя, висловимо свої думки, а також дізнаємося, що потрібно для того, щоб бути щасливим.

Запитання до учнів.

- У яких життєвих ситуаціях ви відчуваєте себе щасливими?
- Щастя більше залежить від внутрішнього стану людини, чи від зовнішніх обставин?
- Чи багато людині потрібно для щастя? Аргументуйте власну думку.
- Спробуйте дати своє визначення поняттю «щастя».

Вихователь: Тема щастя хвилювала людей у всі часи. Бути щасливим – головна мета кожного з нас. Але як досягти її? Людина, повинна знайти своє розуміння щастя.

Дійсно, як пояснити, що це таке щастя? На це запитання намагалися відповісти історики, письменники і філософи, залишивши нам перлини своїх геніальних думок. «Прагнення до щастя – це прагнення прагнень», – писав Людвиг Фейєрбах.

Творче завдання «Захисти своє щастя».

Учитель розділяє учнів на шість груп і роздає їм картки з визначенням поняття «щастя».

Завдання кожній групі – навести аргументи на захист думки, яка написана в картці. Опонентами групі, що відповідає, виступають решта учнів. Вони мають ставити запитання або висловлювати протилежні думки, пропонуючи групі довести свою правоту.

ГРУПА 1

«Найщасливіша та людина, яка потрібна всім».

Можливі заперечення та запитання опонентів:

Якщо людина живе проблемами інших, вона не має часу подбати про власне щастя.

Чи можна цей вислів розуміти так: поки інші відчують у тобі потребу – ти щасливий, коли ж ні – про тебе забувають, і ти втрачаєш щастя?

Існує чимало гуманних професій: лікар, вчитель, рятувальник та ін. Призначення цих людей – рятувати і допомагати іншим, а допомоги потребують постійно. Невже для того, щоб відчувати себе щасливою людиною, достатньо отримати, наприклад, фах лікаря?

Одна людина не може допомогти всім, отже не може бути повністю щасливою.

Висновок:

Бути щасливим, значить прагнути бути корисним, не чекаючи на подяку.

«Найщасливіша людина та, яка дає щастя найбільшій кількості людей».

(Дені Дідро.)

ГРУПА 2

«Щастя – у праці».

Можливі заперечення і запитання опонентів:

Безрадїсна, одноманїтна праця не може принести щастя.

Якщо людина не любить свою роботу – вона нещаслива? Як праця може зробити людину щасливою?

Якщо жінка домогосподарка, виховує дітей і не працює, вона не може відчувати себе щасливою.

Висновок:

Щасливою людину робить зовсім не престижна або творча робота як така, а перед усім та, в яку людина вкладає свою душу, від якої отримує задоволення.

ГРУПА 3

«Щастя за гроші не купиш».

Можливі заперечення та запитання опонентів:

Існує давня приказка «Не май сто рублів, а май сто друзів». Чи можна купити дружбу?

Чи може людина бути щасливою без грошей і нещасною з купою грошей?

Жити в постійному стресі за своє багатство: згорить, вкрадуть, згниє... Хіба цей страх може бути сумісним із щастям?

У Сомерсета Моєма є вислів: «Гроші – це шосте відчуття, без якого людина не може в достатній мірі скористатись рештою п'ятьма». Отже, гроші – найнеобхідніша для щастя річ.

Висновок:

Так, гроші у житті дуже важливі, але зробити людину щасливою вони не можуть. Тому що «Ліпший черствий кусок зо спокоєм, ніж дім, повний учти м'ясної зо сваркою», «ліпше добре ім'я за багатство велике, і ліпша милість за срібло та золото» (Із приповістей Соломонових).

ГРУПА 4

«Щастя – в коханні».

Можливі заперечення і запитання опонентів:

А якщо людина кохає без взаємності, її теж можна вважати щасливою?

Чи можна розуміти цей вислів так: поки не зустрів кохання – ти нещасна людина? Супутниками кохання є ревності, зрада, розчарування, нерозділеність. Отже, кохання не може принести людині щастя.

Висновок:

Кохання змінює людину на краще, дарує їй нові чудові відчуття, мрії. У коханні споріднюються душі двох людей. І навіть нерозділене кохання прекрасне вже тим, що людина відкриває для себе красу іншої особистості.

ГРУПА 5

«Щастя – у подоланні себе, у самовдосконаленні».

Можливі заперечення і запитання опонентів:

Постійна боротьба із самим собою не може бути приємною, отже, і принести щастя. Що означає перемогти себе?

Астрологи свідчать, що характер людини зумовлюють зірки. Отже, «переробити» себе не можливо, тому і щастя недоступне для людини.

Уявімо собі двох юнаків з однаковою освітою і кваліфікацією, які прийшли працювати на А підприємство. Один з них багато років вивчав іноземні мови, а другий вважав це зайвим. Коли на підприємство приїжджали закордонні замовники, керівництво використовувало добре знання мов / першого з юнаків, запрошувало його на переговори. І коли одного дня виникла потреба послати фахівця / із знанням іноземних мов на тимчасову роботу за кордон, перший, незважаючи на молодий вік, був обраний.

Чи міг другий вважати, що його колезі пощастило, а йому ні? Адже цією доброю нагодою міг скористатися тільки той, хто був до неї готовий.

Рекомендації щодо розширення можливостей відчутти щастя містяться у творах філософа і логіка Бертрана Рассела. «Той, кому подобається спостерігати футбольний матч, має щось більше, ніж той, кому футбол нічого не говорить. Тому, хто любить читати, краще, ніж тому, хто не читає, і тут

різниця ще більша, бо в житті значно більше можливостей читати, ніж дивитися футбол. Чим більше речей цікавить людину, тим більше в неї можливостей для щастя, і тим менше вважає іграшкою в руках долі. Бо коли в неї не виходить якась справа, вона може взятися за іншу. Життя занадто коротке, щоб людина могла займатися занадто багатьма речами, аби змістовно заповнити його».

Як ви думаєте, кому ця порада принесе користь?

(Мабуть, ця думка принесе користь тому, хто часто нудьгує і кому здається, що люди навколо нього більш задоволені життям, ніж він. Хай у вас буде багато інтересів і життя даватиме вам насолоду. І якщо настане момент, коли ваші зусилля в певній справі не приведуть до успіху, інші захоплення не дадуть вам відчувати себе нещасними).

Висновок:

Перемога над власними недоліками – найсолодша, адже людина таким чином відчуває себе вільною і більш сильною морально. Отже, робота над собою, прагнення самовдосконалення, відчуття власної значимості – в цих факторах теж міститься щастя.

ГРУПА 6

«Якщо хочеш бути щасливим – будь ним».

Можливі заперечення і запитання опонентів:

Чи можна бути творцем свого щастя? Що для цього треба?

Чи все залежить від самої людини, щоб бути щасливою?

Людина не може бути щасливою за бажанням, адже на її життя впливає чимало зовнішніх факторів (умови життя, рівень достатку, соціальні кризи, природні катастрофи та ін.).

Людина ніколи не відчує себе повністю щасливою, їй завжди бракуватиме чогось.

Висновок:

Насправді, для того, щоб відчувати себе щасливою людиною, не потрібно свідомо домагатися цього. Щастя – це відчуття радості, захоплення, відкриття.

Воно доступне людині, яка любить життя, уміє бачити красу природи, серце якої завжди відкрите для добра.

Слово вихователя:

Ми виконали із вами творче завдання, в якому намагались, виправдати правомірність шести визначенням щастя. І дійсно, кожне з них – правда. То, можливо, вони грані однієї істини? Давайте поєднаємо ці вислови і сформулюємо своєрідний закон щастя.

Творче завдання «Як стати щасливим».

Учитель пропонує кожній групі учнів сказати, що людина має робити, щоб відчувати себе щасливою. Пораду учні мають скласти, виходячи з думки, яка написана в їхній картці.

(Утворюють КВІТКУ ЩАСТЯ)

Приклад відповіді.

Щоб стати щасливим, ти маєш:

- По-доброму ставитись до інших, завжди бути готовим допомогти людині, яка потребує твого співчуття, поради або допомоги.
- Будь-яку працю перетворювати на творчість.
- Пам'ятати, що гроші важлива складова твого життя, але не головна.
- Дарувати щастя людині, яку любиш і цінувати її щире ставлення до тебе.
- Постійно працювати над вдосконаленням власної особистості.
- Сприймати життя оптимістично.

Слово вчителя

Щастя – благополуччя, земна благодать, бажання жити без горя, смутку, тривоги, спокій і задоволення, взагалі, усе бажане, усе те, що заспокоює і задовольняє людину, за переконаннями, смаками і її звичками (Словник Даля).

Як витлумачено поняття «щастя» в прислів'ях та приказках?

Щастя без розуму – торбина дірява.

Кому щастя, тому й доля.

Кому щастя, тому й півень несеться.

Не родись багатий та вродливий, а родись при долі та щасливий. Аби щастя, а розум буде. В щасті не без ворога.

З щастям по гриби ходити, з щастям рибу бродити, а без щастя нігде, ані за поріг.

На чуже щастя не впасти.

А тепер послухаємо, що сказали про щастя видатні люди

(Діти утворюють ДЕРЕВО ЩАСТЯ)

Щастя, – це трикутник, а в нім три сторони: віра, надія, любов. Богдан-Ігор Антонич

В житті існує тільки одне щастя – кохати і бути коханою. Жорж Санд

До щастя дорога веде через річку – та річка із крові та трішки із сліз, але ти не бійся. Не втопишся. Лізь. Василь Симоненко

Шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і завжди з нами; як риба в воді, так ми у ньому, і воно біля нас шукає нас самих. Григорій Сковорода

Не ганяйся за щастям: воно завжди в тобі самому. Піфагор

Насолоджуватися щастям – велике благо, мати можливість давати його іншим – благо ще більше. Френсіс Бекон

В погоні за щастям іноді потрібно просто зупинитися і бути щасливим. Дейл Карнегі

Щастя дається тому, хто багато працює. Леонардо да Вінчі

Дбаючи про щастя інших, ми знаходимо своє власне. Платон

Найпрекрасніші і водночас найщасливіші люди ті, хто прожив своє життя, піклуючись про щастя інших. В.Сухомлинський

Людина, яка думає тільки про себе і шукає в усьому свою вигоду, не може бути щасливою. Сенека

Щасливий, кому вдалося знайти щасливе життя, але щасливіший, хто вмів користуватися ним. Григорій Сковорода

Щастя – як здоров'я: якщо його не помічаєш, значить воно є. Іван Тургенев

Є два бажання, здійснення яких може скласти істинне щастя людини – бути корисним і мати спокійну совість. Л. Толстой.

Джерело щастя – сім'я. А. Макаренко

Слово вчителя

Кожен уявляє своє щастя по-різному: Для одних – це почесні, хвала, а для інших щастя – у багатстві, бідність для таких людей – біда. Хворим щастя бачиться в здоров'ї. Кожен, хто згубив його, жалкує. Мати за одужанням дитини власного життя не пошкодує. В'язень мріє про жадану волю. Одинокого гнітить біль самоти. Важко, мабуть, на усій планеті повністю щасливого знайти. Під загальний заголовок щастя, безліч можна віднести речей. І, можливо, стільки його видів, скільки на Землі живе людей.

І я думаю вам цікаво було б почути дані Київського міжнародного інституту соціології, який досліджував питання «Хто щасливий в Україні?»

Щастя по-українськи: родина, дім, кохання...

Половина жителів України вважають себе щасливими. А найщасливіші в країні – молоді одружені чоловіки з середньою освітою.

Якщо вірити даним Київського міжнародного інституту соціології, який досліджував питання: «Хто щасливий в Україні», то портрет українського щасливця має бути таким:

«Молодий (до 30 років) міський житель, у якого за плечима середня освіта. Він працює, має середній рівень матеріальних статків. Зазвичай це одружена людина».

Дослідження КМІСУ засвідчило, що 23% наших співгромадян упевнено назвали себе щасливими людьми. А ще 29% – радше щасливими, ніж ні. До слова, 2001 року таких людей було лише 38%. Однак навіть у найближчих сусідів України щастя більше. У Польщі та Туреччині цей показник перевищує 80%. Вищий, ніж в Україні, він і в Угорщині, і навіть у Грузії. Щоправда. Більш нещасливі люди в Молдові.

III. Заклучна частина

Слово вчителя

Що нового ви дізналися з бесіди про щастя?

Кожен з вас має право на своє уявлення про щастя. Але я думаю, що ви дійшли переконання, що щастя не існує незалежно від нас, а передумови задоволення і щастя лежать у вас самих, у ваших зусиллях. Зрозумівши, що без власних зусиль ви не зможете досягти ні успіхів, ні задоволення та щастя, ви зробите перший крок до здійснення ваших прагнень. Той, хто не зрозумів цього, все життя чекатиме хвилини, коли доля подарує йому щастя, замість того, щоб зосередити всі зусилля на досягненні якоїсь мети і досягти її. Ви ніколи не станете гарними перекладачами, якщо не присвятите багато годин щоденним заняттям з англ. мови. Аналізуйте свої успіхи і невдачі, з'ясуйте, що вам вдалося добре, а що ні. Шукайте свої помилки, щоб уникнути їх у майбутньому.

Люди майже щодня думають про неприємні речі, турботи, тривоги і рідко, згадують про те, що їм вдалося, що хорошого приніс їм цей день. Де вже там думати про щастя. Поміркуйте про це. Мабуть, варто щодня хоча б кілька хвилин думати про те, що все добре, ви і ваша сім'я здорові, ви вчитеся, що сьогодні вам вдалося зробити якісь справи і, можливо, ви одержали якусь насолоду.

Психологи стверджують: якщо ви відчуваєте щось приємне або думаєте про нього, то думки про неприємне відійдуть на другий план. Найнещасніший з усіх людей той, хто постійно думає про свої кривди, нещастя. Перевірте себе, чи не властива вам ця помилка. Чи не тягнете ви за собою сумне минуле замість того, щоб жити сьогоднішнім днем і радіти навіть дрібницям?

Я бажаю вам досягти справжнього людського щастя. Хай кожному з вас воно усміхнеться. Будьте щасливі!

Як сонце з-за хмар виглядає.
Так щастя в житті нам сіяє.

Як птах в височінь свої крила здіймає,
Душі так політ до небес аж сягає.
Як квітка пелюстки свої розкриває,
У щасті людина себе почуває.
Як древо життя, розростається щастя,
В цей час забуває людина нещастя.
Де річка життя пропливає далеко.
Вісником щастя стануть лелеки.

Тепер будемо довго те щастя шукати,
В лісах, болотах і на луках блукати.
Але ж озирнемось навкруги, по колу,

Згадаймо, що щастя завжди є довкола.
Забудемо про горе, про лихо, образи,
І щастя в душі прокинеться зразу.

Заключне слово вчителя.

Відомий поет Омар Хайям дав таке визначення щастю: «Щасливий той, хто жив хоч би хвилинку!» Отже, саме життя є щастям. Матеріальний добробут дає відчуття задоволення, комфорту, але не щастя. Той, хто бачить щастя в цьому, збіднює своє життя, перетворює його на існування. Відчуття щастя дає людині творчу працю, творчість, мета яких – ствердження ідеалів добра, краси, справедливості.

Розуміння щастя нікому не може бути нав'язано, кожна людина має право на своє уявлення про щастя, кожен вибирає його сам. Щастя – це сама людина, багатство її внутрішнього світу, характер її світогляду, духовність або меркантильність інтересів і потреб.

Додаток 15

Кінофільм «В гонитві за щастям»

<https://eneyida.tv/5749-u-honytvi-za-shchastjam.html>

Фільм про чоловіка, який пройшов шлях від бідного торгового представника до брокера – Кріса Гарднера. Сценарій Стівена Конрада заснований на однойменних мемуарах, написаних Крісом Гарднером. Кріс Гарднер – батько одинак. Виховуючи п'ятирічного сина, він з усіх сил намагається зробити так, щоб його дитина росла щасливою.

Питання для обговорення:

- Яка доля Кріса до початку історії?
- Які складові прагнення до щастя? Які вони у Кріса?
- Чи можна назвати те, що відбувається з Крісом (втрати, штрафи, аварії) невдачею/випробуванням?
- Звідки Кріс черпає сили?
- Сподобався фільм чи ні? Чому? Що конкретно сподобалося, що не сподобалося, що зачепило вашу увагу?

- Кому я співчуваю і чому?
- Мої емоції щодо фільму: в які моменти реальному житті я відчував подібні почуття?

Додаток 16

Тренінг «У пошуках щастя або дозволь собі бути щасливим»

Вправа-вітання «Аромат щастя»

Мета: створення гарного настрою, позитивного емоційного фону, атмосфери щирості та довіри, налаштувати на вільну атмосферу в групі, доброзичливе ставлення один до одного; допомогти учасникам більше дізнатися один про одного, скоротивши дистанцію у спілкуванні.

Вихователь: Легко уявити, як пахне смачне яблуко або пиріжок. А спробуйте уявити який аромат у щастя. Пригадайте моменти коли ви відчували себе щасливим. З яким ароматом у вас асоціюється щастя?

Учасники по черзі називають свої асоціації. (*Ялинка, апельсин, дим від багаття, мамині парфуми...*)

Обговорення:

- Що ви відчуваєте, виконавши цю вправу?

Вихователь: Психологи стверджують, що добрі справи позитивно впливають на наше здоров'я. З'ясувалося, що стан людини, котра охоплена добротою, організм сприймає як позитивний стрес і виробляє величезну кількість захисних речовин. Тому по-справжньому добрі люди набагато рідше хворіють. До того ж, у стані «пориву доброти» виробляють гормони, що активізують розумову діяльність і збуджують творчий потенціал. А коли людина щаслива, то їй хочеться ошчасливити тих, хто поруч... і щасливій людині взагалі ніколи хворіти.

Тож тема нашої сьогоднішньої зустрічі – «У пошуках щастя або дозволь собі бути щасливим».

Дайте відповіді на питання:

- Як часто упродовж дня ми згадуємо про щастя?
- Як часто ми дозволяємо собі бути щасливими?

- Замислились?

Спочатку ми переконуємо себе, що будемо щасливі, коли ми закінчимо школу, університет, влаштуємось на роботу, створимо власну сім'ю. Потім ми переконуємо себе, що буде нам щастя, коли матимемо власний будинок, кращий автомобіль... Згодом обіцяємо собі, що напевне будемо щасливі тоді, коли підемо у відпустку, поїдемо у подорож, закінчимо ремонт, допишемо звіт, відбудемо перевірку, підемо на пенсію... Істина полягає в тому, що немає більш сприятливого часу для того, щоб бути щасливими ніж зараз. Якщо не зараз, то коли? Наше життя завжди буде повне викликів. Краще прийняти все як є і вирішити бути щасливим, не дивлячись ні на що. Весь час нам здається, що щастя ось-ось прийде. Але завжди виникають якісь перепони на шляху, якісь випробування, які треба пройти; важливі справи, які необхідно завершити; рахунки, які потрібно сплатити... Так триватиме весь час, поки ми не усвідомимо, що це і є справжнє щастя. Немає ніякого шляху до щастя. Щастя – це і є шлях.

Як зрозуміти, чи щасливий ти? Як дозволити собі бути щасливим? Питання філософське та може завести в довгі суперечливі бесіди. Всі, чомусь, описують щастя виключно в майбутньому часі і при величезній кількості умов.

Виходить людина не може бути щасливою сама по собі? Їй неодмінно потрібні якісь атрибути. Але парадокс в тому, що, купуючи машини, квартири щастя ніхто не знаходить! Радість – так! Задоволення так! Щастя – ні.

Адже щастя – це внутрішнє наповнення, стан, самовідчуття, світосприйняття. Щастя не в якихось окремих речах, а у вашому до них ставленні. У випитій чашці кави з ранку..., у променях сонця..., в повсякденному побуті..., щастя всюди, воно витає в повітрі і мешкає всередині вас. Просто відчуйте його!

Щастя – це вміння радіти найпростішим речам: гарному вбранню, дощу за вікном, пейзажу, свіжому вітерцю, бадьорості вранці, цікавій книзі, дружній розмові – тому, що послав тобі Бог на сьогоднішній день.

Тому давайте насолоджуватись кожним моментом. Досить чекати до вечора п'ятниці, до ранку понеділка, до виплати премії чи виграшу в лотерею, до весни чи до відпустки. Не чекайте першого числа наступного місяця, кінця кварталу чи до нового року. Щастя – це шлях, а не пункт призначення. Не існує іншого часу для того, щоб бути щасливим окрім, як ЗРАЗ. Живіть і насолоджуйтесь кожним моментом. Дозвольте собі бути щасливим. І нехай увесь світ зачекає!.. Про щастя слід не мріяти, щасливим треба бути.

То, що ж таке щастя? Впевнена, що кожен із нас хоча б раз у житті ставив собі це питання, намагався визначити для себе поняття щастя. І для кожного щастя – це щось своє. Щось таке, що ти відчуваєш постійно, а нестачу цього відчуваєш особливо різко й боляче.

Вправа «Скарбничка правил»

Мета: визначити правила для продуктивної роботи під час заняття, створити сприятливий психологічний клімат для активної роботи. Учасники самостійно визначають правила.

Правила роботи:

- добровільна участь;
- вимкнути мобільні телефони (режим без звуку);
- цінувати час;
- бути толерантним;
- бути позитивним;
- бути щирими;
- говорити лише за темою;
- говорити від свого імені;
- не критикувати;
- бути активними;
- правило «піднятої руки»;
- правило «вільної ноги».

Мозковий штурм «Щастя – це...»

Мета: розкрити глибину поняття «щастя» кожного з учасників, сприяти розвитку унікального вміння володіти ним.

Усі учасники об'єднуються в три підгрупи. Вихователь дає завдання кожній команді – дописати вислів на ватмані: «Щастя – це...» та вивести формулу щастя для їхньої групи.

Після виконання завдання ватмани з прописаними ідеями прикріплюють на дошку, починається обговорення.

- Чому для нас щастя – це...?
- Від чого залежить щастя?
- Якою має бути щаслива людина?

Існують формули щастя, а саме:

- Найщасливіша та людина, яка потрібна всім.
- Щастя – у праці.
- Щастя – коли ти маєш багато грошей.
- Щастя в коханні.
- Щастя в подоланні себе, самовдосконаленні.
- Щастя – у дітях.
- Якщо хочеш бути щасливим – будь ним.

Вихователь: Щастя – це відчуття цілковитого задоволення життям і безмежної радості, які може відчути будь-хто. А від кого ж залежить наше щастя?

Притча «Щастя з глини»

Бог зліпив із глини людину, і залишився в нього невикористаний шматок глини.

- *Що ще тобі зліпити? – запитав Бог.*
- *Зліпи мені щастя, – попросила людина.*

Нічого не відповів Бог, тільки поклав людині в долоню шматок глини.

Кожна людина творить свій світ, своє життя самотужки. Але як? Своїми думками, почуттями, емоціями, а всі дії – це похідна від думок. Думка –

універсальна форма енергії і сила її колосальна. Тому слідкуйте за своїми думками і мисліть позитивно.

Тест «Вміння бути щасливим»

Інструкція: На кожне запитання виберіть один з трьох варіантів відповідей.

1. Коли аналізуєте своє життя, приходите до висновку, що:

0 – все скоріше гірше ніж краще; 1 – все скоріше краще ніж гірше; 2 – все просто чудово.

2. В кінці дня зазвичай:

0 – незадоволені собою; 1 – день міг пройти краще; 2 – все було відмінно.

3. Коли Ви дивитесь у дзеркало думаєте:

0 – могло б бути і краще; 1 – а що, зовсім непогано; 2 – все прекрасно.

4. Якщо дізнаєтесь про суттєвий виграш когось із знайомих, думаєте:

0 – ну, мені ніколи не таланить так; 1 – ох, чому ж не я; 2 – одного разу так поталанить мені.

5. Якщо дізнаєтесь з новин про якусь трагічну подію, говорите собі:

0 – ось так одного разу буде і зі мною; 1 – на щастя мене це обминуло; 2 – ці репортери навмисно перебільшують та драматизують.

6. Коли прокидаєтесь зранку, зазвичай:

0 – ні про що не хочеться думати; 1 – обдумуєте, що цей день готує; 2 – задоволені, що почався новий день і чекають нові можливості.

7. Думаєте про Ваших друзів:

0 – вони не настільки цікаві як хотілося б; 1 – звичайно у них є недоліки, але вони класні; 2 – прекрасні люди.

8. Порівнюючи себе з іншими вважаєте:

0 – мене недооцінюють; 1 – я не гірший за інших; 2 – я лідер, і це визнають усі.

9. Якщо Ваша вага збільшилася на 3-5 кг., Ви:

0 – впадаєте в паніку; 1 – вважаєте, що в цьому немає нічого страшного; 2 – негайно сідаєте на дієту і посилено займаєтесь фізичними вправами.

10. Якщо сталася неприємність, Ви:

0 – клянете долю; 1 – знаєте, що поганий настрій мине; 2 – намагаєтесь розважитися.

Інтерпретація результатів:

17–20. Ви настільки щаслива людина, що навіть не віриться, що таке можливо! Радійте життю, не звертайте уваги на неприємності і життєві незгоди. Людина Ви життєрадісна, подобаєтесь оточуючим своїм оптимізмом, але ... Чи не надто поверхнево і легковажно Ви відноситеся до всього, що відбувається? Дециця об'єктивності та скептицизму Вам не зашкодить.

13–16. Напевно, Ви повністю щаслива людина, і радості в Вашому житті явно більше, ніж смутку. Ви хоробрі і холонокровні, у Вас ясний розум і легкий характер. Не пасуєте, зустрівшись з труднощами, об'єктивно їх оцінюєте. Оточуючим з Вами зручно.

8–12. Щастя і нещастя для Вас виражається формулою «50х50». Якщо хочете схилити чашу ваг в свою користь, старайтесь не пасувати перед труднощами, зустріньте їх достойно, шукайте підтримку у друзів і не залишайте їх у біді.

0–7. Ви звикли на все дивитися через темні окуляри, вважаєте, що доля приготувала Вам участь людини невезучої, і навіть інколи маніпулюєте цим. А чи треба так? Намагайтесь більше часу проводити в колі веселих, оптимістично налаштованих людей. Добре було б чимось захопитись, знайти своє «хобі».

Вихователь: Навчіться знаходити в житті радість – ось кращий спосіб повернути щастя. Що вас радує? Що приносить вам задоволення? Від чого у вас поліпшується настрій – від яких справ і занять, від зустрічей з якими людьми? Можна наповнити своє життя радістю, починаючи з моменту пробудження. Ви прокинулися – посміхніться самі собі !!!!!

Є простий прийом, який допоможе розпочати ранок з хороших думок.

– Не підводьтесь з ліжка, поки не вимовите 7 фраз, кожна з яких починається словом «**ДОБРЕ**» (*Добре, що ви прокинулися; добре, що у вас зручне ліжко; добре, що є тепла ковдра; добре, що ви маєте можливість*

випити горнятко запашної кави; добре, що попереду новий день і нові можливості ...)

– Щоб відчувати себе щасливою, не має значення, що вас оточує, яка обстановка, який рівень достатку.

– Вся справа лише в вас самих – що відбувається у ваших думках і душі.

– Ви можете бути щасливими в будь-якій обстановці, в будь-якій точці земної кулі, з будь-якою кількістю грошей в кишені.

– Ви можете самі радувати себе, самі створювати собі гарний настрій.

Притча «Соломонове щастя»

Якось один глибоко шанований містянин прийшов до Соломона, котрий насолоджувався грою риб у ставку, і повідав таке:

– Царю, я збентежений! Кожен день мого життя схожий на попередній, мій світанок нічим не відрізняється від надвечір'я, я не відаю більше щастя.

Замислившись, Соломон промовив:

– Багато люду мріяли б опинитися на твоєму місці, мати твій будинок, сади та багатство. А про що мрієш ти?

Прохач відповів:

– Спочатку я мріяв звільнитися від рабства. Потім – щоб моя торгівля приносила дохід. А тепер не знаю, про що мріяти.

Тоді Соломон додав:

– Людина, котра не має мрії, подібна до риб у цьому ставку. Кожен день їхнього життя схожий на попередній, їхній світанок нічим не відрізняється від надвечір'я, вони не відають щастя. От лишень ти на відміну від риб сам замкнув себе у своєму ставку. **Якщо у твоєму житті немає благої мети, ти безцільно тинятимешся по будинку й, умираючи, зрозумієш, що марно прожив свій вік. Якщо є мета, щоразу, ступаючи крок, ти знатимеш, що він наблизив тебе до твоєї мети, або віддалив, і це сповнюватиме тебе азартом і пристрасстю до життя.**

Чоло прохача вкрили зморшки, і він запитав:

– Чи означає це, що щоразу, досягаючи однієї мети, я повинен шукати нову, щоразу, коли сповниться одна моя мрія, я повинен загадувати іншу, і тільки в пошуку я віднайду своє щастя?

І відповів цар:

– Так.

Вправа «Чарівний глечик»

Мета: створити доброзичливу, оптимістичну атмосферу.

Учасникам пропонується дістати послання з глечика, який підкаже їм, що на них чекає сьогодні або, що їм потрібно зробити найближчим часом.

- Тобі сьогодні пощастить!
- Життя готує тобі приємний сюрприз!
- Настав час зробити те, що постійно відкладаєш!
- Вищі сили тебе оберігають!
- Твої мрії обов'язково реалізуються!
- Повір, у тебе все вийде!
- Сьогодні очікуй прибутку!
- Все складеться для тебе найкращим чином!
- Пам'ятай, тебе кохають!
- Зроби собі подарунок, ти на нього заслуговуєш!

Додаток 17

Свято доброти і милосердя

«Ланцюжок добра або завжди варто починати з себе»

Мета: вчити дітей цінувати та виховувати потребу в милосерді, толерантності, чесності, доброті, повазі; виховувати активну, позитивну життєву позицію та формувати вміння взаємодіяти з оточуючими; формувати бажання постійного самовдосконалення.

Завдання:

– сприяти формуванню позитивної самооцінки й усвідомленню унікальності особистості кожної людини;

- сприяти комунікативній культурі учасників, налагодженню позитивних стосунків у групі;
- розвивати в учнів почуття толерантності, емпатії, доброти та щирості, поваги до оточуючих;
- розвивати рефлексивні навички.

Прийняття правил роботи групи.

Мета: забезпечити сприятливу атмосферу для навчання у тренінговій групі.

Правила роботи:

- добровільна участь;
- вимкнуті мобільні телефони (режим без звуку);
- цінувати час;
- бути толерантним;
- бути позитивним;
- бути щирими;
- говорити лише за темою;
- говорити від свого імені;
- не критикувати;
- бути активними;
- правило «піднятої руки»;
- правило «вільної ноги».

Вправа-вітання «Вірш про себе»

Мета: створення гарного настрою, позитивного емоційного фону, атмосфери щирості та довіри, налаштувати на вільну атмосферу в групі, доброзичливе ставлення один до одного; допомогти учасникам більше дізнатися один про одного, скоротивши дистанцію у спілкуванні; формування позитивної самооцінки, почуття власної гідності, усвідомленню свого творчого потенціалу.

Вихователь роздає учасникам текст-підказку і радить написати «Вірш про себе». Для написання відводиться 10 хвилин. Потім пропонує охочим прочитати те, що у них вийшло.

Кожен учасник називає своє ім'я та на аркуші паперу письмово доповнює речення особистою характеристикою:

- Я (дві характерні для тебе риси характеру);
- Я б хотів знати (те, що цікавить);

- Я радію (те, що викликає радість);
- Я хочу (реальне бажання);
- Я (повторюємо перший рядок);
- Я уявляю собі (те, що уявляєш);
- Я відчуваю (стосовно уявних дій);
- Я турбуюся про (те, що турбує);
- Я плачу (те, що засмучує);
- Я (повторюємо перший рядок);
- Я знаю (істина в якій впевнені);
- Я стверджую (те, у що віриш);
- Я мрію (твоя мрія);
- Я намагаюся (що намагаєшся робити);
- Я сподіваюсь (на що сподіваєшся);
- Я (повторюємо перший рядок)

Криголам «По той бік дороги»

Мета. Ця вправа допомагає виявити, наскільки толерантною є група та учасники зокрема.

Важливо! Не варто оцінювати чи засуджувати переконання інших, варто підкреслювати, що кожен може мати свої погляди, з якими можна погоджуватися чи ні. Засуджувати можна лише дискримінаційні чи насильницькі дії. Утім, часто невизнання цих відмінностей призводить до конфліктів. Тож важливіше шукати спільні інтереси чи потреби учасників.

Інструкція. Учасникам пропонується стати посеред кімнати. У центрі проходить уявна дорога. Вихователь називає певні твердження. Ті учасники, які погоджуються з цими висловами, мають перейти на правий бік «дороги», а ті, хто не погоджується – на лівий. При цьому слід, щоб учасники звернули увагу на те, хто з ними по один бік дороги.

- У мене в дитинстві було прізвисько.
- Я маю старшу сестру/брата.
- Важливо під час спілкування завжди уникати сварок і конфліктів.
- Я не бачив жодної серії серіалу «13 причин чому».
- Я люблю морозиво.
- У конфлікті завжди можна визначити «сторону, яка має рацію» і «сторону, яка не має рації».
- Я люблю відпочивати на морі.
- Я ніколи не піднімався в гори.
- Мене дратують люди, які нав'язують свої погляди.
- Я мрію жити в іншій країні.
- Я люблю читати детективи.
- Я люблю грати в комп'ютерні ігри.
- У мене немає справжніх друзів.
- Я завжди допоможу тому, хто потребує моєї допомоги.
- Я люблю дивитися хороші фільми.

Обговорення.

Вихователь підводить учасників заняття до думки, що всі люди різні за характером, якостями, мріями, але не зважаючи на це, всі мають бути справедливими, толерантними по відношенню до оточуючих.

Притча «Все в твоїх руках»

Колись в древньому Китаї жив дуже розумний, але дуже пихатий вельможа. Аж ось по країні пройшов поголос, що з'явився найрозумніший мудрець. Коли про це почув вельможа, він дуже розлютився: якийсь чернець може бути найрозумнішим у світі? Запросивши мудреця до себе, він замислив обдурити його: «Я візьму в руки метелика, схочу за спиною і запитав, що в мене в руках – живе чи мертво. Якщо скаже «живе» – розчавлю метелика, а якщо «мертво» – випущу його..»

І ось настав день зустрічі. До зали де сидів вельможа увійшов невеличкий, худорлявий чоловічок. Він привітався і сказав, що готовий відповісти на будь-яке запитання. Зло всміхаючись, вельможа запитав: «Скажи-но мені, що в моїх руках – живе чи мертво?». Мудрець подумав, усміхнувся і відповів: «Усе в твоїх руках». Збентежений вельможа випустив метелика з рук і той полетів на волю.

Вправа «Кроки доброти»

Мета: допомогти усвідомити, що добро потрібне кожній людині. Вчити нести добро іншим через добрі справи.

Вихователь. У нас є скринька з мудрими порадами. Прошу озвучити їх.

- Пам'ятай добро.
- Можна забути того, з ким разом сміявся, але ніколи не забувайте того, з ким разом довелося плакати.
- Будь вищим від усяких пліток, заздрощів, дрібних інтриг.
- Найкращі ліки від образи – прощення.
- Не втрачай самоповаги, умій володіти собою.
- Перш ніж щось сказати погане, згадай, що найкраще слово те, яке не сказане.
- Найкоротша відстань між людьми – посмішка. Частіше посміхайся.

- Якщо тобі погано, то це не причина, щоб завдати страждань іншому.

Вихователь. Існує проста істина. Від добрих справ ми відчуваємося щасливими. Зараз я прошу кожного з вас, подумати лише про одну хорошу справу, яку в силах зробити найближчим часом, щоб комусь стало легше, було приємно, щоб світ трішечки став кращим.

Вправа «Побажай добра собі і всім».

Мета: сприяти вихованню активної життєвої позиції, людяності, чесності, милосердя, доброти.

Вихователь. Поспішайте творити добро, вчіться співчувати, розуміти один одного. Якщо ви будете добрими людьми, то й повсюди вам буде добре, бо як каже народна мудрість: «Доброму скрізь добре». Нехай у вашому серці завжди живуть велика любов та доброта, щирість і співчуття, людяність і щедрість. Отже, я бажаю собі і вам всім бути добрими і терпимими до інших. А зараз продовжуйте по колу бажати собі та один одному щось хороше. Закінчіть фразу: «Я бажаю собі і всім вам...».

1. Рефлексія.

Дайте відповіді на питання:

- Що вам сьогодні сподобалося?
- Що не сподобалося?
- Висловіть ваші побажання.

Додаток 18

**Презентація «Булінг: цькування, виклики та протидія» для учнів на
дистанційному навчанні**

<https://urok.osvita.ua/materials/upbring/buling-ckuvanna-vikliki-ta-protidia/>

Обговорення

ЛИСТОПАД

Додаток 1

Комплекс орієнтовних вправ

(під музику «Крокуй до укриття» (група Танок на майдані Конго)

1. В. п. – стійка ноги нарізно, руки на пояс. 1–2 – поворот тулуба праворуч, руки розвести (вдих); 3–4 в. п. (видих); 5–8 те саме у другий бік. Виконати 4–6 разів у повільному темпі. Ноги не відривати від підлоги.

2. В. п. – основна стійка. 1–3 – відставляючи праву ногу назад на носок, три пружинисті присідання на лівій нозі, спираючись долоньями на коліно; 4 – в. п.; 5–8 – те саме з другої ноги. Виконати 4–6 разів у середньому темпі.

3. В. п. – стійка ноги нарізно. 1– руки за голову; 2– руки вгору, нахил тулуба праворуч; 3 – руки за голову; 4 – в. п.; 5–8 – те саме в другий бік. Виконати 4–6 разів у кожний бік у середньому темпі.

4. В. п. – стійка ноги нарізно. 1 – присідати на повній ступні, руки вперед; 2 – в. п.; 3 – присідати на повній ступні, руки розвести; 4 – в. п. Виконати 6–8 разів у середньому темпі.

5. В. п. – стійка ноги нарізно, руки вперед, розведені, долоньями донизу. 1 – мах лівою ногою, торкнутись носком долоні правої руки; 2 – в. п.; 3–4 – те саме другою ногою. Виконати 6–8 разів.

Додаток 2

Перегляд документального фільму про січових стрільців «1918-1919: Легіон. Хроніка Української Галицької Армії»

<http://moviestape.net/dokumentalnyj/8361-legion-hronika-ukrainskoi-galyckoi-armii-1918-1919.html>

Обговорення фільму.

- Коли і для чого був сформований легіон Українських січових стрільців?
- Де діяли УСС?
- Як поділялась організація УСС?
- Може хтось з ваших родичів чи земляків воював в УСС?

Додаток 3

Прогулянка на свіжому повітрі. Флешмоб «Барви осіннього лісу»

Мета:

- забезпечити активний відпочинок школярів, зміцнювати їх здоров'я;

(новела «бути активною людиною» « бути вільною людиною»);

- поглибити знання учнів про звичаї та традиції козаків (Новели «Бути лідером» «Бути українцем»)

- сприяти гармонійному розвитку особистості учнів, їх індивідуальних творчих здібностей.

Матеріально-технічне забезпечення: м'ячі, гімнастичні палиці, чоботи, канат.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. Організаційні вказівки вихователя

2. Шикування

Лунає мелодія козацького маршу.

- «На місці стій!», «Праворуч», «Ліворуч!», «Кроком руш!»

3. Стройові вправи

4. Загальнорозвивальні вправи під час ходьби

1. В. П. – руки перед грудьми;

1-2 – відведення зігнутих рук назад;

3-4 – відведення прямих рук назад.

2. В. П. – руки в сторони;

1-4 – колові рухи руками вперед

5-8 – колові рухи руками назад.

3. В. П. – руки в сторони, пальці стиснути в кулак;

1-4 – колові рухи передпліччями вперед;

5-8 – колові рухи передпліччями назад.

4. В. П. – руки перед собою в замок;

1-2 – колові рухи кистями вперед;

3-4 – колові рухи кистями назад.

5. В. П. – руки вперед, нахили на кожний рахунок

6. В. П. – руки перед собою в замок, ходьба з випадами на кожний

крок з поворотом у протилежний бік.

II. Основна частина

1. Вступне слово вихователя

- З давніх-давен український народ найголовнішою цінністю в житті вважав здоров'я. Вітаючись і прощаючись, люди бажали одне одному: «Здоровенькі були!» або «Дай, Боже, здоров'я», – а які вітання і прощання вам відомі? (*Відповіді дітей.*)

- Ще з часів Київської Русі наші пращури цінували здоров'я, загартованість, спритність. Вершиною національного фізичного виховання, самовдосконалення тіла і духу була епоха Запорізької Січі. Запорізькі козаки багато часу проводили на свіжому повітрі, працювали фізично, вели рухливий спосіб життя, мали повноцінне харчування, жили серед природи, що впливала позитивно на духовність, фізичне і психологічне здоров'я.

2. Проведення естафет

- Отже, і ми сьогодні, як справжні нащадки відважних козаків, спробуємо здолати певні випробування.

Гра «Чоботи»

- Кожен козак мав швидко зібратися до походу. Зараз і ми спробуємо вирушити в дорогу. Для цього потрібно зіграти в гру «Чоботи». Переправа відбувається на одній нозі, взутій у чобіт.

Гра – естафета «Канат»

Команди розташовуються із протилежних боків майданчика за лініями старту, посеред зали («галявини») малюють лінію паралельно лінії старту. Перпендикулярно до середньої лінії кладуть канат завдовжки 4-6 м. За сигналом гравці біжать до канату, щоб заволодіти ним і перетягти на свій бік, суперники намагаються зробити те саме. У боротьбі виграє найспритніша команда.

Гра «Додай слово»

- Козаки дбали про своє здоров'я, знали багато прислів'їв і приказок про нього. Пригадаймо їх!

- Весела думка – половина... (здоров'я).

- У здоровому тілі – здоровий... (дух).
- Здоров'я за гроші... (не купиш).
- Здоров'я – найдорожчий... (скарб).
- Без здоров'я нема... (щастя).
- Все можна купити, тільки... (здоров'я – ні).
- Вартість здоров'я знає лише той, хто його... (втратив).
- Рухайся більше – проживеш... (довше).
- Бережіть здоров'я – його в крамниці... (не купиш).

Гра «Незвичайний танець»

- Особливим відпочинком для козака були пісня та запальний танець – гопак. Вам потрібно станцювати незвичайний гопак.

Пісенний конкурс

III. Заклучна частина

1. Шикуння

2. Підведення підсумків

Додаток 4

Тренінгове заняття «Бути лідером»

Мета: ознайомлення учнів із поняттями «лідер» та «лідерство»; визначити ознаки та якості, які притаманні лідеру; самоаналіз та вдосконалення лідерських здібностей учнів.

Обладнання: ватмани (відповідно до кількості груп), кольорові фломастери.

Ми маємо бути налаштовані на особистий і колективний успіх. Поняття «лідера» стосується не влади, а знання. Бути лідером означає прокладати шлях для інших.

Поняття лідерства передбачає й виховання таких чеснот, як уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети.

Як велика європейська держава, Україна повинна стати регіональним політичним, економічним і культурним лідером.

Вправа на знайомство «Закритий клуб»

Тренер пропонує учасникам уявити себе кандидатами в Закритий приватний клуб.

З традиціями. Тільки для вибраних. Чи не всякого візьмуть.

Учасники діляться на групи по 2-3 людини і розповідають про себе всередині групи. Потім складають невелику промову «Рекомендацію» на сусіда, для прийняття його в Клуб.

«ПБ – (характеристика, особливості ...) ...

В своєму житті.....

Настійно рекомендую взяти його в наш Клуб! »

Вправа «Хмаринка якостей» – ЛІДЕР – це...

Хід вправи. Робота у групах. Записати ключові слова, якими, на вашу думку, має володіти лідер. Обрати лідера-спікера групи, який презентуватиме «Хмаринку якостей».

Пам'ятка. Риси та якості лідера: уміння володіти собою, висока самооцінка, наполегливість, воля, ініціативність, зосередженість, впевненість, відкритість, чесність, натхненність, інноваційність, уважність, відкритість, рішучість, позитивність, щедрість, комунікабельність, оригінальність, вимогливість, обдарованість, привабливість, вмотивованість, енергійність тощо.

Мозковий штурм «Що таке лідерство?»

Мета: надати лідерам можливість сформулювати поняття «лідерство»; показати багатоаспектність поняття «лідерство».

Хід вправи. Розподіляємо лідерів на чотири мікрогрупи за допомогою кольорової методики. Кожна мікрогрупа має дати своє визначення поняття «лідерство». Визначення має бути стислим і глибоким. Після обговорення представник від кожної мікрогрупи ознайомлює з визначенням усіх лідерів. Визначення записують на фліп-чарті.

Запитання для обговорення:

5. Що відрізняє кожне визначення?
6. Яке визначення є найповнішим?
7. Чи можна дати одне визначення поняття «лідерство»?
8. Чи актуальна тема лідерства для вас; якщо так, то чому?

У процесі обговорення слід звернути увагу лідерів на те, що поняття «лідерство» можна краще усвідомити, якщо розглядати його як набір функцій, а не характерних рис особистості; лідерство складається з навичок, яких можна навчитися й за допомогою яких окремі особи координують свої зусилля для досягнення спільної мети.

Творча діяльність учасників «Лідер в мені. Емблема лідерства»

Мета: сприяти поглибленню змісту поняття «лідерство», розвитку фантазії.

Учасники готують колаж за складовими:

- ставлення до власного здоров'я;
- моє хобі, мій відпочинок
- мої цінності
- моє майбутнє

Підсумок ведучого.

- Чи змогли ви в процесі роботи краще зрозуміти, що ви за людина?
- Чи вдалося вам досить повно представити свою візитну «картку»?
- Чи знайшли ви серед партнерів того, хто схожий на вас? Хто відрізняється?
- Чий колаж запам'ятався вам найбільше і чому?
- Як може такий вид роботи впливати на розвиток ваших лідерських якостей?

Кожен самостійно малює таку емблему, яку можна було б друкувати на програмах, прапорах дитячих та юнацьких організацій, ділових паперах лідерів. Після завершення роботи учасники розглядають малюнки одне одного. Після

ознайомлення із результатами творчості інших, учасники поділяються на підгрупи на основі спільних ідей малюнків. Кожна група має пояснити, що спільного в їхніх малюнках і сформулювати девіз, який би відповідав суті їхньої емблеми. Потім відбувається презентація емблем кожної групи.

Вправа «Риси лідера»

Мета: ознайомлення учасників із рисами, притаманними лідеру; дати можливість учасникам оцінити особистісні риси лідера.

Учасники діляться на дві групи. Ведучий пропонує кожній групі назвати якнайбільше лідерських рис. Представник кожної групи записує на ватмані сформульовані його товаришами риси. Потім тренер пропонує групі вибрати учасника, якого всі добре знають, і сформулювати разом його лідерські риси. Пропонується також визначити риси, які б допомогли цьому учасникові стати ще успішнішим.

Підбиваючи підсумки вправи, ведучий говорить: «Довідавшись про свою цінну рису, ставтеся до неї як до особистого надбання. Щоб набути необхідної риси, концентруйтеся на тому, що з кожним днем вона стає все більше властивою вашій особистості».

Додаток 5

Квест «Вік живи – вік учись»

(Комплекс орієнтовних вправ)

1. Вихідне положення (в. п.) – основна стійка: 1) руки вгору-назовні, праву ногу назад на носок, потягнутись (вдих); 2) в. п. (видих); 3) те саме, відставляючи назад ліву ногу (вдих); 4) в. п. (видих). Виконати 6–8 разів у середньому темпі.

2. В. п. – основна стійка: ноги нарізно, руки до плечей. 1–4 колові рухи зігнутими руками вперед; 5–8 – те саме назад. Виконати 4–6 разів у кожний бік, дихати спокійно.

3. В. п. – основна стійка: ноги нарізно, руки на пояс. 1–2 – присідати на всій ступні, руки вперед; 3–4 – в. п. Виконати 6–8 разів у повільному темпі.

4. В. п. – стоячи біля парти, ноги нарізно, руки вперед. 1–4 – плескання в долоні; 5 – руки на пояс; 6 – нахил голови вправо; 7 – нахил голови вліво; 8 – підвестись навшпиньки; 9 – присісти навпочіпки; 10 – в. п. Повторити 6–8 разів у середньому темпі

5. В. п. – стоячи біля парти, руки на пояс. 1–4 – колове обертання тулуба вліво; 5–8 – колове обертання вправо. Повторити 4–6 разів у кожний бік. Дихання довільне.

6. В. п. – основна стійка. 1 – стрибок, ноги нарізно, руки за голову; 2 – стрибок, ноги разом, руки вниз. Виконати до 30 стрибків і перейти на ходьбу на місці. Дихання довільне, без затримок.

Естафета «М'яч у кільце»

Команди шикуються в колону по одному перед баскетбольними щитами на відстані 2–3 м. За сигналом перші гравці кидають м'яч у кільце, потім кладуть м'яч, а другі гравці підхоплюють його і теж кидають в кільце і т. ін. Виграє команда, яка влучить найбільшу кількість разів. Гравець, який не влучив у кошик, повинен, спіймавши м'яч, оббігти з ним стійку щита й лише потім передати м'яч наступному гравцеві.

Додаток 6

Перегляд відеопрезентації до дня доброти

<https://vseosvita.ua/lesson/vsesvitnii-den-dobroty-65200.html>

Додаток 7

Конкурс «Похвали сусіда»

Діти сідають у коло.

Вихователь: Сьогодні ми проводимо конкурс похвал. Виграє той, хто вміє похвалити сусіда. Це так гарно мати найкращого сусіда!

Придивіться уважно на того, хто сидить поруч із вами.

Подумайте, які його риси характеру вам імпонують, які добрі вчинки він здійснив, чим подобається.

Не забувайте, що це конкурс, і виграє той, хто знайде у своєму сусідові якомога більше позитивних якостей.

Додаток 8

Перегляд фільму «Толерантність – дорога до миру та співпраці»

(<https://youtube.com/watch?v=Lq-sfcFC6k4&si=EnSIkaIECMiOmarE>)

Обговорення фільму.

- Чим ми відрізняємося один від одного?
- Чим ми схожі?
- Які відмінні ознаки нам важко прийняти?
- Які умови, на жаль, часто існують в суспільстві підлітків ?
- До чого це призводить ?
- До якого суспільства ми повинні прагнути ? Чому?

Ми всі виявились різними, але маємо співіснувати в одному суспільстві. Суспільство – це об'єднання різноманітностей, де є місце кожному і тільки за таких умов воно може і має існувати. Тільки при таких умовах кожен зможе реалізуватись і бути корисним для спільноти і для себе самого.

Додаток 9

Інтелектуально-розважальна гра до Дня української писемності та мови «Найрозумніший»

Умови проведення гри «Найрозумніший»

Для проведення гри необхідно підготувати:

- комп'ютер;
- презентацію Power Point «Найрозумніший»
- мультимедійний проектор;
- 12 місць для учасників гри і місця для журі, які будуть вести облік набраних балів;
- таблиця із списком учасників ;
- 12 комплектів карточок з номерами 1, 2, 3, 4 (вони роздаються учасникам гри);
- листки для записів (також роздаються учасникам);

- 3 карточки різних кольорів (синього, жовтого, червоного).

Учитель. Мова – це великий дар. І в кожного народу вона своя. Мова – це доля народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її, тому що наш народ створював мову віками, багато боровся і бореться за її існування і процвітання. І ми, як свідомі громадяни нашої країни, повинні не тільки зберегти набуте, а й примножувати її багатства для прийдешніх поколінь.

Пропоную сьогодні пригадати, що ви знаєте про нашу рідну мову, і позмагатися в ерудованості, взявши участь у інтелектуальній грі-конкурсі знавців української мови «Найрозумніший»

Цей захід ми присвячуємо рідній українській мові. Саме тій мові, якою ми розмовляємо, пишемо, читаємо. Адже, однією із найчисленніших мов слов'янського походження є саме українська мова, мова України, українського народу, наша рідна мова!

У нашій грі беруть участь 12 учасників. Дозвольте представити вам їх. Привітаймо їх оплесками.

А оцінюватиме відповіді учасників вельмишановне компетентне журі, яке буде підраховувати отримані бали і після кожного туру зробить підсумки і визначить переможців.

(Представлення журі)

Гра проводиться в три тури. За підсумками першого туру відбираються 6 учасників, які правильно відповіли на більшу кількість запитань. У фінал виходить троє учасників, які змагатимуться за звання «Найрозумніший філолог»

Отже, оголошуємо

Перший тур

У цьому турі гри учасники відповідають на запитання у вигляді тесту з вибором правильної відповіді. Я зачитую питання, яке висвітлюється на екрані. Ваше завдання: підняти карточку з номером, який, на вашу думку, відповідає правильному номеру відповіді, до того, як закінчиться час, що відлічує таймер (5с).

По закінченні часу на слайді автоматично висвітлиться правильна відповідь.

Журі відмічають в таблиці правильні відповіді кожного учасника.

В I турі учасникам задаються 12 запитань.

Якщо претендентів на вихід у II тур більше шести, то проводиться конкурс «Дешифратор»

Таким чином визначаються переможці першого туру.

Другий тур (півфінал)

В II турі кожний учасник повинен відповісти на запитання вибраної ним теми.

Вашій увазі буде запропоновано 6 тем. Для того, аби визначити порядок, за яким ви обиратимете тему, визначимо, провівши **конкурс «Дешифрувальник»**.

Першим вибирає тему той, хто швидше всіх відгадає зашифроване слово.

Отже, розпочинаємо.

Порядок вибору тем визначено, тому прошу першого учасника вибрати категорію.

Двічі одне і те ж питання відкривати не можна.

Учасникам необхідно за 1 хвилину дати якомога більше правильних відповідей. У фінал пройдуть лише троє учасників, котрі наберуть найбільшу кількість балів.

Відповіді на запитання викладач характеризує словами «правильно» або «неправильно».

Журі заносять в протокол відомості про відповіді. За підсумками цього розділу повинно залишитися три фіналісти – учасники, які показали кращий результат. Якщо претендентів на вихід у фінальний тур більше, то знову проводиться додатковий конкурс.

Отже, фіналісти визначені. Для участі у фіналі необхідно визначити порядок ваших відповідей. Тому для цього знову проведемо **конкурс «Дешифрувальник»**.

Необхідно віднайти зашифроване слово. Ваше завдання: записати відгадане слово на листку і підняти руку. Почерговість відповідей у фіналі визначається по тому, як швидко відповіли учасники. Після цього кожному учаснику буде присвоєно той чи інший колір і буде видана відповідна кольорова карточка.

Третій тур (фінал)

Зараз вам буде продемонстровано слайд з табличкою, в якій записані числа. Після цього буде показана аналогічна табличка, але з різнокольоровими клітинками. Ви повинні запам'ятати номери клітинок, зафарбованих у «ваш» колір (колір вашої (карточки)). Саме запам'ятати – записувати номери не можна». Потім на **15 секунд** відкривається слайд:

Будьте уважні, оскільки число, записане в клітинці, визначає запитання, яке буде задане кожному з вас. Кожен колір відповідає окремій темі:

- червоний – «Редактор»,
- блакитний – «просте речення»,
- жовтий – «Частини мови»

Крім зафарбованих клітинок, є ще клітинки сірого кольору – це запитання по так званій «загальній» темі.

Увага журі: За правильну відповідь на питання «своєї» теми учаснику дається 2 бали, «чужої» – 3 бали, «загальної» – 1 бал.

Переможцем гри стане учасник, який набере у фіналі найбільшу кількість балів

Додаток 10

Перегляд документального фільму про Революцію Гідності

«Майдан Гідності»

https://www.youtube.com/watch?v=_oLikK1H2Cc&ab_channel

Обговорення фільму.

Додаток 11

Сценарій духовно-релігійної програми

«Тернина Христової єдності»

На сцену виходить учень, запалює свічку біля ікони і читає молитву.

Святий священномученику Йосафате, згадай, що ти брат наш із крові й кості, тому заступайся в Бога за народ, з якого ти вийшов.

Вчини, наш святий покровителю, своїми могутніми молитвами, щоб у всьому українському народі настала єдність у святій вірі, щоб усі стали дітьми одної Христової Церкви та щоб наш народ, збагачений дочасним й вічним благословенням, прославляв Бога, Який нагородив тебе нев'янучим вінком слави у Своєму Небесному Царстві, Якому належить слава, честь і поклін. Отцю і Сину і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Ведучий 1. Нерідко буває так, що, наближаючись до вшанування духовної особистості, відчуваємо, що через отой німб святості та особливої значущості вона є недосяжною для нас. Поряд із нею відчуваємося такими мізерними, малими, незначними, негідними...

Ведучий 2 . Але трохи згодом, щораз більше пізнаючи її, починаємо розуміти, що насправді та незвичайна, Богом вибрана особа ,є нам дуже близькою. Бо усіма своїми великими християнськими діяннями завжди була разом з нами, зі своїм народом.

Ведучий 1 В історії Церкви є багато великих та світлих постатей, заслужених осіб та святих подвижників. Безсумнівно, що святий Йосафат Кунцевич належить до найбільших з них.

Ведучий 2. Мощі святого Йосафата спочивають у серці католицького світу – у базиліці святого апостола Петра в Римі

Читець. О, Йосафате, знов Твій празник,

Сьогодні лиш для Тебе похвала.

Ти – покровитель наш і наш заступник,

І приклад для наслідування нам.

Прийми від нас і пісню, і молитву,

Бо віримо – Ти захорониш нас,

І в єдності ми знову заспіваєм :

О, Йосафате наш, молись за нас!»

Звучить пісня «Пісню слави заспіваймо...»

Ведучий 2 То хто ж він, наш покровитель святий священномученик Йосафат Кунцевич?

Ведучий 1. Святий Йосафат – канонізований святий.

Ведучий 2 Христовий апостол за єдність церкви.

Ведучий 1 Мученик за віру.

Ведучий 2 Чудотворець.

Ведучий 1. Головною метою святого Йосафата були єдність всіх церков і навернення грішників, за що і віддав своє життя.

Ведучий 2. Разом з Іваном Рутським вони уклали правила чернечого життя та Статут Василянського Чину .

Учень Символом Василянського чину є вогняний стовп, що означає полум'я любові, постійне служіння Богу та ближньому. Над вогняним стовпом зображено сонце – символ Ісуса Христа Спасителя. У сонці вміщена монограма Ісуса Христа, над якою є хрест, як заклик до наслідування жити заради інших. Герб оточує вінок з двох галузок: дубової і лаврової. Дубова галузка символізує постійність і силу в духовному зростанні та праці. Лаврова галузка символізує вічну нагороду для переможців.

Ведучий 1 Святий Йосафат ступив на дорогу святості ще малим хлопчиною від миті, коли з Христового Розп'яття впала іскра любові у його невинне дитяче серце. Та іскра вже ніколи не згасала, але з роками розгорілася у великий вогонь любові до Бога і ближнього.

1. Фрагмент відеофільму (про народження і дитячі роки Івана Кунцевича).

(https://www.youtube.com/watch?v=4d6KwePY-ns&t=3s&ab_channel)

Дія I

/На фоні Церковного співу мати і син входять в церкву, клякають і моляться/

Читець. Як бувало, прийде в церкву, то молитесь довго,

Перед Ісусом розп'ятим клячить неутомно.

за всіх молиться ця жінка та й за свого сина,
Щоб Господь був преласкавий, – це ж Його дитина.
Малий стоїть на колінах біля мами збоку,
А очима вдивляється на хрест, що високо.

Івась:

Боже, Господи Ісусе!
На колінцях я молюся
Всі гріхи мені прости,
Від лихого захисти.

(Пауза. Встає і підходить до хреста)

Мати:

Молися, сину.
Івась: Мамо! Мамо! Я хвилину
На головці, бач, тернина,
Ой, і кровця тут на боці,
Ще й сльоза он на щоці.
Хто ж ці руки подірявив,
Хто ці ноги закривавив?
Хто він, в ранах цих глибоких?
Чом сумний він, одинокий?
Мати: О, Івасю, мій маленький, –
Це Ісус наш Солоденький!
Свої руки дав пробити,
Щоб нам небо відчинити.
Прокололи й цвяхом нозі,
Щоб на своїй ти дорозі
Зберігав закони Божі.
Болить серце у Ісуса,
Як упадеш у спокусах.
На! Поцілуй тії рани,

Люби Спаса, Мій коханий.

Читець: Жаль Христа дитяті стало,

Добре серце в нім не спало,
із рук маминих піднявшись,
рученьками хрест обнявши,
наче квіточка, припало,
Христа рани цілувало,
цілувало же гарячим
всім чуттям своїм дитячим.

Та на диво в цей момент,
Чи вогонь це, чи пожежа,
Чи із полум'я мережа,
Що розп'яття Боже, трудне
Загорілось у полудне.

Мати: Що тобі, дитино мила?

Івась: Найдорожча зоре-нене,
Бач, Ісус іде до мене.

З Його боку, з Його рани
Бозя іскру шле кохану,
Що від серця відірвалась
І в серденько моє впала.

Найдорожча зоре-нене, –
Це Ісус прийшов до мене.

Мати: Де ж ті іскри, мій соколе?

Мій синочку, мій єдиний,
Чи не хворий, мій маленький?

(Назустріч виходить ангел)

Ангел: Не тривожся, рідна мати,
Що вогонь горить в маляти.

Це же Божий знак дитині,

Що Христа буде любити,
І як він, буде терпіти.
Серед блискавок і бурі,
В своїй крові, як в пурпурі,
Він колись складе в офіру
Всю любов безмірну й щиру.

(Ангел зникає. Мати молиться)

Мати: О, мати Божа, Мати Єдина,
І в Тебе була люба дитина.
Ти свого сина ревно любила,
До свого серця щиро тулила.

Маріє! Царице Небесна, Господня Мати!

Тобі довелося найбільше страждати,
На смерть віддала Ти єдиного Сина,
Подбай же, прошу, про мою дитину.

(Бере сина за руку і виходить)

Ведучий 2. Та іскра вже ніколи не згасла, але з роками розгорілася у великий вогонь любові до Бога і ближнього. Хлопець унікав дитячих забав, поганого товариства, багато часу проводив у церкві на молитві, відзначався мудрістю і поміркованістю.

Пісня «Люблю Тебе всім серцем, Боже»

Дія друга

(На фоні звуків природи відбувається дія)

Степан: *(жартівливо:)* Івасю, вечірня вже скінчилася, і ми вже не в церкві. Чому ти не промовиш ні слова? Ось, поглянь, як тут нині чудово!

Івась *(розглядаючись)* Справді. Я сюди так часто приходжу, а ніколи не звернув уваги на те, що тут так гарно.

Степан: О, а то чому? Чи на тебе ця краса не справляє ніякого враження? Чи може ти не вмієш розрізнити: що гарне, а що погане?

Івась: Та ні, але мені часом здається, що тут, на землі, нема нічого прекрасного, бо все, що гарне, то є не на землі, а на небі.

Степан: Е, ти все за своє! Тільки тебе зачепи, ти зараз вже пакуєш до неба. От учора приніс я тобі кілька яблук, а ти зараз зачинаєш міркувати, які-то гарні фрукти та овочі в раю.

Івась. Та я гадаю, що в цьому нема нічого злого...

Степан: Та злого нема, але то якось так дивно виглядає. От минулої неділі, як ми вийшли з церкви, ти кажеш: знаєш, Степане, у нас люди гарно співають, але я гадаю, що то буде справді велике щастя почути, як співають ангели в небі. І що ж я маю Тобі на це сказати?

Івась. Що хочеш...

Степан: Та я сказав би Тобі, може, щось таке, що ти любиш, але, як знаєш, я тих яблук з раю не їв, бо їх тут у нас ніхто не продає, а щодо ангелів, то я вже їх бачив, але лише намальованих – а такі не співають...

Івась. Слухай, Степане. Від кого ти навчився так зі всього кепкувати?

Степан: Бо я не знаю, як тебе розрухати, бо ти як вийдеш з церкви, то так виглядаєш, наче був десь на другім світі...

Івась. А хіба то так зле піти на другий світ?

Степан: Що прямо зараз? Та ще треба бодай повечеряти на дорогу...

Івась. Е, як ти так починаєш говорити, то я йду геть...

Степан: Ну. ну. Я вже більше не буду.

Івась. Коли так, то я залишуся. Тільки мусиш мені сказати одну річ.

Степан: А що таке? *(Музика затихає)*

Івась: *(бере Степана за руку)* А чи віддав би ти за мене своє життя?

Степан: На маєш! Зараз знову будем в небі!

Івась. А бачиш, на це ти не хочеш відповісти... А тільки по тім можна пізнати правдиву любов. Не віриш? *(Веде його під хрест)*

Дивися! Отака має бути любов! Більшої любові не має ніхто, як той, що віддає життя за своїх друзів. І тому, коли хтось когось правдиво любить, той

мусить навчитися такої любові, що сильніша за смерть. (*Степан з дивною пошаною дивиться на Івася, мов на святого.*)

Ти знаєш, Степане, як то тепер у нас тяжко, скільки ворожнечі й незгоди. Одні – сюди, другі – туди. А щоби пізнати правду, то треба любити щиро свій народ, треба бути вірним святій католицькій церкві, треба вірити сильно й непохитно в Ісуса й любити його над усе.

Степан: (*простягає до Івася руку*) Дорогий Івасю! Вибач мені, що я може сказав сьогодні дещо недоречне, але я обіцяю Тобі ось тут, перед розп'ятим Ісусом, що надалі не буду вже більше жартувати зі святих речей так, як нині. Ми однолітки, але ти говориш, наче якийсь учитель. Ти мудріший від нас. Тому я хочу, щоб ти був завжди моїм сердечним приятелем.

Івась. А чому би й ні? Я й так завжди був ним для тебе.

Степан: Я дуже тішуся й дякую Тобі за те, що ти такий добрий до мене . Віднині я намагатимусь бути таким, як ти!

Івась.(*дивиться на Розп'яття*) Я певен, що Ісус поблагословить тебе й допоможе зробити те, що ти настановив. Але мені вже пора вертатись додому.

Звучить мелодія пісні

Ведучий 1: Спливли хлоп'ячі літа Івана Кунцевича в тіні батьківського труду і пошани, під опікою побожної матері. Одного дня перед 15-літнім юнаком постало питання: « А куди далі? До якої мети?»

Перед ним простелився шлях у широкий світ своєї долі, свого покликання.

Фрагмент відеофільму (переїзд Кунцевича до Вільно)

Ікона Остромбрамська

Ведучий 2: Бажання святості веде його до василіанського монастиря у місті Вільні. Тут він зростає у вірі, через молитву і роздуми, через покуту і послух, вчитується в церковні книги, з яких черпає велику любов до наших Богослужінь, обряду і церкви.

Ведучий 1: Маючи 24 роки Іван Кунцевич вступив до монастиря Превятої Трійці у Вільно. Це було рішення на все життя.

Ведучий 2: У 30 років був висвячений митрополитом Іпатієм Потієм на священика.

Ведучий 1: У 1613 році о. Йосафат Кунцевич стає Віленським архимандритом.

Ведучий 2: В 1617 р. – єпископом Полоцьким. а у 1618 році – стає Полоцьким архиєпископом .

Ведучий 1: За час його єпископства (1618-1623 рр.) у Полоцьку настало велике духовно-релігійне піднесення.

Ведучий 2: Багато людей наверталися, бачачи різні чуда.

Учень 1. Один шляхтич нацькував на Йосафата псів, коли той розмовляв з ним про правдиву віру. Собаки, які завжди слухались свого господаря, полягали, ніби нерухомі, а потім підвелись та стали леститись до отця. Жінка шляхтича розчулилась і попросила сповіді. Сідаючи до брички, Йосафат зробив над шляхтичем знак хреста, тоді той кинувся наперед, став на коліна та почав вголос сповідатися.

Учень 2. Здавалося, що отець Йосафат більше любить ворогів, ніж друзів. Коли біля отця було багато людей, а хотілося з ним поговорити, то треба було щось таке зробити, щоб отець вважав нас ворогами. І, справді, цей спосіб діяв. Хто хотів запросити Йосафата до себе, найпростішим було посваритися з приятелем. Тоді Кунцевич хапав його за рукав і казав: «Не жалій мені хліба, треба мені сьогодні вечеряти в тебе». Прийшовши, намовляв до згоди та єднання. Дуже не любив всілякого розбрату.

Ведучий 1: Його проповідування принесло плоди численних навернень та подарувало йому титул «душе хвата».

Ведучий 2: Чого тільки не робила світська влада, його вороги, всюди шукали причину, щоб дискредитувати й очорнити його. «Ви мене переслідуйте, – говорив Йосафат, – готуєте для мене смерть, а я вас усім серцем люблю і бажаю за вас віддати навіть своє життя».

На фоні трагічної музики говорить читець

Читець: «Мені бо так здається, – говорив апостол Павло в Посланні до Коринтян, що Христос поставив нас апостолами останніми, немов призначених на страти, бо ми стали видовищем і світові, і ангелам, і людям».

3. Фрагмент відеофільму («Вітебська трагедія»). Від слів «Майже всі свідки» до слів «Літургії Його крові»

Звучить мелодія «Adagio»

Ведучий 1: Засліплені ненавистю, вбивці накинулися на Йосафата: один з палицею, другий – з сокирою і повалили на землю.

Ведучий 2: Юрба, побачивши, що сталося, немов збожеволіла: стріляли з самопалів, копали ногами, топтали.

Ведучий 1: Потім поволокли до ріки Двіни, прив'язали каміння до ніг та скинули у воду.

Ведучий 2: Вітебськ був у траурі, місто вкрила мряка, що розвіялась аж після витягнення тіла з Двіни.

Ведучий 1: Тільки в п'ятницю, після кривавої неділі, знайдено тіло священномученика. Сумна звістка про мученицьку смерть Йосафата облетіла села і міста.

Ведучий 2: Тіло Йосафата не розкладалось, випромінювало надзвичайне світло, з рани голови просочувалась жива кров.

Ведучий 1: Понад 300 чудотворних оздоровлень через святого Йосафата записано свідками під присягою і підтверджено вже в перші 5 років його мученицької смерті.

Ведучий 2: До визначних чудес належить передусім нетлінність його тіла протягом тривалого часу, навернення майже всіх його вбивць та навернення православного єпископа Мелетія Смотрицького, справжнього винуватця його смерті.

Читець 1. Кунцевич переніс великі болі:

За нас священномучеником став,

За нас вів боротьбу до крові,

і смертю всім він показав,

Читець 2. Що наша Церква вічна і єдина,
їй не страшні ніякі вороги,
Бо з Нею Бог, Господь – це наша сила,
Що є і буде з нами назавжди.

Читець 3. Прийми від нас і пісню і молитву,
Бо віримо, – Ти захорониш нас,
І в єдності ми знову заспіваєм:
О Йосафате наш, молись за нас!

Звучить пісня «Через Хрест до Христа»

Ведучий 2: 16 травня 1643 року (20 років після мученицької смерті) Папа Урбан VIII проголосив слугу Божого Йосафата Кунцевича Блаженим Католицької церкви.

Ведучий 2: Довго чекали вірні на той день, коли Його проголосять святим.

Ведучий 1: 2 травня 1865 року Папа Пій IX дозволив канонізацію блаженного Йосафата Кунцевича, а 29 червня 1867 року – Йосафат проголошений святим.

Ведучий 2: Папа промовив першу молитву до нового святого і постановив, щоб уся Католицька церква святкувала його пам'ять 25 листопада.

На фоні музики читають

Читець 1. Наш святий Йосафат!
Він помер, «щоб були всі одно»,
Перемігши неправду,
І злобу, і смерть невблаганну,
Бо не думав і кат,
Що сокира не вб'є все одно
Ні любов до Христа,
Ані віру таку бездоганну.

Читець 2. З того часу вже кров його
Жниво у душах зродила:

Через хрест до Христа
Ми ідемо по слідах Йосафата.
Хоч роз'єднує знов
І терзає зловіщя сила,
Але маємо поміч
І приклад святий Душехвата.

Ведучий 1: Сьогодні, коли пригноблений морально народ потребує піднесення духу, священномученик Йосафат є орієнтиром у житті.

Ведучий 2: Він показує нам приклад єдності думки і діла.

Ведучий 1: Його геройська святість життя підбадьорює і заохочує нас йти його слідами, хоч би це також коштувало нам жертви, бо принести її треба, якщо йдеться про Бога, рідну Церкву і народ.

Ведучий 2: Усі ми покликані до святості, бо святість – можливість здійснити у своєму житті всі ті задуми, потенціал, які Бог подарував.

Ведучий 1: Живіть так, ніби Христос помер вчора ,

Ведучий 2: воскрес сьогодні ,

Ведучі (разом) і завтра вдруге прийде у своїй славі.

Виходять 5 учнів

Учень 1: Не бійтеся тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть – каже Христос – бійтеся радше того, хто може погубити душу і тіло в пеклі.

Учень 2: Блаженні голодні та спрагли справедливості, бо вони наситяться.

Учень 3 : Блаженні переслідувані за правду, бо їхнє Царство Небесне.

Учень 4 : Радійте та веселіться, бо нагорода ваша велика на небі.

Учень 5: І тільки по тому пізнають, що ми учні Христові, якщо взаємну любов будемо зберігати між собою. Тільки через любов.

Звучить пісня «Молись за Україну, Йосафате»

Додаток 12

Перегляд документального фільму про покровителя ліцею – Святого священномученика Йосафата Кунцевича «Апостол єдності та віри».

https://www.youtube.com/watch?v=4d6KwePY-ns&t=3s&ab_channel

(<https://youtube.com/watch?v=AQUhzMejxhY&si=EnSIkaIECMiOmarE>)

Обговорення фільму.

Додаток 13

Перегляд документального фільму про Голодомор 1932-1933 рр.

«Голодомор. Шокуючі зізнання очевидців»

(<https://youtube.com/watch?v=AQUhzMejxhY&si=EnSIkaIECMiOmarE>)

Обговорення фільму.

- Чому був Голодомор в Україні в 1932-1933 рр.?

- Скільки приблизно людей загинуло в Україні під час Голодомору 1932-1933 рр.?

- Чи був Голодомор у Західних областях України?

ГРУДЕНЬ

Додаток 1

Фізарядка

Комплекс вправ ранкової гімнастики

Вихідне положення	Зміст вправи	Тривалість виконання	Методичні рекомендації
Стоячи	«Задуваємо свічки». Глибокий вдих, потім три коротких видихи, начебто задуваємо свічки	3-4 рази	Поступово збільшити кількість свічок
Стоячи	Розвести руки в сторону, злегка прогнутися – вдих. Нахил вперед, руки прями назад – видих	3-4 рази	Темп повільний, дихання не затримувати
Стоячи	Нахил вліво, руки вздовж тулуба. Те ж саме, вправо	5-7 разів в кожную сторону	Спина пряма, голову не нахилити
Стоячи	Кругові рухи руками вперед та назад	5-7 разів вперед і назад	Виконувати з повною амплітудою
Стоячи	Кругові рухи в кистях	7-10 разів в одну і другу сторону	Виконувати з повною амплітудою

Стоячи	Стиснути повільно пальці в кулак і різко розтиснути	7-10 разів	Виконувати з напруженням рук
Стоячи	Різко стиснути пальці та повільно розтиснути	7-10 разів	Виконувати з напруженням рук
Стоячи	Руки вгору – вдих, руки вниз – видих	3-4 рази	Дихання не затримувати, видих подовжений

Додаток 2

Філософський стіл «Волонтери – люди доброї волі»

Волонтерами спочатку називали людей, що добровільно та виключно із свого бажання вступали на воєнну службу в деяких європейських країнах (наприклад, Франції, Іспанії). Зараз від цього громіздкого визначення «волонтерства» залишилося лише слово «добровільно». Правда, додалося ще й «безоплатно».

Волонтерів називають по-різному, але всі знають, що волонтер – це людина, яка допомагає сусідам, співвітчизникам та людям, які потребують допомоги вдома чи за кордоном. Волонтери працюють у школах, лікарнях, бібліотеках, таборах з біженцями, при захисті навколишнього середовища – всюди.

Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859. Саме тоді французький письменник – журналіст Анрі Дюнан, вражений картинами битви при Сольферино, запропонував ідею створення Червоного Хреста – організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Дюнаном, керуються сьогодні волонтерські організації у всьому світі. Деякі дослідники виділяють 20 століття як головну віху у розвитку волонтерського руху. У Європі після закінчення першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме у цей час були створені перші волонтерські організації.

Поняття «волонтер» і «волонтерство» є дуже широким. В основу добровільності покладена здатність однієї людини безкорисливо та, у більшості випадків, анонімно виконувати роботу на благо іншої. Тобто частину часу, енергії, знань, досвіду волонтер витрачає на виконання діяльності, яка приносить користь іншим людям чи суспільству в цілому. Однак, термін «волонтерство» означає передусім діяльність на основі доброї волі.

Волонтери в своїй діяльності поділяються на групи:

1. Підлітки та юнаки, учні старших класів шкіл і середніх спеціальних закладів.
2. Студенти вищих навчальних закладів.
3. Батьки проблемних дітей та підлітків (дітей-інвалідів, неповнолітніх груп ризику).
4. Фахівці-волонтери (психологи, педагоги, соціальні працівники, юристи, лікарі).

Чим же займаються волонтери?

- організовують дозвілля молоді;
- залучають інших до масових форм роботи;
- проводять анкетування, опитування, соціальні дослідження;
- проводять інтелектуальні і розважальні ігри для дітей, молоді, дорослих;
- сприяють розширенню світогляду, інтелектуальному розвитку дітей-інвалідів;
- проводять індивідуальну роботу з інвалідами вдома;
- ведуть пропаганду здорового способу життя;
- беруть участь у заходах, що стосуються навколишнього середовища;
- беруть участь у виїзних акціях тощо.

Перегляд відеопрезентації за покликанням:

<https://www.youtube.com/watch?v=q1TZ6vQzcX8>

Бесіда з елементами розповіді:

1. Хто зображений на цьому слайді?

2. Що ви можете розповісти про діяльність цієї людини?

3. А хто зображений на цьому фото?

Вчитель. Це Мати Тереза – одна з найвідоміших, найталановитіших і найулюбленіших особистостей минулого століття. У жовтні 1979 року їй, скромній, проте могутній силою духу індійській черниці, було присуджено Нобелівську премію миру.

Папа Римський Павло шостий на знак вдячності «за її всесвітню місію любові» подарував Матері Терезі власний розкішний білий Лінкольн. Жодного разу не скориставшись автомобілем, Мати Тереза влаштувала лотерею і на одержані кошти заснувала заклад для лікування хворих на проказу.

Агнес Гонкса Бояскіу народилася у 1910 році в місті Скоп'є (Македонія) у заможній албанській родині. Батьки назавжди залишилися для неї взірцем подружньої вірності та взаємної любові.

Агнес вирішила служити Богові. Двадцять років вона викладала в монастирському коледжі географію й історію. У 1948 році вона, непримітна черниця, покинула коледж і, маючи лише невелику валізку і п'ять рупій готівкою, вирушила допомагати скривдженим долею й суспільством бідолохам. Щоранку ця невтомна тендітна жінка вирушала в найнебезпечніші, глухі й брудні завулки Калькутти, щоб надати медичну допомогу хворим, нагодувати голодних, втішити страждених. Так розпочалася ця місія. Самотні, нужденні отримували від неї справжню поміч, яка ґрунтувалася на її глибокій шані до людей і непохитній вірі в неоціненність людського життя. У своєму житті вона керувалась незаперечною істиною: «Найбільше щастя – віддавати себе іншим». Для улюблених своїх бідаків вона давала те, що є найзначущим у житті кожної людини – час. Час, щоб запропонувати дар дружби самотнім, розраду згорьованим, визнання – зневаженим.

Вчитель: Отже, головними рисами цих людей були милосердя і доброта.

Милосердя – це безкорислива допомога або співчуття до ближнього, яку здійснює людина від щирого серця. А що ми називаємо добротою?

Доброта – це чуйність, щиросердне ставлення до людей, прагнення зробити добро людям.

Пропоную вам пройти тест на доброту.

Я зачитуватиму вам по черзі 12 тверджень. Якщо ви згодні – відповідаєте «так», якщо не згодні – «ні».

1. У тебе є гроші. Міг (могла) б ти витратити все, що є, на подарунки друзям?
2. Приятель розповідає про свої проблеми. Але це тебе мало хвилює. Чи даси йому зрозуміти, що тебе це зовсім не обходить?
3. Твій партнер із шахів або якоїсь іншої гри грає погано. Чи будеш ти йому піддаватися, щоб зробити приємно?
4. Чи часто ти говориш людям гарні слова?
5. Чи любиш ти злі жарти, розіграші?
6. Чи довго ти пам'ятаєш нанесені тобі образи?
7. Зможеш ти терпляче вислухати те, що тебе абсолютно не цікавить?
8. Чи вмієш ти на практиці застосовувати свої здібності?
9. Чи залишаєш гру, коли починаєш програвати?
10. Якщо ти впевнений (а), що правий (а), чи слухаєш заперечення співрозмовників?
11. Чи охоче ти виконуєш прохання?
12. Чи насміхаєшся ти над ким-небудь, щоб розвеселити компанію?

Вчитель. Фахівці стверджують, що добрі справи впливають на наше психофізіологічне здоров'я. З'ясувалося, що стан людини, охопленої поривами доброти, організм сприймає як позитивний стрес і виробляє величезну кількість захисних речовин. Таким чином, по-справжньому добрі люди набагато рідше хворіють. Крім того, у стані добросердя виробляються гормони, що активізують розумову діяльність і стимулюють творчий потенціал.

Отже, який рівень доброти у кожного з вас – зараз з'ясуєте.

Підрахуйте кількість балів.

Якщо у вас 8 і більше балів – ви люб’язний і доброзичливий. Вмієте спілкуватися з людьми. Тільки одне побажання – бути щирим.

4–8 балів: ваша доброта має вибірковий характер; ви можете бути добрим до одних людей і черствим – стосовно інших.

0–4 бали: спілкування з вами буває нелегким, вам не вистачає доброзичливості до людей, відкритості.

Додаток 3.

Перегляд фільму «Воїни України 2022»

<https://www.youtube.com/watch?v=0Zf8iyWpMbA>

Додаток 4.

Перегляд відеопрезентації до дня прав людини «Права і свободи людини. Класифікація прав людини»

<https://vseosvita.ua/library/prezentacia-tema-prava-i-svobodi-ludini-klasifikacia-prav-ludini-172148.html>

Додаток 5.

Перегляд відеоролику «Права людини»

<https://www.youtube.com/watch?v=cdStUDv3laM>

Додаток 6.

Квест «Що таке права людини? Чому вони важливі?»

Мета: розширити знання учнів про їхні особисті права та обов’язки;

– підвести учнів до розуміння того, що необхідно не лише знати свої права, але й сумлінно виконувати свої обов’язки;

– відрізняти права від обов’язків, закріпити їх в пам’яті учнів;

– виховувати повагу до прав людини, співчуття до людей, чії права порушуються, взаємоповагу, толерантність.

– навчати дітей вмінню захищати себе при порушенні прав дитини; розвивати в дітей уміння орієнтуватися в життєвих ситуаціях, керуватися отриманими знаннями у своїй життєвій практиці;

Обладнання: назви станцій, маршрутні листи, пронумерований алфавіт, перелік прав та обов'язків, конституція України, конвенція прав дитини, завдання для конкурсів «Шифрувальник», «Права та обов'язки», «Кросворд».

Сьогодні ми з вами відправимося у захоплюючий світ квесту. У квесті будуть змагатися команди від 9 класу до 11 класу.

Що ми з вами будемо шукати? – Цінні подарунки, але найголовніше – інформацію про права та обов'язки людини.

Чи згодні ви з такою думкою: «Мої права – це мої можливості, мої свободи»?

Людина є біологічною істотою, тому їй потрібна їжа, одяг, житло. Як члену суспільства людині необхідно мати змогу вчитися, працювати, бути вільною і рівноправною з усіма іншими людьми. Оскільки вона живе на території певної держави, їй має бути забезпечена можливість брати участь у житті держави, вимагати від держави захисту від посягань на її права та інтереси. Можливості людини мати певні матеріальні, соціальні, культурні й духовні блага називаються правами людини.

Права людини як броня – вони захищають нас; вони як правила – говорять нам, як себе поводити; і вони як арбітри – ми можемо до них звертатися. Право – це вимога, про яку ми справедливо заявляємо. Я маю право на товари в магазинному кошику, якщо я за них заплатив. Громадяни мають право обирати президента, якщо це гарантовано конституцією їхньої країни, а дитина має право відвідати зоопарк, якщо її батьки це їй пообіцяли.

Оскільки квест – гра командна, вона передбачає певні правила для команд:

– Швидко розподіліть ролі в групі: капітан (організовує роботу, відповідає за маршрутний лист, приймає остаточне рішення), секретар (записує відповіді на завдання), дослідник (ретельно вивчають текст Конвенції про права дитини і допомагають іншим запам'ятати якомога більше прав, визначених нею).

– Дотримуйтеся правил активного слухання, головне – не перебивайте один одного і інструктора.

– Намагайтеся дійти спільної думки.

Від чітких і швидких дій групи залежить її успіх. Команда, яка зуміє злагоджено і швидко пройти всі етапи, переможе.

1. На старті кожна команда отримує:

Маршрутний лист. Отримує капітан кожної команди . На кожному етапі інструктори заносять в нього бали, зароблені командою. *(Додаток 1)*

Текст Конвенції про права дитини. Він знаходиться у дослідника. На кожному етапі команда звертається до тексту цього документа, щоб знайти відповіді на питання або підказку.

2. Робота на етапах квесту:

Прибувши на етап, капітан команди віддає інструктору маршрутний лист.

Всі члени команди уважно слухають інструктаж щодо виконання завдання етапу, обговорюють його розв’язання, дотримуючись правил роботи в групі, секретар записує відповіді, якщо в цьому є необхідність.

Інструктори перевіряють правильність виконання, оцінюють балами роботу команди та дисципліну під час проходження етапу, заносять відомості до маршрутного листа.

Отже, починаємо. На старт, увага, марш.

I станція «Право на освіту». (Додаток 2)

На даній станції за 5 хвилин вам необхідно розшифрувати слова: конвенція, декларація, особиста недоторканість, громадянство, конституція, обов’язок, право, освіта, лікування, відпочинок.

Порядковий номер літери у алфавіті відповідає цифрі.

15 19 18 3 7 18 12 33

6 7 15 16 1 21 1 27 12 33

19 22 19 2 11 22 23 1 18 7 6 19 23 19 21 15 1 18 12 22 23 31

4 21 19 17 16 33 18 22 23 3 19

15 19 18 22 23 11 23 24 27 12 33

19 2 19 3 33 10 19 15

20 21 1 3 19

19 22 3 12 23 1

16 12 15 24 3 1 18 18 33

3 12 6 20 19 28 11 18 19 15

Максимальна кількість балів 10.

II станція «Право на безпечне довкілля». (Додаток 3)

На цій станції ви дізнаєтесь, що права людини не можуть існувати без обов'язків. Виконуючи свої обов'язки, ви забезпечуєте захист прав інших людей. Розглянемо приклад: покупець має право отримати товар належної якості, обов'язок продавця – продавати якісні товари. Продавець має право отримати гроші за товар, обов'язок покупця – заплатити встановлену суму. Тому важливо знати не тільки свої права, а й обов'язки, щоб не порушити випадково прав інших людей.

Зараз ми пограємо в гру. Інструктор промовляє певні словосполучення, ви маєте плеснути в руки із словами «право» чи присісти із словами «обов'язок».

Гра «Права – обов'язки» Берегти шкільне майно

- Брати участь у конкурсах, змаганнях
- Дотримуватись правил дорожнього руху
- Об'єднуватись з іншими дітьми у групи, компанії
- Старанно вчитись
- Користуватись бібліотеками, спортзалами, обладнанням школи
- Охороняти природу, пам'ятки культури
- Вибирати собі друзів
- Дотримуватись моральних норм поведінки
- Ігри, розваги, відпочинок

За кожну правильну відповідь – 1 бал.

III станція «Право на вільне спілкування» (Додаток 4)

Впишіть статті Конституції України відповідно до прав людини.

<i>Права і свободи людини</i>	<i>Статті Конституції України</i>
Культурні	23,34,40
Економічні	27,36,37
Політичні	31,25,26
Особисті	21,29,30
Соціальні	30,34,40

Максимальна кількість балів 15.

IV станція «Право на медичну допомогу» (Додаток 5)

Протягом 3 хвилин виберіть із наведеного переліку те, що, на вашу думку, закріплено у міжнародних документах як права дитини:

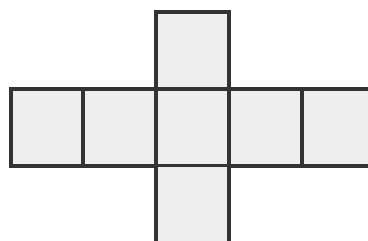
1. перебувати в колі своєї сім'ї чи з тими людьми, які найкраще опікуватимуться ними;
2. дивитись мультфільми та розважатися цілий день;
3. мати достатньо кількість харчів та питної води;
4. лягати спати незалежно від волі батьків;
5. не ходити до школи;
6. бути захищеними від заподіяння шкоди та жорстокого поводження;
7. висловлювати власні думки та збиратися з метою висловлювання своїх поглядів.

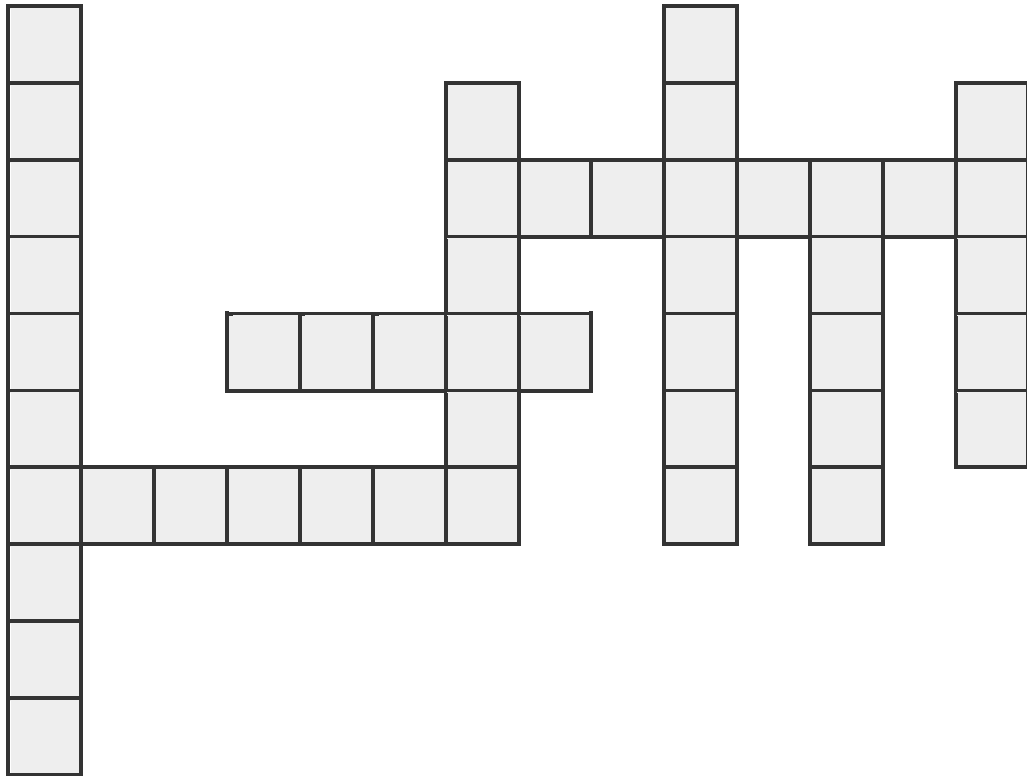
1 бал за кожну правильну відповідь.

V станція «Право на вільно висловлювати свої погляди» (Додаток 6)

За 5 хвилин вам потрібно вписати слова у клітинки.

Харчування, життя, обов'язки, декларація, права, закон, робота, любов, свобода, громадянство, конституція.

За кожен правильну відповідь – 1 бал.

VI станція «Право на розвиток таланту»

Зіграйте сценку мімікою та жестами ситуацію де порушуються і не порушуються права людини.

Конкурс оцінюється за оригінальність та цікаву ситуацію. Максимальна кількість балів 15.

Вчитель:

За правом першості команда-переможець має першою обрати нагороду за свою роботу. Ви бачите три варіанти призу, кожен з них спрямований на реалізацію прав дитини. За номером статті Конвенції ви маєте вгадати, що знаходиться в подарунках і вибрати один з призивів. Другою обирає свій приз команда, що посіла II місце. І останній приз дістається команді, що посіла III місце.

Приз «Стаття 16» – право на особисте життя – *записники-щоденники*.

Приз «Стаття 27» – право на належне харчування – *мандарини*.

Приз «Стаття 24» – право на охорону здоров'я – *вітаміни*.

Відоме висловлювання «Твої права закінчуються там, де починаються права іншої людини» виникла внаслідок історії про англійця Хулігена, ім'я

якого стало загальним. Коли його черговий раз судили за бійку, він заявив, що є вільною людиною і робить те, що захоче. Суддя на це відповів: «Ваша свобода махати кулаками закінчується там, де починається кінчик носа людини, що стоїть поряд». Як ви розумієте цей вислів?

Я впевнена, що наш квест допоміг вам усвідомити свої права і необхідність їх відстоювати, але пам'ятайте про права інших людей і старайтесь ніколи їх не порушувати.

Додаток 7.

Рухлива гра міні-естафета

<https://www.youtube.com/watch?v=175UQjVhNPU>

Додаток 8.

Творчий вечір «Іде в гості Миколай, ти з добром його стрічай»

(На проекційній дошці надпис):

«Величаємо Тебе, Святителю Христовий, Миколаю, і почитаєм пам'ять твою, бо ти молиш за нас Христа Бога нашого».

Читець:

Наш народ у році має
Гарних свят багато,
Та ніякі не замінить
Дітям одне свято.
Коли зимонька надходить
Земля примерзає,
До всіх дітей іде в гості
Свято Миколая.
Всіх згадає, всім він знайде
Дар свій по заслuzі.
За те святий Миколай
Дорогий нам дуже.

Звучить пісня «Миколай, наш святий Миколай»

Молитва до святого Миколая

Святий Миколаю, угоднику Божий ,
На Божого Сина діяннями схожий!
Горять в твоїм серці молитви слова,
По волі Господній ти чиниш дива.
Святий Миколаю! Ти Богові милий .
Навчи, щоб, як ти ,ми Христа полюбили,
Навчи нас боротись добром проти зла,
Робити у світі побожні діла.
По всій Україні стоять тобі храми,
Святий Миколаю , молися за нами!
Хай світяться душі – ясніше від зір,
Хай в кожну родину, і місто, і двір
Господь посилає лиш радість і мир.

Ведучий 1. Високопреподобні отці, шановні вчителі, дорогі учні! Хто не знає про святого Миколая? Малий і старий знає про нього. Щороку приходять він у кожну хату з подарунками. Для маленьких стає чарівною казкою, коли невидимо з'являється вночі і кладе під подушку такі бажані гостинці.

Ведучий 2 Виростають діти – і добра казка зникає, а Миколай залишається. Наслідуймо добро і вчинки Миколая! Нехай це свято стане для нас святом Милосердя, святом Доброти, Прощення, Любові до ближніх. Адже Господь сказав «Блаженні милосердні, бо вони зазнають милосердя».

Ведучий 1: Миколай народився 270 року у місті Патарі в Малій Азії. Його батьки, Феофан і Нонна, виховали свого сина в християнському дусі. З юних літ Миколай відзначався глибокою побожністю, піклувався про вбогих та нужденних. Родичі залишили йому велику спадщину, яку він розділив серед убогих. Кожної ночі накладав він повний міх всякої їжі – м'яса, хліба, медових паляниць, а також одягу і грошей, і непомітно виходив з дому, і розкладав біля порогу будинків, де жили бідні діти.

Ведучий 2: В молодості став священником, згодом був обраний архієпископом Мир-Лікійським. І хоч святий Миколай був смирний і покірний, ніколи і не думав про таке високе церковне звання, та не міг опиратися Божій волі, тоді і він сказав єпископам, що теж мав дивний сон, бо явилися йому Ісус Христос і Пресвята Діва Марія: Ісус Христос передав йому святу Євангелію, а Божа Мати – єпископський омофор.

Ведучий 1: Святий Миколай після вибору на єпископа не тільки не змінив своєї милосердної поведінки з людьми, але ще більше засяяла його добродійність. Він жив дуже скромно і бідно, носив простий одяг, їв тільки раз на день і то ввечері, недосипав ночей, багато часу присвячував молитві і ділам християнського милосердя, ніколи не відмовляв в пораді, дарував втіху.

Читець

Жив колись давно на світі
Десь у Азії юнак,
Роздавав дарунки дітям
Той багатий одинак.
Бідним дітям у потребі
Дарувати він любив,
Аж Господь Вседобрий в небі
Миколая полюбив.
Став єпископом всезнаним
Миколай і чесно жив.
Особливої пошани Він у Бога заслужив.
Запитав Господь:
«Що хочеш За свої заслуги ти?»
Хочу, Господи, я хочу
Раз на рік на Землю йти.
Завітати в кожна хату,
Всіх вітати знов і знов,
Чемним дітям роздавати

Подарунки за любов.
І отак щоразу, діти,
Вам щороку Бог дає:
Миколай мандрує світом –
Подарунки роздає.

Ведучий 2. Дійшли до нас історії, як Миколай підкидав гроші на придане убогим дівчатам, врятував, вириваючи з рук ката меч, від несправедливого обвинувачення засуджених на страту, захистив, приходячи у сні до імператора Константина, трьох полководців, і найбільше історій про опіку та дарунки для дітей.

Ведучий 1: Миколай припиняв розбрат, допомагав тим, що перебували у плаванні. Ще за життя його назвали батьком сиріт. А Бог допомагав святому Миколаю в його добродійності, не раз і виразними чудами.

Ведучий 2 Помер святий Миколай 19 грудня 342 року зі словами: «В руки Твої, віддаю дух свій...». Його моці зараз знаходяться в італійському місті Барі, яке стало одним із важливих центрів прочанства. Із них ще і досі впливає цілюще миро і діються при них чуда. Ось і тому слушно і оправдано кличе наша церква в акафісті до святого Миколая: «Радуйся, святий Миколаю, великий Чудотворче...».

Фільм «Святитель Миколай Чудотворець»

Ведучий 1. В українському народі святий Миколай здавна у великому почитанні. Дуже багато збудовано церков святого Миколая, а в кожнім іконостасі і майже в кожній хаті є його образ. Так, в другій половині XI століття Миколаївська церква була збудована в Києві на могилі Аскольда.

Ведучий 2. До найстаріших церков святого Миколая належить і Миколаївська церква у Львові, що збудована у XIII столітті. У Бучачі також є церква святого Миколая, якій вже понад IV століття. Струсівський монастир святого Миколая є резиденцією Бучацького монастиря отців Василіян.

Ведучий 1. На Косівщині є маєток святого Миколая. Туди мріють потрапити усі українські діти.

Ведучий 2. Ми знаємо багато випадків, коли він приходив на поміч тим, хто щиро молився до нього. Святий Миколай завжди був там, де панував розпач, скорбота, біда. Він був для всіх помічником, утішителем.

Сценка «Милосердний Миколка»

Учень. В одному багатому селі впадала у вічі убога хатинка. У ній проживала дуже бідна вдова зі своїм маленьким синочком, якому при хрещенні дали ім'я Микола, на честь Святителя Миколая. Мати прищепила йому велику любов до Бога, до ближнього і до Церкви. Хлопчик щиро любив свого покровителя і у всякій потребі звертався до нього.

Дія 1

На сцені Микола перед іконою святого Миколая.

Микола (*упавши навколішки перед іконою*)

О, великий Святителю Миколає! Ти захищаєш мене від усякої біди, допоможи мені хоч трохи робити добрі діла, як робив ти. Вчини так, щоб я, недостойний, наслідував тебе і допомагав людям. На знак мого прохання цілую твою святу ікону і вірю, що ти мені допоможеш.

Дія 2

На сцені старенький дідусь.

Дідусь. Ох, і важка торба. Святителю Миколаю, допоможи мені донести.

На сцену заходить Микола .

Микола (*до дідуся, смиренно*) Дідусю, мабуть, торбина важка, давайте я допоможу нести, удвох нести легше.

Дідусь. Як звати тебе, хлопчику?

Микола. Миколою.

Дідусь. Гарне ім'я. Нехай твій покровитель завжди буде тобі на поміч.

Микола Дідусю, а вам святий Миколай приносив подарунки, коли ви були малим .

Дідусь. Так, Миколко, приносив. Яблука, груші та горішки. А які смачні пампушки! Донині пам'ятаю їх смак. Подарунки від Миколая – це нагорода за слухняність та добрі справи.

Микола. Я намагатимусь завжди бути добрим та милосердним, щоб наслідувати свого покровителя – святого Миколая.

Виходять.

Учень. І ось настало 19 грудня. Діти отримали такі довгоочікувані подарунки від святого Миколая.

Дія 3

На сцені Арсен, Назар, Микола та Трохим

Арсен. А мені Святий Миколай мобільний телефон приніс.

Назар. А мені так багато ласощів. Аж живіт болить, так об'ївся всяких добриків. *(Тримається за живіт).*

Арсен *(сміючись).* Подивіться на Трохима, який він. Скривився, як середа на п'ятницю, та й стоїть.

Назар *(із насмішкою).* Ха-ха-ха. Йому нічого не приніс Святий Миколай, бо він не заслужив. *(Усі штовхають Трохима і сміються).*

Учень. Усі глумливо сміялися. І лише Миколка стояв і дуже переживав за бідного Трохима. Микола був християнином і розумів, що діти чинять недобре. Вколело це Миколку в самісіньке серце, і він не витримав. Затремтів і скрикнув у розпуці:

Микола *(жалісно кричить).* Але ж у Трохима мами немає! Він іще сьогодні нічого не їв. Чому ви причепилися до бідного хлопчика? За що ви його так образили? Хіба у вас серця немає чи що? Мерщій покайтеся, поки не пізно, бо покарає вас Святий Миколай. *(До Трохима.)* Іди зі мною, Трохимку. Від сьогодні ти будеш моїм братом.

Виходять.

Дія 4

На сцені тато, Миколка і Трохим.

Микола. Тату, хлопці на вулиці сміялися з Трохима, тому що він бідний. От я й запросив його до нас додому.

Тато. Що ж хай залишається у нас. Будемо піклуватися про нього, так як і про тебе.

Приходять хлопці.

Арсен. Прости нас, Трохимку. Образили ми тебе, бідного сироту. Поки живу, такого більше не буду робити. (*обнімає Трохима*).

Назар. Згрішив я перед Богом і перед тобою, Трохимку. Якби Миколка не закликав нас до покаяння, не знаю, що було б.

Разом. Ми хочемо бути твоїми друзями і разом прославляти Святителя Миколая.

Трохим. Нехай Господь Бог усіх вас простить, друзі мої.

Виходять.

Микола (*до залу*). Великі діла твої, Святителю Миколаю!

Ведучий 1 Свято Миколая – це свято добрих вчинків. Милосердя, доброта, благодійність завжди були в традиціях нашого народу. Цілком природним і закономірним вважалося допомогти знедоленому, нещасному, поділитися шматком хліба, дати притулок бездомному, захистити старість і немічність, порятувати хворого, заступитися за беззахисного і скривдженого.

Ведучий 2. Зараз в Україні є багато людей, що допомагають тим, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Ведучий 1. І не важливо, хто, що і скільки дає. Хто чим може, тим допомагає.

Ведучий 2. Для того, щоб зробити комусь подарунок, не завжди потрібні гроші. Інколи достатньо щиро помолитися за потребуєчих, показати приклад, подати добру ідею, і у вас з'явиться безліч помічників, послідовників.

Ведучий 1. Найважливіше, чого кожна людина має навчитися у святого Миколая – творити добро тихо, непомітно і завжди пам'ятати про Бога.

Ведучий 2. Святкування Миколая має відбуватись кожного дня, адже коли творимо добрі вчинки, тоді ми уподібнюємось до цього Святого.

Ведучий 1. Миколаєві була притаманна риса шукати, що можна зробити доброго. Він так і робив, дивився та шукав, кому може допомогти й таємно робив добро...

Звучить пісня «Доброта Миколая»

Ведучий 1. Пригадай собі чарівну ніч з 18 на 19 грудня. Заглядаєш під подушку – і що найперше відчуваєш, побачивши пакуночок?

Ведучий 2. Радість. І не так уже й важливо, який саме дарунок приніс нам святий, ми просто радіємо, що він про нас не забув.

Ведучий 1. А ще святий Миколай дарує нам віру. Віру в те, що на небі є хтось, хто нас любить, нам допомагає і опікується нами. Вона значно цінніша від усіх скарбів світу.

Ведучий 2. І звичайно ж, у кожен дарунок Миколай вкладає любов. Навіть найкоштовніший дарунок без любові нічого не вартує. Любов – це найцінніше, що є у нашому світі.

Звучить музика. Сцена трішки освітлена і оповита срібно-синіми хмарами. Чути передзвін дзвіночків і до зали заходять Ангели, промовляючи слова:

Ангел 1. Чи знаєте ви, друзі – Ангелята,

Яке на землі сьогодні свято?

Ангел 2. Сьогодні на землі є свято Миколи.

Святкують всі діти удома і в школі.

Ангел 3. Святий Миколаю, усі Ангелята

Чекають на Тебе і на Твоє свято.

Ангел 4. Не марнуймо часу,

Прошу, не марнуймо.

Для чемних діточок

Подарунки готуймо.

Ангелята збирають подарунки у мішки, зносять їх у санки.

На сцені йде жвава робота.

Ангел 1. Жваво, жваво, бо роботи багато, а часу мало! Швидко повернеться Святий Миколай і ми поїдемо на Землю. Треба, щоби все було готове.

Ангел 2. Я ще не був ніколи на Землі. От цікаво подивитися. А чиї там діти і які вони?

Ангел 3. Є різні діти, але ці, до котрих ми сьогодні поїдемо, – це діти – українці, славного та лицарського роду! Вони гарні і добрі, люблять свій край та пильно привчаються йому служити. За те наш Святий Отець їх дуже любить, все про них пам'ятає.

Ангел 4. То для них ці подарунки? Так багато?

Ангел 1. Бо стільки треба. Українських дітей багато.

Так, ми вже готові. Дарунків досить. Тепер ходімо назустріч Святому Миколаю.

Ангел 2 О, Святий наш Миколаю,

Повний на ласку й любов.

Ангелята ось тут у раю

Знов чекають, щоб Ти прийшов.

(Ангели виходять).

Ведучий 1 Дивіться, щось там світиться, горить, наче зірка миготить.

(До залу заходять ангели, які тягнуть сани з подарунками, за ними величаво йде Миколай)

Ангел 4. Нічка тиха й таємнича,

Повна дива і чудес.

Вже на землю з дарунками

Миколай прийшов з небес.

Ангел 1. Ми знову у Бучачі – вас щиро вітаєм,

чудову новину ми вам сповіщаєм:

в лицей наш крізь сніжний небокрай,

на срібних санчатах спішить Миколай .

Ангел 2

Зустрічайте Миколая!

Він вас всіх чудово знає.

Разом з вами порадіє,

Подарує вам надію.

Миколай з небес весь час

Бачить кожного із вас.

Святий Миколай:

Слава Ісусу Христу!

Вітаю молодь в пишному цвітінні,

Вітаю щиро, всім здоров'я зичу,

Усіх ангелів-хоронителів закличу,

Щоб боронили вас від зла,

Несли спасіння.

Щоб кожен день, почавшись у молитві,

Приносив задоволення в потребах.

Любіть усіх, живіть у згоді,

Святу Христову віру бережіть,

Нікому зла й кривди не чиніть

УЧЕНЬ.

Святий Отче ,обіцяємо завжди добрими бути,

І в житті, і в молитві тебе не забути.

Дитячі молитви велику силу мають,

Про волю церкви, України промовляють.

Святий Отче Миколаю!

Ми усі – твої діти,

Поможи нам життя це уміло прожити,

А після – вічне щастя в небі заслужити.

Св. Миколай:

Подайте, Ангели, дарунки, роздам любим діточкам, щоб пам'ятали про день Святого Миколая і його науку.

Святий Миколай роздає подарунки. Ангели йому допомагають.

Миколай:

От настав прощатись час

Залишаю вже я вас.

Будьте добрі й завжди щирі,

Живіть в злагоді і мирі,
Батькам помагайте,
Менших себе не чіпайте.
Вчителям у поміч будьте,
І мене ви не забудьте.
Швидко мчиться часу лік,
Знов прийду я через рік.
Звучить пісня «Ой хто, хто Миколая любить»

Вікторина до Дня Святого Миколая

<http://kmbu.com.ua/?p=9140>

**Театралізоване дійство «Зібралися в дорогу три царі»
(звучить запис колядки «Три славнії Царі») мелодія стихає
(на фоні дзвонять дзвоники)**

Ведучий 1: Небо вкрите густими хмарами, а повітря чисте і сухе. Маємо гострі обриси холодного зимового дня, який уже відходить на спочинок і землю поволі огортає темрява.

Ведучий 2: Уся природа завмерла у чеканні. Наближається Різдво...

Над сценою видно зорю, виходять три царі-мудреці.

Втомлені, з палицями і сідають відпочити.

Цар 1: Сядьмо трохи відпочити.

Цар 2: Ні, краще ходімо далі. Бо не знаємо скільки нам ще йти.

Цар 1: Ми і так вже довго йдемо, не знаючи куди. Пройшли вже стільки країн.

Цар 3: Ми знаємо чому йдемо і куди. Ми шукаємо Того, кого пророки проповідували, щоб віддати Йому шану.

Цар 1: Але ж ми вирушили у цю далеку дорогу не знаючи нічого, не знаючи ні місця, не маючи нічого крім цієї зорі.

Зоря починає згасати, але мудреці цього не бачать.

Цар 3: Вона є для нас Божим знаком, вона не схожа на жодну іншу. Це зірка, що звіщає нам прихід Месії.

Цар 2: Ми довірились Господньому проводу і йдемо за зорею, яку бачимо. *(дивиться вгору, але зорі вже не має)*. Гляньте, зоря зникла!

Цар 1: Так, її не має.

Колядка «У темноті над містом» 9-Б клас

Цар 2: Мабуть ми не достойні прийти і вклонитись Месії.*(говорить сам до себе, але вголос)*. Так, доки ми вірили, зоря йшла перед нами, коли почали сумніватися – вона зникла. *(пауза)*

Цар 1: Що ж нам тепер робити? Без зорі ми не знайдемо того, кого шукаємо. Мабуть, доведеться повертати назад додому.

Цар 3: Не потрібно нарікати! Ми самі винні, що втратили зорю. Це плата за невірство. Краще помолімось і Всевишній допоможе нам знайти Месію і вклонитись Йому.

Опустивши голови починають молитися.

Цар 3: Ти, о Боже, можеш читати у наших серцях...

Цар 1: Ти бачиш, яку мету ми переслідуємо, Твоєму проводу ми віддаємось.

Цар 2: Допоможи нам віднайти ту віру, з якою розпочинали цю мандрівку – правильний шлях до Спасителя нашого, щоб Йому поклонитися.

Хвилина мовчання і зоря знову загоряється.

Цар 1: Гляньте, гляньте! Вона знову є, вона знову світить.

Цар 2: Вставаймо, ходімо тепер ми знову бачимо куди йти, не тратьмо часу.

Колядка «Ніч така ясна» 11-Б клас

Встають, беруть дари і йдуть (поспішно).

Коли вони зникають з виду (зі сцени) зоря теж згасає.

Звучить спокійна музика і заноситься ікона Різдва.

Учень 1: Ми часто віримо в те, що самі можемо зрозуміти.

Учень 2: Вірити – значить прийняти всі об'явлені правди без огляду на те, якими простими чи важкими для зрозуміння вони є.

Учень 3: Вірити – це бачити премудрий провід Бога Отця у всьому всесвіті.

Учень 4: Вірити – це приймати з Божих рук усе, що Він нам посилає, знаючи, що Господь планує все для нашого добра.

Учень 5: Вірити – це приймати усе, знаючи, що Він може навіть зло обернути на добро.

Учень 1: Бути вірним – не є: не помилятися; не боротися; не падати.

Учень 2: Це – завжди підноситись і йти вперед;

Учень 3: Це – виконати аж до кінця проєкт, разом задуманий.

Учень 4: Це – довіряти іншому;

Учень 5: Це – мати віру в Любов Всемогутню, більшу за звичайну любов.

Колядка «Нова радість стала» 10-А клас

Цар 1: *(починає говорити ще не показавшись на сцені)* Зоря зупинилась... Ось тут... Ми прийшли!

Цар 2: Символ зірки – найважливіший символ свята Різдва Христового. Це – Ангел, який проводив волхвів – мудрих людей. Ця зірка була провідною. Вона не просто веде до Вифлеєму, вона веде до спасіння.

Колядка «Небо і земля» 9-А клас

Цар 3: Вічнозелена ялинка, яку ставимо у своїх домах, є символом вічного життя, яке стало доступне людям через Ісуса Христа.

Цар 2: Колись, у старих часах, ялинку прикрашали яблуками, горіхами, цукерками і свічечками. Тепер їх замінили скляні та пластикові прикраси, електричні гірлянди.

Цар 1: Це – символ Божих ласк і милостей. Солодкість цих прикрас – символ небесних радостей і радостей християнського життя. У тому сенсі, прикрашена ялинка є символом дерева життя, до якого людям відкрився доступ через Ісуса Христа.

Цар 2: Світло – символ Христа – Світла, яке просвітило юдеїв і поган.

Колядка «Бог ся рождає» 8 клас

Ведучий 1: У Галичині, напередодні Святого Вечора, господар хати приносив зі стодоли сіно, яке розстеляли на долівці світлиці, в якій вечеряли, та солону, яку розстеляли на столі, а зверху накривали білим вишитим обрусом. Саме це і називали наші предки дідухом. Сіно на долівці символізує сіно

вертепу, в якому народився Месія, солома на столі – ясла, в які Марія поклала Ісуса, а білий обрус – пелени, в які Маленького Ісуса сповито.

Ведучий 2: На одному з кутів стола кладуть під обрус або три зубці, або три головки часнику – символ приходу трьох царів.

Колядка «У Вефліемі Син Божий народився» 11-А клас

Ведучий 1: За старим звичаєм родина (кілька сімей з одного кореня) збирається у батьківському домі та з появою на небі першої зірки сідає до вечері. Очікування першої зірки є згадкою про очікування людством Спасителя перед першим приходом Ісуса Христа на землю.

Ведучий 2: Нам, християнам, це очікування нагадує і про те, що й ми з радістю чекаємо Повернення Того, Хто прийде у славі судити живих і мертвих, і чиєму Царству не буде кінця. До того ж очікування першої вечірньої зірки є згадкою про прихід трьох мудреців, яких зірка провадила на їхньому шляху до Вифлеєму, де вони вклонилися довгоочікуваному Месії.

Ведучий 1: Як і годиться в християнській родині, вечерю розпочинають з молитви, а опісля найстарший в домі розділяє всім присутнім за столом просфору, яку попередньо благословив в церкві священник, вмочену в мед з побажанням кожному того, чого він найбільше потребує.

Ведучий 2: Хліб (просфора) є згадкою про Хліб життя – Євхаристійного Христа, а також і символом нового життя, яке Христос приніс людям. Мед символізує те, що Христос, як новий Мойсей, відкрив новому Божому народові вхід до Обіцяної землі – небесної Батьківщини, куди прагне кожне людське серце.

Ведучий 1: Кутя – символ багатства небесного столу, символ духовного багатства на чесноти християнського життя, є важливим елементом святвечірнього столу.

Ведучий 2: Пісність страв Святого Вечора є символом того, що навіть найкраще в земному житті є всього лишень постом і приготуванням до Гостини Вічного Агнця.

Колядка «Ми прибули господарю» 10-Б клас

Ведучий 1: Отже, треба знову відкрити для себе багатство символів нашої народної традиції, щоб пригадати собі наші християнські корені, нашу закоріненість в Христовому Євангелії.

Ведучий 2: Різдво – це прекрасна нагода зрозуміти, що ми потребуємо Бога.

Ведучий 1: Славимо Христа у кожному домі,

Благаймо щиро Святий Дух,

Щоби не було місця злому,

І щедрість лилась з наших рук.

Всі виконують колядку

«Добрий вечір Тобі, пане Господарю»

СІЧЕНЬ

Додаток 1

Документальний фільм про січових стрільців «День Соборності: як об'єдналися дві частини України»

<https://www.youtube.com/watch?v=uN3guZ04omA&t=316s>

Додаток 2

Квест до Дня Соборності України

Доброго дня, дорогі друзі! Сьогодні 22 січня ми святкуємо День соборності України. Це надзвичайно важлива дата в історії нашої держави.

Наш народ споконвіку відзначався своєю волелюбністю, прагненням до створення незалежної держави. Вінцем цих прагнень стало воз'єднання Східної і Західної України. Воно визрівало віками страждань і поневірянь, і дійшло аж до 21 століття.

І сьогодні ми з вами проведемо історичний квест, присвячений Дню Соборності України. Будемо розмовляти про найдорожче серцю кожної

людини – Батьківщину. Її героїчне минуле і сучасне, її солов'їну мову та чарівну природу, народні звичаї та традиції.

Хочу розпочати легендою про Україну.

Колись давно Бог створив народи, і кожному наділив землю. Наші предки кинулися пізніше, але землі їм уже не дісталось. Тож вони прийшли до Бога, та він у цей час молився. Вони не посміли йому щось казати, і терпеливо почали чекати. Через деякий час Бог озирнувся і побачив людей. Він сказав, що вони дуже чемні та запитав чому вони чекають. Дізнавшись чого пращури прийшли до нього, то Бог запропонував їм чорну землю.

- Ні, – відповіли пращури, – там уже живуть німці, французи, іспанці, італійці.

- Ну, тоді вам я дам землю, ту що залишив для Раю, там є все: річки, озера, ліси, степи.

Але пам'ятайте, якщо будете її берегти, то вона буде вашою, а ні – то ворога. Пішли наші предки на ту землю, оселилися й живуть донині. А країну свою назвали Україною.

За своїм географічним розташуванням Україна знаходиться в самому центрі Європи, тому вона є країною європейською.

Сьогоднішній квест – це інтелектуальне змагання для тих, хто насамперед любить Україну, відчуває себе українцем і хоче перевірити й поповнити свої знання про її історію, географію, народні звичаї, традиції та літературу.

Для участі у квесті слід прочитати цей QR-код

Гра проводиться на базі Манявського ліцею.

Ви повинні знайти документ, який засвідчує Акт Злуки УНР і ЗУНР.

Для цього у вас буде своєрідний маршрут, упродовж якого ви будете виконувати завдання. Кожне завдання заховане в певному класі і має код і посилання на підказку до другого завдання. Підказка не проста, а у вигляді загадки. Для участі у квесті вам потрібен смартфон зі зчитувачем QR-кодів та підключенням до Інтернету. Знадобиться ручка. Хто, якнайшвидше виконає всі завдання і знайде документ, виграє.

Бажаю успіхів!

Завдання квесту до Дня соборності

Зупинка 2.

Зупинка 3.

Зупинка 4.

Зупинка 5.

Діти, сьогодні ви продемонстрували гарні знання. І здобули найцінніше
Соборність України:

Наша країна давня, але як незалежна – ще зовсім молода. Тож давайте
любити й оберігати її – багату, молоду, найкращу для нас. І тоді вона засяє
яскравою зіркою на європейському небосхилі.

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну!
Всім серцем любіть Україну свою,
І вічні ми будемо з нею.

Додаток 3

Руханка «Козацькому роду нема переводу»

<https://www.youtube.com/watch?v=zNLT-Rt9pRw>

Додаток 4

Теренова гра «Боротьба за прапор»

Мета: Вдосконалення спритності, уважності, пильності, вміння швидко
реагувати на певній дії

Терен: Простір кількох квадратних метрів, бажано біля якогось пагорба

Необхідні матеріали

- Прапорець
- Пластові хустки

- Ліхтарики

Опис та правила:

На верхівці гори встановлено прапорець.

Є дві команди – два війська. Одне військо – «нападники», інше – «захисники». «Захисники» мають за мету не пропустити супротивників до прапора. Вони «стоять обозом» навколо гори, тобто окільцюють її верхівку кільцем діаметром 30 – 40 метрів. Їх територія 5 метрів завширшки – ні вище, ні нижче вони йти не мають права.

Завдання «нападників» – зібратись біля прапора. «Захисників» – не пустити супротивників за «обоз».

Денний варіант: «нападники» мають хустки, зав'язані на правій руці. Вони намагаються непомітно перейти «обоз» і дістатися прапора. Якщо «захисник» зловив «нападника», то той віддає йому свою хустку і вибуває з гри. Право забирати хустку, «вибивати», мають тільки захисники. Нічний варіант: «захисники» ліхтариками світять в напрямку підозрілих звуків і, якщо бачать «нападника» мусять вголос сказати його ім'я – тоді він вибуває з гри.

Перемога: більше ніж 5 нападників дійшли до прапора. Терен і час варто обмежити.

Додаток 5

Перегляд фільму «Крути»

<https://eneyida.tv/2201-kruty-1918.html>

ЛЮТИЙ

Додаток 1

Руханка «Доброго вечора, ми з України»

https://www.youtube.com/watch?v=_FeKa-Jdwuw

Додаток 2

Година пізнання: «Як зберегти енергію»

Мета: формування предметних компетентностей: сприяти розумінню учнями понять «електроенергія», «енергоефективність» та «основні засоби

забезпечення енергоефективності житла»; розвивати вміння застосовувати на практиці здобуті знання, спрямовані на збереження тепла, електроенергії у власних домівках, шкільних приміщеннях і т.ін.; формувати навички пошуково-дослідницької роботи; формувати вміння працювати з додатковою літературою; розвивати творчу активність, уважність, мислення, мовлення, спостережливість, уміння порівнювати, класифікувати, робити висновки, узагальнювати; розвивати логічне мислення, увагу; виховувати любов до природи рідного краю, дбайливе ставлення до об'єктів природи, бажання економити енергію; **формування ключових компетентностей:**

уміння вчитися: розвивати вміння під керівництвом учителя визначати мету роботи і план її виконання, презентувати свої дослідження, оцінювати власну діяльність та діяльність однокласників;

комунікативної: удосконалювати вміння виділяти під час читання і слухання важливі за змістом слова, робити висновок-узагальнення за допомогою вчителя, відповідати «своїми словами», зв'язно й послідовно описувати побачене, знаходити у науково-популярних текстах конкретні відомості;

здоров'язбережувальної: удосконалювати вміння розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою;

соціальної: удосконалювати навички продуктивної співпраці в команді (під час роботи в малих групах): підвищувати пізнавальний інтерес до предмета.

Основні терміни: електроенергія, енергоефективність, енергозбереження, екологія.

Обладнання: тлумачний словник; енергозбережувальні лампочки; лампочки розжарювання; реферати учнів; таблиці; сонцезахисні штори; акумуляторні батареї; маски Кота Матроскіна, Шарика, Галченяти, Колобка, баби, діда, зайця, вовка, ведмедя.

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Вправа «Очікування»

– До кожної літери доберіть слова прикметники, якими ви хотіли б бути.

У – уважними

Р – розумними

О – організованими

К – кмітливими

– Чекаю від вас плідної та творчої праці!

II. Актуалізація опорних знань

Що таке енергія?

Назвіть джерела енергії, які вони бувають? (відновлювальні та не відновлювальні)

▪ *Чи можна розраховувати на те, що корисні копалини за нашого життя утворяться знову? Поясніть*

▪ *До яких джерел енергії належать дрова? (Це ті природні ресурси, що вичерпуються).*

▪ *Що називають зеленою енергією?*

▪ *Що ви знаєте про сонячну енергію?*

▪ *Назвати види енергії (теплова, світлова, рухома)*

Гра «Природний диктант»

Для руху потрібна **(енергія)**

Прояв енергії – це ... **(сила)**

Електрична енергія увімкненої лампочки перетворюється на...**(світлову)**

Електрична енергія увімкненого електричного чайника перетворюється на **(теплову)**

II. Повідомлення теми

1. Повідомлення вчителя

– Для того, щоб електроприлади могли працювати у кожній нашій оселі, їй потрібно дуже багато. Електростанціям іноді важко забезпечити усіх необхідною кількістю енергії. Ми знаємо, що електричну енергію виробляють на електростанціях: на теплових електростанціях (ТЕС), спалюючи газ або

вугілля, на гідроелектростанціях, виробляючи електроенергію з допомогою водних ресурсів, на атомних електростанціях. Запаси природних ресурсів не безмежні. Тому ми повинні ощадливо використовувати електроенергію.

– Сьогодні у нас незвичайний урок – урок, присвячений темі енергоефективності, енергозбереженню, екології. Ми станемо дослідниками, і наше завдання: дослідити, що таке збереження тепла та електроенергії в побуті.

2. Словникова робота

- Хто зрозумів, що означають ці слова?
- Енергоефективність – культура енерговикористання й екологічна культура.

- Енергозбереження – це дії для зменшення кількості використовуваної енергії.

- Екологія – наука, спрямована на охорону навколишнього середовища, збереження та розумне використання природних багатств.

- Чи бережете ви електроенергію, тепло вдома, у школі?

- Як ви це робите?

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення завдань

Ми об'єдналися у дві команди **«Електроніки»** та **«Тепловички»**. Кожна команда отримує однакові завдання (для поділу на команди беремо фішки).

- Використовуючи дібраний матеріал, удома слід дібрати проєктний продукт у вигляді пам'ятки щодо збереження тепла або економії електроенергії.

- Під час підготовки у кожній команді слід знайти артистів для інсценізації окремих творів.

- Представити свій проєктний матеріал.

- Виступ команд

1-ша група «Електроніки»

Девіз команди:

Розумна економія ніколи не завадить.

1) Відгадування загадок,

- На вигляд, як груша,
Але зовсім її
Не слід їсти. (Лампочка)
- Робота над прислів'ям

Що дім освітлює щоднини,
Без полум'я вечерю зварить,
Працює в електромашинах,
А необачних сильно вдарить.
(Струм)

Вдень ліхтар не потрібен.

2. Оповідання.

ДВІ ПОДРУГИ

Дівчинка Оля щодня ходила в школу. А коли поверталася, то завжди вмикала лампочку і робила уроки. Вона подружилася з лампочкою. Якось раз, ідучи в школу, Оля забула вимкнути світло. Коли дівчинка повернулася додому, то побачила, що лампочка не горить, як горіла раніше. Дівчинці було дуже шкода подругу. Тоді мама купила нову лампочку. І розповіла, що потрібно робити, щоб лампочка жила довше.

– Як ви вважаєте, про що розповіла мама Олі?

5. Пам'ятка як зекономити електроенергію

- Робота за підручником (с. 73–75). Критичне читання «Система позначок».
- Пам'ятка «Як зекономити електроенергію». Зачитування окремих порад.
- Замініть звичайні лампи розжарювання на енергозберезувальні люмінесцентні. Термін їхньої служби в 6 разів більше ламп розжарювання, споживання нижче в 5 разів. За час експлуатації лампочка окупає себе 8–10 разів.
- Візьміть за правило, залишаючи кімнату, вимикати світло!
- Застосовуйте світлі тони при оформленні стін квартири. Світлі стіни, світлі штори, чисті вікна, лампочки, плафони, розумна кількість кольорів скорочують витрати на освітлення на 10–15%. (Забруднене скло зменшує світловіддачу на 30 %.)

- Застосуйте місцеві світильники, якщо немає необхідності в загальному освітленні.
- Вимикайте пристрої, що тривалий час перебувають у режимі очікування. Телевізори, відеомагнітофони, музичні центри, зарядні пристрої в режимі очікування протягом 4 років дадуть додаткову витрату енергії 300-400 кВт/год. Вимикайте всі побутові прилади! Не використовуйте функцію «Standby».
- Поменше дивіться телевизор, грайте на планшеті або телефоні, приставці. По телефону розмовляйте лише за потреби, коротко й чітко, оскільки телефони працюють завдяки електроенергії.
- «Спи, мій комп'ютер, засни...» Вимикайте комп'ютер або переводьте в сплячий режим, якщо немає необхідності в його постійній роботі. Якщо безперервна робота потрібна, то ефективніше використовувати ноутбук або комп'ютер зі зниженим енергоспоживанням.
- Скорочуйте час роботи дисководів, відрегулюйте яскравість монітору.
- Купуючи побутові електричні прилади, слід звертати увагу на найбільш енергоефективні моделі маркування класу «А».
- За необхідності замініть абажури на плафони, що добре розсіюють світло.
- Обладнуйте світлорегулятори.
- У сонячний день давайте доступ у кімнату денному світлу – розсувайте штори. Збільште надходження природного світла. Денне світло – наш помічник!
- Прибирайте квіти з підвіконня (для поліпшення доступу денного світла), якщо перед вікнами відсутні зелені насадження.
- Вимагайте встановлення таймерів або сенсорів руху для зовнішнього освітлення, щоб освітлення вимикалося, коли в ньому немає потреби. Під'їзди будинків можна обладнати автоматикою, що вимикає освітлення, якщо воно не потрібно.

- Режим роботи праски і фена не повинен бути максимальним.
- Користуйтеся праскою з регулятором температури (це заощадить до 5% енергії).
- Користуйтеся паровою праскою (до 10%).
- Замініть стару електропроводку.
- Установлювати холодильник слід у прохолодному місці та не можна біля плит, батарей центрального опалення тощо (чим менша різниця температур у камері холодильника і зовні, тим краще), завжди між стіною і холодильником потрібно залишати повітряний зазор, щоб відбувалася вільна циркуляція повітря вздовж задньої стінки холодильника.
- Для зменшення витрати енергії холодильником своєчасно його розморозуйте, стежте за станом ущільнювача дверцят, не тримайте холодильник тривалий час відкритим, не кладіть на нього гарячу їжу, протирайте раз на місяць теплообмінник холодильника від бруду, пилу та павутиння.
- Чим нижча температура у холодильнику, тим більше енергії потрібно для її підтримання. Температура $+6-7^{\circ}\text{C}$ в холодильнику і -18°C в морозильній камері є цілком достатніми.
- Пральну машину завантажуйте завжди повністю, оскільки щомісячна потреба у пранні для родини з 4-х осіб становить» 22–25 кг, при повному завантаженні – 5 машин, а при половинному – 11 машин. Це призведе до економії » 4,8 кВт/год за місяць, а за рік – 57,6 кВт/год.
- Вибирайте програму прання відповідно до матеріалу виробів (на одязі є спеціальні бірки з позначеною на них температурою прання) та з урахуванням забруднення. Це дає можливість заощаджувати 30% енергії, 15 л води, 20 % прального порошку і 25 % часу, а також берегти речі.
- Для ефективної роботи пилососа велике значення має ретельне очищення пилососа (для цього потрібно користуватися щітками).
- Краще пилососом користуйтеся тільки для чищення м'яких меблів, салону машини, а килими витрушуйте на вулиці, узимку – чистіть у снігу.

- Можна встановити сонячні батареї.
- Кип'ятить в електричному чайнику стільки води, скільки хочете використовувати. Чайник із накипом витрачає більше енергії.
- Готуйте їжу в скороварках (пароварках), економлячи до 50% енергії та часу. Не наливайте в них надто багато води. Картопля чи інші овочі не мусять плавати у воді, вистачає декілька сантиметрів води.
- Весь посуд повинен бути з кришками. (Якщо їжу готують у каструлі без кришки, то при цьому витрачається в 2,5-3 рази більше енергії, причому не має значення відсутня кришка взагалі, чи просто нещільно прилягає).
- Води в каструлю необхідно наливати відповідно до того, що буде варитися, наливаючи багато води, ви збільшуєте час приготування і витрачаєте більше енергії.
- Час приготування їжі не залежить від того, кипить вона на великому вогні чи на маленькому, оскільки температура кипіння води стала і дорівнює 100 °С.
- Уночі (з 23:00 до 7:00) електроенергія в 4 рази дешевша, ніж удень. Можна обладнати «нічні» електролічильники.
- Учитель. Якого висновку дійшли, заслухавши інформацію цієї групи?

- 2-га група «Тепловички»

Девіз команди:

Як про тепло дбаєш, так і маєш.

I) Відгадування загадок.

- Він синім полум'ям горить,
На кухні дуже знаменитий.(Газ)
Що зараз майже в кожному домі
Є необхідним, безперечно,
Бо варить їжу всім без втоми,
Хоч він отруйний, небезпечний,

Ним користуємось щораз.

Вже здогадались? Це... (газ).

- Одяг цей не простий,
Не з хутра горностая,
В одяг цей, ось тобі на,
Одягають будинки.
Навіть старі споруди
Зберігають тепло стійко. (Термошуба)

- Ви їх у вікнах затикайте
Утеплюйте двері, балкон,
І тоді морозне повітря
Точно не проникне у ваш дім. (Щілини)

- **Робота над прислів'ям.**

«Збережемо тепло у хаті – зекономимо на оплаті».

Пам'ятка «Як зберегти тепло». Зачитування окремих порад.

Кілька простих способів утеплення

Стежте, щоб тепле повітря не виходило крізь шпарини та відчинені вікна. Закладення щілин у віконних рамах і дверних отворах. Для цього використовують різні самоклеючі ущільнювачі та прокладки, монтажні піни, герметизаційні стрічки, силіконові та акрилові герметики і т. ін. Ущільнюють вікна не тільки по периметру, але, і між рамами. (Підвищення на 1-2°C.)

Установка нових пластикових або дерев'яних вікон з багатокамерними в конструкції вікна передбачено провітрювання (підвищення на 2–5°C і зниження рівня вуличного шуму).

Коли немає змоги замінити вікна, то можна встановити спеціальну теплоізоляційну стрічку, що вкладається у прорізані пази коробки чи рами вікна. Здійснюйте вентиляцію, частіше відчиняючи вікно не більше ніж на 10–15 хвилин. За цей час стіни не встигнуть охолонути.

Стежте за вологістю повітря. «Сухість» вимагає підвищення температури, повісьте випарник з водою на батарею.

Перед початком опалювального сезону слід перевіряти систему (повітряні пробки, ремонт).

Використовуйте тепловідбивний матеріал (або алюмінієву фольгу) на стіну за радіатор опалення.

Замініть чавунні радіатори на алюмінієві, їхня тепловіддача на 40-50% вища.

Регулярно чистіть радіатори, не використовуйте декоративні плити (вони знижують тепловіддачу на 10–20%) для їхнього покриття.

Намагайтеся не закривати радіатори щільними шторами, екранами, меблями – тепло ефективніше розподілятиметься в приміщенні.

Можна пофарбувати батареї у коричневий колір (зростає енерговіддача у 10–15 разів).

З батарей опалення зчистити товстий шар старої фарби, саму батарею очистити від бруду, пилу, павутиння – це поліпшить тепловіддачу.

Встановіть радіаторні терморегулятори на вхідному трубопроводі, тепловий лічильник.

Скління балкона або лоджії еквівалентно установці додаткового вікна. Це створює тепловий буфер з проміжною температурою на 10 градусів вище, ніж на вулиці в сильний мороз.

Чим ширше підвіконня, тим менше тепла виходить назовні крізь вікно. Використовуйте жалюзі, оскільки вони скорочують втрати тепла на 8–15%.

Посильте теплоізоляцію підлоги. Обладняйте подвійні вхідні двері в помешканні.

Припиняйте надходження тепла під час потепління та якщо нікого немає вдома.

Часткове відключення тепла вночі. Інколи краще одягнути щось тепліше, ніж футболка. За даними лікарів, сон у прохолодному приміщенні корисніший, аніж у теплому. Найбільш сприятливою температурою визнано +16–18°C.

Перед сном під ковдру можна класти пляшки з гарячою водою.
Закривайте штори на ніч.

Ізолювання стін (повісити килим).

Звичайна шафа-купе допомагає зберігати тепло, якщо її помістити вздовж холодної стіни.

Пар чайника підвищує температуру в домі.

Частіше готуйте – 15 хвилин роботи духовки підвищує температуру у домі.

Утеплюйте фасад та дах будівлі.

Кабельні системи опалення запобігають замерзанню під'їзних шляхів, тротуарів, сходинок, водостічних ринв (довговічність – 50 років).

Утеплення квартири зберігає не тільки тепло взимку, але й прохолоду влітку.

У сучасних «Розумних будинках» установлюється спеціальна апаратура, за допомогою якої можна стежити на персональному комп'ютері за всіма системами життєзабезпечення: вентиляцією, опаленням, охолодженням повітря, енергопостачанням, пожежною безпекою, освітленням.

– Якого висновку дійшли ви, заслухавши інформацію цієї групи?

IV. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Практичне завдання: скласти план власної поведінки

Денне світло – наш помічник.

Без зайвого світла.

Прилади вимкнено

Тепла оселя.

Телефонні розмови

2. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Що вам запам'яталося з уроку найбільше?
- Чим вражені?
- Чи з'явилося у вас бажання бути заощадливими?
- Які відкриття ви зробили для себе ?

- Що ви розповісте своїм рідним вдома ?
- Сподіваюся, що здобуті сьогодні знання будуть для вас корисними.
- Економити електроенергію сьогодні стає необхідністю, що допомагає захистити довкілля та заощадити кошти. Сподіваюся, що ми ошадливо ставитимемося як до енергії, так і до навколишнього середовища.

Додаток 3

Заняття-тренінг «Безпека в соціальних мережах»

Тренінг «Безпечний Інтернет та соціальні мережі»

Мета: розширити й поглибити знання про безпечний Інтернет та соціальні мережі, сприяти обізнаності учнів про небезпеки, які існують в Інтернеті та соціальних мережах і про шляхи їх подолання, мотивувати поширювати цю інформацію у своєму середовищі, розвивати уважність, спостережливість, мовленнєві навички, пам'ять, виховувати любов до родини, навколишнього світу, етичне спілкування між однолітками, дорослими та молодшими друзями.

Завдання:

1. Розширити й поглибити знання про безпечний Інтернет.
2. Ознайомитися із соціальними мережами.
3. Дізнатися про небезпеки, які існують в Інтернеті та соціальних мережах.
4. Розробити шляхи подолання Інтернет небезпек.
5. Толерантно спілкуватися на уроці та поза школою.

Форма проведення: практичне заняття з елементами тренінгу.

Обладнання: ватмани (2), маркери, стікери, малюнок 1, 2, аркуші А-4 (2), розважальні журнали, ножиці (10), інтерактивна дошка, доступ до мережі Інтернет.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Доброго дня!

II. Вступне слово

Для успішної роботи нам необхідно спочатку домовитись про декілька правил для успішної роботи:

- ❖ мобільні телефони відключити;
- ❖ говорити все, що думаєте;
- ❖ слухати інших, поважати себе та інших;
- ❖ бути активним учасником;
- ❖ діяти за принципом «тут і зараз».

III. Актуалізація опорних знань.

Сьогодні поговоримо про Інтернет його переваги та про вашу безпеку в Інтернет.

Проведемо мозковий штурм «Про користь Інтернету» (учні називають позитивні можливості Інтернету, роблять записи на дошці або на плакаті)

Крім цього, користь Інтернету полягає в тому, що він ніби стирає кордони між країнами або навіть континентами. Люди без проблем можуть спілкуватися, навіть якщо вони знаходяться один від одного на відстані тисяч кілометрів. Всесвітня павутина дає можливість відшукати нових друзів або навіть любов.

Час в Інтернеті з користю можна провести, переглядаючи передачі, отримуючи нові знання, освоюючи іноземні мови. Деяким навіть вдається з допомогою нього отримати нову професію або влаштуватися на хорошу роботу. Та й сам Інтернет може стати стабільним джерелом доходів. За останні кілька років з'явилося дуже багато професій, пов'язаних саме з всесвітньою павутиною.

Гарно справилися із завданням, далі пропоную Вам перевірити рівень вашої поведінки в Інтернеті за допомогою анкети, яка знаходиться у Вас на партах.

Анкета «Рівень поведінки в Інтернеті»

1. А. Коли мені сумно чи самотньо, я звичайно заходжу в Інтернет.

1. Б. Я не почуваю необхідності зайти в Інтернет тоді, коли в мене поганий настрій.

2. А. Коли я проводжу в Інтернеті менше часу, чим звичайно, я відчуваю себе подавлено.

2. Б. Мій емоційний стан не залежить від того, скільки часу я проводжу в Інтернеті.

3. А. Я відчуваю, що моє захоплення Інтернетом заважає моєму навчанню, роботі або відносинам з людьми поза Інтернетом.

3. Б. Використання Інтернету не заважає моїм відносинам з людьми, навчанню або роботі.

4. А. Багато моїх знайомих не знають, скільки часу я насправді проводжу в Інтернеті.

4. Б. Більшість моїх знайомих знає, скільки часу я проводжу в Інтернеті.

5. А. Я часто намагаюся зменшити кількість часу, що я проводжу в Інтернеті.

5. Б. Я не намагаюся зменшити кількість часу, що я проводжу в Інтернеті.

6. А. Коли я не в Інтернеті, я часто думаю про те, що там відбувається.

6. Б. Коли я не в Інтернеті, я рідко думаю про нього.

7. А. Мені більше подобається спілкуватися з людьми або шукати інформацію через Інтернет, а не в реальному житті.

7. Б. Я далеко не завжди вдаюся до допомоги Інтернету, коли мені потрібно знайти інформацію або поспілкуватися.

Ключі.

Вибір варіанта «А» оцінюється в 1 бал, вибір варіанта «Б» – 0 балів.

Від **0 до 3** балів – не зловживаєте Інтернетом.

Від **3 до 5** балів – звичайний користувач, але інколи забагато часу проводите в Інтернеті.

Від **6 і вище** Ви занадто багато часу проводите в Інтернеті. Озирніться навколо – на світі є стільки цікавого, поспілкуйтесь з друзями.

Психолог.

Думаю, цей коротенький тест допоміг вам визначитися з рівнем вашої поведінки в Інтернеті.

Сподіваюся по завершенню тренінгу, де в кого зміниться ставлення до Інтернету та соціальних мереж.

IV. Сприйняття нового матеріалу, осмислення зв'язків і відносин в об'єктах вивчення.

1. Прогрес інформаційно-комунікативних технологій

Інформаційне повідомлення №1.

Що таке Інтернет? *Відповіді дітей.* А що таке соціальні мережі? *Відповіді дітей, допомога педагога.* Сьогодні майже кожен комп'ютер підключений до мережі Інтернет. Шоста частина світу користується мережею, а через 2 роки, за прогнозами аналітиків, це робитиме кожен третій житель планети.

- Як раніше люди обходилися без Інтернету та соціальних мереж?

У давні часи, щоб отримати якусь інформацію про країну, життєвий статус про її народ та інше, люди використовували листи. А листи відправляли човном, пароплавом. «Доставка» інформації тривала місяць – півроку. Потім стільки ж люди чекали відповіді. З появою літаків на відправку листа і відповіді чекали вже не 2 місяці, а 2 тижні. З появою Інтернету лист відправляється і відповідь отримується через кілька секунд.

У наш час сучасна молодь вільно володіє можливостями Інтернету та мобільними телефонами. Сьогодні Інтернетом користується 710029070 людей.

У всьому світі діти та підлітки є найбільшими користувачами інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). Вони широко користуються мобільними телефонами, включаючи пересилки MMS і SMS, шукають інформацію на Інтернет-сторінках, спілкуються «онлайн» в соціальних мережах, створюють свої блоги, спілкуються в чатах, обмінюються музикою та фільмами, обговорюють проблеми на форумах, використовують веб-камеру, skure та грають в онлайніві ігри.

Ніколи раніше не було так легко, швидко та зручно знайти людей будь-якого віку, соціального статусу, статі, національності, рівня досвіду й дискутувати з ними на які завгодно теми, що є цікавим для певних груп.

Інформаційне повідомлення №2.

7 лютого 2017 року вже вкотре відзначають День безпечного Інтернету завдяки ініціативі компанії «Microsoft Україна». Ця організація є засновником веб-ресурсу «Он-ляндія – безпека дітей в Україні». У 2011 році було проведено Всеукраїнське широкомасштабне дослідження «Рівень обізнаності українців щодо питань безпеки дітей в Інтернеті». Детальне дослідження вперше було проведено в Україні. Ключові результати: з 96% дітей-користувачів Інтернету віком від 10 до 17 років 51% не знає про небезпеки в мережі. 52% дітей виходять в Інтернет передусім для спілкування у соціальних мережах, де залишають свій номер мобільного телефону (46%), домашню адресу (36%), особисті фото (51%). 44% дітей знаходяться у потенційній зоні ризику (розміщують особисту інформацію) і 24,3% вже були в ризикованих ситуаціях (ходили на зустріч з віртуальними знайомими). У віковій групі від 15 до 17 років цей показник досягає 60,3%. 72,5% дітей хочуть отримувати більше інформації про те, як убезпечити себе в Інтернеті. 77% батьків також висловили бажання більше дізнатися про безпеку Інтернету для дітей. У сім'ях діти краще за батьків розбираються у комп'ютері та Інтернеті. З 81% батьків, у яких на домашньому комп'ютері є антивірус, 95% зазначили, що його установкою і налаштуванням займалася дитина. Дослідження показало: що чим дорослішою стає дитина, то більш безтурботно вона починає поводити себе в Інтернеті. Так, на реальну зустріч з людиною, з якою знайомі лише віртуально, вже ходили майже 12% опитаних дітей віком 10-11 років та більше ніж 60% підлітків 15-17 років (графік 1). Дані про своїх батьків у мережі (місце роботи, посада) залишили 0,4 дітей віком 10-11 років та 6,5% 15-17-річних (графік 2). З найпопулярніші за відвідуваністю серед дітей ресурси в Інтернеті – соціальні мережі – містять найбільшу загрозу з точки зору доступності особистої інформації для сторонніх осіб. У соціальних мережах свій особистий номер телефону вже залишили 46% дітей 10-17 років, вказали домашню адресу – 36%, розмістили особисті фотографії – 51%. На які ризики діти наражають себе в Інтернеті?

Виступи учнів із повідомленнями про Інтернет-загрози

Слово вчителя. Інтернет – дуже потужний ресурс, який приховує досить багато небезпек як для дітей, так і для дорослих. Знання цих небезпек дозволить їх уникнути. Наші експерти виконали випереджувальне завдання і підготували чималий список інтернет-загроз. Прислухайтеся до них і зробіть висновки.

1 учень Віруси. Комп'ютерний вірус – це невелика програма, яка написана програмістом високої кваліфікації, здатна до саморозмноження й виконання різних деструктивних дій. На сьогоднішній день відомо понад 50 тис. комп'ютерних вірусів. Дія вірусів може проявлятися по-різному: від різних візуальних ефектів, що заважають працювати, до повної втрати інформації. Основними джерелами вірусів є:

- дискета;
- комп'ютерна мережа;
- жорсткий диск;
- вірус, що залишився в оперативній пам'яті після попереднього користувача.

Основними ранніми ознаками зараження комп'ютера вірусом є:

- зменшення обсягу вільної оперативної пам'яті;
- уповільнення роботи комп'ютера та завантаження;
- незрозумілі зміни у файлах;
- помилки під час завантаження операційної системи;
- неможливість зберігання файлів у потрібних каталогах;
- незрозумілі системні повідомлення, музичні та візуальні ефекти тощо.

2 учень Кібер-хуліганство. Кібер-хуліганство – термін, який використовується для того, аби описати інформаційні атаки на дитину через Інтернет. На відміну від традиційного хуліганства, якого дитина може уникнути, знаходячись вдома, стати жертвою кібер-хуліганства можна й у власній оселі на очах у батьків. Варіанти кібер-хуліганства досить різноманітні. Основними їх різновидами є наступні.

Кібер-булінг. Одна із форм переслідування дітей та підлітків за допомогою ІКТ. Для цього можуть створюватися сайти, на яких розміщуються матеріали, що компрометують дитину (фото, відеозйомки тощо). З метою кібербулінгу використовуються сервіси миттєвих повідомлень, електронна пошта, соціальні мережі, ігрові та розважальні сайти, соціальні мережі, форуми та чати.

Кібер-грумінг. Цей термін розкриває суть ще одного різновиду кіберхуліганства – входження у довіру до дитини з метою використання її у сексуальних цілях. Шахраї дуже добре ознайомлені з особливостями вікової психології дитини і досить легко можуть встановлювати з нею контакт у соціальних мережах, форумах.

3 учень Грифери. Інтернет-шахраї, які заважають учасникам он-лайн-ігор спокійно грати. Вони періодично пошкоджують ігрових персонажів, блокують певні функції гри та викрадають як персонажів, так і їхнє віртуальне життя.

Ця мережа використовується шахраями для розсилання спаму, вірусів та здійснення атак на інші комп'ютери та сервери.

4 учень. Фішинг – технологія Інтернет-шахрайства, розроблена з метою крадіжки конфіденційної інформації. Різновидами її є поштовий фішинг (отримання листа від «державної установи» або «банку» із вимогою повідомити особисті 7 дані) та он-лайн-фішинг (створення ідентичної копії відомих сайтів Інтернет-магазинів з метою обманювання покупців).

5 учень Фармінг. Різновид шахрайства в Інтернеті, коли оманливим шляхом користувач потрапляє на ідентичну копію відомих сайтів. Потім відбувається зараження комп'ютера вірусами та шпигунським програмним забезпеченням.

6 учень Он-лайн-хижаки «Хижаки» встановлюють контакт із дітьми шляхом розмов у чат-кімнатах, обміну миттєвими повідомленнями, електронною поштою або через дошки повідомлень. Багато підлітків користуються он-лайн-форумами підтримки ровесників з метою вирішення власних проблем. Хижаки часто відвідують такі зони в он-лайн, щоб знайти

вразливих жертв. Он-лайн-хижаки виявляють по відношенню до них увагу та турботу, пропонують подарунки і таким чином намагаються поступово спокусити своїх жертв, не шкодуючи для цього ні часу, ні грошей, ні енергії. Вони в курсі найостанніших музичних новинок і все знають про хобі, які найчастіше цікавлять дітей. Вони вислуховують дітей і «співчують» їхнім проблемам.

7 учень Спам. Це масова розсилка комерційної, політичної та іншої реклами (інформації) або іншого виду повідомлень (у тому числі й підроблених) особам, які не висловлювали бажання їх отримувати. Метою розповсюдження підроблених повідомлень є отримання від споживачів таких особистих відомостей: власного імені та імені користувача; номера телефону й адреси; пароля або PIN-коду; номера банківського рахунку; номера дебетової або кредитної картки; коду валідації кредитної картки (CVC), або ідентифікаційного значення картки (CVV); коду соціального страхування. Таке повідомлення, зазвичай, маскується під офіційний лист від адміністрації банку.

V. Тренінг

1. «Нікнейм» в інтернет-спілкуванні

- Проведемо вправу «Квітка»

Питання. Чи знайоме вам слово «Нік»?

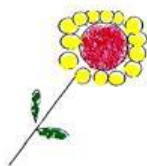
Відповіді. «Нік» – це вигадане ім'я, яке вживають користувачі Інтернет-форумів, не називаючи своє справжнє ім'я.

Вправа «Квітка»

Перед початком вправи педагог малює квітку без пелюстків на аркуші ватману або дошці (Див. мал. 1)

Малюнок 1.

Малюнок 2.

Психолог роздає кожному учню стікери та дає завдання учасникам

- Вигадайте собі ім'я («нікнейми»), яким вони користуються при спілкуванні в Інтернет-просторі або хотіли б використовувати, та написати його на пелюстці.

Кожний учень виходить до квітки, називає нікнейм, своє реальне ім'я і наклеює стікер із нікнеймом на квітку, так щоб стікер став пелюстком квітки. Аркуш з квіткою розміщується на стіні.

Запитання для обговорення.

- ❖ Навіщо потрібен Нік?
- ❖ Що може приховувати Нік?
- ❖ Чи є переваги у використанні Ніку? Які?

2. Сутність соціальних мереж

Пропоную наступну *Вправу* «Хто більше?»

Вам необхідно об'єднатися у три групи та за 1 хвилину написати якомога більше назв соціальних мереж. Кожна команда по черзі повинна зачитати по назві, якщо ця назва є в інших групах назви закреслюється. Перемагає та група, у якій залишиться більше незакреслених назв.

Увага на екран, перевіримо чи всі соціальні мережі ви знаєте?

Запитання для обговорення.

1. Навіщо створюються соціальні мережі?
2. Скільки часу в день вони забирають?
3. Назвіть яку мету Ви ставите перебуваючи у мережі?

Проведемо *Вправу* «Колаж»

Пропоную зробити колаж за темою, пов'язаною з соціальними мережами. Теми для групових колажів на екрані: «Соціальні мережі – «ЗА» і «ПРОТИ», «Соціальна мережа сьогодні». По завершенню. Потрібно презентувати свій колаж. Учні презентують свої колажі на ватманах.

VI. Огляд Інтернет-сторінки «Онляндія: безпечна веб-країна»

Пропоную переглянути відеоролик «Онляндія: безпечна веб-країна».

- Чому саме цей ролик я підготувала для вас? (думки дітей).

VII. Узагальнення, систематизація і застосування знань.

Задля вашої безпеки я підготувала кожному з вас **правила користування соціальними мережами**

1. НЕ ПОВІДОМЛЯЙ ПРО СЕБЕ І БАТЬКІВ ПРИВАТНУ ІНФОРМАЦІЮ (домашню адресу, номер домашнього телефона, робочу адресу батьків, їхній номер телефона, назву й адресу школи), НЕ ВИСИЛАЙ НЕЗНАЙОМИМ ЛЮДЯМ ФОТО.

2. НЕ ВІР ВСЬОМУ, ЩО КАЖУТЬ ПРО СЕБЕ ВІРТУАЛЬНІ ЗНАЙОМІ. Дівчинка познайомилась в соціальній мережі з своїм однолітком, хлопчиком, якого звали Войтек. Вони почали спілкуватися в мережі. Аня пише: «Привіт, я Аня, мені 13 років, я шукаю друзів».

Хлопчик їй відповідає: «Привіт, Аня, я Войтек, мені також 13 років і я хочу зустрітися з тобою». А на справді, цей Войтек дорослий чоловік, який обманює дівчинку, переслідуючи інші цілі, і не тільки її. Дуже часто, спілкуючись у мережі уявляєш собі одну людину, а насправді вона зовсім інша.

3. НЕ ПОГОДЖУЙСЯ НА ЗУСТРІЧ ІЗ ВИПАДКОВИМ ЗНАЙОМИМ. АБО РОБИ ЦЕ В ЛЮДЯНИХ МІСЦЯХ І ЗА УЧАСТЮ БАТЬКІВ.

4. ОБМЕЖУЙ СВІЙ ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ.

5. БАТЬКИ МАЮТЬ ЗНАТИ, ЧИМ ТИ ЗАЙМАЄШСЯ, КОЛИ СИДИШ БІЛЯ КОМП'ЮТЕРА!

6. НЕ ОБРАЖАЙ ІНШИХ, НЕ ЛАЙСЯ, БУДЬ ЧЕМНИМ.

7. ТРИМАЙ ПАРОЛЬ КОМП'ЮТЕРА У ТАЄМНИЦІ.

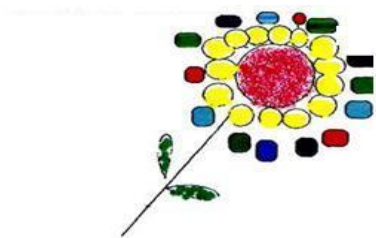
8. ЯКЩО ОПИНЯЄШСЯ В СКЛАДНІЙ СИТУАЦІЇ ПОГОВОРИ З БАТЬКАМИ.

2. Вправа «Хто надіслав тобі листа?»

– Повернемося до нашої квітки. Підготуємо невеликі листи однокласникам, напишіть позитивне побажання або просто хороші слова на стікері. А потім наклеїмо їх поряд з будь-яким зі стікерів з нікнеймами на аркуші з квіткою. Кожен з вас має наклеїти побажання до чужого нікнейму так, щоб власники нікнеймів не бачили, хто надає побажання. По завершенню Ви зможете забрати свої нікнейми і листи на ваше ім'я.

Спробуйте вгадати, хто надіслав Вам це «повідомлення» (дивіться Малюнок 3).

Отже, зробимо висновок. У 99% учасники не можуть вгадати відправника повідомлення. Так само відбувається і зі спілкуванням в Інтернет просторі. Дуже складно перевірити, хто саме пише тобі листи, спілкується з тобою. Якщо учасники групи добре знайомі між собою, вони можуть вгадувати відправника за почерком. В Інтернет просторі не існує почерків, тому ти ніколи не знаєш хто знаходиться по той бік комп'ютера або мобільного телефону.

Малюнок 3.

- ми багато нового з вами дізналися, стали розумнішими. Пропоную виконати вправу «Знайди правильне рішення»

На Вашу електронну адресу надійшли листи.

Лист 1. Привіт! Мене звати Сашко. Мені 17 років. Я живу в Києві. Шукаю друзів по переписці. Я люблю комп'ютерні ігри, читати книги, дивитися телевізор. Я мрію подорожувати. Хочу побувати в Лондоні

- Дайте відповідь на лист, можливо щось запропонуйте?

Лист 2. Привіт! Мене звати С. Я хочу з тобою познайомитися. Мені 30 років. Я живу в Сполучених Штатах Америки. Я маю власну фірму. У мене свій двохповерховий будинок. Я збираюся відвідати Україну. Може ми зустрінемося? Пришли мені свою фотокартку та домашню адресу.

- Яку б коректну відповідь Ви надіслали б адресату?

Дякую.

Підведемо підсумок:

- Отже, що таке Інтернет?
- У чому його переваги?
- Яка небезпека чекає на користувачів Інтернет?

- Що для себе взяли найголовніше?

Сьогодні без соціальної мережі не може обійтися жоден з Вас, проте пам'ятай користуватися треба розумно. Нехай біля ваших комп'ютерів будуть ці

Шість правил розумного користувача Інтернету:

- ***Я буду поводитись в Інтернеті чемно і не образжати інших.***
- ***Я буду залишати негарні веб-сайти.***
- ***Я буду зберігати свій пароль в таємниці.***
- ***Я буду розповідати своїм батькам про проблеми й користуватися їхньою підтримкою.***
- ***Я буду шукати цікаві веб-сайти й ділитися посиланнями зі своїми друзями.***
- ***Я знаю, що можна бути легко обманути і не буду повідомляти реальні імена, адреси й номери телефонів.***

VIII. Підведення підсумків уроку. Слово вчителя.

Безпечний Інтернет

Не можу уявити

Життя без Інтернету,

Що всі куточки світу

Заплів в свої тенета.

Лиш кнопку я натисну –

Відкриються в вікні

Новин велика збірка

І правила, й статті.

Встають переді мною

Найвищі в світі гори.

Ліси стоять стіною,

Хлюпочуть хвилі моря.

Я побуваю в шахті

І в космос піднімуся.
З подругою в контактї
Я легко поділюся.
Та є у «павутинні»
Картинки нехороші,
І сайти підозрілі,
Настроєні вороже.
А є й такі там сайти,
Мов вовк в овечій шкурі –
Поки їх розпізнаєш,
Вони тебе обдурять.
Учись добру в мережі,
Шукай знання й новини,
А сайти злі, підступні,
Обходять Ви повинні!

Життя людини – це найдорожчий Божий дар на Землі. Цінують і бережуть його перебуваючи в Інтернеті!

Додаток 4

Веб-квест «Безпечний віртуальний світ»

Мета:

- систематизація знань учнів з питань кібербезпеки;
- формування навичок безпечної роботи в Інтернеті;
- підвищення рівня знань учнів щодо найбільш поширених інтернет-загроз сьогодення;
- розвиток пізнавальної діяльності;
- підвищення навчального інтересу до вивчення інформатики.

Хід заходу

1. Вступ.

11 лютого 2020 року у світі відзначається День безпечного Інтернету (Safer Internet Day). Цього року він проходить під гаслом «Разом для найкращого Інтернету», що надає унікальну можливість для проведення заходів з безпеки онлайн разом зі всім світом: як у закладі освіти, бібліотеці, громадській організації, так й в органах влади, бізнесових організаціях. Щороку до Дня безпечного Інтернету в Україні, як і у всьому світі, приєднується все більше організацій. В Україні до Дня безпечного Інтернету офіційно долучились понад 1400 бібліотек, громадських організацій та закладів освіти, в тому числі і наш навчальний заклад. Відповідно до плану виховної роботи закладу питанню безпечного користування Інтернетом було присвячено тиждень кіберзнань.

Саме тому сьогодні ми з вами спробуємо використати ваші гаджети з користю та закріпити наші знання по темі «Основи інформаційної безпеки». Сподіваюся, що учні, які візьмуть участь у даному веб-квесті, отримають нові знання та проведуть час весело і корисно. Удачі всім учасникам квесту!

2.Організаційний момент.

- Ознайомлення учнів із правилами квесту:
- Інструктаж щодо знаходження завдань даного веб-квесту в Інтернеті.

Учасникам веб-квесту потрібно виконати 6 завдань різного змісту, зробити скріншоти та надіслати результати на поштову адресу, вказану в блозі. Після проходження квесту проводимо підбиття підсумків, визначаємо переможців та оприлюднюємо результати веб-квесту на офіційному веб-сайті школи та у групі в соціальній мережі Фейсбук.

Завдання веб-квесту «Безпечний віртуальний світ» знаходяться в інтернеті за посиланням:

<https://safeinternetblogspot.blogspot.com/>

3. Хід гри:

Завдання 1.

Зберіть пазл, зробіть скріншот та надішліть результат виконання завдання на електронну адресу, вказану в блозі із зазначенням номера завдання та свого прізвища та ім'я.

Завдання 2.

Виконайте вправи, зробіть скріншот та надішліть результат виконання завдання на електронну адресу, вказану в блозі із зазначенням номера завдання та свого прізвища та ім'я.

Вправи знаходяться в Інтернеті за посиланням:

<https://learningapps.org/display?v=p5a906wht20>

<https://learningapps.org/display?v=p9bjss2j520>

Завдання 3.

Виконайте завдання тесту, зробіть скріншот результату та надішліть його на адресу, вказану в блозі із зазначенням номера завдання та свого прізвища та ім'я.

Тест знаходиться в Інтернеті за посиланням:

[https://onlinetestpad.com/ua/test/57899-bezpeka-v-](https://onlinetestpad.com/ua/test/57899-bezpeka-v-%D1%96internet%D1%96)

[%D1%96internet%D1%96](https://onlinetestpad.com/ua/test/57899-bezpeka-v-%D1%96internet%D1%96)

Завдання 4.

Розшифруйте фразу, що схована під QR-кодом та надішліть її результат виконання завдання на електронну адресу, вказану в блозі із зазначенням номера завдання та свого прізвища та ім'я.

Завдання 5.

Розшифруйте зміст фрази, яку містить «хмаринка». Відповідь надішліть на адресу вчителя.

Завдання 6.

Ознайомтесь із видами кібербулінгу, виконайте завдання вправи, зробіть скріншот результату та надішліть його на адресу, вказану в блозі із зазначенням номера завдання та свого прізвища та ім'я.

Посилання на теоретичні відомості щодо видів кібербулінгу:

<https://www.thinglink.com/scene/1283715459224436738>

Вправа розташована в Інтернеті за посиланням:

<https://learningapps.org/display?v=p9exo4da320>

Критерії оцінювання:

1 завдання - від 0 до 10 балів.

2 завдання: вправа - від 0 до 10 балів, пазл - від 0 до 12 балів.

3 завдання - від 0 до 12 балів.

4 завдання - 6 балів.

5 завдання - 10 балів.

6 завдання - 8 балів.

Отже, максимальна кількість балів за веб-квест – **68**.

4. Виставлення оцінок:

Початковий рівень (1-3) – 0-17 балів

Середній рівень (4-6) – 18-34 бали

Достатній рівень (7-9) – 35-51 бал

Високий рівень (10-12) – 52-68 балів

5. Підведення підсумків веб-квесту.

Оголошення результатів учасників квесту, аналіз допущених помилок.

Додаток 5

Руханка «Стефанія»

<https://www.youtube.com/watch?v=ZoooOCGWlj8>

Додаток 6

Сіті-квест «Місто, де я живу»

Мета:

- зацікавити учнів вивченням та дослідженням історії свого рідного міста;
- формувати пізнавальну активність учнів;
- виховувати почуття любові до рідного міста

Корекційна мета:

- розвивати пам'ять;
- розвивати увагу

Хід квесту

Доброго дня! Наш сьогоднішній квест присвячений нашому рідному місту та має назву «Моє рідне місто».

По території школи розміщені різнокольорові аркуші паперу з літерами. Ваша завдання полягає в тому, аби зібрати аркуші, які відповідають кольору вашої команди і зібрати слово БУЧАЧ. Після того як ви складете це слово, ви повинні підійти до ведучого і розкласти перед ним це слово, після чого він вам дасть наступну підказку. Запам'ятайте!!! Аркуші повинні відповідати кольору вашої команди!

На старт! Увага! Марш!

Підказка:

Каша, чай, компот і булка –

Стіл накрили на обід.

Ми прямуємо куди?

Другий етап «Склади пазл»

Обирайте будь-який конверт, у цьому конверті 3 пазли із зображеннями різних визначних місць нашого міста. Ваша завдання скласти пазли і показати ведучому виконане завдання. Після чого він вам скаже де вас чекатиме наступне завдання.

Четвертий етап «Знайка»

Отримавши завдання вам потрібно відповісти на питання про рідне місто. Аркуш з правильними відповідями принести ведучому в те місце, яке вказано на підказці. Хто перший впорається з цим завданням, той і переможе

Перемогла команда – 9 класу. Вітаємо!

Вдячні вам за участь у нашому квесті, ми раді що ви настільки добре знаєте рідне місто і змогли виконати всі завдання! Дякуємо!

Додаток 7

Святкове дійство «Розколяда»

Ведучий 1. Христос рождається! Славимо Його!

Ведучий 2. І так з року в рік вже багато століть лунає над нашим краєм цей християнський привіт, несучи для нас радість, віру, надію й любов. Відспівало, віддзвеніло срібними дзвіночками величне християнське свято – Різдво Христове. Ще одне різдво наших душ, ще одне різдво нашого земного життя.

Ведучий 1. Та на календарі вже лютий, різдвяні свята завершуються. І тому ми зібралися сьогодні, щоб знову спільно поколядувати та провести ці різдвяні свята і, з Божою ласкою, дочекати наступних.

Ведучий 2. Так, справді. Традиційно цикл різдвяних свят триває до Водохреща, але ще з давніх-давен у нас заведено влаштовувати Розколяду – справжнє обрядове дійство, наповнене колядками, щедрівками та віншуваннями.

Ведучий 1. І з такими піснями та віншуваннями до нас поспішають учні 11-А класу, щоб також прославити народженого Христа.

Виступ учнів 11-А класу

Ведучий 2. Дякуємо за колядку та гарні побажання.

Ведучий 1. А зараз запрошуємо до коляди наших найменших колегантів.

Виступ учнів 8 класу

Ведучий 2. Дякуємо за гарний настрій, який ви створили нам. Тож нехай Ісусик благословить Вас на всі добрі справи та завжди й у всьому допомагає.

Ведучий 1. І з кожним роком ми продовжуємо нести ту добру новину, яку звістив Ангел Господній 2015 років тому простим пастушкам у полі.

Ведучий 2. Такими вісниками та лицарями Божого війська на Землі є учні 11-Б класу.

Ведучий 1. Впевнений, що вони також приготували для нас щось цікаве та незабутнє.

Виступ учнів 11-Б класу

Ведучий 2. Доброю вісткою про народження Божого дитятка поділяться і дев'ятикласники.

Виступ учнів 9 класу

Ведучий 1. За давнім гуцульським повір'ям, доки українці писатимуть писанки і співатимуть колядки, доти буде Україна.

Ведучий 2. Допоможи нам, Боже,
Знову в мирі жити,
Й в нашій славіній Україні
Ісуса славити.

Ведучий 1 Тож радійте, люди,
Віри не втрачайте,
Народженого Христа
Щиро прославляйте.

Виступ учнів 10-А класу

Ведучий 2. Щиро дякуємо хлопцям, що пригадали нам те, що народжений Ісус зігриває кожне скам'яніле серце, дає змогу відчутти Його присутність і прийняти до свого життя.

Ведучий 1. Учні 10-Б класу також приєднуються до всіх добрих слів, побажань, віншувань і пропонують вашій увазі колядку «Спи, Ісусе, спи»

Виступ учнів 10-Б класу

Ведучий 2. Усім колежантам ми уже дали змогу поколядувати, а тепер – приємна несподіванка від вчителів.

Ведучий 1. Різдво – це прекрасна нагода зрозуміти, що ми потребуємо Бога. І сьогоднішнє свято яскраво це доводить.

Ведучий 2. Ми щиро вдячні всім, що долучились до проведення свята, що прославляли новонародженого Ісуса в колядках та щедрівках. Тож бажаємо, нехай небесна радість від того, що Господь об'являється там, де людська влада є безсилою, подарує нам віру, надію на кращу долю нашої України.

Ведучий 1. До побачення! До нових зустрічей! Слава Ісусу Христу!

Денис. А кутю вже зварили, мамо?

Денис (жалісно). Мамо, їсти вже хочеться.

Мама. Потерпи, Дениску, ще трішечки, скоро вже зійде зірка – народиться Божий Син, то й станемо вечеряти. А поки що попий водички.

(Денис жадібно п'є воду. Вода тече у нього по підборіддю. Кладе кухоль у відро. Утирає обличчя рукавом. Охкає.)

Денис. Тату, а чому ви кажете: «Христос рождається?»

Тато: У святих отців є така думка: Господь може тисячу разів народжуватись, але це не має для тебе жодної користі, якщо Він хоча б раз не народиться у твоїй душі, не народиться для тебе особисто. Тому ми і кажемо один одному не «Христос родився», а «Христос рождається». Рождається неперестанно в наших душах, якщо ми не зачиняємо перед ним двері. Зрозумів?

(Гладить малого по голові)(Денис махає головою на знак згоди)

Денис: А чому саме 12 страв має бути?

Денис. Ото і насмішила мене Маланка. А можна і мені перебиратись на Маланку?

(Чути стук в двері заходять дівчата разом з колядниками)

Колядники: Пане господарю, дозвольте Христа славити!

Тато: Заходьте до господи, просимо, колядуйте!

(Звучить віночок колядок. Господарі частують колядників солодощами)

Вертепник. Христос рождається!

Тато. Славимо Його!

Вертепник. Можна показати вертеп?

Тато. Ласкаво просимо, заходьте до хати!

(Заходить вертеп)

Хлопець з вертепу. Добрий вечір, Мир цій хаті!

Ми прийшли Вам розказати,

Про чудесную новину,

Про небесную дитину!

(Вертепне дійство)(Після вертепу звучить музика і виходить ведучий)

(В хаті чути звуки духовної музики, на порозі з'являються діти, дзвонар дзвонить і тричі стукає об підлогу палицею.)

Мама. Ой, хтось до хати йде. Чи не Маланка?

(Заходить Маланка.)

1-й щедрівник. Господаре, господарочку, пусти до хати Маланочку!

2-й щедрівник. Пустіть до хати погріти п'яти!

3-й щедрівник. Пустіть до груби погріти зуби!

4-й щедрівник. Пустіть до печі зігріти плечі!

Тато. Ну заходьте!

(Театральне дійство)

(Чути стукіт у двері. Заходять щедрівники)

Щедрівник 1. Пустіть щедрувати до вашої хати

Всі разом. Щедрий вечір, добрий вечір, добрим людям на здоров'я!

Тато з мамою. Заходьте, заходьте, щедруйте!

(Звучать щедрівки)

Колядник 1. Христос родився, господарю,

А ми до вас з колядою.

(Вчителі колядують)

Колядник 2. Ми бажаєм щастя й долі,

Добра в хаті і на полі,

Колядник 3. Всім, дорослим і маленьким,

Зичим: жийте здоровенькі

На потіху всій родині

І на славу Україні.

Колядник 4. Щоб не раз ви нас чекали,

Щоб не раз ми святкували

Колядник 5. І хай ця радість пам'ятається

Всі разом. Ісус Христос Рождається!

Додаток 8

Круглий стіл «Небесна сотня. Хронологія відчуттів»

Психолог: Доброго дня, прологом до нашої зустрічі стали слова автора, який залишився невідомим...

А сотню вже зустріли небеса...

Летіли легко, хоч Майдан ридав...
І з кров'ю перемішана сльоза...
А батько сина ще не відпускав...
Й заплакав Бог, побачивши загін:
Спереду – сотник, молодий, вродливий,
І юний хлопчик в касці голубій,
І вчитель літній – сивий-сивий...
І рани їхні вже не їм болять...
Жовто-блакитний стяг покритв їм тіло...
Як крила янгола, злітаючи назад,
Небесна сотня в вирій полетіла...

Вчитель:

Щорічно українці вшановують пам'ять героїв різних історичних подій: Голодомор 1932-33рр, Битва під Крутами, Бабин Яр. Сьогодні ми стали сучасниками ще однієї масової трагедії нашої країни. В скорботі ми низько схиляємо голови перед пам'яттю невинно убієнних, свободолюбивих наших земляків, найкращих українців, які не бажали жити як раби, бо знали, що рабів до раю не пускають. Кожен з «Небесної сотні», як і ми з вами, мав свою сім'ю, батьків, друзів, захоплення, свої симпатії і свої невідкладні справи. Але їхні погляди та переконання саме в цей час покликали до боротьби за вільну, демократичну, чесну Україну. Майдан сколихнув весь світ, не залишив байдужим нікого.

Тієї зими ми багато нового про себе дізналися.

Що синьо-жовтий прапор на спині може суттєво зігріти на морозі, а під червоно-чорним взагалі спекотно.

Що ялинку можна не забирати до літа, а президента так довго тримати не варто.

Що коли треба, зможемо знайти бронезилет для друга.

Що рецепт коктейлю Молотова настільки простий, а центр Києва з легкістю перетворюється на Січ. Що на вулицях європейської столиці влада може стріляти у перехожих.

Що червоний хрест на рукаві не рятує від кулі снайпера. Що можна не спати ніч, читаючи новини. Що війна буває так близько.

2: Сьогодні ми відтворимо хронологію тих подій минулого року.

3: 21 листопада

Уряд прийняв рішення призупинити процес підготовки до укладання угоди про асоціацію України з ЄС.

Обурені таким рішенням, люди, скоординувавшись через соцмережі, зібралися на майдані Незалежності в Києві. У ніч із 21 на 22 листопада на мітинги вийшли також у Донецьку, Івано-Франківську, Луцьку, Харкові, Хмельницькому, Ужгороді.

3: 22 листопада

Влада почала встановлювати різдвяні хатинки та металеву огорожу, очевидно, для їх «захисту».

Станом на 14.00 вивели «Беркут». На вечірній мітинг зібралося 3-5 тисяч людей.

Україна справді переживає доленосні дні. Історія твориться прямо тут і зараз. Ми можемо бути мовчазними свідками цього процесу, а можемо безпосередньо долучитися до написання новітньої історії України.

Юрій Андрєєв, активіст.

1: 30 листопада

На ранок спецпідрозділ «Беркут» по – звірячому зачистив Євромайдан. 7 осіб госпіталізовані, 35 травмовані.

Частина людей, що втекла від силовиків, заховалася в Михайлівському золотоверхому монастирі. Кияни несуть ліки та їжу для постраждалих. Удень на Михайлівській площі зібрався стихійний кількатисячний мітинг. Влада зняла з себе відповідальність за розгін Майдану.

Читець: Україно, ніч була студена,

На Майдані спала дітвора,
І мовчала правдомовна сцена,
І дрімала ватра край Дніпра.
І тоді, мов армія Батия,
«Беркутів» нахлинула орда,
Вчув Донецьк, і вчула Коломия,
Крик дітей із Києва: – Біда!
Беркутів ці б'ють, як окупанти,
Ні, не так-ти маски з них зірви!-
Б'ють, як слуги панівної банди,
Як хахли – приспішники Москви!

Чернюк В.: Україно, мати моя вічна,
Не дивися: б'ють по голові,
Щоб твоя ялинка новорічна
На крові стояла, на крові!
Беркутівці б'ють! Киї гумові,
Кров твоєї дітвори тече,
Кров на твоїй пісні й твоїй мові-
Не впади! схопись за плече
Господа! тримайся за Учень 2а,
Паленого кров'ю на зорі,
Будь повстанча, а не irredenta,
Визволяйся від банди нагорі!
Україно, пам'яте сувора,
Не забудь же хлопців і дівчат,
Що заснули на майдані вчора
І співали, як збудив їх кат!

Учень: 1 грудня

Захоплено будівлю КМДА, Будинок профспілок, Жовтневий палац. Сутички «Беркуту» та демонстрантів на Банковій. До лікарів звернулося більше 150 осіб за різними оцінками, від 500 тисяч до 1 мільйона людей зібралося на Народне віче під проводом опозиційних сил.

Учень 2: 8 грудня

Народне віче в Києві. За різними оцінками прийшло від декількасот тисяч до понад мільйона людей. В урядовому кварталі міста почали зводити барикади. У Києві, на бульварі Тараса Шевченка знесли пам'ятник Леніну.

Читець 2

Десь далеко чути голос-то іде мільйон.

І батьки, і діти стали дружно до колон.
Розправляють люди крила за свої права.
Там, де влада сльози сіє, не росте трава.

Читець 2:

Гніву голос чути близько-нас іде мільйон.
Ні майдани не помістять нас, ні стадіон-
Не фанати йдуть, а вільні браття-козаки,
Що зрадливим і брехливим не дадуть руки.

Читець 2:

Чути голос біля серця-то мільйон іде!
Гопник голову ховає в золоте біде.
Кров дітей ніхто не змиє на його руках.
Перемога буде наша! Шахраєві-крах!

Читець 3:

Мирно взялися за руки – нас іде мільйон.
Батько й син, дочка і мати стали до колон.
Вільні люди будуть жити на своїй землі,
А розправам і свавілля скажем дружно: “ні!”
Комуняки не зупинять – нас мільйон іде!
Революція до правди нас усіх веде.

Учень: 11 грудня

Нічний штурм розпочався рівно о першій ночі. Внутрішні війська, разом з «Беркутом»

Почали наступ на Майдан. Тисячі силовиків заходили одразу з кількох вулиць: Інститутської, Хрещатика, Михайлівської та з боку Європейської площі.

Читець 4:

Мам, сьогодні іду на Майдан,
Якщо не повернуся – мене вбили,
Ти знаєш, мам, я буду там не сам,
Там люди, у яких багато сили,
Не плач, я мушу бути там, де всі,
Грудьми стояти перед лютим звіром,
А знаєш, мам, я так вдячний тобі,
і ти пишайся завжди своїм сином,

Читець 5:

Візьму щита, піду поміж людей,
Й прикрию їх від куль отих проклятих.
Вже знаєш, мам, дістало до грудей,
Як з вилами брат іде на брата,

Я їду, бо це є моя земля,
Я народився тут, і тут я і загину,
Ми вільні, і ми любимо життя,
Та віддамо його за вільну Україну!

Учень 2: 1 січня

Близько 500 тисяч людей зустріли Новий Рік на Майдані Незалежності в Києві.

Учень: 16 січня

Верховна Рада прийняла «диктаторські закони». Закони приймалися підняттям рук, без використання системи «Рада» та без обговорення, а їх тексти стали доступні тільки після того, як депутати за них проголосували. Серед нововведень були суворі обмеження на проведення масових акцій, посилення захисту суддів та працівників правоохоронних органів, можливість обмежувати доступ до інтернет ресурсів, відповідальність за розповсюдження клепу, у тому числі, в Інтернеті. Парламентська більшість і КПУ проголосували за зняття кримінальної відповідальності з беркутівців, які побили людей на Майдані та на Банкові 1 грудня.

Учень: *«Євромайдан – найкільша проєвропейська мирна демонстрація в історії Європейського Союзу» Гі Вергофстадт, член Європейського Союзу.*

Читець 6:

На барикадах вдень, вночі,
Палають шини, чорне небо.
Матусю, мамо, не мовчи –
Я теж хвилююся за тебе.
Але матусю, зрозумій:
Не можу я сидіти дома,
Коли на вулиці йде бій.
Ми переможемо: вже відомо.
Бо правда, мужність, гідність, честь
На нашім боці, зрозуміла?
Ми всі гуртом, такі, як єсть:
І зрозумійте, що за нас,
Навіть природа заступилась –
Нам тепло у зимовий час,
Мов з неба благодать спустилась

Читець 7:

А люди, люди в нас які!
Пісні співають, варять кашу.
І мріють мужні вояки
Про швидку перемогу нашу
Ти не соромся, підійди
Знайомсь: ось це митець Микола
Він кожен день сюди ходив,
Щоб змалювати все довкола.
Дивись, он там ідуть дівчата,
З піснями з квітами ідуть.
Вони ідуть на барикади
До тих, хто проти нас встають.
І ти матусю, не хвилюйся,
Вони не цілитимуть в нас.
Повір, я їх вже не боюся:
Вони прозріють – прийде час.
Ходи зі мною, моя рідна мати,
Бо зараз ми усі потрібні там,
Де треба укріпити барикади,
Щоб відстояти Україну нам.

Читець 8: Цей вірш написав Кирило Баранов, 13 років, постійно перебував на Майдані з перших днів і аж до кривавих подій.

Читець:

А на барикадах...
Янголи щовечора сідали на плечі

І вичісували дим з кіс,
Наспівуючи щось на вухо.
Вони були такі малі,
Як макове зерня.
І я думала, що мені ввижаються
Тіні пророчі
Від страху і перевтоми.
Але щодня тепер
Вже без шин і бочок
Я гортаю фото вбитих героїв
І бачу в них ті ангельські риси,
Сидячи тоді на плечах,
А тепер дрімаючих
У цьому безнадійно тужливому
Лоні всесвіту.

Учень: 19 січня

Мітингарі будують барикаду неподалік від центрального входу до стадіону «Динамо». На вулиці Грушевського, перекритій кордоном внутрішніх військ, зібралося кілька тисяч мітингарів із Євромайдану, які намагалися прорватися до Урядового кварталу. Незважаючи на мінусову температуру, міліція застосувала проти мітингуючих водомети. В ході протистояння постраждало декілька сотен людей – як протестуючих, так і силовиків. Десятки людей були госпіталізовані, а багато – затримані.

Читець:

Гадаєш, ти мене образив,
Коли бандерівцем назвав?
Скажу тобі на це одразу:
Я ним не був! Тепер вже став!
Сприймаю це як нагороду!
Звання, присвоєне за те,
Що сином став свого народу.
Любові почуття святе!
Люблю безмежно рідний край,
Цю чарівну, магічну мову,
Дарований Всевишнім рай,
Красу дівочу чорноброву.
Люблю за щедрість і за спів
Шалені ночі солов'їні,
Коли бракує навіть слів
Освідчитися Україні!

А ти мене за цю любов
Оскаженіло ненавидиш.
Не я до тебе! Ти прийшов
На мою землю і тут гдиш!
Іди подалі від гріха:
Моє терпіння не безмежне.
Нехай святиться у віках
В борні здобуту незалежність.

Читець:

Був на Грушевського самотній чоловік.
Стояв у пеклі, на згорілій шині.
Дивився на червоно-чорний світ,
Допомагав, як міг, чиїсь дитині...

Читець:

Свого портрета бачив на щиті.
Не здивувався: так і має бути.
«Нащадки славні, вояки-ще ті:
Мені б від них ще дечого набути!

Читець:

Я кинув клич: «Борітеся!» – й вони
Врага і супостата побороли!
Що маю більш: заслуги чи вини
У тім, що боротьба іде довкола?...»

Читець:

«І не заслуга, Діду, й не вина,
Ми просто Ваші рідні онучата.
Коли в онуків-праведна війна,
Хто ж, як не Дід, їм буде помагати?!»

Учень: 22 січня

Під час сутичок між силовиками та євромайданівцями застрелено протестувальника **Сергія Нігояна**. Пізніше повідомили про 5 загиблих у сутичках на вулиці Грушевського. Офіційно силовики не мали дозволу використовувати бойові патрони. Десятки поранених. Силовиками затримано більше 70 протестувальників.

Читець:

Мені наснилось, що вони зустрілись
Убитий в Крутах й вірменин Сергій.
В саду едемськім на травичці всілись:
«За що тебе?» «За Україну, друже мій».

Читець:

«Ти знаєш і мене за неї вбили,
Та це було вже років майже сто.
Тоді померли ми, щоб ви нам жили.
А вас вбивають... Вас тепер за що?»

Читець:

«Ти пам'ятаєш, друже. Звісно, пам'ятаєш,
Як біло-біло в нас цвітуть сади.
І ти цей запах п'єш. І ти його вдихаєш ...
Я б все віддав, щоб хоч на мить туди».

Читець:

«А я ще ввечері узяв дівча за руку
Й тихенько так до серця притулив.
Тоді не знав, що Бог уже розлуку
Навіки на землі нам присудив.
Під Крутами стояли ми стіною.
В очах не страх, а злість до ворогів.
Большевики готовились до бою,
Я йшов на смерть... а жити так хотів».

Читець:

«Мені твій попіл стукав, брате, в груди.
Я вірменин, а теж України – син.
Не мав у серці й крапельки облуди,
За те й убив мене проклятий поганин».

Читець:

... Мені наснилось, що вони зустрілись.
Убитий в Крутах й бородач Сергій.
В саду едемським на травичці всілись:
«За Україну нас вбивають, брате мій».

Учень 2: 23 січня

В Інтернеті з'явився ролик, як «Беркут» та інші силовики у формі внутрішніх військ знущаються із затриманого на Грушевського Михайла Гаврилюка.

Читець.

Простіть мені, і я прощаю всім,
Тоді, коли я йду на барикаду,
Позаду в мене тільки рідний дім,

Дружина й діточки – моя вірада.
Я – не злочинець і не терорист.
В житті своєму не чинив я кривди,
Але коли вбивають молодих,
На барикаду з честю вийду!

Читець.

Я йду без зброї, дерев'яний щит –
Єдине, що мене оберігає,
Але, можливо, завдяки мені,
Від кулі інший хтось не постраждає.
Простіть мене, і я прощаю всім.
Як повернуся, то зателефоную.
Якщо ж замовкну, то скажіть моїм,
Щоб не журились, бо усіх люблю я!

Читець:

Мамо, я – екстреміст,
Нас вчора труїли газом,
Та я не боявся впасти –
У мене тепер є вісь.

Читець:

Мамо, я – екстреміст,
Бо брат мій, що прагнув волі,
Стояв на морозі голим,
А поглядом линув ввись.

Читець:

Мамо, я – екстреміст,
Вдихаю дими Майдану,
Життя своє, Богом дане,
Гартую під кулі свист.

Читець

Мамо, я – екстреміст,
І шляху назад не буде,
Бо в моїх пробитих грудях гуркоче,
Мов грім: «Борись!»

Читець:

Мамо, я – екстреміст,
Я кров'ю скропив землю,
Вірю: мені проститься завтра,
Або колись.

Читець:

Мамо, я – екстреміст,
Я вже не боюся смерті.

Війна потребує жертви...
Рідна моя, молись!!!

Учень: 18 лютого

На розі Інститутської та Шовковичної розпочався жорсткий розгін колони демонстрантів, яка вийшла до Верховної Ради.

Силовики без розпізнавальних знаків із бойової зброї стріляли в натовп. Станом на 15.00 повідомили про трьох загиблих. У той час на сусідній вулиці відбулася сутичка між євромайданівцями й тітушками. «Беркут» прорвався до Європейської площі, захопив Жовтневий палац та Український Дім. Припинив роботу Київський метрополітен. Близько 20.00 почалася зачистка майдану Незалежності з боку Європейської площі та вулиці Інститутської. Беркутівці та бійці ВВ використовували світлошумові гранати та водомети.

Учень: 19 лютого

Близько 1 години ночі «Беркут» коктейлями Молотова підпалив Будинок профспілок.

Попри блокпости на дорогах, до Києва масово приїжджають активісти із Заходу України. Паралельно влада звозить автобуси тітушок. У Тернополі, Ужгороді, Луцьку, Вінниці, Сумах та Полтаві проходять масові акції протесту, протестувальники захоплюють держбудівлі. Опівдні на Майдані відновилося протистояння. Станом на 15.30 МОЗ повідомило про 26 загиблих. Очевидці називають значно більшу цифру. Міліція масово вивозить із лікарень поранених активістів.

Читець:

Небо падало, земля горіла
Лунали постріли, стікала кров,
На покуті свіча тремтіла,
Молилася там батьківська любов.

Читець:

Не вберегла дітей своїх країна,
Темніє небо, воїн падає на коліна,
З життям прощатися не поспіша
Розбит є серце і поранена душа.

Учень 2: 20 лютого

Протистояння на Майдані тривало до ранку.

Ще з ранку цього дня на Майдані Незалежності горіли шини, а вже о дев'ятій годині мітингувальникам вдалося відтиснути «Беркут» до Жовтневого палацу. Надійшла інформація з крайніх барикад: силовики обстрілюють майданівців із вогнепальної зброї. До готелю «Козацький» масово зносили поранених, тут же працювали і лікарі, надаючи першу допомогу. Вцілілі стверджували, що по них вели прицільний снайперський вогонь.

Я того ранку десь о сьомій відключився в штабі ДемАльянсу біля Лядських воріт, а вже десь о 9:00 прокинувся – все уже почалось. Ми вдягнули бронезилети, шоломи, маски – хоч це все, як виявилось, було суто психологічним захистом, – і пішли до сходів біля Жовтневого палацу.

Там уже був живий ланцюг – з Інститутської постійно виносили хлопців, убитих і поранених. Виносити тіла з Інститутської заважав попіл, дріт та уламки згорілої барикади, тої, що була біля сходів до Жовтневого. Ми взяли лопати і мішки й стали розчищали прохід. Страху не було, хоча поруч з тим місцем, де я був, ще стріляли.

Читець: Як не мав іще до крові звички,
Треба, щоб себе перебороти.

...волонтер, блакитні рукавички
В урну, бо на них червона кров
Знов натягне сяючий, блакитний,
Ноші з кимось удвох підхопить знов.
І на тлі небеснім знов розквітне
Ще жива і ще болюча кров.
Квапляться »швидкі» одна вслід одній,
В лонах жертв ледь жевріє життя.
Скільки ще смертей і ран сьогодні!?
Відстріл спиниться? Якби знаття!
Чи настане каяття година?
Господа волання не бентеж!
Снайперська мішень – жива людина.
Кращі гинуть – і за мене теж.

Читець:

Поплач, моє серце, гіркими слізьми,

Бо вже не побачиш його між людьми.
Життя він віддав за Україну свою.
Він янголом став найсвітлішим в раю.
Він янголом був, але крила ховав
І промінь тепла свого всім дарував.
Він є разом з нами в цей час, у цю мить,
Бо пам'ять вогня завжди в душах горить.
Поплач, моє серце, чимдуж заритай
Та янгольське світло в душі заховай...

Читець:

Він помирав у мене на руках,
Стискав бліді від болю губи.
Страху не було у згасаючих очах,
Здіймались лише тяжко груди.
Він шепотів: «Прийде скоро весна,
А разом з нею – наша перемога!»
А я трималась, щоб не заридать.
А він сказав: «Я бачу в небі Бога!»
Він помирав у мене на руках.
Він шепотів: «Слава Україні...»
Слова завмерли в нього на губах.
«Героям Слава!» – й серце зупинилось

Учень: Наталя Мамалига, 26 років, киянка, юрист:

Всього за п'ять хвилин повз мене біля Лядських воріт пронесли не менше десяти тіл. Я стояла біля діжки і почула постріл – в жінку, що стояла поруч, потрапила куля. Напевне, рикошетом. Потім, трохи далі, снайпер убив хлопця, який сидів у кріслі, яке напередодні винесли з палаючого Будинку профспілок. Однією кулею могло забрати одразу два життя – так поранило дівчинку-медика.

Страшно не було. Коли ти всередині усього цього, небезпеки наче не відчуваєш. Тіла несуть, але ці люди тобі не знайомі, ти не розумієш, вбиті вони чи поранені, тебе особисто це наче не стосується. Моторошно за цим спостерігати по телевізору – тоді відчувається неймовірний страх. А коли ти там, усередині, – страху немає.

От у Михайлівському соборі, куди зносили тіла вбитих і поранених з Майдану, тамтешнім волонтерам і медикам було страшно того ранку. Ніхто

не розумів, що відбувається: бачать тільки багато тіл та поранених, яких все несуть і несуть.

З наших знайомих того ранку вбили двох – Устима Голоднюка й Андрія Мовчана. От лише тоді, коли дізналися про загибель наших товаришів, ми усвідомили, що саме відбувається. Прийшло розуміння того, що навколо смертельна небезпека.

Учень 2: Вірш пам'яті Устима Голоднюка, волонтера, якого застрелив снайпер. Свою каску він перефарбував у блакитний колір, як у миротворчих військ. На Майдані він просив попереджати про небезпеку вигуком «Небо падає!»

Остапова Н.:

Падає небо! Падає! Падає!
Крикни гучніш, Устиме!
Снайпери чорні, прокляті статуї,
Цілять нехолостими.
Ляжуть рядочками сиві архангели
В постіль твою криваву,
Синку, Устимку, я ж тебе бавила
Не на чужу забаву.
Що в цьому світі життя твого вартує?
Що то за смертна проща?
Падає небо! Прокляті статуї
Стяги крові полощуть...

Читець:

Пробачте, мамо, що не зміг мовчати,
Коли на гідність стали чобітьми.
Оця війна не мною розпочата,
Та я Україну затулив грудьми.

Читець:

Пробачте, мамо. Не чекайте в гості.
Мов маки, на асфальті моя кров.
Тепер мені підвладний час і простір.
Так любо тут на банях цих церков,
Така красива наша Україна,
За неї життя, повір, не жаль...
Щоб тільки знов не стала на коліна!
Щоб тільки волі сонячний кришталь

Не розлетівся зрадою на друзки!
Тоді оце все буде не дарма...
На прапорах чорніють болю смужки:
Я не один. Вже багатьох нема.

Читець:

Пробачте,мамо. Не кляніть же долю.
Цей вибір мій: стояти до кінця...
А може, я гріхи отут відмолю
Свого народу в віщого Отця?
...Розсіє сонце димові тумани –
Народ мій ангел обійме крильми.
І я вернуся пам'яті вітрами,
Бо Україну затулив грудьми.

Читець:

Мамо, не плач. Я повернусь весною.
У шибку пташинкою вдарюсь твою.
Прийду на світанні в садок на росу,
А може, дощем на поріг упаду.

Читець:

Голубко, не плач.
Так судилося, ненько,
Вже слово, матусю, не буде моїм.
Прийду і попрошуся в сон твій тихенько,
Розкажу, як є воно в домі новім.

Читець:

Мені колискову ангел співає,
І рана смертельна уже не болить.
Ти знаєш, матусю, й тут сумно буває,
Душа за тобою, рідненька, щемить.

Читець:

Мамочко, вибач за чорну хустину,
За те, що віднині будеш сама.
Тебе я люблю. І люблю Україну,
Вона, як і ти, була в мене одна.

Читець:

До неба здіймаються руки вогню,
І кулі – неначе розлючені оси.
...Україно моя, я тобі ще болю?
Бо ти мені снишся, голубко, і досі.
Розквітла. Птахи у весняних садах.
І я – великодньо, врочисто молюся.
Одне мені прикро, що я ,наче птах,

З далеких країв уже не повернувся-
Людиною чутися в ріднім краю
В щасливі часи, не скорботні.
Віднині на варті Вкраїни стою,
Навіки я воїн Небесної Сотні.

Додаток 9

Руханка «Україна єдина»

<https://www.youtube.com/watch?v=DmZcAVzI2lc>

Додаток 10

Тренінгове заняття «Бути українцем»

Мета: формувати активну громадську позицію, розширювати її, поглиблювати поняття громадськості та знання про Україну; розкрити зміст цінності «бути українцем»; розвивати прагнення бути свідомими громадянами, патріотами своєї держави; виховувати свідоме ставлення до обов'язків людини, громадянина, бажання своєю працею розбудувати державу, гордитися своєю Батьківщиною.

Обладнання: ватмани, маркери, глянцеві журнали, шматочки тканини, клей, ножиці, куш і кетяги калини, фарби, олівці, ватман.

Національна і культурна приналежність людини є значною мірою результатом духовного зусилля. Сучасне поняття «бути українцем» передбачає кілька рівнозначних напрямів праці над собою. Бути українцем означає усвідомлювати свою причетність до України

Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до оволодіння нею: не лише мова робить з нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову, навчитися і спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ.

Сьогодні ми з вами поведемо мову про найдорожче серцю кожної людини. Про що саме, вам підкажуть рядки Ліни Костенко:

Буває, часом сліпну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво, –

*Оці стети, це небо, ці ліси,
Усе так гарно, чисто, незрадливо,
Усе, як є – дорога, явори.
Усе моє, все зветься – Україна.*

Ми народилися на цій землі, зростали, вчилися, формувались. Людина живе у суспільстві, їй як члену суспільства необхідно мати змогу вчитися, працювати, бути вільною і рівноправною з усіма іншими людьми. Україна для кожного з нас – це Батьківщина, яка подібна до величезного дерева, на якому не порахувати листя. І усе, що ми робимо доброго, додає йому сили. Але будь-яке дерево має корені. Без коренів його повалив би навіть несильний вітер. Корені живлять дерево, зв'язують його із землею.

«Без кореня і полин не росте», – говорить народна мудрість. Корені це те чим ми жили вчора, рік тому. Це наша історія, конституція, символи, патріотизм, родина. Наш тренінг «Вчимося бути справжніми українцями» присвячений Україні – найдорожчій кожному з нас. Україна прагне стати зразком демократії, соціальної справедливості та правових гарантій. Такою її можуть зробити громадяни. То ж якими вони повинні бути українці, що мають зробити, щоб Україна зайняла належне місце серед найкращих країн Європи? Сьогодні ми визначимо необхідні умови, що сприятимуть розквіту держави.

Вправа « Це чудово !»

Мета: познайомитися один з одним, розтопити лід між учасниками.

Хід вправи: Учасники стають в коло. По черзі виходять в центр кола і називають якусь свою якість, талант, уміння. Всі інші учасники, що стоять в колі, хором відповідають: «Це чудово!».

Вправа «Привітання»

Хід вправи: Перед вами кущ калини, але деякі грона її незаповнені. Вам потрібно написати на ягідці калини власне ім'я та свої якості, як громадянина, і наклеїти на вільну китицю.

(Діти пишуть, клеять, утворюючи китиці та коментуючи: «Я, _____, справжній громадянин своєї держави, тому що...»).

– Отже, ми можемо зробити висновок, що в Україні підрастають достойні громадяни, адже їм притаманні такі риси як... (обговорення). Ви – запорука майбутнього нашої держави, її оберіг, так як і ця калина. Від вас залежить її майбутнє.

Отож, справжній громадянин – це людина, яка належить до певної країни, де вона має відповідний юридичний статус. Громадянин має певні права, а також відповідні обов'язки. Поняття громадянин визначає місце людини в державі. Власне від умов соціалізації в суспільстві, від родинного виховання, від рівня розвитку особистої культури й освіченості залежить рівень громадянськості певної особи. Формування громадянськості відбувається у процесі соціалізації особи через систему суспільних відносин.

Вправа «Психологічний портрет українця-патріота».

Мета: запропонувати учасникам «психологічний портрет українця»; визначити, які риси притаманні українцям-патріотам.

Хід вправи: Давайте поділимося на групи за кольором світлофора (жовтий – червоний – зелений). Зараз попрацюйте в групах над створенням колажу «МИ-ПАТРІОТИ!» за певним планом:

5. Створіть портрет українського патріота за допомогою фарби, олівців або апплікації з кольорового паперу.
6. Вкажіть риси характеру, властиві патріотам
7. Придумайте девіз, за яким живе патріот.
8. Презентація групових колажів.

Не знаю, кому належать наступні слова, але вони мені запали в душу: «Громадянська позиція формує патріотичні почуття й переконання. Вони будуть чистими й невичерпними лише за тієї умови, коли в сім'ї і в школі панує культ батьків; атмосфера поваги, уваги, чуйності». Звідси, патріоти – це ті люди, яким притаманна любов до Батьківщини, землі, що дає хліб і зберігає прах предків; які бережуть свою Вітчизну, виконують свій громадянський обов'язок; які поважають національну культуру, рідну мову; для яких честь, гідність держави – основні цінності; які почувають себе володарями землі... На жаль, зараз в

сучасній України багато «горе-патріотів», ніж справжніх. Вони говорять так багато слів про долю народу, бажання допомогти йому, але нічого ні для цього не роблять. То ж будемо справжніми патріотами, а для цього допомагатимемо один одному та іншим, любитимемо та захищатимемо свій рідний край, шануватимемо наші українські традиції, нашу мову та нашу Україну.

Вправа «Держава моєї мрії»

Мета: розвивати прагнення бути свідомим українцем, творчо підходити до вирішення завдань, розвивати вміння бачити пріоритети демократичної держави.

Хід вправи. Формування груп здійснюється за допомогою цукерок різних кольорів (2 групи – 2 кольори, 3 групи – 3 кольори...).

Кожен з вас не раз у мріях уявляв державу, країну у якій би хотів жити. Завдання для вас – це створення моделі держави, у якій ви б хотіли жити. Перед вами ватмани, маркери, журнали. Ви можете зробити у вигляді колажу, щось домалювати, але головне – щоб ми вам повірили, що саме ваша модель держави – найкраща тому, що в ній (а далі ви перерахуєте переваги своєї країни мрій. У вашій країні може бути свій прапор, герб, Конституція і т. д.). Представлення моделей.

Свій тренінг хочу закінчити притчею.

Притча «Про юнака і щастя»

Зараз я пропоную вам послухати притчу про юнака і щастя. Щастя бродило світом і робило те, що йому і слід робити – виконувало бажання всіх людей, які зустрічалися йому на шляху.

Одного разу Щастя через необачливість провалилося в яму і не змогло вибратися. До ями підходили люди і загадували свої бажання, а Щастя, природно, виконувало їх. Одного дня до ями підійшов юнак. Він подивився на Щастя, але не став нічого вимагати, а просто запитав:

– Щастя, а чого тобі хочеться? –

Вибратися звідси, – відповіло Щастя.

Хлопець допоміг йому вибратися і пішов своєю дорогою.

А Щастя побігло за ним.

Отож, не будемо шукати якогось примарного щастя. Нехай воно саме знайде кожного з нас і нашу країну, і завжди буде поруч.

Вправа на рефлексію «Правило руки»

Малюємо руку / обводимо свою праву руку, тримаючи олівець / ручку в лівій руці.

Пишемо:

у великому пальці – що дуже сподобалося;

у вказівному, що хотів (ла) би отримати для себе особисто і свого розвитку ще від лектора;

у середньому – що точно взяв (а) для впровадження;

у безіменному – що потрясло емоційно;

у мізинці – чого було мало, хочеться більше (але не від цього лектора, а в самоосвіті після тренінгу).

Якщо рефлексія індивідуальна, то розглядаємо який вийшов результат, можемо обговорити його з лектором / тренером за своїми запитаннями і роздумами (лектор тільки реагує на висловлювання учасника по його саморефлексії).

Якщо рефлексія групова, то віддаємо обведене з написаним лектору / тренеру для узагальненого аналізу («Дерево рук») і висновків – як для групи, так і для себе (на що мало звертаємо увагу, що потрібно посилити, що успішно тощо).

Додаток 11

Перегляд фільму «Снайпер»

https://megogo.net/ua/view/20438716-snaiper-biliy-voron-rozshirena-versiya-zhestovoyu-movoyu.html?utm_source=google_search_snaiper&utm_medium=vclicks

Додаток 12

Дебати «Сучасний патріотизм»

Мета: сприяти розвитку почуття любові до Батьківщини, причетності до її долі, становленню національної самосвідомості, української ідентичності,

ціннісного ставлення до суспільства та держави, відповідальності за її стан і розвиток, приналежності до рідної землі, народу.

ВСТУП

Поговоримо про нашу Батьківщину – Україну. Українське – на піку популярності. Українські національні символи всюди: мова, музика, одяг, авто... До того ж не лише тут, в Україні, але й за кордоном. Національні візерунки та поєднання синього й жовтого кольорів використовують дизайнери зі світовими іменами. Що це: данина моді чи справжній вияв патріотизму?

Наша зустріч проходитиме у форматі дебатів, де кожен матиме можливість висловити свою точку зору, переконати інших силою власних аргументів, а, можливо, і змінити свою думку щодо питань, які ми сьогодні будемо обговорювати.

А тепер проведемо невеликий експеримент прямо в цій аудиторії. Прошу підняти руку тих, хто вважає сучасний патріотизм даниною моді. Тепер підніміть руку, хто є прихильником думки, що патріотизм сьогодні – це життєва необхідність. Можливо, у процесі дебатів ваша позиція зміниться.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ДЕБАТІВ

Чи пишаєтеся ви своєю країною?

Що таке патріотизм?

Як виховати патріотизм?

Хто є патріотом у сучасній Україні?

Як насправді проявляється патріотизм?

Чи є виховання патріотизму аспектом національної безпеки?

Чому патріотизм зараз у моді?

Чи можна вважати, що сьогодні більшість молодих українців є патріотами?

Патріотизм сформований від народження чи це пов'язано з матеріальним станом країни, в якій людина перебуває?

Яке значення в слово «патріотизм» вкладаєте ви? Чи є різниця між патріотизмом на Лівобережжі України і на Правобережжі?

Патріотизм – це коли ти сказав, що ти патріот, чи коли ти щось для цього зробив?

Як людина має самовдосконалюватись, щоб бути патріотом?

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ДЕБАТІВ

Ведучий повторює правила участі в дебатах.

Учасники обох сторін виголошують аргументи та докази щодо своїх позицій, підбивають підсумки роботи команди, вивішують фліп-чарти з тезами обох сторін.

Здійснюється обмін запитаннями та відповідями стосовно виголошених позицій. Учасники дебатів висловлюються, з якими твердженнями протилежної тези вони не погодилися і чому саме, а в чому їх змогли переконати.

Завершальний етап передбачає короткий аналіз дебатів, найхарактерніших позицій і рефлексію (відзначають помилкові погляди та судження учасників, найвлучніші аргументи, позиції, цікаві приклади та факти, щирість учасників). На цьому етапі передбачені виступи й обговорення охочих, експертів, спостерігачів.

Ведучий підбиває підсумки дебатів.

ПРИНЦИПИ ПРОВЕДЕННЯ ДЕБАТІВ

* Дебати – вільний обмін думками; на ньому всі активні, в суперечці всі рівні.

* Головне – факти, логіка, доказовість.

* Думки чи позиції аргументуються фактами, прикладами з життя, літератури, фільмів, ЗМІ тощо.

* Кожен має право на свою точку зору, висловлення власної думки.

* Обговорення точки зору і поглядів, а не людей і особистостей.

* Гостре, влучне слово схвалюється.

* Якщо людина під час наведення аргументів переходить на обговорення особистих вад опонента – це означає, що в неї немає доказових фактів.

* Якщо доведено помилковість твоєї позиції, май мужність визнати свою неправоту

* Головним підсумком дебатів має бути власне зростання та розуміння істини.

Теза «Сучасний патріотизм – данина моді».

Висновок. Треба не чекати, а потрібно брати на себе відповідальність і діяти. Бо, коли запитують, чи є ти патріотом, відповісти складно, тому що мушиш взяти на себе відповідальність і сказати: «Так, я дію. Так, я щось зробив». А побігати з вишиванкою, як це роблять у нас чимало громадських діячів і політиків, які потім усе, що бачать, «собі в кишеню», то тут до патріотизму дуже далеко. Так, бути патріотом – це модно! Проте необхідно бути дієвим патріотом, а це набагато складніше!

Теза «Патріотизм – життєва необхідність».

Висновок. Сьогодні, коли на сході країни ведуться військові дії і молоді хлопці протистоять зовнішній агресії, прапор України стає не просто державним символом, він набуває особливого значення. Солдати гинуть і отримують поранення, звільняють окуповані території, але вірять, що саме національні символи України принесуть їм успіх і допоможуть досягти довгоочікуваної перемоги, не дарма синій колір символізує мирне небо над головою. Україна – наша рідна Вітчизна, це місце визначних мрій і грандіозних справ! Ми як народ здатні на надзвичайні зусилля та чималі перемоги. І кожен із нас – справжній патріот – може і зобов'язаний доєднатися до них. Слава Україні!

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЕДУЧОГО

Справжній патріотизм виявляється в любові до своєї країни, вшануванні рідної мови, культури, традицій, цілковитій готовності до захисту Вітчизни. Як справедливо зазначав відомий педагог Василь Сухомлинський, «не можна забувати, що особливо сильно і яскраво патріотичні почуття й переконання виражаються в силі духу, у волі людській тоді, коли Батьківщина в небезпеці, в годину найтяжчих випробувань».

Тема патріотизму нині надзвичайно актуальна. Як пробудити в людині почуття любові до Батьківщини? Саме пробудити, тому що воно є в кожній душі, і треба його посилити точним, чистим тоном. У людині порядній патріотизм є нічим іншим, як бажанням діяти на користь своєї країни.

Останнім часом стало модним ляяти минуле нашої країни, кричати про покаєння. Але ми любимо свою країну такою, як вона є, з її досягненнями і поразками, ми хочемо, щоб вона стала кращою, щоб люди були щасливими, щоб не було зла і насильства. Ми пишаємося своєю славетною Батьківщиною, знаменитими письменниками, художниками, артистами.

Що таке Україна? Україна – це сила, це – єдність, це – одне серце на мільйони! Нас об'єднують важливі речі! Бо разом ми – сила! Тому що вогонь, який палає у серцях українців, – справжніх патріотів – може запалити весь світ! Слава Україні!!!

БЕРЕЗЕНЬ

Додаток 1

Руханка «Буде мир над Україною»

<https://www.youtube.com/watch?v=1SZ16xQ4nUM>

Додаток 2

Майстер-клас із виготовлення шпаківень

Вже не так багато часу залишилося до приходу довгоочікуваної весни. І скоро до нас прилетять із вирію птахи, які будуть незамінними помічниками в нашому саду. Адже саме вони борються з настирливими шкідниками. І щоб залучити в свій сад плід нам потрібно підготуватися, а саме зробити шпаківню своїми руками.

Для виготовлення будиночка для птахів нам знадобляться наступні інструменти і матеріали:

- ножівка по дереву;
- молоток;
- лінійка;

- шурупи по дереву;
- шуруповерт з насадками

Матеріал, з якого ми будемо виготовляти шпаківня – це дошка товщиною **2 см**, шириною **20 і 15 см** і висотою **25 см**.

Для початку потрібно розмітити дошку і потім випилити з неї складові шпаківні.

У результаті у нас повинно вийти наступний набір складових: нижня і верхня кришки – **16x15 см**, дві бічні стінки **20x25 см**, дві бічні **15x25 см** і одна дах **20x25 см**.

В одній зі стінок робимо отвір – льоток. Він для різних птахів різний і може бути розмірів від **28 мм до 100 мм** (**28 мм** – московка, лазорівка; **35 мм** – велика синиця, мухоловки, горихвістки, повзик; **50 мм** – звичайний шпак, чорний стриж, крутиголовка, удод; **70 мм** – будинковий сич, клинтух, мохноногий сич, галка; **100 мм** – сойка, звичайна сіра). Стінка з отвором буде головним фасадом шпаківні.

Із внутрішньої сторони кріпимо опорну стійку, на яку птиці будуть ставати, щоб вилетіти зі свого будиночка.

Збираємо в єдину конструкцію всі заготовки шпаківні.

Особливу увагу потрібно приділити даху, вона повинна бути знімною. Робиться це для того, щоб періодично чистити і дезінфікувати шпаківня, коли птахи покинуть його.

Для кріплення будиночка для птахів, потрібно в бічні стінки крутити по одному шурупу до яких кріпиться дріт. Ось і все залишилося повісити на дерево шпаківню.

Додаток 3

Руханка «Тече вода з-під явора»

<https://www.facebook.com/kalynonka1/videos/>

Додаток 4

Відеофільми про Т.Г.Шевченка

<https://www.youtube.com/watch?v=oMB-2XImf1U> – біографія

Квест «Шевченковими шляхами»

Хід квесту

Звучить пісня «Шлях до Тараса» у виконанні Василя Зінкевича)

Ведучий. Доброго дня усім присутнім, а також тим, хто вирішив спробувати свої сили в літературному квесті! Американсько-англійський поет Томас Стернз Еліот зазначив, що великі поети ніколи не помирають, бо це взагалі не люди, а великі душі. Таким і є для кожного із нас Тарас Шевченко. Наш літературний квест проходить у час, коли вся Україна вшановує річницю дня народження славного Кобзаря. Гра має назву «Шлях до Тараса...», тому що ми б хотіли, щоб ви усі разом, і кожна команда зокрема, пригадали великого Тараса Шевченка, вкотре усвідомили значимість його постаті для українського народу, щось відкрили для себе нове у цій величній особистості і гідно, за словами В. Зінкевича, «пройшли шлях до Тараса». Упевнені, що ви успішно подолаєте усі випробування квесту, і ми вже скоро зустрінемося на цій же станції, щоб привітати вас з перемогою. У пригоді вам стануть ваші знання біографії та творів Тараса Шевченка, а також логіка, витримка, кмітливість, згуртованість та бажання перемогти.

Ведуча. Першим вашим завданням буде презентувати назву та девіз вашої команди. Потім кожна команда отримає маршрутний лист, у якому позначено назви станцій, на яких ви будете виконувати завдання, які так чи інакше пов'язані з Тарасом Шевченком. Вони дадуть вам змогу отримати певну кількість балів. Окрім того, на кожній станції ви отримаєте ключові слова, з яких потім, після проходження останнього пункту, складете вислів про Тараса Шевченка та презентуєте його зміст в оригінальній формі. Це і буде останнім вашим завданням. Мені залишається тільки побажати командам

проявити себе якнайкраще та отримати максимум балів на кожній станції!

Завдання 1: установити родинні стосунки, у яких перебувають названі особи за відношенням до Т.Г.Шевченка .

Григорій	мати
Катерина	молодша сестра
Катерина	старша сестра
Іван	батько
Йосип	дід
Ярина	старший брат

Завдання 2: відновити події життя та творчості Тараса Шевченка, розмістити їх у хронологічному порядку.

1. 1838 р. –
2. 1840 р. –
3. 1845 р. –
4. 1847 р. –
5. 1814 р. –
6. 1861 р. –
7. 1823 р. –

Правильні відповіді:

1. 1814 р. – 9 березня народився Тарас Шевченко.
2. 1823 р. – померла мама, коли поетові було 9 років.
3. 1838 р. – 22 квітня Тарас Шевченко викуплений із кріпацтва.
4. 1840 р. – Перше видання «Кобзаря».
5. 1845 р. – 25 грудня написаний «Заповіт».
6. 1847 р. – поет заарештований, розпочалися роки неволі (заслання).
7. 1861 р. – 10 березня помер Тарас Шевченко

Завдання 3: потрібно дати якнайбільше більше правильних відповідей за одну хвилину.

Клоуз-тест «Так» – «Ні»

1. Народився Тарас Шевченко у селі Кирилівці. (Ні. Моринці)
2. Ім'я «Тарас» означає приємний. (Ні. Бунтар).
3. Дівоче прізвище матері Тараса Шевченка Бойко. (Так)
4. У родині Шевченка було 8 дітей. (Ні. Шестеро)
5. Батько Тараса Шевченка був кравцем. (Ні. Стельмахом)
6. Матір і старшу сестру Тараса звали Оксана. (Ні. Катерина)
7. Щоб викупити Шевченка з кріпацтва портрет Жуковського намалював Брюллов. (Так).
8. Шевченка був кріпаком Брюллова. (Ні. Енгельгардта)
9. Коли Шевченка викупили з кріпацтва, йому було 20 років. (Ні. 24)
10. Шевченка викупили за 2000 карбованців. (Ні. 2500)
11. Твори «Іван Підкова» та «Тарасов ніч» не увійшли до першого видання «Кобзаря». (Ні. Вони входили до складу першого «Кобзаря»)
12. Повне зібрання творів Т. Шевченка налічує 10 томів. (Ні. 12 томів)
13. Тарас Шевченко написав 15 повістей. (Так)
14. За перші три роки заслання Шевченко написав більше творів, ніж за наступні 7 років. (Так)
15. Тарас Шевченко видав для дітей «Буквар». (Так)
16. Т. Г. Шевченко – основоположник нової української літератури і національної літературної мови. (Так)
17. За життя Шевченка «Кобзар» видавався лише один раз. (Ні. Тричі)
18. Серія картин Шевченка носить назву «Мальовнича Україна». (Ні. Живописна)
19. Заповіт Т. Шевченко написав у 60 років (Ні. У 31)
20. Гора, де похований Шевченко, називається Чернечою. (Так)

Завдання 4: команда повинна за 1 хвилину скласти з «пазлів» 3 репродукції картин Шевченка та назвати їх. *(Примітка. Репродукції найвідоміших картин Тараса Шевченка можна роздрукувати форматом А-4 і розрізати у формі різних геометричних фігур середнього розміру).* «Катерина», «Селянська родина», «Циганка-ворожка»

Завдання 5: прослухати уривок мелодії. Відгадати за мелодією пісню на слова Тараса Шевченка.

«Рече та стогне Дніпр широкий».

«Думи мої, думи мої».

«Зоре моя вечірняя».

«Садок вишневий коло хати».

Завдання 6:

Наприкінці березня 1847 року почалися арешти членів Кирило-Мефодіївського товариства. Т. Г. Шевченка заарештували 5 квітня на Дніпровській переправі, коли він повертався до Києва та відібрали збірку «Три літа». Скільки років, місяців і днів було Шевченкові на той час?

Відповідь: 33 роки 0 місяців 27 днів.

Свій цикл поезій «В казематі» Т. Г. Шевченко створив будучи ув'язненим в казематі «Третього відділу» в Петербурзі. Ця подія в його житті відбулася 17 квітня 1847 року. Скільки років, місяців і днів було Шевченкові на той час?

Відповідь: 33 роки 1 місяць 8 днів.

На початку 1861 року Т.Г.Шевченко почував себе дедалі гірше. 13 січня цього ж року він одержав (від Білозерського) два примірники першого номеру журналу «Основа», де на перших десяти сторінках було вміщено його поезії під назвою «Кобзар». Скільки років, місяців і днів було Шевченкові на той час?

Відповідь: 46 років 10 місяців 4 дні.

«Цікаві цифри». Командам необхідно назвати тільки цифри

1. Скільки всього років прожив Т.Г. Шевченко? (47)

2. Скільки років провів у кріпацтві? (24)

3. У якому році Шевченка викуплено із кріпацтва? (1838)
4. Сума викупу Тараса з кріпацтва становить (2500 рублів)
5. Скільки років перебував у засланні? (10)
6. У якому році закінчилося заслання Шевченка? (1857)
7. Рік видання «Кобзаря» (1840)
8. До скількох творів митця М. Лисенко написав музику? (83)
9. На скільки періодів поділяється творчість Шевченка? (4)
10. У 1843 році Тарас Григорович відвідав Україну, де не був (14 років)

Додаток 6

Руханки на свіжому повітрі під музичний супровід

(Всеукраїнська школа онлайн «Веселі руханки із зірками»

<https://www.youtube.com/watch?v=mXV-WS8vsWw>

Додаток 7

Квест «Знавці правил дорожнього руху»

Мета: закріпити та поглибити знання учнів з правил дорожнього руху; розвивати вміння і навички свідомо дотримуватися правил дорожнього руху, щоб уникнути травм і нещасних випадків ; розвивати пізнавальні інтереси учнів; виховувати навички свідомої та дисциплінованої поведінки на вулиці, повагу до оточуючих, увагу, правила ввічливості.

Хід заходу

I. Організаційний момент

Учні збираються на загальну лінійку

Доброго дня, учасники гри-квесту «Знавці правил дорожнього руху». Сьогодні ми з вами не просто будемо закріплювати і повторювати правила дорожнього руху, а проведемо змагання.

Ми не можемо уявити свого життя без транспорту, без доріг, світлофорів, пішохідних переходів. Відстані між районами, установами, магазинами такі значні, що подолати їх можна тільки за допомогою транспорту.

Отже, транспорт – наш вірний друг! Але, забуваючи про власну безпеку, нехтуючи правилами дорожнього руху, люди можуть стати жертвою своєї необдуманого поведінки. Адже транспорт може бути не тільки корисним, а й небезпечним, якщо не знаєш правил дорожнього руху.

- Для чого придумали правила на дорозі?
- Ви заздалегідь об'єдналися у команди, обрали капітанів та придумали назву.

Представлення команд

Капітани отримують маршрутні листи. Гра починається згідно маршрутного листа кожної команди.

II. Основна частина

Станція «Дорожні знаки»

Коли на вулицях міста почали їздити автобуси, автомобілі, трамваї, тролейбуси, вулицям потрібно було дати мову. На цій дорожній мові з водіями та пішоходами «розмовляють» вулиці усіх країн світу.

Коли людина вчиться читати, їй показують букви. З букв будуються слова, із слів – речення. У дорожній мові також є букви – знаки. Але їх не потрібно складати в слова. Один знак означає цілу фразу – дорожній сигнал. Ці сигнали бувають різні. Одні попереджають водія про небезпеку. Інші – забороняють рух. Є знаки за допомогою яких можна дізнатися, де можна отримати якусь послугу та інші.

– Дорожніх знаків є дуже багато і кожен з них має своє значення. Дорожні знаки є добрими друзями для водіїв і пішоходів. Вони допомагають нам орієнтуватися на дорозі, правильно переходити дорогу тощо.

Завдання: діти отримують картки із зображенням дорожнього знаку і картки з їх значенням. Треба встановити відповідність між знаком і його значенням. За кожну правильну відповідять команда отримує 1 бал.

		Тунель	Залізничний переїзд
		Пішохідний перехід	Рух на велосипеді заборонено
		Підземний перехід	Доріжка для велосипедистів
		Зупинитись!	Доріжка для пішоходів
		Увага, діти!	Рух пішоходів заборонено

Станція «Дорожній патруль»

Багато з вас ходять до школи самостійно, багато їздять громадським транспортом різного рівня, тому ви всі повинні пам'ятати такі правила: шлях до школи вибирайте найбезпечніший, на якому менше переходів через вулицю чи дорогу. Коли йдете вулицями міста, будьте обережними! Не поспішайте! Йдіть тільки правим боком тротуару, чи узбіччям. Не виходьте на проїзну частину вулиці чи дороги. Проходячи повз ворота, будьте особливо обережні! З воріт може виїхати автомобіль. Переходь вулицю тільки по пішохідних переходах.

Всі ми є пішоходами, тому повинні знати правила переходу вулиці і дотримуватися цих правил.

Дорожній патруль контролює ситуацію на дорозі. Для того, щоб контролювати, треба добре знати правила. Зараз перевіримо! **За кожну правильну відповідь – 1 бал.**

Питання

1. Частина дороги, призначена для руху пішоходів через проїжджу частину... (пішохідний перехід).
2. Особа, яка керує транспортним засобом...(водій).
3. Написи та лінії на проїжджій частині...(дорожня розмітка).
4. Пристрій для регулювання руху в певних напрямках... (світлофор).
5. Дорожня розмітка може бути двох видів, а саме: горизонтальна та...(вертикальна).
6. Для введення обмежень в русі застосовують ...(заборонні дорожні знаки).
7. Пішохідний світлофор, на відміну від звичайного, має тільки ...(два сигнали червоний та зелений).
8. Загальною ознакою попереджувальних дорожніх знаків є ...(трикутник з червоною облямівкою та білим фоном).
9. Працівник ДАІ, який регулює дорожній рух...(регулювальник).
10. Транспорт, який стоїть обходити тільки...(позаду).
11. Нормативний документ, який встановлює порядок дорожнього руху на всій території України...(правила дорожнього руху).
12. Учасниками дорожнього руху є: водій, пішохід та...(пасажир).
13. Чорні та білі лінії та смуги, нанесені на стовпи та огорожі ...(вертикальна дорожня розмітка).
14. Світлофор з символами людини...(пішохідний світлофор).
15. Інформують про розміщення об'єктів сервісу...(знаки сервісу).
16. Звичайний світлофор має три сигнали, а саме: червоний...(жовтий та зелений).

17. Дорожня розмітка може бути двох видів, а саме вертикальна та ... (горизонтальна).

18. Загальною ознакою заборонних знаків є... (коло з червоною облямівкою та білим фоном).

19. За розташуванням розрізняють два види світлофорів, а саме: горизонтальні та ... (вертикальні).

20. Особа, яка перебуває у транспорті, проте, не керує ним... (пасажир).

Станція «Поетична»

Завдання. Вставити пропущені слова із довідки. За кожне правильно дібране слово – 1 бал.

Світлофор три ока має.

Ось червоне треба знати,

Йти не можна, слід чекати.

Жовте світить ... не хвилюйся

Роздивися, приготуйся.

А зелене – вирушай, та дивись, не поспішай.

Не біжи, спокійно йди, будь уважним, як завжди.

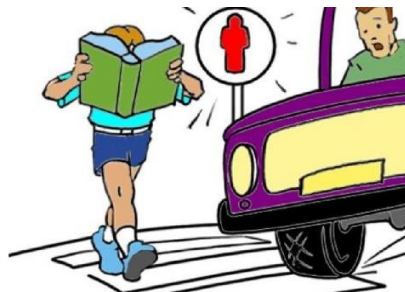
(Довідка: уважним, спокійно, три, не можна, приготуйся, чекати, вирушай, не поспішай)

Станція «Правила для порушників»

Завдання: скласти правила для порушників ПДР. За кожне правило – 1 бал.

Який небезпеку наражаються діти бадмінтон, у волейбол

Станція «Загадкова»

Завдання: розгадати кросворд «Світлофор». За кожну правильну відповідь – 1 бал.

1. Тримаюсь тільки на ходу,
А якщо стану, то впаду. *(Велосипед)*

2. Маленькі будинки по місту біжать.
Хлопчики й дівчатка в будинках сидять. *(Автобуси)*

3. Поряд з шосе лежить,
По ній транспорт не біжить.
Ну а якщо раптом біда,
То з'їжджають все сюди. *(Узбіччя)*

4. Ми побачили з тобою,
Як одною лиш рукою,
Тільки жезла він підняв –
Вантажівку вмить спиняв.
Що ж це за силач такий?
Це, малята, ... *(Постовий)*

5. Два брати спереду йдуть,
За ними двоє ще женуться.
Біжать, ніяк не доженуть,
Об землю спересердя б'ються. *(Колеса)*

6. Йде з села до села,
А з місця не рушить. *(Дорога)*

7. Це очі не людини,
Це очі у машини. *(Фара)*

8. Зачепивсь вагон за дріт:

«Їду, їду в далеч-світ.
Їду, їду не трясу,
Гей, сідайте підвезу». *(Тролейбус)*

9. Тут машина не піде.
Головний тут – пішохід.
Що одне одному не заважати,
Потрібно праворуч шлях тримати. *(Тротуар)*

Станція «Ми – велосипедисти»

1. Запитання для «велосипедистів». **За кожную правильную відповідь – 1 бал.**

- На якому велосипеді небезпечно їздити?
- Чи можна їздити дорогою без світлових засобів?
- Чому не можна їздити на велосипеді тротуарами?
- Чи можна їздити на велосипеді в дощ?
- Що робити, якщо на дорозі є речі, які заважають руху?
- На якій відстані один від одного можуть їхати двоє велосипедистів?
- З якого віку можна їздити на велосипеді дорогами?
- Чому не можна їздити без звукового сигналу?
- Яким світлом має бути оснащений велосипед?
- Чи можна обганяти на велосипеді інші транспортні засоби?

2. Практичне завдання. На дорожній розмітці продемонструвати рух велосипедів на дорозі та пішоходів на перехресті.

III. Підведення підсумків, нагородження переможців. Усі учасники квесту отримують пам'ятки.

Пам'ятка для дітей

- зупинятися, перш ніж зробити крок на проїжджу частину;
- завжди використовувати підземний перехід, якщо він є;

- перетинати дорогу тільки в зазначених місцях (біля світлофора, пішохідним переходом);
- не переходити вулицю, почувши сигнал машин екстреної допомоги або спецмашин;
- під час переходу вулиці подивитися ліворуч, праворуч і знову ліворуч; переконатися, що немає машин, і тільки після цього переходити вулицю;
- триматися подалі від машин, що виїжджають заднім ходом;
- ніколи не грати навіть на тихій проїжджій вулиці або дорозі;
- не бігти через дорогу.

Додаток 8

Відеоролики із вивчення правил дорожнього руху

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=video&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiKoZWvm938AhVChP0HHWBYYALQQtwJ6BAgGEAI&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DDU2BKjzjmSg8&usg=AOvVaw3G8Ufk_A0BO4DBumR55V93

Додаток 9

Година-пізнання – відеофільм

«Інформація навколо нас: правдива і фейкова»

<https://www.youtube.com/watch?v=dglYe18Bk9A>

<https://www.youtube.com/watch?v=4dS275ZiY7k>

Додаток 10

Руханка «Ми українці – здорова нація»

<https://www.youtube.com/watch?v=Mz29Huzq9mE>

Додаток 11

Весела руханка «Який ти козак»

<https://www.youtube.com/watch?v=VORpKnYkKSw>

КВІТЕНЬ

Фіззарядка**Комплекс орієнтовних вправ**

1. В. п. – стійка ноги нарізно, руки на пояс. 1–2 – поворот тулуба праворуч, руки розвести (вдих); 3–4 в. п. (видих); 5–8 те саме у другий бік. Виконати 4–6 разів у повільному темпі. Ноги не відривати від підлоги.

2. В. п. – основна стійка. 1–3 – відставляючи праву ногу назад на носок, три пружинисті присідання на лівій нозі, спираючись долонями на коліно; 4 – в. п.; 5–8 – те саме з другої ноги. Виконати 4–6 разів у середньому темпі.

3. В. п. – стійка ноги нарізно. 1– руки за голову; 2– руки вгору, нахил тулуба праворуч; 3 – руки за голову; 4 – в. п.; 5–8 – те саме в другий бік. Виконати 4–6 разів у кожний бік у середньому темпі.

4. В. п. – стійка ноги нарізно. 1 – присідати на повній ступні, руки вперед; 2 – в. п.; 3 – присідати на повній ступні, руки розвести; 4 – в. п. Виконати 6–8 разів у середньому темпі.

5. В. п. – стійка ноги нарізно, руки вперед, розведені, долонями донизу. 1 – мах лівою ногою, торкнутись носком долоні правої руки; 2 – в. п.; 3–4 – те саме другою ногою. Виконати 6–8 разів.

Естафети**«Неслухняні кульки»**

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту. На відстані 7-8 м від лінії старту лежить «басейн» з кульками і кошик для кульок. Перший учасник добігає до басейну, бере в руки якомога більше кульок і відносить їх в свою корзину, біжить назад, передаючи естафету наступному учаснику, і т. д.

Естафета виконується протягом 1 хв.

Кульки можна тільки нести в руках (не можна нести кульки, поклавши їх у футболку). З підлоги кулька не збирати до закінчення естафети. Виграє команда, у чій кошику виявиться більше кульок.

«Поміняй місцями»

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту. Перший учасник, тримаючи в руках куб, по сигналу судді біжить до обруча, де лежить футбольний м'яч, кладе куб, бере футбольний м'яч в руки, біжить назад, віддає футбольний м'яч другому учаснику. Другий учасник біжить до позначки, змінює його на куб і біжить назад, віддає його третьому учаснику. Третій учасник повторює дії першого учасника, четвертий – другого і т. д.

Помилки: предмети кладуться не в обруч, учасник раніше вибігає зі старту.

«Звивиста доріжка»

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту, тримаючи в руках обруч (останній учасник без обруча). Перший учасник по сигналу судді біжить з обручем, оббігаючи «змійкою» три конуса, добігає до стійки, надягає на неї обруч, повертається до команди звичайним бігом, передаючи естафету торканням руки наступному учаснику за лінією старту і т. д. Останній учасник (дорослий) біжить до стійки, забирає всі обручі і з ними фінішує.

Помилки: передача естафети перед лінією старту.

«Третій не зайвий»

У руках учасників по баскетбольному м'ячу, якими вони тримають третій баскетбольний м'яч. Просуваючись вперед, добігають до позначки, оббігає її, повертаються назад, передаючи м'ячі наступній парі за лінією старту і т. д.

Помилки: У разі падіння м'яча рух продовжувати з місця порушення.

«Керлінг»

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту. За сигналом судді перший учасник веде шваброю по «льоду» «камінь» (шайбу-модуль), обводячи 3 конуса до поворотного знака, оббігає його і штовхаючи «камінь», що не обводячи конуси, повертається до команди, передаючи за лінією швабру з шайбою.

Помилки: обвели не всі конуси, передача естафети нема за лінією.

«Піраміда»

Естафету починають дорослі учасники.

Два учасники біжать до місця, де лежать модулі, беруть кільце – модуль (кільце від піраміди), біжать до стійки і одягають на неї кільце – модуль, повертаються назад бігом, після передачі естафети (дотиком руки) останнім у біжучому парі учасником, стартує наступна пара і т.д.

Помилки: вихід на старт завчасно.

«Рятувальники»

Два учасники несуть дошку, на якій лежить на животі, практично висить (у цілому ногами підлоги) третій учасник. Добігають до позначки, оббігає її, повертаються назад, передаючи дошку наступній трійці за лінією старту і т.д.

Помилки: учасник, який висить на дошці, ногами стосується статі.

«Веселі м'ячі»

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту. Перший учасник по сигналу судді добігає до обручів, в яких лежать 3 різнокольорових м'ячі, котить руками найбільший м'яч до першого обруча, залишає його в обручі і повертається за середнім м'ячем, також котить його в наступний обруч, залишає його в обручі, біжить за останнім маленьким м'ячем, бере його в руки, біжить і залишає його в останньому обручі. Повертається до команди, передаючи естафету наступному учаснику киснем руки. Другий учасник переносить м'ячі у вільний обруч по одному, починаючи з маленького, який він несе в руках, середній і великий м'ячі котить в обручі. Третій учасник повторює дії першого учасника, четвертий – дії другого учасника і т. д.

Помилки: м'ячі кладуться не в обручі. Порухення послідовності перенесення м'ячів.

«Будівельники»

За сигналом судді перший учасник біжить до «тунелю», долає його, добігає до платформи, витягує один валик і кладе його поруч в обруч, повертається назад через «тунель», передаючи естафету наступному учаснику команди, який виконує дію першого і т. д. Перші п'ять учасників витягують валики, інші п'ять учасників встановлюють валики в отвори на маті.

Помилки: валики кладуть не в обручі, валики встановлені неправильно.

«Вам слабо»

У першого учасника під пахвами 2 волейбольних м'ячі і 1 баскетбольний м'яч затиснутий колінами. За командою судді учасник з трьома м'ячами повинен проскакати до позначки, обігнути її, повернутися назад і за лінією старту передати м'ячі наступному учаснику і т. д.

Помилки: у разі падіння м'яча, рух продовжувати з місця падіння.

«Намалюй сонце»

Команди шикуються в колону по одному перед лінією старту. Перший учасник по сигналу судді біжить до перешкоди, підлазить під ним, добігає до обруча, в якому знаходяться предмети (диск, промінчики сонця і кубики), бере предмет – диск «сонця» біжить до наступного обруча, залишає предмет, повертається до команди звичайним бігом, передаючи естафету торканням руки наступному учаснику, який продовжує естафету. Учасники повинні побудувати «сонце» і на промінчик покласти кубик (один промінчик без кубика) Помилки: не зібраний малюнок з вимогами змісту естафети.

Додаток 2

Перегляд документального фільму «ДНК. Портрет нації».

<https://youtu.be/Q7tWfDBI9-c>

Обговорення фільму

Додаток 3

Ранкова гімнастика

https://www.youtube.com/watch?v=8ETG-v_yjNI

Додаток 4

Етичний тренінг: «Милосердя і доброта – людства два крила»

Мета: розкрити поняття «милосердя», на основі християнської та загальнолюдської моралі формувати в учнів риси людяності, розвивати бажання допомогти тим, хто в біді, наголосити на важливості гармонії виховання у сім'ї та школі, виховувати ціннісне ставлення до інших людей через чуйність і милосердя.

Вихователь.

Слава Ісусу Христу. Говоритимемо ми сьогодні про виховання доброти і милосердя. І я дуже хочу, щоб кожен із нас мав можливість ще раз осмислити, як ми живемо, для чого живемо, що робимо не так. Щоб кожен із нас мав можливість зазирнути у найпотаємніші куточки своєї душі.

«І зваж, і переваж, а хто є ти.

А зваживши, нікого не вини. Почни із себе».

(звучить музика)

1. І сказав Бог: «Створімо людину за образом нашим, за подобою нашою, і хай панують над морською рибою, і над птахом небесним, і над худобою, і над усією землею».

2. І Бог на свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх.

3. Бог створив людину, дав їй життя – єдине і неповторне. І ми повинні вміти цінувати дар життя.

4. Життя, як мить, єдина мить,

Махне крилом і пролетить...

Але в цю мить, коротку мить,

Було і сонце, і блакить.

Я, поки серцем не зачах,

Вкарбую їх в своїй очах,

Бо нам дана мить для життя,

А вічність? – То для забуття.

5. В житті розкритій книзі

Сторінок безліч є,

В яке вписати мусиш

І ти життя своє.

Вписати не чорнилом,

А полум'ям душі.

6. Життя – це шанс. Скористайся ним.

Життя – це краса. Милуйся нею.
Життя – це мрія. Здійсни її.
Життя – це виклик. Прийми його.
Життя це обов'язок. Виконай його.
Життя – це гра. Стань гравцем.
Життя – це цінність. Цінуй його.
Життя – це любов. Насолоджуйся нею.
Життя – це тайна. Пізнай її.
Життя – це юдоль бід. Перебори себе.
Життя – це пісня. Доспівай її.
Життя – це боротьба. Розпочни її.
Життя – це безодня невідомого. Не бійся вступити в неї.
Життя – це удача. Шукай цю мить.
Життя таке чудове. Не марнуй його.
Це твоє життя. Борони його.

Вчитель. Ось ті цінності, які є найважливішими. У житті кожної людини власне розуміння цінностей, до яких вона прагне. Адже кожна хвилина нашого життя – це вибір. Вибір поведінки, вибір вчинку, вибір життєвого шляху.

7. Закони діють не зважаючи на те,
Чи знаєш ти про них, а чи не знаєш!
Весною дивно яблуна цвіте –
Чи восени ти груші там шукаєш?!
Чи знає глина більше, як гончар?!
Чи може глек себе розмалювати?!
Отець Небесний дав людині дар:
Розкуту волю, право вибирати!!!
Що вибираєш? Злість, а чи любов?
Прокляття, смерть, а чи благословення?!
До тебе Бог говорить знов і знов...
У нього стільки милості й терпіння!

Вихователь: Милосердя і доброта – два крила, на яких тримається людство. Без них воно просто загине. Потреба в них повсякчас. Навіть тоді, коли немає біди. Навіть там, де гори спокійні, а тверда земля не хитається під ногами.

8. Доброта й милосердя – міцні два крила,
Що тримають все людство в польоті.
В порятунок природа їх людям дала,
Через них визначається хто ти.

Вихователь. Діти, підкажіть, доброта – це якість людини, що дається при народженні, чи її потрібно виховувати?

- Давайте спробуємо з'ясувати що таке доброта.

9. Доброта – найбільша цінність нашого життя. Так, це саме та якість, що коштує так дешево, але цінується так дорого. Її не можна купити ні за які гроші, вона по краплиночці виховується змалечку.

Вихователь.

Добро – це, можливо, якийсь гарний вчинок, який приносить користь не тільки нам, а й оточуючим. Звичайно, не кожен день проходить так добре, як би хотілося. Інколи у цьому винні інші, а іноді і ми самі.

Якби кожен починав свій день із добра, то в країні жилося набагато спокійніше і краще, ніж зараз. Добрі справи завжди приносять користь, а в першу чергу нам самим. Тож робіть добро і кожен ваш день буде щасливим.

Мені дуже подобається вислів: «Добра людина не та, яка робить добро, а та яка не робить зла».

Давайте згадаємо народну мудрість, прислів'я та приказки.

Завершіть речення.

- 1) Добро плодить добро, а зло плодить зло.
- 2) Добро не пропадає, а зло умирає.
- 3) Не все добре, що солодке.
- 4) Добрий чоловік і сусідів дім від вогню збереже.
- 5) З добрим дружись, а злого й лихого стережись.

- 6) Злий плаче від зависті, а добрий від радості.
- 7) У кого є злість, той свої серце їсть.
- 8) Злість до добра не доводить.
- 9) Доброго тримайся, поганого цурайся.
- 10) Хто людям добра бажає, той і собі має.
- 11) Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері не ввійдеш.

Вихователь Лікування добротою потребують не тільки хворі й самотні, а й цілком благополучні і здорові люди, в яких душа черства і глуха до чужого горя. Лікування милосердям потрібне тим, хто не бачить і не чує кривди і болю, несправедливості і нещастя.

Послухайте вірш «Квіти для мами»

– Дядечку, мамка любила червоні
(Миттю зволожились лісочки вій).
Дайте, будь-ласка, на 200 купонів,
Нині якраз роковини по ній.
Ситий торговець очима владики
Глянув на хлопця, що явно тужив.
Вийняв із кошика чахлу гвоздику
І... схаменувшись, назад положив.
– Шкода, признаюсь, таких мені дуже,
Що залишилися малими без мам.
Тільки ж грошей на одну в тебе, друже,
А на могилу дві треба, затям.
З ярмарку вибрався, наче з безодні,
Тихе зітхання прорвалось, як плач...
– Хтів принести тобі квітів сьогодні,
Тільки... Пробач мені, мамо, пробач.

Вихователь.

Що ви можете сказати про поведінку торговця? А як би вчинили на його місці?

– Так, не кожна людина здатна віддати частинку своєї душі іншим, тим, хто потребує підтримки, не всі можуть і хочуть відгукнутися на чуже горе.

Якщо дитина хвора – це біда!

Безсилі ми буваємо, шкода!

Є шанс сьогодні, об'єднавши сили,

Когось з дітей поставити на крила.

До щедрих рук добро і знов вернеться,

Якщо душа на поклик одізветься.

Здоров'я кожного – це надбання в родині,

У нашім серці – в рідній Україні.

Не зобидь ні старця, ні дитину,

Поділись останнім сухарем,

Тільки раз ми на землі живем:

Сій любов, краса її єдина.

Зло нічого не дає, крім зла,

Вмій прощати, як прощає мати,

На добро добром спіши воздати –

Мудрість завжди доброю була.

Витри піт солоний із чола,

І працєю, забувши про утому,

Бо людина ціниться по тому,

Чи вона зробила, що могла,

Скільки сил у неї вистачало,

Щоб на світі більше щастя стало.

Вихотель. Співчуття, милосердя виражається в потребі допомагати іншим. Нам відомо, як проявив милосердя до всіх людей Син Божий – Ісус Христос. Він свідомо прийшов на землю в тілі людини, прожив досконале

життя, помер на хресті, заплативши за наші гріхи, воскрес із мертвих і зараз пропонує всім нам дар вічного життя. Яка велика й незбагненна любов Христа.

Символом доброти і милосердя є **Мати Тереза**, католицька черниця. Вона ніколи не прагнула бути популярною, а просто робила людям добро. Коли її не стало – планета осиротіла. Але вона **залишила нам свої заповіді:**

1) Якщо ви хочете ошчасливити увесь світ, йдіть додому і любіть свою сім'ю.

2) Ми можемо позбутися хвороби за допомогою ліків, але єдині ліки від самотності, відчаю і безнадії – це любов. У світі багато людей, які вмирають від голоду, але ще більше тих, хто помирає від нестачі любові.

3) Любов надає сили, оживляє, відроджує. Людина, яка працює без любові, тільки заради заробітку, ніколи не отримає хороших результатів. Можна працювати протягом багатьох годин з любов'ю до своєї справи і не відчувати втоми. І можна втратити сили після декількох хвилин роботи, якщо ви робите її з холодним серцем, без любові.

4) Нам не потрібні рушниці і бомби. Щоб перемогти зло, нам потрібні любов і співчуття.

5) Якщо ви почнете судити людей, у вас не вистачить часу, щоб любити їх.

6) Для нас не існує відмінностей в національності, кольору шкіри, віросповідання. Всі люди для нас – діти Господа. Людство – наша сім'я.

7) Не буває людей, які не мають нічого хорошого, як і не буває абсолютно поганих людей.

8) Якщо ви проявили добро, а люди звинуватили вас в особистій користі – все одно продовжуйте робити його. Діліться з людьми найкращим, що у вас є, хоча цього ніколи не буде достатньо. Зрештою, ви переконаєтеся, що це все відбувається між вами і Богом, і ніколи не було між вами і людьми.

9) Я ніколи не приєднаюся до руху проти війни. Покличте мене, коли з'явиться рух за мир.

10) Розчарувавшись в одній людині, не карайте іншого. Всі люди різні. Не втрачайте здатність довіряти, вірити і любити.

11) Зовсім необов'язково робити великі речі. Можна робити і маленькі, але з великою любов'ю.

12) Друже мій! Зрештою, те, що ти робиш, все одно потрібне не людям. Це потрібно тільки тобі і Богові

Гра «Якщо ти добра людина, то повинен...»

- Робити комусь зло, якщо ніхто цього не бачить.
- Допомогти мамі мити посуд.
- Не вмиватися.
- Берегти рідну природу.
- Шанувати працю інших людей.
- Галасувати, коли хтось відпочиває.
- Бути вихованим, стриманим.
- Обманювати, хвалитися, сваритися.
- Насміхатися з чужого горя.
- Добре вчитися, багато читати.
- Не слухати своїх батьків.
- Любити своїх батьків.
- Ділитися тим, що в тебе є.
- Ображати інших.
- Спати на уроках.
- Захищати слабшого.
- Допомогати друзям у біді.

Вихователь. Підкажіть, а чи можете ви назвати ту людину, яка по відношенню до вас найдобріша, яка щоденно, щохвилино, що секунди виявляє свою любов, турботу, яка дарує вам доброту і нічого не чекає у відповідь.
(мама)

- Так, мої любі, це ваша матуся. Це вона з першої хвилини життя схиляється над вами, це вона в тривозі і надії вдивляється у ваші оченята, сподіваючись і прагнучи щастя для вас.

- Материнська любов найсвятіша. Та, нажаль, не всі і не завжди ми уміємо її оцінити. Як рідко ми задумуємося над тим, що необачно зронене слово залишає рубець у душі найріднішої людини.

- Будь ласка, прийдіть сьогодні додому і обов'язково посміхніться любій матусі, обійміть її, приголубте і скажіть, що вона для вас найкраща у світі. Домовились?

Так ми можемо зробити приємне для своїх матусь, для близьких людей та друзів, а також і для зовсім незнайомих людей. Розкажіть ваші пропозиції.

Всяка добра справа є милосердя. Дати води спраглому – це милосердя. Прибрати каміння з дороги – це милосердя. Указати мандрівникові шлях – теж милосердя. Посміхнутися в обличчя ближнього, – милосердя.

Зараз ми розгадаємо психологічну загадку.

Яка це людина, яка вміє любити, поважати, цінувати оточуючих.
(Сердечна)

Людина, яка завжди діє чесно, за правилами (Чесна)

Людина, яка не помічає людського горя і не замислюється над цим
(Байдужа)

Людина, яка готова будь-якої хвилини прийти на допомогу, підтримати, розрадити (Милосердна)

Вихователь. Я вірю в те, що ви обов'язково будете милосердними, добрими, бо ваші серця багаті на любов. У кожного з вас є маленьке сердечко. Візьміть його в руки, вдихніть у нього як найбільше доброти, сердечності, любові, напишіть на ньому своє ім'я. І зараз ми із маленьких сердечок складемо серце милосердної людини. Ось яке вийшло у нас велике, гарне серце, наповнене вашою любов'ю, милосердям та добротою.

Ось і закінчилась наша розмова. Дякую, любі мої, за співпрацю, за розуміння. Всім нам нелегко у сьогоднішній скрутний час, але пам'ятаймо, що

поруч є люди, яким набагато гірше. І ми можемо хоч на крихту покращити їхнє життя.

Хай добро і милосердя вас супроводжує все життя. Будьте здорові, живіть довго і щасливо.

Додаток 5

Фізкультура/руханка. Всеукраїнська школа онлайн

<https://www.youtube.com/watch?v=6iJaHoVGPZI>

Додаток 6

Відверта розмова «Що ми знаєм про любов?»

Мета: налагодити спілкування з учнями, зокрема, про високе почуття любові, її різновиди; зорієнтувати учнів на толерантне ставлення до вираження почуттів протилежними статями; збагачувати духовне життя; зміцнювати життєву позицію; підвищувати громадянську активність; показати моральну суть правових норм; формувати досвід належної поведінки; захищати матеріальні й моральні цінності суспільства; допомогти учням розібратися у собі.

Хід заняття

Любов

Любов і закоханість – почуття, що мають між собою багато загального. Але різницю між ними все-таки варто розуміти. Отже, як же відрізнити любов від закоханості? Почуття закоханості можна охарактеризувати як психоемоційний потяг до якої-небудь людини.

Воно швидкоплинно, і на відміну від любові не може бути всеосяжним. Але разом із цим закоханість не охоплює як статевий потяг тільки фізіологічну сферу. Так, закоханістю можна назвати дивну композицію сексуальних переживань і емоцій.

Приблизно те ж саме може зустрічатися й у любові. І закоханості, і любові властива сильна прихильність до людини. Тому нерідко яскраву й жагучу закоханість складно відрізнити від справжньої любові. І тому, і іншому почуттю супроводжують пристрась, що потрясають емоції й близькість.

Відчувати сексуальний потяг або пристрасть до іншої людини можна насправді не люблячи його й навіть жодного разу не зустрівшись із ним. Результати опитувань, проведених у ряді американських коледжів, показали, що абсолютна більшість учнів не впевнене в тім, що добре розуміють, що таке любов.

Цікаво, що минулі відносини студенти зарахували до захоплень, у той час як романи, що відбуваються в сьогоденні, вони сприймають як справжню любов. Взагалі, людина переживає кілька фаз любові. Будучи дитиною, вона є об'єктом любові батьків, і ще не вміє любити. Пізніше до дитини приходять перше почуття, звернене до батьків.

Як правило, у цей період дитина випробовує гостру любов до мами – зараз маленька людина любить себе й учиться любити своїх батьків. Наступна фаза наступає, коли дитина починає цікавитися однолітками. Він учиться жити в суспільстві й нерідко на цьому етапі батьківська думка для нього стає менш значимим. Можна сказати, що тепер він любить себе, своїх приятелів, друзів і лише після цього – батьків.

У фазі юнацтва в людини прокидається інтерес до осіб протилежної статі. Але тут для любові усе ще характерно споживче (як у дитинстві) ставлення. Людина частіше думає про те, що ці відносини можуть йому дати (повага в суспільстві однолітків, перший досвід, нові відчуття).

Цей етап називають періодом проб і помилок – тому тут найчастіше зустрічаються перші катастрофічні невдачі. І тільки у фазі зрілої любові більше значимими для людини стають психологічні й емоційні критерії, ніж фізична краса. Тут людина зміщує інтереси зі своєї особистості у бік іншої людини. Безкорисливе й справжнє почуття любові відрізняється від всіх попередніх тем, що на цьому етапі істинно любляча людина намагається віддати іншому якнайбільше, не вимагаючи нічого взамін.

Думки про те, щоб об'єкту любові було більш комфортно й краще тут витісняють мрії про власний комфорт і благополуччя.

Що значить любити?

Про природу любові не одне сторіччя сперечалися мислителі й художники. В одному вони були однакові: Здатність любити – виняткова властивість людини, завдяки якій ми цінуємо життя. Огляніться довкола. Нас оточує безліч предметів. Ми байдужі до них. Але, як тільки наш погляд впаде на улюблену книжку або дрібничку, подаровану в минулому однією близькою людиною, квітку, яку ми самі виростили, улюблений шарф, зв'язаний бабусею – і речі перестають бути просто речами.

Пробуджуються наші почуття й думки, вони й самі начебто оживають. І чим досконалішим є об'єкт нашої любові, тим загадковіша суть цього почуття. Учені – психологи, дослідники внутрішнього світу людини, довели, що – любов це вільне, таємниче, невимушене й непередбачене почуття.

Випадки, коли хтось полюбив, дотримуючись ради або виконуючи наказ, невідомі Але кожний точно знає, що ті, кого ми любимо, або те, що ми любимо, для нас найважливіше в житті. У такий спосіб любов створює навколо людини його неповторний світ.

Як знайти справжню любов?

Людина так улаштована, що йому не тільки необхідно бути улюбленим, але й самому когось любити. Погодьтеся, саме любов робить усіх нас кращими, розкриваючи весь потенціал і згладжуючи недоліки характеру Хтось знаходить свою єдину любов ще в школі, інші безуспішно шукають її все життя, але так і не знаходять. Сьогодні ми розповімо вам, як знайти свою щирю любов і знайти щастя. Сучасна людина схильна усе ускладнювати, хоча насправді Всесвіт улаштований просто. У питаннях пошуку любові потрібно керуватися чотирма простими правилами:

1) Відкинути минуле. Можна все життя до нудоти аналізувати попередні відносини й зациклитися на них. Однак для просування вперед пробачте собі й партнерові всі колишні помилки, прийнявши їх як безцінний досвід для майбутніх відносин.

2) Повірити в те, що ви гідні любові Зробити це непросто, якщо ви є людиною із заниженою самооцінкою. Потрібно любити себе, щодня нагадуючи

про те, за що саме ви себе обожаєте. Банальна фраза, але вона як не можна до речі відбиває істину: «Хіба можна полюбити когось, якщо ти сам себе не любиш»?

3) Відкрити своє серце. Навчіться довіряти як чоловікам, так і жінкам, не бійтеся помилитися. У протилежному випадку, ви спалите всі мости назавжди.

4) Зробити перший крок. Під лежачий камінь, як відомо, вода не тече. Зустрічаючись із різними людьми, ви поступово розкріпачуєтеся, підвищуєте самооцінку й пробуєте, пробуєте, пробуєте!

Не вірите, що ці правила допоможуть вам знайти справжню любов? А ви спробуйте – все геніальне як завжди просто.

Чому люблять одних, а женяться на інших?

Уже давно помічено, що мріємо ми про одних людей, а женимося або виходимо заміж за власників із протилежним типом зовнішності. Чому ж люблять одних, а женяться на інших? Наприклад, чоловік любить блондинок, а дружина в нього брюнетка, або воліє некурящих жінок, а його дружина димить як паровоз. Запитується, у чому секрет? Виявляється, у всьому винна психологія. Підспудно ми придумуємо собі образ ідеального улюбленого, котрий і шукаємо у всіх своїх партнерах. Але це – раціональний розрахунок, підбір під заздалегідь заданий типаж і любов тут зовсім не при чому.

Типаж може формуватися під впливом батьків, фільмів, книг, улюблених акторів і іншого. Це вигаданий персонаж, його поведінка, вчинки, реакція на навколишній світ також вигадана. Всі ми знаємо, що почуття симпатії й закоханості може виникнути раптово, воно формується під впливом моменту, обстановки, навіть заходу, що впливає на людину й будить у ньому почуття.

Закохатися ми можемо в кого завгодно – у людину свого й не свого типажу, але якщо придивитися до свого партнера, обраному по любові, більш уважно, ви зможете помітити багато рис характеру, які ви приписували своєму уявленому типажу. Зовнішність може мінятися, але характер і звички – ні. Ми вибираємо життя з тією людиною, що нам близька до душі, а не зовні. Тому оболонка може подобатися одна, а любити ми будемо за внутрішній зміст.

Як зустріти справжню любов?

Навесні особливо гостро хочеться романтики, любові, спілкування. Як знайти любов, як зустріти кохану людину – міркують багато хто з нас, намагаючись самому собі відповісти на ці питання. Якщо у вас немає близької й коханої людини, подумайте, із чим це пов'язано. Може варто глянути на себе об'єктивно, побачити недоліки й спробувати їх виправити. Для цього не обов'язково дивитися в дзеркало.

Зовнішня сторона, звичайно, має значення, але це не головне. Якщо за гарною зовнішньою оболонкою криється непотрібний, нецікавий нікому предмет, навряд чи хтось захоче мати цей предмет у себе.

Щоб не бути таким порожнім предметом, потрібно стати цікавою для навколишнього світу людиною, знайти собі заняття, захоплення за здібностями. Може вам варто записатися на бальні танці, навчитися малювати, стрибати з парашутом і т.д. Це зробить життя різноманітнішим, розширить коло спілкування, збільшить шанси зустріти свою другу половинку.

Потрібно дивитися на речі реально й не чекати, коли любов прийде й сама постукає у двері. Потрібно шукати її самому скрізь, де це можливо: на роботі, серед друзів, в Інтернеті й т. д.

Але й старатися, віддано заглядаючи в очі кожному зустрічному, не варто. Не концентруючись на пошуках любові, приділяючи увагу простому спілкуванню, ви будете виглядати набагато привабливішими в очах навколишніх. Спілкуючись із людиною, не показуйте свою перевагу, пам'ятайте, що кожна людина – це особистість.

Не варто возвеличувати свої переваги, себе, виставляти їх напоказ, не хвилюйтеся, вас зрозуміють і оцінять. Дайте зрозуміти людині, що цікавить вас, що вона вам небайдужа. Говорити краще на теми, які вам обом цікаві. Дуже важливо не тільки вміти говорити, але й слухати.

Намагаючись знайти любов, не слід втрачати повагу до себе й вішатися на шию до першого зустрічного. Але не потрібно відразу ж відвертатися й від

людини, що вам не сподобався з першого погляду. Познайомившись ближче, можливо, ви переглянете своє ставлення.

Як зізнатися в любові?

У кожного з нас хоча б раз у житті виникало бажання заявити об'єкту своєї пристрасності про свої почуття. Але варто знати, що висловлене визнання може розбудити в улюбленому не тільки відповідне почуття, але й викликати розчарування.

А, щоб цього не відбулося, варто знати кілька умов, що стосується правильного визнання в любові. Отже, як же зізнатися в любові?

1) Об'єкт визнання, чи то хлопець чи дівчина, у цей момент повинні бути в гарному настрої.

2) Не варто робити зізнання в любові надбанням громадськості. Цей інтимний момент вимагає самоти.

3) Перш, ніж зізнатися, варто покласти початок для розмови. Буде потрібно сказати щось таке, що могло б зацікавити й навіть – злегка насторожити – кохану людину.

4) Не варто робити напівнатяків, тому зізнання в симпатії можна відразу відмести убік. Симпатій може бути багато, любов – одна.

5) Присмакуйте «страву» зізнання компліментом. Аргументоване зізнання виглядає куди краще, чим слова, не підкріплені нічим. Скажіть коханій людині про ті його кращі якості, які скорили саме вас (краса, гумор, чарівність, відвага, доброта й ін.) Для тих, хто однаково сумнівається у власних силах і боїться виглядати смішно і безглуздо, можна спробувати провести репетицію зізнання в любові перед дзеркалом. Не варто нічого боятися, а раптом, один раз промовчавши про свої почуття, вам доведеться жалувати про це все життя?

Усі люди прагнуть щастя, а його неможливо уявити без любові, бо саме любов дає нам його відчутти. Здатність любити дарована всім, але кожен із нас вирішує, якою мірою цей дар використовувати. Приклад Божої любові направляє нас до самовідданого життя, на відміну від егоїстичного існування грішної людини. Пам'ятаймо, що «любов від Бога, і кожен, хто любить,

народжений від Бога і знає Бога. Хто не любить, той не пізнав Бога, тому що Бог є любов» (1 Ін. 4: 7 – 8). Не варто обманювати себе, ніби то вас бентежать дрібні особливості у поведінці близької людини: той, хто любить, – приймає, той, хто не любить, – знайде, за що докоряти.

Додаток 7

Перегляд фільму «Поспішай кохати (2002)»

http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/5196-pospishaj-kohaty.html

Обговорення.

Додаток 8

Вечір пам'яті «Бути Людиною на Землі»

присвячений пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара

Мета: Формувати компетентності:

- ❖ **Предметні:** подати відомості про життєвий і творчий шлях учасника ініціативної групи Першого грудня Блаженнішого Любомира Гузара;
- ❖ **Ключові:** розуміти роль діяльності Блаженнішого Любомира Гузара для українського суспільства;
- ❖ **Комунікативні:** уміння висловлювати свої думки;
- ❖ **Інформаційні:** навички систематизації інформації;
- ❖ **Загальнокультурні:** усвідомлювати внесок Любомира Гузара у скарбницю духовності нашого народу, у розвиток УХВЛ, формувати духовно-моральні цінності ліцеїстів.

Обладнання: відеопроєктор, тематична виставка «Пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара»; портрет Любомира Гузара.

Відео «Бути людиною»

Вихователь. Чимало часу минуло з того часу, як не стало Блаженнішого Любомира Гузара. Людини доброї, людини скромної, людини молитви, Людини, милосердя, смиренність та мудрість якої залишаться назавжди з нами. Своїми думками і діями Він твердо запевнив, що можна жити чесно, в добрі, в мирі, в злагоді, люблячи свою Церкву, свою землю, свій народ. Ми зібралися, щоб разом згадати нашого любого батька, патріарха і учителя, щоб разом

послухати його мудре слово і зрозуміти феномен цієї Людини. Людини якою він так мріяв бути. І Людиною якою він був.

Ведучий 1. Тож згадаймо сьогодні життєвий шлях великого українця – морального авторитета нації – Блаженнішого Любомира Гузара.

Ведучий 2. Любомир Гузар народився 26 лютого 1933 року у Львові. Його батьки – Ярослав та Ростислава з роду Демчуків були дуже побожними.

Ведучий 1. Прадідом Любомира був о. Дмитро Гузар – священник УГКЦ, парох у селі Завалів Підгаєцького району Тернопільської області.

Ведучий 2. Любов до Бога маленькому Любомиру прищепили з дитинства. Сім'я раділа, коли Любомир, ще в семирічному віці вирішив, що стане священником.

Відео «Він все життя хотів бути священником».

Ведучий 1. До України Любомир Гузар повертається у 1993 році, служить духівником у Львівській духовній семінарії Святого Духа.

Ведучий 2. У 1995 відкриває монастир Св. Теодора Студита в селі Колодіївка на Тернопільщині.

Ведучий 1. У 1996 році Гузара обирають помічником глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського, бо стан здоров'я останнього був поганим. Коли Любачівський помирає, синод єпископів УГКЦ обирає Любомира Гузара Главою УГКЦ.

Ведучий 2. 26 січня 2001 Папа Римський Іван-Павло II затвердив цей вибір. 21 лютого того ж року Любомир Гузар став Кардиналом Католицької церкви з титулом святої Софії на Віа Боччеа. А 27 червня 2001 року, на запрошення Глави УГКЦ Любомира Гузара, Папа Римський Іван-Павло II прибув в Україну.

Ведучий 1. Любомир Гузар керував УГКЦ упродовж 10 років. Будучи предстоятелем УГКЦ Гузар, з'являвся у Ватикані в одязі, традиційному для церкви східного обряду. Він тим самим підкреслював ідентичність церкви, незважаючи на підпорядкування Папі Римському.

Ведучий 2. 21 серпня 2005 року Гузар переніс свою резиденцію зі Львова в столичний Київ, до Патріаршого Собору Воскресіння Христового, підкреслюючи тим самим загальнонаціональне, а не локальне значення УГКЦ.

Ведучий 1. Також сприяв будівництву та відкриттю Київської Трьохсвятительської семінарії, в якій успішно навчаються наші випускники: Кудін Дмитро, Андрій і Юрій Шабанови, Хомен Андрій, Павлик Андрій та Зоря Назар. Вони беруть активну участь у житті семінарії: співають у церковному хорі та ансамблі, знімають відео про життя семінарії.

Ведучий 2. Він був моральним авторитетом української нації. Любомиру Гузару довіряло втричі більше людей, ніж є вірних в Українській греко-католицькій церкві, яку він очолював. Це був великий ерудит із європейською освітою і великий аскет монашого згромадження Студійського уставу.

7 фактів про Блаженнішого Любомира

1. Любомир Гузар прожив в США 20 років, в Італії – 24 роки. Після 46 років еміграції у 1993 році повернувся в Україну та оселився біля Львова. «Мені стали сльози в очах. Я був на рідній землі», – так описував свої враження від повернення Блаженніший Любомир. Утім, отримати українське громадянство йому вдалося вже на посаді глави УГКЦ у 2001 році.

2. Він спілкувався українською, польською, німецькою, англійською та італійською мовами, хоча скромно зізнавався, що знає більше.

3. Був пластуном, належав до куреня з назвою «Червона калина», де його називали братчик Любко. На честь висвячення друзі-пластуни подарували йому чашку, яку попросили освятити Нью-Йоркського римокатолицького єпископа.

4. Після смерті папи Івана-Павла II у 2005 році Любомир Гузар став одним з кандидатів на Ватиканський престол (з-поміж 16 інших кандидатів).

5. Щодня о 20:00 Любомир Гузар вмикав «Радіо Свобода», щоб послухати підсумки дня та дізнатись останні новини.

6. Він також став першим в історії УГКЦ патріархом, хто зрікся престолу.

7. До останніх днів Любомир Гузар мешкав у семінарії в селі Княжичі біля Києва. Туди щодня приїжджали різні люди, щоб порадитись або просто послухати його .

Ведучий 1. Секрет популярності Блаженнішого Любомира – у простоті і мудрості відповідей архиєпископа на гострі питання, які хвилюють сучасну людину.

Ведучий 2. Коли до нього зверталися, він відповідав запитанням: «Чим можу послужити?» Цим він наголошував, що кожен його вчинок є служінням Богові.

Ведучий 1. Він був незрячим, але вмів бачити, як ніхто інший. Він не тримався за владу, а віддав кермо Церкви в молоді руки – Святослава Шевчука. Сам же не закrywся від суспільства, а був його активним громадянином. Саме він є одним із учасників ініціативної групи 10 грудня, яка створила Українську Хартію вільної людини, за цінностями якої живе наш ліцей сьогодні.

Ведучий 2. У морозну неділю грудня 2013 року, в розпал подій Євромайдану, в центрі Києва зібрався багатотисячний протест. Замість звичайного ревіння натовпу на площі панувало мовчання – лише зі сцени звучав тихий і спокійний голос літньої людини в чорному одязі ченця.

Ведучий 1. *«Працюй, ніби все залежить від тебе. А молися до Господа, ніби все залежить від Нього»*, – завершив він виступ. За мить площа вибухнула оплесками та схвальними вигуками.

Ведучий 2. Блаженніший Любомир Гузар наголошував:

Учень 1. Війна, якою б жахливою вона не була, – це й шанс подолати нашу відчуженість один від одного.

Учень 2. Між сходом і заходом України немає поділу. Поділ існує між тими, хто любить Україну, і тими, хто її не любить

Учень 3. Влада боїться свободи в серцях значно більше, ніж голодного бунту. Тому що голодного можна купити, а вільного – тільки вбити.

Учень 4. Еліта – це люди, котрі вміють дивитися далеко вперед і зберігають головне – людську гідність.

Учень 5. Корупція – це перш за все хвороба власної душі, а вже потім політична хвороба.

Ведучий 1. Блаженніший Любомир Гузар ніколи не ділив нікого на категорії, суспільні прошарки, не виокремлював за віросповіданням.

10 тез Любомира Гузара про дітей, батьків і дисципліну

1. Батьки мусять ставитися до своєї дитини як до людини, тобто дати їй відчутти, що вона людина. Завдання, безумовно, дуже складне, але, знехтувавши ним, можна поставити дитину на фальшивий шлях.

2. Необхідний елемент – це виховувати дитину в атмосфері тепла і мудрої любові. Діти, які цього не одержали, – це ті, що в той чи той спосіб тікають з дому і блукають вулицями наших міст.

3. Нещаслива та дитина, між батьком і матір'ю якої є постійна незгода та непорозуміння, а ще гірше, коли батьки знущаються з дитини – як у фізичному, так і в моральному плані.

4. Батьки, закохані в гроші, можуть навіть свідомо передати дітям свій матеріалістичний світогляд.

5. Передавання позитивних чи негативних вартостей відбувається природним шляхом: що батьки думають, про що говорять, як поводяться – формує їхню дитину.

6. Безумовно, дитина має відчутти, що її люблять, але батьківська любов повинна бути, наважуюся сказати, мудрою.

7. Розпещена дитина раніше чи пізніше почуватиметься нещасною, тому що не завжди зможе отримувати все так легко, як їй це вдавалося в дитинстві.

8. Батько й мати, створюючи атмосферу любові, повинні дати відчутти дитині її гідність і гідність інших людей – старших і таких самих, як вона, дітей.

9. Дисципліні повинні підпорядковуватися всі члени сім'ї, передусім батьки: на все є свій час і щодо всього певна позиція.

10. Кожну дитину належить виховувати в душі бажання робити добро іншим, чи батькам, чи товаришам, чи братам і сестрам.

Ведучий 2. Молодь для нього – цвіт нації. Він говорив: «Молоді люди є ідеалістами, бажають кращого».

Ведучий 1. У лютому 2013 року відбулася зустріч **Блаженнішого Любомира Гузара** з педагогічним та учнівським колективом нашого навчального закладу.

Відео «Зустріч Блаженнішого Любомира Гузара у Бучацькому колегіумі».

Ведучий 2. Поважний, із посрібленим сивиною волоссям, Любомир Гузар умів давати настанови. Він казав:

Учень 1. Про себе: «Я є звичайна людина, одна з багатьох. Моя мрія бути Людиною. Я би дуже хотів бачити, щоб багато осіб бажали бути Людиною, собою. Бо бути Людиною, то є великий Божий дар».

Учень 2. Про любов «Любити – це дуже гарна річ, але набагато важливіше є бути свідомим, що я є любленим». «Ісус Христос сказав, яка найважливіша заповідь: любити Бога всіма силами і любити ближнього як самого себе. Коли я шаную себе як Божій твір, як Божу дитину, то я тим самим повинен шанувати кожну іншу людину в моїй державі, хто б вона не була. Бо вона так само, як і я, є Божа дитина. І тому любити ближнього як самого себе – то не є щось надзвичайне».

Учень 3. Про добро «Серед нас дуже багато добрих людей. Але замало бути добрим – треба ЧИНИТИ ДОБРО. Якщо хочете жити у нормальній державі, передати її дітям і внукам – чинімо добро!»

Учень 4. Про свободу і незалежність «Свобода – це можливість робити добро. Ми люди, і ми вільні. А це значить, що ми маємо право робити добро. Звичайно, ми можемо помилятися, але основний сенс свободи – людина не має права чинити зло».

Учень 5. Про мир «Багато хто думає, що мир – то відсутність війни. Але мир – це є дещо більше. Мир – ще й добрі стосунки між людьми, коли ми не брешемо один одному, не шукаємо вигоду, не бажаємо зла. Мир треба нести кожного дня, кожного дня треба налагоджувати контакти між людьми, шукати доброго спілкування».

«Мир – це коли ми створюємо позитивну атмосферу, в якій починаємо свідомо шанувати інших, любити їх, бажати і робити їм добро».

«Мир – то не є те, що ми робимо, а те, що одержуємо від Бога. А якщо ми хочемо робити добро іншим, то ми можемо бути певні Божого благословення».

Учень 6. Про працю «Щоб не змарнувати шансу, треба працювати. Перестати красти, брати і давати хабарі, не горнути гроші для себе, а працювати для суспільства».

«Нам треба дуже багато працювати над собою, і серйозно працювати. А є ще дуже багато людей у нас, які готові за гріш продати душу, на жаль. Але Бог дасть, може, що будемо крок за кроком це очищувати. Нам потрібно дуже солідного духовного очищення».

Учень 7. Про державу і політиків «Я скажу, чого нам не вистачає. У нас сила-силенна політиків. Політики є, а ось державних мужів – немає. Хочемо жити в нормальній державі – працюймо над тим, щоб законослухняність стала нормою поведінки для всіх громадян».

«Важливо ґрунтовно перевиховувати народ. Усі ми повинні цим вихованням займатися – держава, Церква, кожен громадянин».

Учень 8. І найважливіше... Місце Бога у нашому житті «Бог випробовує нас через різні обставини. Якщо ми поставимо Його на першому місці, житимемо за Його законами і будемо Йому довіряти, то можемо мати оправдану надію на Його поміч».

Ведучий 1. У 2011 році, несподівано для багатьох, Гузар публічно оголосив про свій відхід з поста глави церкви, посилаючись на проблеми зі здоров'ям. Та вплив на УГКЦ він зовсім не втратив. Як він сам жартував,

передаючи справи: «Я не лізу на піч, де буду сидіти дідком. Багато ще хочу зробити».

Ведучий 2. Він зустрічався з духовенством, молоддю, бізнесменами, журналістами, давав поради, інтерв'ю, диктував аудіокниги тощо.

Ведучий 1. Блаженніший Любомир щиро радів, коли семінаристи Київської Трьохсвятительської семінарії гостювали у його резиденції у Княжичах, ділився з ними різними спогадами та давав поради.

Ведучий 2. На згадку про це вони створили це відео.

Відео «Світлій пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара.

Батьку, мій лебедю білий»

Ведучий 1. Блаженніший Любомир Гузар написав книгу «Андрей Шептицький Митрополит Галицький (1901 – 1944) провісник екуменізму». Це не тільки велика праця про діяльність митрополита у справі відновлення єдності церкви, а й важливе історичне джерело вивчення думок і поглядів Любомира Гузара.

Ведучий 2. Книга «Де скарб Твій...» – це бесіди владики Любомира Гузара з підприємцями. У цій маленькій книжечці зібрано і згруповано за тематичними блоками відповіді на запитання підприємців під час зустрічей дискусійного клубу «Бізнес-Credo», що їх організувала Львівська бізнес-школа.

Ведучий 1. Аудіокнига «Три дороги. «Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами. У книзі зібрано найкращі фрагменти трьох аудіокниг Блаженнішого Любомира Гузара «Дорога до Бога», «Дорога до себе» і «Дорога до ближнього».

Ведучий 2. Нещодавно в Україні побачила світ книжка «Любомир Гузар. Хочу бути людиною». Вона містить детальну біографію блаженнішого та історію УГКЦ у ХХ столітті. Окрім цього, у книжці представлені 45 фотографій з сімейного архіву Любомира Гузара.

Ведучий 1. У видавництві отців Василіян «Місіонер» побачила світ книга світлої пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара під назвою «Учителю, іду за тобою. Це збірка його останніх проповідей за період 2008-2016 років.

Ведучий 2. У Львові побачила світ книга «Завалівське коріння блаженнішого Любомира Гузара».

Ведучий 1. Національний банк України 15 лютого 2018 року ввів в обіг срібну пам'ятну монету, присвячену Патріарху Любомиру Гузару номіналом у 5 гривень та тиражем у 2000 штук. На аверсі монети зображений Патріарший собор Воскресіння Христового в місті Києві, на дзеркальному тлі – стилізованого хрестоподібного проміння, унизу – малий Державний Герб України. На реверсі монети – портрет Любомира Гузара, ліворуч викарбувані роки його життя 1933/2017, а внизу цитата: «Моя мрія – бути людиною».

Ведучий 2. Укрпошта виготовила спеціальний штемпель з метою вшанування пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара .

Ведучий 1. Благословивши поширення Слова Божого в мережі інтернет, блаженніший жартував, що «якби Ісус Христос жив у наш час, то обов'язково би користувався інтернетом». Тому, за його словами, потрібно усіма ефективними способами закликати людей до віри та добра.

Ведучий 2. Через його відеозаписи в інтернеті ми завжди зможемо почерпнути щось нове, духовно збагачуватися. Там ми можемо дізнатися зокрема

Учень 1. Про молитву

То є справа волі. Чому нема молитви? Бо нема рішення, нема волі. Не можна казати: «я не маю часу». Так було тисячу, сто літ тому. Так і тепер: треба вирішити для себе, хотіти молитися. Час є на все: будемо при телебаченні сидіти три години, при комп'ютері п'ять годин. А на молитву нема часу. Чому себе дурити? Треба собі сказати: буду молитися. І молитися.

Учень 2. Про спокуси

Нема спокуси понад нашу силу. Але коли приходить спокуса, потрібно шукати помочі в Бога. Є спокуса – значить, є способи її подолати. Наприклад, є спокуса зробити щось погане. Тоді потрібно починати думати про щось інше. Тоді ми ту спокусу немов «виштовхуємо» якоюсь іншою думкою. Навіть Ісус Христос, пригадаєте, мав спокуси. Але відкинув їх. І дав нам прекрасний

приклад. Диявол спокушував Його – і спокушатиме кожного з нас. Але спокуси допомагають нам рости.

Учень 3. Про піст

Що таке піст? То не є «їсти чи не їсти, «пити чи не пити», «співати чи не співати». Це є опанувати себе. Ми скріплюємо себе, стаємо сильнішими. Так і легше долати спокуси, якщо ми навчилися себе контролювати. Піст – то спосіб контролю. Бувають люди, які хваляться, що вони постять. Тим і псують собі всю свою заслугу. Але ми не на те постимо, щоб хвалитися тим. А для того, щоб дух панував над тілом. І так ми могли би бути ближчі до Бога. Щоб жили духовним життям і не мали надмірного прив'язання до матеріального.

Ведучий 1. Блаженніший Любомир Гузар, Архієпископ-емерит УГКЦ, моральний авторитет України відійшов у вічність 31 травня 2017 року на 85 році життя. Похований 5 червня 2017 року у крипті Патріаршого Собору Воскресіння Христового .

Відео « Любомира Гузара похоронили» та слова Святослава Шевчука

Ведучий 1. Блаженніший Любомир залишає нам у спадок нову підвалину новітньої української християнської цивілізації, яку нам з вами Господь Бог доручає розвинути, зібрати, нею жити і на ній будувати Україну.

Відео з вечора пам'яті (слова Святослава Шевчука)

Додаток 9

Перегляд документального фільму «Любомир. Бути людиною». (<https://youtu.be/GFRBv4LjR4Y>). Обговорення фільму

Додаток 10

Година-спілкування на тему «Світ твоїх захоплень»

Мета: виховувати любов до знань роботи з книгами та іншими джерелами отримання інформації; вчити у прочитаному бачити головне і вміти швидко знайти вірну відповідь на поставлене питання, а також логічно мислити при виборі відповідей; розкрити перед учнями чарівний світ людських захоплень, виховувати людяність, доброту, любов до праці, любов і бережливе ставлення до природи; розширити знання учнів щодо видів праці, захоплень людей. Дізнатися, про що мріють ровесники, як вони втілюють свої мрії в життя.

Обладнання. Вислови видатних людей, вирізки з газет, журналів, грамзапис.

Питання для спілкування

1. Захоплення і мрії.
2. Ти і твої захоплення.
3. Сторінками книг і газет.
4. Життя цікаве, умій проявити себе.

Вступне слово.

Сьогодні в нас година спілкування «Світ твоїх захоплень». Ми поговоримо про свої мрії, захоплення, дізнаємося про те, чим цікавляться наші ровесники. Адже кожна людина має якісь уподобання, про щось мріє, прагне до чогось незвичайного, хоче проявити себе в чомусь, тому із задоволенням виконує ту чи іншу роботу. І дуже добре, якщо захоплення і мрії збігаються. Виникає запитання, коли ж у людей з'являються захоплення? Напевне, в дитинстві, коли дитина починає гратися і усвідомлювати, що їй подобається, а що ні, ігри кожен вибирає за своїми уподобаннями. І по тому, що тебе цікавить,

можна зрозуміти, які риси виховуєш у собі. Свої захоплення діти часто стараються втілити у грі. Можна побачити, як вони граються у школу, лікарню, продавців, водіїв тощо. В народі кажуть: «У що ти граєш, тим і захоплюєшся». У грі, як і в дорозі, пізнають людей. Вибирати свої дороги треба свідомо. Людина на землі не може просто існувати, бути пустоцвітом. А навпаки – мріяти, старатися робити так, щоб мрії здійснювалася. Бо той, хто прагне до досягнення своєї мети, досягає її.

А чим захоплюєтеся ви, що вам подобається, чим цікавитесь?

Учень. Ніщо не звеличує людину так, як праця. І ніщо інше, крім праці, не здатне по-справжньому звеличити людину, незважаючи ні на її вік, ні на характер, ні на вдачу. Я дуже люблю працювати, допомагати батькам у веденні домашнього господарства. А найбільше я захоплююся художньою обробкою деревини. З великим задоволенням відвідую гурток. Сьогодні хочу запропонувати вам свої вироби: це шкатулка, підставка для вазонів, поличка. Ви навіть не можете уявити, з яким захопленням я виготовляв це. В майбутньому я хочу навчатися в училищі, ще більше вдосконалити свої вміння і думаю, що своєю працею зможу бути корисним людям.

Вчитель. Звичайно, ніщо не утверджує людину так, як праця. У ній розкриваються найкращі риси людини, яких доти можна було і не помітити. Як уже сьогодні було сказано, ніщо не звеличує людину так, як праця. Цим словам судилося стати крилатими. Важко встановити, хто сказав їх першим, можливо саме тому їх приписують різним авторам. Але суть не в тому – під ними підписався б кожен.

Учень. У мене також є захоплення. Я дуже люблю малювати. У тих, хто захоплюється малюванням, розширюється кругозір. Бо можна побачити світ сірим, буденним, а можна – у всіх кольорах веселки. Треба лише вчитися бачити і відчувати справжню красу, і тільки тоді можна збагнути, наскільки змістовнішим стане наше життя.

Як приємно дивитися виставки картин різних художників, а особливо дітей. Сьогодні я хочу познайомити вас з своїми малюнками. Звичайно, вони

потребують вдосконалення. Але, працюючи над ними, я старався віддати всю свою душу.

Учень. *(Звучить тиха музика)* Музика... З давніх-давен наші предки прагнули передати у звуках свій настрій, переживання, радість, смуток. Музика виникла ще в сиву давнину і вже тоді стала джерелом естетичної насолоди. Вона надихала людей на сміливі вчинки, наснажувала відчуттям краси і благородства. Не випадково ще в найдавніших грецьких міфах серед дев'яти муз, красномовних дочок Зевса, особливо обожнювали юну покровительку поезії та музики Евтерпу. Древні говорили: «Сміливіше прилучайтеся до чар мистецтва, і воно ще більше вабитиме вас». В давньоруській легенді про співця Садка розповідається, як під його гусла все підводне царство починало танцювати. Музика билинного героя перевиховала холодну царівну Волхову, і серце морської володарки почало відчувати страждання, радість, любов. Я дуже люблю музику, пісні. Сама також люблю співати. Можливо це я успадкувала від своєї мами, яка також дуже любить співати. В нашій сім'ї завжди звучить ніжна українська мелодія.

Учень. Спорт – одне з найцікавіших і найкорисніших захоплень, він є засобом вияву фізичної досконалості, мужності і краси. Ця магічна пристрасть полонить людей дедалі більше. У спорті ми пізнаємо радість фізичного самоутвердження, хвилювання боротьби за першість, щастя перемоги. Спорт не тільки фізично загартовує людей, він сприяє гармонійному розвитку, допомагає кожному виховувати в собі колективізм, почуття відповідальності, обов'язковість, рішучість та інші прекрасні риси характеру. Вольовими характеристиками спортсменів-чемпіонів світу, мабуть, захоплюються всі. Яку ж потрібно виробити в собі зібраність, яким треба бути натренованим, щоб вибороти першість серед найспритніших, найсильніших. Дуже люблю футбол, дуже багато знаю про відомих футболістів не тільки України, а й світу, відвідую футбольну секцію, завжди беру участь у спортивних змаганнях. Але чи зможу проявити себе, не знаю. Тому що для цього потрібно не тільки захоплення, а й велика праця над самим собою.

Вчитель. Саме захоплення спортом, щоденні тренування, сила волі, терпіння, а особливо, мрія допомогли стати відомою чемпіонкою світу з фігурного катання Оксані Баюл і цим самим здобути славу не тільки собі, а й принести славу своїй країні. Відрадно, що коли в одному з німецьких університетів студентів запитали, що вони знають про Україну, то вони назвали ім'я Оксани Баюл.

Вчитель. А краса природи? Хіба вона не вабить кожного з нас? Та сьогодні ми неодноразово чуємо: природу треба оберігати. А древні жителі нашої планети і не думали про це. Вони захоплювалися природою, ніхто тоді й не передбачав, що прийде час, коли доведеться боротися за збереження природних багатств. Грецька міфологія зберігає образ богині природи Венери Анадіомени – красуні з великими крильми, її зображували в польоті, вона височіла і над землею, і над людьми – могутня, велична і недосяжна.

Так, природа сильна, але дехто з людей старається стати сильнішим за неї, нищить її. Тому завдання кожного з нас не тільки захоплюватися красою природи, а й боротися з тими, хто нищить цю красу.

Якщо гортати сторінки наших газет і журналів, то ми дізнаємося про захоплення наших ровесників, учнів шкіл нашої області.

Ось перед вами фотографія Юлія Саннікова, який став переможцем Всеукраїнської математичної олімпіади. «Математика для мене все, – так висловився він. Найбільше задоволення – розв'язувати задачі». А на запитання журналіста, чим ще захоплюється, – відповів, що займається вивченням англійської мови, любить живопис і малювання.

Підсумок.

Звичайно, про захоплення ми можемо говорити ще і ще. Не знаю, чи є людина, яка б нічим не цікавилася. Та не всі, хто захоплюється моделюванням, створюватимуть машини; не всі, хто захоплюється спортом, стануть спортсменами; не всі, кому подобається музика, стануть музикантами...

Головне – мати якусь улюблене заняття, щось робити. Бо, як писав відомий педагог В. О. Сухомлинський, – «Ти не завжди будеш дитиною. Ми

з'являємося на світ і спочатку буваємо маленькими дітьми для того, щоб ставши дорослими, залишити свій слід на землі, прожити життя справжніми людьми. Прагни швидше стати духовно зрілим творцем, мислителем, трудівником. Людина смертна. Ми йдемо в небуття, але, разом з тим, людина й безсмертна. Твоє безсмертя в тому, що ти зумієш створити для людей, для своєї Батьківщини». То ж творіть, дерзайте, захоплюйтесь і дбайте про те, що ви залишите для нащадків.

Додаток 11

Перегляд документального фільму «Скафандр і метелик»

<https://eneyida.tv/4590-skafandr-i-metelyk.html>

Додаток 12

Відверта розмова «Бути лідером – це круто»

Учитель. Чи є серед ваших друзів лідери? Чи маєте ви якості лідера у своєму середовищі? І хто в вашому розумінні може бути лідером?

І чи правда, що лідером може бути тільки «керівник» будь-якого рівня? Адже є лідери громадської думки, лідери-вчені, лідери в спорті та в інших галузях і професіях. Буває, що люди втрачають лідерство. Одні вважають, що лідерство – це вроджена якість, інші – що надбана. І питання часто формулюється так: чи треба ставати лідером і чи варте воно того?

Упродовж всієї історії суспільства знаходилися люди, які творили історію. Такі відомі особистості, як Наполеон, Черчилль, Пеле, Дієго Марадона, Мерилін Монро, Джон Леннон і Стів Джобс, хоча і мали абсолютно різне поле діяльності, але об'єднує цих людей те, що вони були лідерами своєї епохи. Адже вони вміли привернути до себе увагу, повести за собою маси і зробити свою ідею ідеєю мільйонів людей.

Ось на основі таких видатних особистостей минулого і сьогодення наукові діячі в галузі психології, соціології, менеджменту, політології тощо донині намагаються осягнути феномен лідерських якостей і допомогти людям розкрити свій потенціал та реалізуватися в житті. Сьогодні і ми з вами спробуємо розібратися в цих непростих питаннях.

Існує близько 130 визначень поняття «лідер». У тлумачному словнику «лідер» – це людина, яка бере на себе функції управління, домінування, посідає провідне місце в ієрархії групи та здатна впливати на цю групу більше, ніж будь-хто інший. У словнику практичного психолога поняття «лідер» визначено як «член групи, за яким усі інші члени групи визнають право ухвалювати відповідальні рішення в значущих для неї ситуаціях – рішення, які стосуються їхніх інтересів та визначають напрям і характер діяльності всієї групи», тобто лідер – це авторитарна особистість, яка реально відіграє домінуючу роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємин у групі.

Мозковий штурм «Що таке лідерство?»

– Чи можна дати одне визначення поняття «лідерство»?

– Чи актуальна тема лідерства для вас: якщо так, то чому?

У процесі обговорення слід звернути увагу учнів на те, що поняття «лідерство» краще усвідомити, якщо розглядати його як набір функцій, а не характерних якостей особистості.

1. Притча про метелика

У давнину був собі один мудрець, до якого люди приходили за порадою. Усім він допомагав, люди йому довіряли і дуже поважали його вік, життєвий досвід і мудрість.

Якось одна заздрісна людина вирішила знеславити мудреця у присутності багатьох людей. Заздрісник і хитрун придумав цілий план, як саме це зробити: «Я упіймаю метелика й у жмені принесу мудрецю, потім запитаю його: живий у мене в руці метелик чи мертвий. Якщо мудрець скаже, що живий, я стисну щільно кулак, роздавлю метелика й, розкривши долоню, скажу, що наш великий мудрець помилився. Якщо мудрець скаже, що метелик мертвий, я розкрию кулак, метелик вилетить живий і неушкоджений, і я скажу, що наш великий мудрець помилився».

Так і зробив заздрісник, піймав метелика і пішов до мудреця. Коли він запитав мудреця, той відповів: (пауза, відповіді учасників: «Який ти сам», «Усе залежить від тебе») «Усе в твоїх руках».

Тест «Командувати чи підкорятися?»

Учасники здійснюють самоаналіз лідерських здібностей.

1. Дружба для вас:

- а) співпраця;
- б) підтримка;
- в) альтруїзм.

2. Справжній художник (артист) має насамперед володіти:

- а) талантом;
- б) рішучістю;
- в) підготовкою.

3. На вечірці ви найчастіше відчуваєтеся:

- а) «півником»;
- б) «куркою»;
- в) «курчам».

4. Якби ви були геометричною фігурою, то:

- а) циліндром;
- б) сферою;
- в) кубом.

5. Коли вам подобається дівчина (хлопець), ви:

- а) робите перший крок;
- б) чекаєте, поки він (вона) зробить перший крок;
- в) робите дрібні кроки.

6. Ви зіткнулися з несподіванкою і:

- а) гальмуєте;
- б) додаєте швидкості;
- в) нічого не змінюєте.

7. Якщо вам доводиться виступати перед аудиторією, ви відчуваєте, що:

- а) вас слухають;
- б) критикують;
- в) бентежитесь.

8. В експедицію краще брати товаришів:

- а) міцних;
- б) розумних;
- в) досвідчених.

9. Попелюшка була:

- а) нещасною дівчинкою;
- б) хитрункою – кар’єристкою
- в) буркотухою – скаржницею.

10. Як би ви визначили своє життя:

- а) партія в шахи;
- б) матч з боксу;
- в) гра в покер.

Оцінка результатів відповідей

- 1. а – 3,6 – 2, в – 1
- 2. а – 3,6 – 2, в – 1
- 3. а – 3, 6 – 2, в – 1
- 4. а – 1,6 – 3, в – 2
- 5. а – 3,6 – 2, в – 1
- 6. а – 3,6 – 2, в – 1
- 7. а – 3,6 – 2, в – 1
- 8. а – 3,6 – 2, в – 1
- 9. а – 1,6 – 3, в – 2
- 10. а – 2,6 – 1, в – 3

Інтерпретація

16 балів і менше. Ви – «рядовий». Ви занадто поважаєте інших і ототожнюєте свої слабкості зі слабостями ближніх, а тому не здатні командувати і конкурувати, адже для цього необхідно вміти «поглинати й перетравлювати» чужі труднощі. Якщо і без лідерства ви почуваетесь прекрасно, залишайтеся трохи осторонь подій. По суті, це не так вже й погано – так спокійніше.

17–20 балів. Ви – «молодший офіцер». Це досить неприємне становище – між молотом і кувалдою. Ви з труднощами приймаєте рішення, трошки керівник і трошки підлеглий. Вам важко домагатися великого визнання, ваші аргументи занадто раціональні й ґрунтуються тільки на власному досвіді.

21–23 бали, то ви «старший офіцер». В компанії ви чомусь були другим або третім, хоча завжди прагнули стати першим, але для цього вам не вистачало рішучості, впевненості, командного голосу чи надійного тилу. Не переживайте з цього приводу: завдяки наполегливій праці або підтримці згори ви зможете «дослужитися до генеральських лампасів»

24 бали і більше. Ви – «генерал». З дитячих років ви завжди в числі перших. З віком ваш вплив на людей міцнів і особливо виявлявся у тяжкі хвилини. Якщо ви честолюбні й не боїтеся роботи, це може вас підняти дуже високо...

Висновок. У лідера багато різних якостей, і кожен з учасників може мати ці характеристики. Лідер може мати позитивне та негативне значення для кола оточуючих. В цьому це проявляється? Отож, лідером може бути кожний.

Вправа «Так. Може бути. Ні»

Учитель. Я вам читаю твердження. Кожен обирає відповідь, пояснює свій вибір:

- Зовнішній вигляд лідера не має ніякого значення.
- Лідер діє і доводить справу до кінця.
- Лідер працює на благо інших.
- Лідер ніколи не відступає перед складними завданнями.
- Лідер управляє за допомогою сили.
- Лідер повинен вміти підкоряти інших.
- Лідер повинен вміти переконувати.
- Лідер постійно рекламує себе.
- Лідер не пропонує зміни, аргументуючи їх.

Аналіз чи вийшло виправдати очікування.

Перегляд фільму «Століття Якова» <https://1plus1.video/stoletie-yakova>

Обговорення фільму

ТРАВЕНЬ

Додаток 1

«Естафета з елементами волейболу»

Інвентар: навчальні стійки, булави, набивні м'ячі.

Підготовка до гри. Гравці діляться на 2 рівні команди і шикуються кожна в колону по два, одна команда паралельно іншій на відстані 3-4м один від одного. Перед колонами проводиться стартова межа. На відстані 10-15м від стартової межі напроти кожної команди ставляться стійки або інші предмети (булави, набивні м'ячі і т. п.). Парам, які стоять попереду колон, дається по волейбольному м'ячу.

Опис гри. За командою керівника «Увага, марш!» перші пари біжать вперед, передаючи м'яч один одному у повітрі (волейбольна передача), до своєї стійки, заходять за неї і повертаються назад, продовжуючи передавати м'яч один одному. Добігши до початкової стартової межі, вони відбивають м'яч наступній черговій парі в колоні, яка виконує те ж, що і перша. Пари, які повернулися, стають в кінець своїх колон. Гра продовжується до тих пір, поки всі пари не візьмуть участі у пробіжці з передачею м'яча.

Правила гри. 1. Під час перебігання м'яч можна тільки відбивати (як у волейболі), а не перекидати. Дозволяється ловити м'яч лише парі, яка починає біг. 2. Якщо м'яч під час передачі впав, гравець, м'яч, який упустив, повинен підняти його і продовжувати гру далі. 3. Передавати м'яч наступній парі можна тільки тоді, коли гравці добіжать до початкової межі або до встановленого місця. 4. За помилки зараховуються штрафні бали. 5. Виграє команда, всі пари якої виконають завдання раніше і отримають менше штрафних очок.

Перегляд фільму «Зима у вогні: Боротьба України за свободу», 2015

<https://eneyida.tv/2444-zyma-u-vogni.html>

Тематичний діалог «Життєві цінності»

Мета: Формувати психологічну компетентність щодо особливостей взаємин у сім'ї; виховувати сімейні цінності; розширити знання учнів про конфлікт та показати ефективні шляхи розв'язання конфліктних ситуацій.

Вихователь. Кожна молода людина, яка стоїть на порозі сімейного життя, мріє про те, щоб воно було щасливим. Запорукою особистого щастя багато хто вважає створення сім'ї. Хто і як може визначити готовність до сімейного життя? Готовність бути дружиною (чоловіком), матір'ю (батьком) перевіряється тільки життям, яке інколи надзвичайно суворо екзаменує.

Готовність до сімейного життя – внутрішнє відчуття дорослості, вміння відповідати за свої вчинки та брати відповідальність за інших. Цей стан не залежить від біологічного віку людини, а залежить від соціальної зрілості, здатності приймати життєво важливі рішення, матеріально утримувати сім'ю та виховувати дітей.

Побудова сім'ї – важлива і відповідальна справа. Вона передбачає сумісні зусилля двох індивідуальностей.

Вправа «Розстав пріоритети сімейних цінностей»

Кожній групі надано список сімейних цінностей, які вони повинні розмістити на свій розсуд у порядку спадання їх важливості.

Група презентує свій варіант відповідей, аргументує.

Я + Вона.

1. Це два достойних партнери, які усвідомлюють свою різність і визнають свою рівність.
2. Дім, будинок, оселя.
3. Простір любові, затишку і комфорту, створюваний подружжям.

4. Народження дитини.
5. Любов до батьків, до свого роду, до свого коріння.
6. Робота, творча реалізація в соціумі, діяльність, творчість,
7. Хобі, захоплення, громадські та інші інтереси, любов до тварин, до природи.

(Кожна група вивішує на дошку свій варіант складеного списку пріоритетів сімейних цінностей для порівняння зі списками інших груп)

Всі ці шаблі цінностей об'єднує що? (питання до учасників)

Кожен складений варіант пріоритетів сімейних цінностей буде правильним, оскільки подружня пара складає його для себе, для своєї сім'ї.

Але, коли на якомусь із етапів сімейного життя, цінності змінюють свій порядок під впливом різних факторів – одна з ланок розривається – виникає **КОНФЛІКТ!!!** як загроза існування щастя в сім'ї, сімейного благополуччя.

(На дошці розміщено малюнок чоловічка)

– Одним словом охарактеризуйте як виглядає людина під час конфлікту, запишіть на стікерах, озвучте та приклейте на фігурку чоловічка.

(Учні дають відповіді, наклеюють на малюнок чоловічка стікери (зла, негарна, криклива, роздратована...))

Вправа «Повітряна кулька»

(У кожної групи по дві кульки)

Пропоную вам провести дослід із повітряною кулькою. Уявіть собі, що кулька – це ваше тіло, а повітря всередині неї – це ваш гнів. Надуємо кульку й відпустимо її. Прослідкуйте, що з нею відбувається. Вона летить з одного боку в інший, вона абсолютно не керована. Так буває і з людиною, коли вона сердиться. Вона не контролює себе, а тому може образити кого-небудь або навіть ударити. А тепер надуймо кульку і спробуймо випустити з неї повітря маленькими порціями.

Обговорення

- Що відбувається з нею? *(Вона потихеньку здувається)*

- А що відбувається з повітрям усередині неї? (*Повітря поволі виходить*)

Кулькою можна керувати й поволі випускати з неї повітря.

Важливо навчитися потроху випускати свій гнів, свою злість назовні, не кривдячи тих, хто перебуває поряд.

- Як, на вашу думку, можна випустити свій гнів?

(*Учні відповідають – фізичні вправи, прослуховування музики, спів, малювання, прийняття душі, тощо*)

Але, коли уже все ж таки виникла конфліктна ситуація, то необхідно вміти правильно поводитися у ній. Отже, давайте всі разом сформуємо правила спілкування в конфліктній ситуації.

(Кожна група записує на аркуші свої пропозиції та озвучує їх, інші групи доповнюють, створюючи разом загальний список на аркуші, який розміщено на дошці)

Правила спілкування у конфліктній ситуації.

- Залишайся спокійним і врівноваженим.
- Будь терплячим.
- Не відповідай образою на образу
- Будь готовим визнати свою провину.
- Не треба мстити.
- Прагни розв'язати конфлікт
- Постався до проблеми з гумором
- Постав себе на місце свого співрозмовника
- Вмій правильно висловити свою думку
- Вмій почути свого співрозмовника

Спираючись на ці основні принципи, легко вибудовувати будь-які взаємини, навіть у найскладніших ситуаціях, оскільки відповідальність за події лягає на кожного члена сім'ї і немає крайніх, винуватих, скривджених.

Підсумок

Вправа «Пазл» (2хв)

Що ми сьогодні зробили на нашій виховній годині?

I пазл – Розставили пріоритети сімейних цінностей.

II пазл – З'ясували, які є способи вгамування гніву.

III пазл – Склали правила спілкування у конфліктній ситуації.

(Склалися пазли і утворилася фраза «Щаслива сім'я»)

Отже, працювали над тим, щоб кожен із вас у майбутньому створив щасливу сім'ю!

Додаток 4

«Третій зайвий на прогулянці»

Підготовка до гри. Всі гравці встають парами по колу, одна пара за іншою, за напрямом руху. Ті, що двоє водять знаходяться у середині в 3-5 кроках один від одного. Гравці тримаються під руку, а вільні руки ставлять собі на пояс.

Опис гри. Всі пари прогулюються під музику (або під спів всім знайомої і улюбленої пісні). Один із тих, який водить, тікає, інший – наздоганяє його. Той, хто тікає, рятуючись, стає поряд із якою-небудь парою, узявши під руку крайнього. Якщо йому це вдалося, його ловити не можна. Гравець, що знаходиться з іншого боку пари, повинен тікати від того, який водить і, теж рятуючись, приєднатися до будь-якої пари справа або зліва від неї, схопивши крайнього під руку. Так гра продовжується до тих пір, поки той, який водить не піймає кого-небудь з тих, хто тікає. Тоді спійманий міняється роллю із тим, який водить.

Правила гри. 1. Ловити можна тільки того, хто тікає або «третього зайвого» в парі. 2. Той, хто ловить і той, хто тікає може бігати по всій залі і між парами. 3. Ті, які стоять в парах повинні тримати вільні руки на поясі. 4. Той, хто тікає і той, хто ловить, не повинні заважати граючим парам.

Додаток 5

Дебати «Сучасний патріотизм: модна тенденція чи життєва необхідність?»

Мета: сприяти розвитку почуття любові до Батьківщини, причетності до її долі, становленню національної самосвідомості, української ідентичності, ціннісного ставлення до суспільства та держави, відповідальності за її стан і розвиток, приналежності до рідної землі, народу.

ВСТУП

Поговоримо про нашу Батьківщину – Україну. Українське – на піку популярності. Українські національні символи всюди: мова, музика, одяг, авто... До того ж не лише тут, в Україні, але й за кордоном. Національні візерунки та поєднання синього й жовтого кольорів використовують дизайнери зі світовими іменами. Що це: данина моді чи справжній вияв патріотизму?

Наша зустріч проходитиме у форматі дебатів, де кожен матиме можливість висловити свою точку зору, переконати інших силою власних аргументів, а, можливо, і змінити свою думку щодо питань, які ми сьогодні будемо обговорювати.

А тепер проведемо невеликий експеримент прямо в цій аудиторії. Прошу підняти руку тих, хто вважає сучасний патріотизм даниною моді. Тепер підніміть руку, хто є прихильником думки, що патріотизм сьогодні – це життєва необхідність. Можливо, у процесі дебатів ваша позиція зміниться.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ДЕБАТІВ

- Чи пишаєтеся ви своєю країною?
- Що таке патріотизм?
- Як виховати патріотизм?
- Хто є патріотом у сучасній Україні?
- Як насправді проявляється патріотизм?
- Чи є виховання патріотизму аспектом національної безпеки?
- Чому патріотизм зараз у моді?
- Чи можна вважати, що сьогодні більшість молодих українців є патріотами?
- Патріотизм сформований від народження чи це пов'язано з матеріальним станом країни, в якій людина перебуває?

- Яке значення в слово «патріотизм» вкладаєте ви? Чи є різниця між патріотизмом на Лівобережжі України і на Правобережжі?

- Патріотизм – це коли ти сказав, що ти патріот, чи коли ти щось для цього зробив?

- Як людина має самовдосконалюватись, щоб бути патріотом?

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ДЕБАТІВ

Ведучий повторює правила участі в дебатах.

Учасники обох сторін виголошують аргументи та докази щодо своїх позицій, підбивають підсумки роботи команди, вивішують фліп-чарти з тезами обох сторін.

Здійснюється обмін запитаннями та відповідями стосовно виголошених позицій. Учасники дебатів висловлюються, з якими твердженнями протилежної тези вони не погодилися і чому саме, а в чому їх змогли переконати.

Завершальний етап передбачає короткий аналіз дебатів, найхарактерніших позицій і рефлексію (відзначають помилкові погляди та судження учасників, найвлучніші аргументи, позиції, цікаві приклади та факти, щирість учасників). На цьому етапі передбачені виступи й обговорення охочих, експертів, спостерігачів.

Ведучий підбиває підсумки дебатів.

ПРИНЦИПИ ПРОВЕДЕННЯ ДЕБАТІВ

- Дебати – вільний обмін думками; на ньому всі активні, в суперечці всі рівні.

- Головне – факти, логіка, доказовість.

- Думки чи позиції аргументуються фактами, прикладами з життя, літератури, фільмів, ЗМІ тощо.

- Кожен має право на свою точку зору, висловлення власної думки.

- Обговорення точки зору і поглядів, а не людей і особистостей.

- Гостре, влучне слово схвалюється.

- Якщо людина під час наведення аргументів переходить на обговорення особистих вад опонента – це означає, що в неї немає доказових фактів.

- Якщо доведено помилковість твоєї позиції, май мужність визнати свою неправоту

- Головним підсумком дебатів має бути власне зростання та розуміння істини.

Теза «Сучасний патріотизм – данина моді».

Висновок. Треба не чекати, а потрібно брати на себе відповідальність і діяти. Бо, коли запитують, чи є ти патріотом, відповісти складно, тому що муσιш взяти на себе відповідальність і сказати: «Так, я дію. Так, я щось зробив». А побігати з вишиванкою, як це роблять у нас чимало громадських діячів і політиків, які потім усе, що бачать, «собі в кишеню», то тут до патріотизму дуже далеко. Так, бути патріотом – це модно! Проте необхідно бути дієвим патріотом, а це набагато складніше!

Теза «Патріотизм – життєва необхідність».

Висновок. Сьогодні, коли на сході країни ведуться військові дії і молоді хлопці протистоять зовнішній агресії, прапор України стає не просто державним символом, він набуває особливого значення. Солдати гинуть і отримують поранення, звільняють окуповані території, але вірять, що саме національні символи України принесуть їм успіх і допоможуть досягти довгоочікуваної перемоги, не дарма синій колір символізує мирне небо над головою. Україна – наша рідна Вітчизна, це місце визначних мрій і грандіозних справ! Ми як народ, здатні на надзвичайні зусилля та чималі перемоги. І кожен із нас – справжній патріот – може і зобов'язаний доєднатися до них. Слава Україні!

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЕДУЧОГО

Справжній патріотизм виявляється в любові до своєї країни, в шануванні рідної мови, культури, традицій, цілковитій готовності до захисту Вітчизни. Як справедливо зазначав відомий педагог Василь Сухомлинський, «не можна

забувати, що особливо сильно і яскраво патріотичні почуття й переконання виражаються в силі духу, у волі людській тоді, коли Батьківщина в небезпеці, в годину найтяжчих випробувань».

Тема патріотизму нині надзвичайно актуальна. Як пробудити в людині почуття любові до Батьківщини? Саме пробудити, тому що воно є в кожній душі, і треба його посилити точним, чистим тоном. У людині порядній патріотизм є нічим іншим, як бажанням діяти на користь своєї країни.

Останнім часом стало модним ляяти минуле нашої країни, кричати про покаяння. Але ми любимо свою країну такою, як вона є, з її досягненнями і поразками, ми хочемо, щоб вона стала кращою, щоб люди були щасливими, щоб не було зла і насильства. Ми пишаємося своєю славетною Батьківщиною, знаменитими письменниками, художниками, артистами.

Що таке Україна? Україна – це сила, це – єдність, це – одне серце на мільйони! Нас об'єднують важливі речі! Бо разом ми – сила! Тому що вогонь, який палає у серцях українців, – справжніх патріотів – може запалити весь світ!

Додаток 6

Відверта розмова

«Будь господарем свого життя – не будь байдужим до нього!»

Давайте проведемо Бліц опитування, я даю питання, а ви піднімаєте руки:

1. Хто робить ранкову гімнастику?
2. Хто з вас правильно харчується?
3. Хто входить у шкільний гурток «Волейбол» та «Сокіл»?
4. Хто самостійно йде у спортивний зал та займається активними видами спорту?
5. Хто може похвалитись, що не хворів на простудні захворювання?

Який спосіб життя вести – визначається індивідуально в кожній родині, проте зараз ми Вам допоможемо розібратись у розстановці пріоритетів, які мають вказувати Вам на правильний шлях.

Багато хто із учнів уже пробували палити, а є й такі, які палять та вважають, що вони модні та круті.

На жаль це не мода. Модно – бути здоровим. Усі ви чули вислів про те, що «Крапля нікотину коня вбиває». І це насправді так. Велика та гарна тварина падає від краплини страшної отрути.

Нікотин – це надзвичайно сильна отрута, що діє переважно на нервову систему, травлення, а також на дихальну і серцево-судинну системи. Навіть одна сигарета шкідлива для всього живого. Отже, смерть від нікотину може настати, якщо підліток одночасно викурить півпачки сигарет, а для дорослої людини смертельна доза – пачка сигарет. Проте відомі випадки смерті навіть від викурювання 2 – 3 сигарет.

Підліткам в силу своєї незрілості важко оцінити, чим небезпечне куріння. Живучи сьогоднішнім днем, молодь насилу уявляє собі, що в якості наслідків куріння через 10-15 років виникають хронічні захворювання і недуги:

1. Куріння провокує виникнення раку легенів та інших захворювання дихальної системи.

2. Куріння виснажує нервові клітини: підлітки стають неуважними, повільніше міркують і швидко стомлюються.

3. Куріння викликає патологію зорової кори, змінюючи відчуття кольору і зорове сприйняття в цілому, що може негативно вплинути на гостроту зору. Крім того, останнім часом окулісти ввели нове поняття – тютюнова амбліопія – яка виникає як наслідок інтоксикації при курінні.

4. Куріння серед підлітків часто несприятливо впливає на діяльність щитовидної залози, порушує загальний стан здоров'я.

5. Куріння передчасно зношує серцевий м'яз: за даними досліджень, ризик інсультів значно збільшується, якщо курити людина почала в підлітковому віці.

Ось такі невтішні факти, для тих, хто хоче палити. А для Вас ми маємо домашнє завдання: виготовіть рекламну листівку, яка викликала б відразу до

паління. І ми сподіваємось, що це буде великим внеском у цілу систему під назвою «Здоров'я»

Наркоманія – справжнє зло та страшна хвороба сучасного світу. Знайомство з наркотиками найчастіше починається із звичайного куріння тютюну. Наркоман не лише збільшує дозу наркотичної речовини, а й міняє її на іншу, сильнішої дії: тютюн – конопля – мак – ефедрин. Потяг до наркотику може сформуватися вже після разового прийому, що викликає природну реакцію організму – нудоту, блювання, свербіння, відчуття жару й запаморочення, болі в кістках і суглобах, відсутність сну. Іноді прийом наркотиків стає останнім – людина вмирає, бо неможливо точно розрахувати індивідуальну дозу.

Перед тим, як спробувати наркотик, варто задуматися: чи потрібний вам букет хвороб, що передається через голку? На що ви прирікаєте себе, свою сім'ю, своїх майбутніх дітей? Жах, що ти відчуєш, коли смерть буде стояти поруч, безпорадно спостерігаючи за тим, як поведе твої м'язи, як твій організм вмирає, а ти нічого не можеш зробити! Навіщо тобі сльози матері на твоїй могилі і скорбота батька? Навіщо себе прирікати? Навіщо...

За оцінками фахівців зараз у світі налічується приблизно 200 млн. наркоманів. Іноді називають цифру в декілька разів більшу. Сьогодні у наших містах 60% хлопчиків і 20% дівчат віком 15-17 років вже залучені до наркотиків. В цьому віці їм треба набиратись знань і життєвого досвіду, щоб завтра стати основою суспільства і взяти відповідальність за долю країни. Проте, їм однаково що буде з ними та майбутнім. Але кому, як не нам, потрібна наша країна. Хто, як не ми, має її розбудувати? Хто зупинить загрозу під назвою Наркоманія? МИ – всі разом!

Щоб зрозуміти небезпеку, що несе із собою прийом наркотиків, нагадаємо, що достатньо прийняти мільйонну частку грама ЛСД на кожний кілограм ваги, щоб він викликав галюциногенний ефект. Стан залежності від наркотиків характеризується трьома фактами:

- непереборним бажанням продовжувати прийом наркотиків;

- потребою поступово збільшувати дозу;
- залежністю психічного, а іноді і фізичного характеру від впливу наркотиків.

Наркомани – це люди без майбутнього.

Вони втратили своє здоров'я й загрожують здоров'ю власних дітей і суспільству. У наркоманів народжуються діти з важкими фізичними та психічними вадами. Зовнішній вигляд наркомана далекий від привабливого: сіре обличчя, суха шкіра, волосся та зуби поступово випадають. У них значно послаблена пам'ять, вони не в змозі запам'ятати прочитане.

Наркоманія – це не пустощі, не проведення вільного часу в товаристві друзів, а небезпечна хвороба. Не кожному вдається вирватись з полону цієї хвороби, яка може призвести до смерті в молодому віці.

Ролик. <https://www.youtube.com/watch?v=qhoLSTxaClk>

Отже, наше здоров'я залежить від наших звичок. Зараз ми проведемо тест, який допоможе вам дізнатися, що чекає на вас у майбутньому: здорове довготривале життя чи хвороба і немічна старість.

Вам треба на кожне запитання надати відповідь: «так», якщо твердження правильне, або «ні», якщо твердження хибне.

1. Тільки чоловіки можуть заразитися ВІЛ-інфекцією.
2. Запобігти СНІДу можна, утримуючись від випадкових статевих зносин.
3. Якщо ви сильні та здорові, ви не можете заразитися на ВІЛ-інфекцію
4. Куріння сигарет зумовлює швидке старіння.
5. Тисячі людей щороку помирають від хвороб, пов'язаних із курінням.
6. Курець може кинути курити будь-коли. Все, що для цього потрібно, – це сила волі.
7. При пасивному курінні людина одержує втричі більше, одноокису вуглецю ніж сам курець.

8. Людина може набути згубної звички до вживання наркотиків, тютюну, алкоголю.
9. Поцілувавши хворого на СНІД, ви заразитесь цією хворобою.
10. Немає ліків проти ВІЛ, коли вірус потрапляє у кровообіг.
11. Особа може заразитися ВІЛ, здаючи кров.
12. Є ліки від СНІДу.
13. Куріння викликає рак легенів.
14. Вагітні матері, які інфіковані ВІЛ, можуть передати його плоду.
15. Є окремі люди, котрі мають імунітет до СНІДУ.
16. Аналіз крові може показати, що людина інфікована ВІЛ.
17. Мити руки перед їжею не потрібно.
18. Куріння «травки» не вважається вживанням наркотику.
19. Спиртні напої шкодять здоров'ю.
20. Займатися спортом необхідно для здоров'я.

Підбивають підсумки

Ведуча2. Кожна людина має свободу вибору. Кожен сам вирішує, курити чи не курити, зміцнювати своє здоров'я фізичними вправами чи рости хирлявим слабаком. Проте правильний вибір може зробити тільки той, хто вже здатний відповідати за свою поведінку, за своє здоров'я та за своє майбутнє взагалі. А що таке здоров'я? Здоров'я – найбільше багатство. Згадаймо деякі прислів'я:

1. Бережи одяг, доки новий, а здоров'я – доки молодий.
2. Не лікуй хвороби, лікуй своє життя.
3. Із здоров'ям не жартують – у нього немає почуття гумору.
4. Головне для нашого здоров'я: щоб серед його ворогів не опинились ми самі.
5. Існують тисячі хвороб, але здоров'я тільки одне.
6. Здоров'я – це скарб, який можна відібрати, та не можна привласнити.
7. Заздрість здоров'я їсть.

8. Весела думка – половина здоров'я.

9. Немає щастя без здоров'я.

Ведуча 1. Правильно робить той, хто розумно виконує правила поведінки, за якими слід жити в суспільстві. Бо, поки ти молодий і в тебе здорове тіло, цей дар природи треба берегти. Втратити ж все легко, тільки повернути іноді важко, а то й неможливо. Люди кажуть: «Є каяття, та нема вороття».

Пам'ятайте, учні, що рости здоровими і сильними вам допоможуть уроки фізкультури, заняття у спортивних секціях, правильний та відповідальний вибір, а найбільше – здоровий спосіб життя.

Ведуча2. Давайте разом, власними силами створювати веселку над нашими головами. Усі ми підсвідомо віримо, що цей світ і наше життя зміниться на краще. Причиною цих змін можемо стати ми. Це реальність. Тож поки ти вагаєшся, набираєшся можливості і не можеш перебороти ліню, хтось інший вже почав повноцінне життя. Не зволікаймо! Починаймо вже сьогодні!

Додаток 7

Перегляд фільму Мати Тереза/Mother Teresa

<https://kyrios.org.ua/movies/religious-movies/620-film-mati-terezamother-teresa.html>

Питання для обговорення:

- Про що цей фільм?

- Чи згодні ви, що усім своїм життям Мати Тереза проявляла приклад безкорисливої любові і милосердя, працьовитості і самозречення?

- Для чого служити іншим?

**КОЗИВСЬКИЙ ВІДДІЛ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
КОЗИВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
КОЗИВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ ІМ. В. ГЕРЕТИ КОЗИВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ**

**ПРОГРАМА
ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 9-11 КЛАСІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
УКРАЇНИ**

***«ГРОМАДЯНСТВО ВІЛЬНОЇ
ЛЮДИНИ»***

**Автор програми:
Антоляк Галина Миколаївна,
заступник директор з виховної роботи**

Пояснювальна записка

Актуальність програми

У сучасних суспільно-політичних умовах, в жорстоких реаліях воєнного стану в державі, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, Героїв Збройних Сил України, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність пріоритетним залишається патріотичне виховання дітей та учнівської молоді. Перед освітянами стоїть важливе завдання – виховання свідомих громадян держави, адже суспільство потребує громадянина освіченого, активного, який уміє жити й працювати в умовах демократизації, відповідального за своє життя та Україну з високими моральними та духовними цінностями, досконалою уявою, який вибудовує себе та оточуючий світ з необхідною масштабністю і творчим хистом. Серед основних складових національно-патріотичного виховання є громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності. На досягнення зазначених цілей спрямована програма курсу школи вихідного дня «Громадянство вільної людини» для учнів 9-11 класів.

Навчальну програму розроблено з урахуванням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. №1392) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016 р.), з урахуванням методичних рекомендацій листа МОН України від 10.08.2022 року №1/9105-22 «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р.»; наказу МОН України від 06.06.2022 №527 «Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного

виховання в системі освіти України до 2025 року»; «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України» від 10.06.2022р. №1/6267-22; програми «Нова українська школа» у поступі до цінностей»; «Обласної програми впровадження Української Хартії вільної людини в освітніх закладах Тернопільської області на 2021–2024 роки», затвердженої рішенням сесії Тернопільської обласної ради від 23.12.2020 р. №34, «Української Хартії вільної людини». Програма ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. Компетентнісний потенціал програми полягає у формуванні загальнокультурної, здоров'язбережувальної, підприємницької соціальної та громадянської компетентності.

Мета і завдання курсу

Метою курсу є впровадження у життя положень «Української Хартії вільної людини» та підготовка української учнівської молоді до ефективного функціонування в системі демократичних суспільних відносин в нашій державі на основі соціальної взаємодії, громадянської участі та відповідальності.

Мета реалізується через виконання таких завдань:

1) всебічне вивчення та усвідомлення змісту «Української Хартії вільної людини»;

2) розвиток вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності, приналежність до української політичної нації, керується у власній поведінці морально етичними критеріями та почуттям відповідальності;

3) розвиток громадянської свідомості особистості, яка цінує злагоду в суспільстві, має почуття патріотизму та приналежності до свого народу, поділяє історичні, політичні та культурні цінності своєї держави;

4) виховання поваги до людської гідності й дотримання прав людини, демократичних цінностей, верховенства права, справедливості, неупередженості, рівності;

5) формування громадянської компетентності здобувачів освіти, виявами якої є активна громадянська позиція, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство та конструктивну взаємодію;

6) виховання толерантності, інклюзії та поваги до культурного різноманіття, різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, уміння знаходити порозуміння з іншими людьми для досягнення суспільно значущих цілей;

7) розвиток політичної, правової, економічної, соціальної, культурної, медійної грамотності здобувачів освіти, гнучкості й адаптивності, комунікабельності, готовності до співпраці, здатності розв'язувати конфлікти й запобігати дискримінації.

Курс спрямований на розвиток громадянської компетентності здобувачів освіти як результату навчання у складі таких компетенцій:

- соціально-комунікативна: вміння й навички спілкування та встановлення конструктивних відносин між людьми, діалогу і громадського обговорення суспільно значущих проблем;

- інформаційно-медійна: вміння критично мислити; вміння шукати, аналізувати, оцінювати інформацію, критично оцінювати медіаповідомлення на основі аналізу джерел, соціальної ситуації;

- розв'язання соціальних конфліктів, проблем: уміння розв'язувати соціальні суперечності; формування установки на толерантне розв'язання конфліктів;

- відповідальний соціальний вибір й ухвалення рішень: готовність до ухвалення обґрунтованих рішень на основі усвідомленого й виваженого вибору;

- громадянська участь: установка на відповідальну суспільну діяльність; навички участі в соціальних та політичних процесах.

Навчальні ресурси: «Українська Хартія вільної людини», українські та зарубіжні підручники і посібники з громадянської освіти, основ демократії, освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ), національні та міжнародні правові акти, розвивальні ігри, в тому числі розроблені за сприяння Ради Європи та ЄС («Країна гідності», «Europe Matters – a Question of Values»).

Зв'язок змісту курсу з навчальними предметами і курсами

Курс «Громадянство вільної людини» для школи вихідного дня тісно пов'язаний з предметами та курсами «Правознавство (практичний курс)» (9 кл.), «Правознавство» (10 кл.), «Людина і світ» (11 кл.), «Економіка» (11 кл.), «Громадянська освіта» (10 кл.), «Ми – громадяни України» (9 (10) кл.), «Права людини» (10-11 кл.), «Права людини в Україні» (10 (11) кл.), «Основи демократії» (11 кл.).

Характеристика структури навчальної програми

Курс «Громадянство вільної людини» розрахований на 35 (1 год на тиждень) навчальних годин та опановується учасниками упродовж одного навчального року. За даною програмою можуть навчатись учні 9-11 класів закладів загальної середньої освіти, в тому числі у сформованих міжвікових групах у школі вихідного дня. Дана програма поєднує у собі концепції національно-патріотичного та духовного виховання, а також надає практичні інструменти осмислення цінностей вільної людини, їх перенесення у діяльнісний компонент громадянської та соціальної компетентності. Зміст навчальної програми укладений таким чином, що учні опрацьовують усі важливі питання у реаліях сьогодення та її соціальної складової.

Навчальний матеріал програми викладений у відповідній таблиці, яка складається з таких частин: - очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів, - основні опорні поняття. «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів» – це основне ядро знань програми, де

відображено кінцевий результат навчання, який можна досягти лише за умови організації практичної діяльності учнів. «Орієнтовний тематичний зміст програми» – це додаткова, допоміжна частина змісту програми, яка має на меті систематизувати та поглибити знання, набуті у процесі практичного навчання, спрямувати й підтримати практичну роботу учнів. Розділи програми супроводжуються практичними завданнями для розвитку громадянства, після виконання яких учні зможуть наблизитися до розуміння та усвідомлення громадянства вільної людини.

Особливості організації викладання курсу

Курс може запроваджуватися як у закладах загальної середньої освіти у межах освітніх програм, так і як додатковий курс з організації позакласної та позаурочної освітньої діяльності молоді. Рекомендується для ефективної роботи над досягненням очікуваних результатів навчання йти шляхом реалізації діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів в організації пізнавальної діяльності учнів. Застосовувати дослідницькі, проєктні, інтерактивні, дискусійні методи організації освітнього процесу. У навчанні курсу «Громадянство вільної людини» ефективними є різноманітні активні та інтерактивні методи навчання: рольові та ділові ігри (моделювання ситуацій і процесів, обговорення соціальних проблем і спільне їх розв'язання); робота із джерелами громадянознавчого змісту; аналіз кейсів; проєктування (розробка проєктів (індивідуально та/або групою) та їх реалізація у шкільній/місцевій громаді); дискусії з актуальних суспільно значимих проблем, обговорення контраверсійних питань, дебати; учнівські конференції, збори, круглі столи (обговорення та прийняття рішень, що визначають основні напрямки діяльності); проведення зустрічей із лідерами громад, депутатами, суддями, журналістами, волонтерами; залучення до процесу батьків та членів родин здобувачів освіти, перегляд та обговорення фільмів, виставок; дослідження та презентації; онлайн спілкування (форуми, блоги, розміщення інформаційних ресурсів на сайтах, обмін досвідом проєктної діяльності тощо); організація рефлексії учнів (обговорення, твори-роздуми, бесіди тощо). У таблиці

викладення програми запропоновані види навчальної діяльності для досягнення очікуваних результатів навчання учнів. Перелік видів навчальної діяльності є рекомендованим і жодним чином не обмежує вибір учителя/вчительки в організації освітнього процесу для здобувачів освіти. Керуючись принципами академічної свободи, учитель/вчителька може визначати конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань та необхідний час для досягнення очікуваних результатів навчання, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Практичні заняття є обов'язковим складником навчання курсу. На цих заняттях здобувачі освіти розширюють знання, вдосконалюють уміння й навички, формують ставлення, утверджують цінності через активну залученість й особистий практичний досвід. Такі заняття спрямовані на розвиток у них комунікативних навичок, навичок співпраці, вміння самостійно аналізувати різноманітні ситуації (передусім у своєму оточенні), виважено приймати відповідальні рішення і діяти у врегульованому правилами полі, конструктивно взаємодіяти з іншими людьми, спільнотами тощо.

Практичні заняття мають бути актуальними для тих, хто навчається, не зачіпати вразливих питань, відповідати віковим і психологічним особливостям, бути різноманітними за темами й формами проведення, передбачати індивідуальну/парну/групову роботу, застосування технологій розвитку критичного мислення, активного навчання, дослідницьких технологій тощо.

Опис наявного і необхідного забезпечення для реалізації програми

Для реалізації програми з метою ефективного засвоєння знань, формування умінь та навичок використовуються: мультимедійні засоби: мультимедійні дошки, телевізори, комп'ютери, проєктори, принтери, колонки, мікрофон; навчально-методичне забезпечення: посібники, розробки конспектів, сценаріїв, посилання на онлайн-ресурси, матеріали проєктів, роздаткові матеріали; канцелярські приладдя.

Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види навчальної діяльності
<p>Зміст, мета та завдання курсу. Особливості курсу. Допоміжна література, електронні та інтернет-ресурси.</p>	<p>Знання: зміст, мета, завдання й особливості курсу; історію створення, зміст та цілі «Української Хартії вільної людини».</p> <p>Уміння: називати та знаходити джерела навчальної інформації; висловлювати власні очікування щодо вивчення курсу.</p> <p>Ставлення: розуміє значення громадянства для розвитку особистості як активного члена суспільства.</p>	<p>- фронтальна бесіда; - перегляд мультимедійних презентацій; - інтерактивна вправа «Мої очікування»;</p>

<p>Свобода як соціальна характеристика та внутрішній стан людини.</p> <p>Свобода як юридичне, психологічне, соціальне та філософське поняття. Політична цінність свободи.</p> <p>Свобода як цінність українського народу</p> <p>Свобода як складова українського менталітету (на основі аналізу фольклору та усної народної творчості). Ідеали свободи в традиціях українського державотворення.</p> <p>Свобода як цивілізаційна цінність українців.</p>	<p>Знання: значення поняття свобода у контексті різних наук; прояви різних форм несвободи особи та суспільства</p> <p>Уміння: критично оцінювати інформацію з різних джерел; конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах із дотриманням принципів свободи особистості;</p> <p>Ставлення: розуміє свободу як найвищу духовну, психологічну, соціальну та політичну цінність; усвідомлює важливість захисту свободи особи, суспільства, нації та держави.</p>	<p>- панельні дискусії за участі представників духовенства, місцевих митців, психологів, учасників АТО/ООС, військовослужбовців та учасників бойових дій;</p> <p>- інтерактивні вправи: «Бажано. Обов’язково. Не треба», «Мікрофон», «Одним словом»;</p> <p>- аналіз українських та зарубіжних творів мистецтва, присвячених темі свободи.</p>
<p>Сучасна Російсько-українська війна як війна за свободу</p>		

<p>Ідеологічні основи війни росії проти України, концепція «Руського миру» та її втілення на початку XXI століття. Україна та Світ у протидії агресору.</p>		
<p>Національна самоідентифікація як складова національної свідомості Поняття та сутність нації. Історичні умови формування української нації. Історичні міфи та маніпуляції з національною свідомістю українців.</p>	<p>Знання: поняття «нація», «національна ідентичність», «історична пам'ять».</p> <p>Уміння: формувати та обстоювати особистісні ціннісні орієнтири, спираючись на цінності українського народу, його історико-культурні надбання і традиції в європейському ціннісному контексті; сприймати та осмислювати цінності, актуалізовані в текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) українських і зарубіжних авторів; використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях для формування власного світогляду</p>	<p>Виховні заходи згідно національного календаря (співпраця з працівниками музею, відділу бібліотечної справи, відділу культури, школи мистецтв, будинку творчості школяра); Свято колядок із залученням духовенства, батьків, вчителів та громадськості; Квести; Складання віршів на патріотичну тематику; Інтерактивні заняття з елементами тренінгу (з участю психологів,</p>
<p>Національна гідність та історична пам'ять українського народу Роль українського народу в європейській історії та його внесок у розвиток європейської</p>		

<p>цивілізації. Трагічні сторінки історії нашого народу, їх прийняття та осмислення. Складові історичної пам'яті. Герої та героїні нашого народу.</p>	<p>та збагачення досвіду; створювати тексти з вираженням власних ідей, досвіду і почуттів та використанням відповідних художніх засобів</p> <p>Ставлення: шанування української культури, толерантне ставлення до інших культур;</p>	<p>соціальних педагогів)</p> <p>Вправа «Портрет людини - українця»,</p> <p>Вправа «Незакінчені речення»,</p> <p>Вправа «Займи позицію»,</p> <p>Вправа «Керована дискусія»</p>
<p>Сучасна російсько-українська війна як війна за національну ідентичність.</p> <p>Антиукраїнська сутність ідеології рашизму. Війна як каталізатор консолідації української нації. Трансформація національної свідомості українців.</p>	<p>плекання українських національних цінностей, повага до цінностей інших народів і культур;</p> <p>відкритість до культурного різноманіття за допомогою вивчення мови (мов) та здійснення міжкультурної комунікації;</p> <p>повага до права та законодавства щодо забезпечення функціонування української мови як державної.</p>	<p>Онлайн квест – https://learningapps.org/watch?v=pjha5zgk522</p>

<p>Практичне заняття: <i>Очищена вогнем: нове обличчя української нації</i></p>		
<p>Україна – демократична правова держава Цінності, принципи та форми демократії. Демократичні традиції українського народу. Феномен «майданів» початку ХХІ століття. Проблеми формування демократичного режиму в незалежній Україні.</p>	<p>Знання: ознаки правової держави, громадянського суспільства. Уміння: аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію; використовувати комунікативні навички та багатомовність для ведення міжкультурного діалогу; уникати дискримінування інших осіб у своїх висловлюваннях та діях. Розповідати про роль громадських об'єднань і молоді в житті громади, суспільства та держави;</p>	<p>Панельна дискусія за участі представників органів місцевого самоврядування, громадських та волонтерських організацій; Розробка та реалізація соціального проекту (допомога ЗСУ, ВПО тощо) з подальшим аналізом та рефлексією; Методи «Вільний мікрофон», «Мозковий штурм»</p>
<p>Громадянське суспільство і шляхи його побудови в Україні Принципи громадянського суспільства. Умови</p>	<p>висловлювати власну думку щодо значення громадської активності молоді; власної причетності до розвитку громадянського суспільства в</p>	<p>«Аукціон ідей»</p>

<p>формування та розвитку громадянського суспільства в Україні. Роль окремих громадян та об'єднань громадян в громадянському суспільстві. <i>Сучасна російсько-українська війна як каталізатор становлення громадянського суспільства в Україні.</i></p>	<p>Україні; моделювати ситуації громадянської участі.</p> <p>Ставлення: прагнення до пізнання суспільного досвіду України та інших держав через мову та культуру, зокрема літературні твори українських і зарубіжних авторів</p>	
<p>Практичне заняття: «Рівні залучення та участі громадян у демократичних процедурах»</p>		
<p>Любов як філософська та моральна категорія</p> <p>Любов як вища цінність людського буття. Поняття любові у релігії, психології, філософії.</p>	<p>Знання: поняття «толерантність», «нетерпимість», «ксенофобія», «дискримінація»</p> <p>Уміння: використовувати мову ненасильницького спілкування; враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби;</p>	<p>Міні-лекція; Евристична бесіда; Гра «Ерудит»; Гра «Рецепти любові» (робота в парах) Вправа «Квітка любові»; Метод «Синквейн»</p>
<p>Толерантність, прийняття та</p>		<p>Флеш моб (Читання</p>

<p>справедливість як соціальні прояви любові</p> <p>Різноманітність як соціальне явище.</p> <p>Толерантність як основа співіснування у різноманітності.</p> <p>Принципи толерантності в сучасному суспільстві.</p>	<p>враховувати особистісні та культурні відмінності співрозмовників, переваги та/або обмеження окремих груп чи осіб;</p> <p>застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою для здоров'я;</p> <p>конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах із дотриманням принципів свободи особистості;</p>	<p>віршів про любов; висловів про любов)</p> <p>Круглий стіл;</p> <p>Заняття з елементами тренінгу (за участю психолога, соціального педагога)</p> <p>Панельна дискусія;</p> <p>Вправи «Продовж речення», «Віночок побажань»</p>
<p>Сучасна російсько-українська війна як прояв ксенофобії та нетерпимості</p> <p>Антилюдська природа російської агресії.</p> <p>Діяльність російської пропаганди з розпалювання ненависті серед власного населення.</p> <p>Любов як основа самозбереження української нації.</p>	<p>виявляти в текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) українських і зарубіжних авторів соціально важливий зміст.</p> <p>Ставлення: готовність до налагодження контактів з іншими особами з використанням різноманітних мовних засобів; усвідомлення взаємозалежностей.</p>	
<p>Практичне заняття: «Відповідь рашизму»</p>		

<p>Мислення як спосіб пізнання та самореалізації</p> <p>Мислення як унікальна властивість людства. Типи та способи мислення.</p> <p>Мислення як основа активного громадянства.</p>	<p>Знання: понять «стереотип», «упередження», «критичне мислення», «ідентичність»</p> <p>Уміння: застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам;</p> <p>- розпізнавати стереотипи та упередження та протидіяти їм;</p> <p>- критично оцінювати інформацію з різних джерел, формувати та обстоювати особистісні ціннісні орієнтири, спираючись на цінності українського народу, його історико-культурні надбання і традиції в європейському ціннісному контексті</p>	<p>Вправи «Моє бачення, моє мислення», «Проаналізуй і прочитай», «Оптиміст/песиміст»</p> <p>Метод «Діалог Сократа»;</p> <p>Дискусія</p>
<p>Мислення як шлях подолання стереотипів та упереджень</p> <p>Стереотипи та упередження.</p> <p>Стереотипне мислення як перепона зростанню та розвитку суспільства.</p> <p>Критичне мислення як основа поступу та прогресу.</p>	<p>Ставлення: відкритість до культурного різноманіття за допомогою здійснення міжкультурної комунікації;</p>	
<p>Практичне заняття:</p> <p><i>«Політичні стереотипи та упередження та</i></p>		

<i>шляхи їх подолання»</i>		
<p>Громадянство та відповідальність як суспільно-політична місія</p> <p>Радянсько-російська та демократична моделі громадянства. Шляхи подолання впливу радянського минулого у сфері громадянства. Поняття та зміст активної громадянської позиції.</p>	<p>Знання: понять «громадянська відповідальність», «громадянська позиція»</p> <p>Уміння: визначати межі власної відповідальності у особистому та громадському житті; організувати індивідуальну та колективну діяльність з реалізації суспільно корисних проєктів;</p> <p>Ставлення: усвідомлення своєї відповідальності за власне життя, розвиток громади та держави;</p>	<p>Зустріч з приватними підприємцями, фермерами;</p> <p>Екскурсії на успішні фермерські господарства;</p> <p>Створення відеороликів;</p> <p>Розробка та реалізація соціального проєкту з благоустрою громади з подальшим аналізом та рефлексією;</p>
<p>Практичне заняття: «Як навчитися брати на себе відповідальність»</p>	<p>усвідомлення негативних наслідків колективної та індивідуальної безвідповідальності.</p>	
<p>Сутність та функції лідерства</p> <p>Поняття та функції лідерства. Лідерство як запорука гармонійного розвитку. Рівні лідерства.</p>	<p>Знання: поняття, функції та типи лідерства;</p> <p>Уміння: здійснювати самоаналіз та саморефлексію; окреслювати роль лідерства у розвитку суспільства, держави та світу;</p> <p>Ставлення: усвідомлення необхідності розвитку</p>	<p>Інтерактивні вправи: «Чарівна рука», «Чарівна скарбниця»,</p> <p>Прес-конференція з селищним головою;</p> <p>Заняття з елементами тренінгу</p>
<p>Сучасний лідер: хто</p>		

<p>він?</p> <p>Суспільна потреба у лідерстві. Моделі громадянського лідерства.</p> <p>Психологічний портрет сучасного лідера.</p>	<p>лідерських якостей; позитивне сприйняття лідерства;</p>	
<p>Практичне заняття: «Який я лідер»</p>		
<p>Сучасна російсько-українська війна у вимірі світового та регіонального лідерства. Роль світових лідерів у російсько-українській війні. Україна як регіональний лідер Східної Європи.</p>		
<p>Людське життя як найвища суспільна цінність</p> <p>Людське життя в системі цінностей демократичного суспільства. Шляхи реалізації</p>	<p>Знання: поняття «гуманізм», «рівність»,</p> <p>Уміння: використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі; використовувати мову ненасильницького спілкування; враховувати вплив слова на</p>	<p>Вправи «Почуйте нас», «Валіза досвіду»</p> <p>Міні-есе</p>

<p>гуманістичних принципів в сучасному українському суспільстві.</p>	<p>психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби; враховувати особистісні та культурні відмінності</p>	
<p>Рівність та прийняття як запорука сили та єдності</p> <p>Рівність як правовий принцип демократичної держави. Прояви нерівності та дискримінації в сучасному світі та шляхи їх подолання.</p>	<p>співрозмовників, переваги та/або обмеження окремих груп чи осіб; застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою для здоров'я; конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах із дотриманням принципів свободи особистості; виявляти в текстах (зокрема художніх текстах, медіатекстах)</p>	
<p>Практичне заняття: «Всі різні – всі рівні»</p>	<p>українських і зарубіжних авторів соціально важливий зміст.</p> <p>Ставлення: усвідомлення цінності людського життя; нетерпимість до будь-яких проявів нерівності та дискримінації.</p>	
<p>Світове співтовариство та міжнародне співробітництво</p>	<p>Знання: поняття інтеграція, глобалізація, міграція; агресія, Європейський Союз, Європейська політика сусідства,</p>	<p>Інтерактивні вправи: «Займи позицію», «Я через 5 років». Гра «Країна гідності»;</p>

<p>Принципи сучасної геополітики та світової економіки. Провідні міжнародні організації та їх діяльність.</p>	<p>Східне партнерство, міжнародне право, європейське та світове співтовариство, система безпеки і співробітництва в Європі, НАТО;</p>	<p>Асоціативний куш «Успішна держава»</p>
<p>Україна в системі міжнародного співробітництва: потенціал та перспективи</p> <p>Геополітичні реалії та цілі України. Економічний потенціал. Людський потенціал. Моделі майбутньої ролі у світовому співтоваристві</p>	<p>загрози сучасному світу;</p> <p>причини і наслідки міграційних процесів в Україні та світі.</p> <p>Уміння: Аналізує основні принципи міжнародних відносин. Аналізує виклики світовому порядку та демократичним цінностям, спричинені збройною агресією РФ проти України;</p> <p>Ставлення: Визнання важливості європейського вектору розвитку України; Усвідомлення взаємозалежності життя місцевої громади, України, Європи та світу;</p>	<p>Окреслення проблеми</p>
<p>Сучасна російсько-українська війна як загроза світовому порядку</p> <p>Війна як порушення міжнародного права росією, економічний та політичний шантаж з боку росії.</p>	<p>Усвідомлення роль і значення міжнародних організацій для регіону, України, світу;</p> <p>Усвідомлення ідеї європейської ідентичності Українського народу і європейського та євроатлантичного курсу України</p>	

Об'єднання цивілізованих країн навколо демократичних цінностей.		
Практичне заняття: <i>«Повоєнна Україна: виклики та можливості»</i>		
Підсумкове узагальнення		

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова КМУ № 1392 від 23.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
2. Концепція Нової Української Школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Українська хартія вільної людини. URL: <http://1-12.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnojii-ljudynu>
4. Рольф Голлоб, Вільтруд Вайдінгер Зростаємо у демократії (укр.). Основа, 2011.
5. Рольф Голлоб, професор, Тед Хаддлестон, Петер Крапф, Дон Роу, Вім Таелман Живемо у демократії (укр.). Основа, 2011.
6. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання: метод. посібник. К., 2007.
7. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід: метод, посібник. К., 2002.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. К., 2003.

ДОДАТКИ

Практичне заняття: «Рівні залучення та участі молоді у демократичних процедурах»

Цілі заняття

- Подумати над шляхами молоді, в яких вони можуть брати участь, і про фактори, які перешкоджають або полегшують їх участь в них.
- Розвивати навички співпраці, організовувати та діяти разом з іншими.
- Розвивати почуття відповідальності за свої власні дії.

Матеріали

- Матеріал для розповсюдження: «Драбина участі» (додаток 1).
- Великий аркуш паперу, фломастер і ножиці.
- «Листочки» або невеликі папірці, щоб закріплювати на дошці.

Підготовка

- Зробіть копії матеріалу для розповсюдження, по одному на кожну невелику групу.
- Зробіть 6 знаків: перешкоди, контроль, без контролю, стимулюючі фактори, контроль, без контролю.

Інструкції

Частина 1. Що таке сходинки участі? (15 хвилин)

1. Запитайте учасників, що вони розуміють під терміном «участь молоді».
2. Роздайте схему сходів участі й поясніть, що це одна модель для роздумів про різні способи участі в ній. Коротко обговоріть різні рівні.
3. Розділіть групу на 8 малих груп. Виділіть одну ступінь участі кожній групі й попросіть їх підготувати коротку 2-3 хвилинну рольову гру для ілюстрації рівня, який вони отримали.
4. Коли групи будуть готові, запропонуйте їм представити свої рольові ігри по черзі. Дозвольте поставити запитання або дайте час для коментарів між різними рольовими іграми, якщо учасники хочуть.

Частина 2. Як ми беремо участь?

5. Попросіть учасників попрацювати індивідуально протягом 5 хвилин, намагаючись знайти приклади зі свого власного життя для якнайбільшої кількості з 8 рівнів. Попросіть їх подумати про те, що вони роблять у всіх аспектах свого життя: вдома, у школі, клубі, на роботі, в сім'ї й з друзями.
6. Потім попросіть учасників поділитися їхніми прикладами в невеликих групах по 4-5 осіб. При обговоренні прикладів попросіть учасників визначити перешкоди (те, що заважає їм рухатися вгору по сходах) та ідеї для створення сприятливих факторів (речі, які допомагають їм рухатися вгору по сходах). Вони повинні написати кожну ідею на окремому листочку.

7. У той час, як групи обговорюватимуть, прикріпіть підготовлені надписи «перешкоди» і «сприятливі чинники» на протилежних краях дошки. Потім запросіть групи на фронтальну бесіду і попросіть прикріпити їхні листочки на стіні під надписами.

8. Перегляньте обидва списки разом з учасниками. Попросіть роз'яснити будь-які неоднозначні заяви та спробуйте дозволити будь-які розбіжності між учасниками про позиціонування твердження.

9. Тепер повісьте надписи «підвладне нам» і «непідвладне нам» на стіні під першими заголовками й попросіть учасників розсортувати кожен список на дві підгрупи списків залежно від тих тверджень про те, над чим вони мають (або можуть мати) контроль, або твердження, які залежать від зовнішніх чинників і які знаходяться поза їх контролем.

10. Нарешті перегляньте положення папірців в чотири списки. Потім переходьте до оцінювання та дебрифінгу.

Обговорення та оцінка

- Чи допомогла вам вправа мислити більш чітко про те, яку участь ви берете в різних областях вашого життя? Що здивувало вас найбільше?

- Як ви думаєте, участь молоді в цілому є високою чи низькою – у вашій школі, громаді? Які причини?

- Чи має значення, що молоді люди активно беруть участь чи не беруть? Чому?

- Чи вважають вони, що низький рівень участі – це результат в основному внутрішніх (психологічних) чинників, чи головним чином – це результат зовнішніх чинників?

- Як люди почуваються, коли вони мають можливість брати участь у справжньому сенсі – іншими словами, коли їх участь є не тільки символічною?

- Чи сподобалося б учасникам групи мати можливість взяти участь у вищому «щаблі», ніж в якому вони беруть участь в даний момент? Якщо так, то в яких областях? Які чинники мають посприяти цьому, а які можуть завадити?

- Чи сподобалося б учасникам групи мати можливість взяти участь у нижчому «шаблі», ніж, в якому вони беруть участь в даний момент? Якщо так, то в яких областях? Які чинники мають посприяти цьому, а які можуть завадити?

- Як багато людей вважають, що вони могли б брати участь в більшій мірі, ніж вони роблять це в даний час, і як багато людей відчувають, що вони будуть це робити? Якщо так, то як і коли?

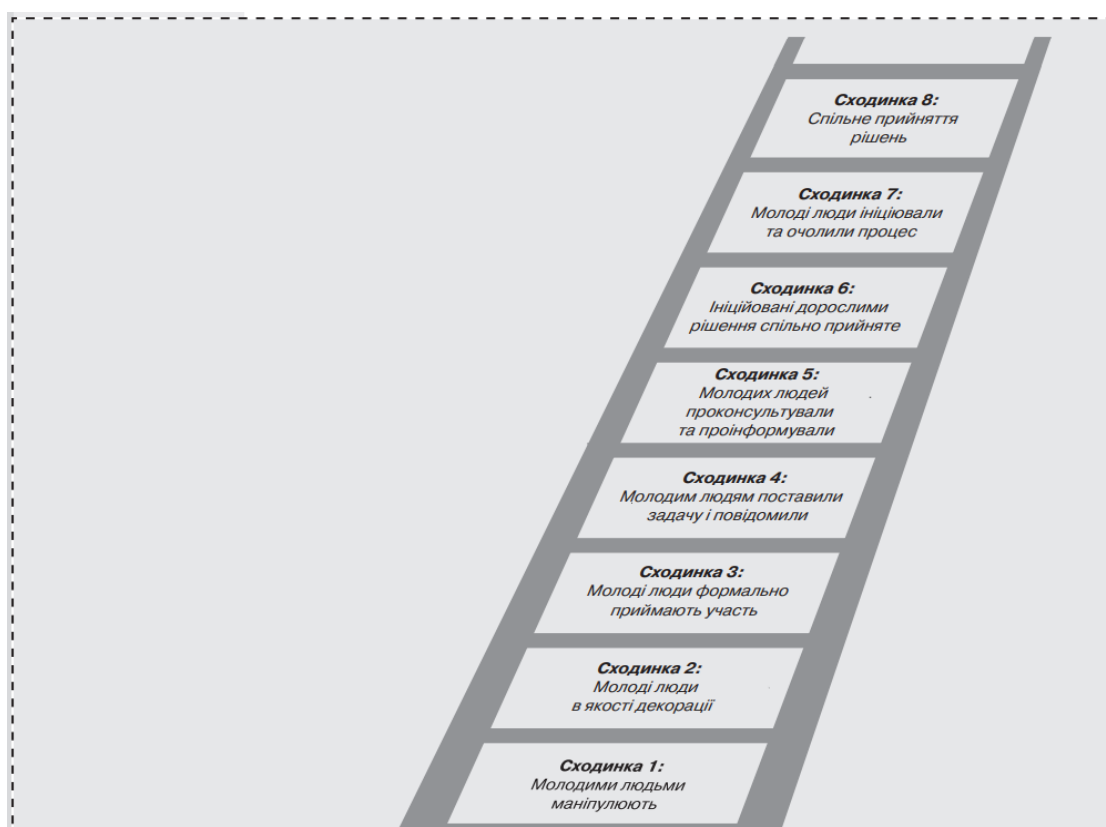
- Як право на участь у прийнятті рішень гарантується в документах з прав людини?

Поради вчителю:

- У частині 2 заохочуйте учасників придумати настільки багато різних способів участі, скільки можливо. Для ідей, зверніться до довідкової інформації про громадянський обов'язок.

- Коли група намагається подумати про включення факторів та перешкод, допоможіть їм поставити якомога більше тверджень, нижче під категорією «контроль». Ви можете навести кілька прикладів або нагадати їм, що «перешкоди» можуть бути як психологічними, так і фізичними або структурними.

Додаток 1

Практичне заняття: «Відповідь рашизму»

Цілі

- Усвідомити природу та значення неологізму «рашизм».
- Розвинути навички участі в демократичних процесах, комунікації та співпраці.
 - Сприяти укріпленню почуття відповідальності, справедливості та солідарності

Матеріали

- Великі аркуші паперу або папір для фліпчарту та маркери.
- Копії матеріалу для розповсюдження «Деякі практичні тези для розгляду», або можна записати тези на великому аркуші паперу.
- Папір та ручки.

Підготовка

Ця вправа складається з двох частин: у першій частині проводиться аналіз нашого розуміння поняття «рашизм»; у другій частині спільними зусиллями розробляється політика протидії проявам расизму.

Частина 1. Аналіз: Що ми розуміємо під терміном «рашизм»?

1. Перегляньте три короткі відео, які містять висловлювання російської влади, російських ЗМІ та простих росіян.
2. Про випадки прояву рашизму та ми чуємо кожного дня. Перейдіть до мозкового штурму на тему його природи, проявів та цілей.

Частина 2. Розробка політики протидії проявам рашизму

1. Поясніть, що метою цієї частини вправи є вироблення вказівок щодо того, як можна протидіяти різноманітним проявам рашизму.
2. Проведіть короткий мозковий штурм щодо різних груп людей у суспільстві та світі, які можуть потрапити під вплив цієї ідеології
3. Далі попросіть учасників розділитись на малі групи по чотири або п'ять осіб для створення алгоритму доступних для молоді дій з протидії поширенню рашизму. Дайте групам 30 хвилин для обговорення та підготовки звіту за ключовими запитаннями, записаними на великому аркуші паперу.

4. Запросіть учасників знову зібратися разом та відзвітувати про свою роботу. Вчителю слід робити короткі записи кожного виступу на фліпчарті або на дошці.

5. Всією групою обговоріть результати роботи та шляхи реалізації ідей учасників.

Обговорення та оцінка

- Почніть з аналізу самої вправи та того, чого учасники навчилися і якими повинні бути їхні наступні дії у зв'язку з цим.

Практичне заняття: «Всі різні – всі рівні»

Навчальні цілі

Учні навчаються приймати один одного в групі.

Вони визначають, що мають спільного, про що раніше не знали.

Вони дізнаються про ставлення щодо розбіжностей.

Завдання учнів

Учні представляють серію різних характеристик один за одним. Вони повинні вирішити, які з представлених характеристик належать їм. Після представлення самих себе та своїх однокласників вони дискутують про рівноправність.

Ресурси

Крейда або смужка паперу для зображення лінії на землі.

Методи Групова робота, пленарна дискусія.

Хід уроку

1. Вчитель зображує посередині класу на підлозі лінію. Необхідно, щоб було достатньо простору з обох сторін лінії для учнів.

2. Вчитель просить всіх учнів стати по один бік від лінії.

3. Вчитель називає по черзі серію характеристик. Як тільки він називає одну з характеристик, учні повинні подумати, чи вони відповідають їй. Ті з учнів, хто вважає, що мають дану характеристику, повинні перестрибнути через

лінію на іншу сторону класу. Після того, як вони перестрибнули через лінію, учні повинні також подивитись, хто з їх однокласників зробив те ж саме.

Приклад переліку характеристик:

- одягнений у джинси;
- має блакитні очі;
- старший за всіх;
- відвідав інші країни Європи;
- регулярно читає газети;
- сьогодні з'їв сніданок;
- має сестру або брата;
- любить дивитись телевізор;
- любить грати у футбол;
- тощо.

4. Далі вчитель просить учнів також запропонувати характеристику, однак йому потрібно бути уважним щодо емоційно чутливих пропозицій.

5. Після того, як гра закінчиться, учні формують коло для дискусії. Вони обговорюють такі питання:

- Чи вважає хтось із групи, що не має нічого спільного з іншими?
- Яким є відчуття бути частиною великої групи?
- Як почувашся, якщо ти самотній?

Варіанти:

Коли названо всі характеристики, учні формують групи, що складаються з людей з однаковими характеристиками. Вони залишаються для обговорення того, що в них є спільного. Як вони розуміють привілеї та поведінку.

Квест «Україна – найкраща країна»

Мета: розповісти учням інформацію про Україну, її талановитих людей, видатних постатей, природні багатства, її звичаї та традиції; розвивати

дружелюбність, згуртованість, вміння діяти командою, спостережливо, кмітливо; виховувати любов до рідної країни.

Обладнання: картки, карта України, картинки, вишиванка, олівці, фарби, клей, маршрутний лист.

Перебіг квесту

Ведучий.

Красивий, щедрий, рідний край

І мова наша солов'їна

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься Україна

Ведуча.

Буває, часом спігну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,—

оці степи, це небо, ці ліси,

усе так гарно, чисто, незрадливо,

усе як є – дорога, явори,

усе моє, все зветься – Україна.

Така краса, висока і нетлінна,

що хоч спинись і з Богом говори.

Ведучий. Вітаємо всіх на патріотичному квесті «Україна – найкраща країна !» Україна – це працьовиті, розумні, талановиті люди, родючі землі, прекрасна природа, гарні звичаї та традиції. На нашому квесті ми спробуємо доторкнутися нашими душами до найкращого, що стосується нашої держави та всього, що оточує нас.

Панове, об'єднаймося у дві команди за кольорами нашого прапора.

Отже, команда синіх і жовтих починаємо подорож. Ви отримуєте маршрутні листи, в яких прописані назви станцій, які ви проходите. За кожне виконане завдання ви отримуватимете бали. Яка команда отримає найбільшу кількість зірочок, та і переможе.

(Підказки для станцій робляться згідно з розташуванням школи. Одна команда починає рух з першої станції, а інша з останньої).

1. Станція «Важливі дати»

Завдання : *установити дати й назви державних і пам'ятних свят.*

22 січня	День соборності України
24 серпня	День Незалежності України
14 жовтня	День захисника та захисниць України День українського козацтва День УПА
28 червня	День Конституції України
9 листопада	День української писемності та мови
21 лютого	День рідної мови
6 грудня	День Збройних Сил України

2. Станція «Зображення на грошах»

Завдання: *пригадати, хто зображений на купюрах різних номіналів та назвати по факту з їх біографії чи творчості.*

- 1 гривня - князь Володимир Великий
- 2 гривні – князь Ярослав Мудрий
- 5 гривень – гетьман Богдан Хмельницький
- 10 гривень – гетьман Іван Мазепа
- 20 гривень – письменник Іван Франко
- 50 гривень – Михайло Грушевський
- 100 гривень – письменник Тарас Шевченко
- 200 гривень – письменниця Леся Українка
- 500 гривень – мандрівний філософ Григорій Сковорода
- 1000 – Володимир Вернадський

3. Станція «Рослини України»

Завдання: пригадати назви творів української літератури, пісень, в яких використовуються назви квітів, дерев.

«Тополя», «Тече вода з-під явора», «Лілея», «А льон цвіте...», «Чорнобривці» і т.д.

4. Станція «Сім чудес України»

Завдання: Україна має сім чудес України, вони розташовані у різних куточках держави. Ви повинні на карті України розташувати їх у тих областях, де вони знаходяться (картинки чудес України розрізати).

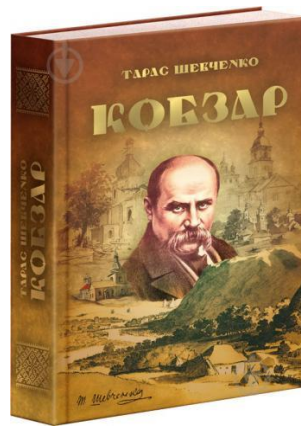

5. Станція «Чий це предмет»

Завдання: перед вами предмети, які належать відомим людям сучасності, і які прославляють чи прославили Україну.

Брати Клички

Т. Г. Шевченко

А. Шевченко

Є. Клопотенко

О. Сумська зіграла роль Роксолани

Джамала

6. Станція «Душа народу»

Завдання: *«Пісня – це душа народу», – говорять люди. Українська пісня зачаровує кожного. Вам потрібно відгадати назву пісні за підказками і заспівати її.*

**У пісні співається про обман.*

**Пісня має перелік днів тижня.*

**У пісні згадується барвінок.*

Пісня «Ти ж мене підманула»

Ти сказала: в понеділок
Підем разом по барвінок.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у вівторок
Поцілуєш разів сорок,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела!

Ти сказала: у середу
Підем разом по череду.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у четвер
Підем разом по щавель.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у п'ятницю
Підем разом по суниці.

Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у суботу
Підем разом на роботу.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у неділю
Підем разом на весілля.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

7. Станція «Модна Україна»

Завдання :Україна багата на символи, одним із них є вишиванка. Вам потрібно створити власну вишиванку (дається велика картинка вишиванки, видрукована на чотирьох аркушах, діти її розмальовують).

8. Станція «Видатні діячі»

Завдання: під кожною світлиною написати прізвище та ім'я видатного діяча України.

1. _____

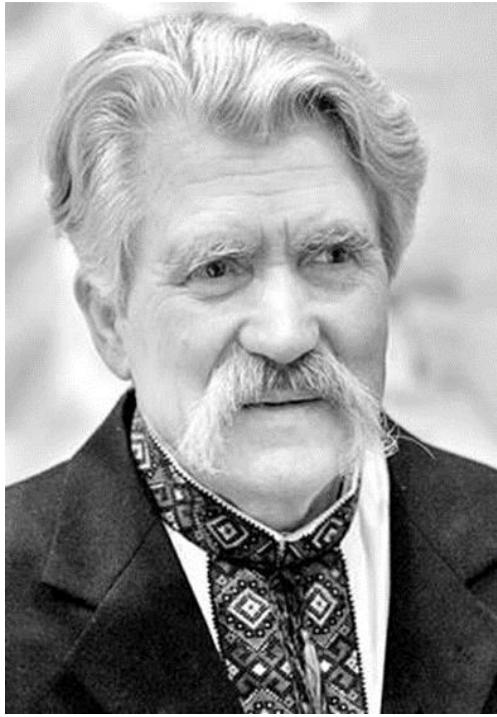
2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. Станція «Культура та традиції»

Завдання: наша країна має багато цікавих звичаїв та традицій, зараз я перевірю чи добре знаєте ви їх. Вам потрібно дати відповідь на запитання вікторини.

1. У цей день люди печуть паски (Чистий четвер).
2. На це свято дівчата плетуть вінки(Івана Купала).
3. Коли готують 12 страв?(на Святвечір).
4. Як називається яйце, яке розмальовують?(писанка).
5. З чим зустрічають дорогих гостей?(хліб-сіль на рушнику).
6. Що роблять господині на Трійцю? (уквітчують будинки зеленню).
7. Гілочку якого дерева ламають дівчата на свято Катерини ?(вишня).
8. Які фрукти зазвичай освячують на Спаса ?(яблука, груші).
9. Коли формують дідуха?(влітку, на початку жнив).
10. Які обереги повинні бути в кожному домі?(ікони, освячене зілля, свічки).

10. Станція «Історія моєї країни» («Далі, далі, далі»)

Ведучий. Командам необхідно дати якомога більше відповідей на поставлені запитання за 4 хвилини.

Запитання для команд:

1. Яку назву мала козацька держава, створена за дніпровськими порогами? (Запорізька Січ).
2. Державна мова України ? (українська).
3. Символ сонця, достатку і добробуту (соняшник).
4. Яка назва гімну України. (Ще не вмерла України).
5. Яка область України вважається її географічним центром? (Черкаська).
6. Юний зброєносець у козацької старшини? (Джура).
7. Найвища вершина України? (Говерла).
8. Два брати, які прославили Україну на весь світ? (Клички).
9. Острів, на якому було розташовано Запорізьку Січ? (Хортиця).

10. З чого плели весільний вінок? (З хрещатого барвінку).
11. Український народний танець. (Гопак).
12. Яка річка тече в роті? (Десна).
13. Назвіть велике зібрання творів Т. Шевченка. (Кобзар).
14. Хто стояв на чолі козацького війська ? (Гетьман).
15. Як називалась перша слов'янська держава? (Київська Русь).
16. Як називається основний закон України? (Конституція).
17. Як називаються літери, що записані у певному порядку? (алфавіт).
18. 24 серпня 1991 року (День Незалежності).
19. Головна річка України? (Дніпро).
20. Скільки революцій було в сучасній Україні і як вони називаються?
(дві: Помаранчева 2004-2005 років і Гідності 2013-14 років).
21. Як називали хати, в яких жили козаки? (Курінь).
22. Найбільша за площею область України? (Одеська область - 33,3 тис. км квадратних).
23. Назвіть рослину, яка в українському фольклорі є символом сліз (горох: «Сльози котяться як горох»).
24. Як звали сестру Кия, Щека, Хорива? (Либідь).
25. Які кольори державного прапора України? (Синій, жовтий).
26. Назвіть головні члени речення ? (підмет та присудок).
27. Столиця України. (Київ).
28. Вигадане ім'я, під яким автор друкує свій твір. (Псевдонім).
29. Що означає слово «козак»? (Вільна, незалежна людина).
30. Назвіть найбільшу святиню українського народу в музичній символіці. (Гімн).
31. 28 червня 1996 року – це (День Конституції).
32. Назвіть композитора, який поклав вірші Чубинського, що стали гімном, на музику? (Вербицький).
33. Перший президент Незалежної України? (Леонід Кравчук).
34. Який із найдревніших знаків є малим гербом України? (Тризуб).

35. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Б).
36. Як співають і слухають гімн? (Стоячи).
37. Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? (Малиновий).
38. Українці здавна мали свій одяг. Як він називається? (Національна вишиванка)
39. Головний майдан країни (Незалежності).
40. Козацький бойовий танець. (Гопак).
41. Хто першим загинув під час Революції Гідності? (вірменин Сергій Нігоян).
42. Назвіть рослину, яка символізує життя, міцне здоров'я й довголіття. (Дуб).
43. Автор слів гімну України. (П. Чубинський).
44. Який український музичний інструмент є найдовшим у світі? (трембіта).
45. Яку назву мала зачіска козаків? (оселедець).
46. На яких суднах плавали запорізькі козаки? (чайки).
47. Що горить на злодієві? (шапка).
48. Чим отруїла мачуха Білосніжку? (яблуком).
49. Якому українському письменнику встановили близько 1200 пам'ятників в різних країнах? (Т. Шевченкові).
50. Про яку деталь козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море»? (шаровари).
51. В якому районі країни знаходиться географічний центр Європи? (Рахівський с. Ділове).
52. Яке озеро є найбільш глибоководним в Україні. (Світязь).
53. Яке озеро знаходиться в Карпатах? (Синевир).
54. Український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог, автор відомих обробок українських народних пісень для хору «Щедрик», «Дударик». (Микола Леонтович).
55. Останній кошовий отаман Запорізької Січі? (Петро Калнишевський).

56. На території якої з областей народився Степан Бандера? (Львівської).
(Прийшовши до фінішу, учасники підраховують кількість зароблених балів. Нагороджуються переможці).

**ЗБАРАЗЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЗБАРАЗЬКИЙ ЛІЦЕЙ №1**

ВІЙНА ЗА ЦІННОСТІ

**ВИХОВНА ПРОГРАМА ДЛЯ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ З
ФОРМУВАННЯ
ЦІННОСТЕЙ В ЧАСИ ВІЙНИ З РОСІЙСЬКИМИ ЗАГАРБНИКАМИ,
ПРИУРОЧЕНА 10-Й РІЧНИЦІ УКЛАДАННЯ УХВЛ**

Підготувала:
Канафар Оксана Василівна,
вчитель початкових класів,

ВСТУП

*Наша Хартія – це вибір «бути».
Особистий і колективний.
Бути вільними людьми.
Бути успішним народом і державою.
Бути вільними серед вільних.
Українська Хартія вільної людини*

В умовах інтенсивних змін у соціальному, економічному і політичному житті України актуалізувалася проблема реформування сфери виховання, мета якого – формування всебічно й гармонійно розвиненої, творчої й активної особистості. Завдання Нової української школи – забезпечити всебічний розвиток кожного здобувача освіти, створивши необхідні для цього умови. Реалізація цієї мети покладена на вчителя та педагогічний колектив, який володіє необхідними вміннями і навичками організації виховної роботи, методами, прийомами, технологіями організації виховного процесу.

Слід констатувати, що школа XXI століття потребує створення виховного простору, спрямованого на виховання конкурентоспроможної особистості. Школа має формувати ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством. Виховна діяльність школи має бути зорієнтована на забезпечення здобувача освіти усіма необхідними знаннями, вміннями, навичками суспільного досвіду й поведінки, притаманним молодій людині української держави. Набуття соціального досвіду, яке відбувається під час спеціально організованої діяльності, яка має відповідати потребам, інтересам і можливостям учнів, бути для них значущим й цікавим, спонукати їх до розвитку й удосконалення задатків і здібностей.

Виховання на основі цінностей стає дедалі актуальнішим в Новій українській школі, оскільки особистість формується завдяки їм. НУШ формує в здобувачів початкової освіти ціннісні ставлення і судження, які слугують основою для подальшого щасливого життя та успішної взаємодії з суспільством. При цьому важливо, що загальнолюдські цінності не є вродженими, вони набуваються в процесі виховання. Відповідно до положень Програми «Нова

українська школа» у поступі до цінностей, розробленої під керівництвом відомого українського вченого І. Беха, виховання учнів на основі цінностей актуалізується існуючими викликами щодо збереження цілісності й державності України, військовою загрозою, завданнями консолідації суспільства. У зв'язку з цим, в Новій українській школі особливого значення набуває проблема забезпечення виховання учнів на основі формування цінностей.

Проблему виховання особистості на цінностях широко досліджують науковці та практики. Так, О. Вишневський виділяє актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання на цінностях, О. Савченко окреслює виховний потенціал початкової освіти, О. Сухомлинська розкриває загальні тенденції, індивідуальний пошук духовно-морального виховання на основі християнських і моральних цінностей, А. Гжегорчик робить спробу змістового опису світу цінностей та його етичних наслідків.

Проблему виховання особистості на цінностях широко досліджують науковці та практики. Так, О. Вишневський виділяє актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання на цінностях, О. Савченко окреслює виховний потенціал початкової освіти, О. Сухомлинська розкриває загальні тенденції, індивідуальний пошук духовно-морального виховання на основі християнських і моральних цінностей, А. Гжегорчик робить спробу змістового опису світу цінностей та його етичних наслідків. Цілісну концепцію ціннісно-сміслового змісту виховання здобувачів освіти в Україні розвинули І. Бех, К. Журба, С. Кириленко, Л. Корецька, І. Шкільна.

Зауважимо, що повномасштабний напад російської федерації на Україну у лютому 2022 року актуалізував основні положення Української Хартії вільної людини, розробленої учасниками Ініціативної групи «Першого грудня». У ній автори висловили своє бачення життєвих орієнтирів українського суспільства, і водночас дали поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні і навколо неї. Використання положень Української Хартії вільної людини покладене нами в основу виховної програми для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими

загарбниками.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Процес становлення незалежної демократичної України, з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти, передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей, духовних, моральних і культурних засад життя українського народу. Тому в умовах війни з російською федерацією, повномасштабний етап якої почався у лютому 2022 року, необхідною в Новій українській школі є організація виховного процесу на основі цінностей. Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни приурочена 10-й річниці укладення Української хартії вільної людини.

Як свідчить теорія і практика сучасної української педагогіки, основою виховання є цінності, і саме за цінностями визначається його зміст та виховні норми, еталони, досвід, практика. Загалом цінність – будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе. Це властивість предмета, явища задовольняти потреби, бажання, інтереси соціального суб'єкта (індивіда, групи людей, суспільства). Українська педагогіка опирається на системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання, що ґрунтується на ієрархії цінностей національного, громадянського, сімейного, особистісного, духовного виховання. Під впливом соціальних цінностей формується світ цінностей (аксіосфера, ціннісна сфера) особистості.

В умовах війни з російськими загарбниками, на вчителя покладається відповідальне завдання – виховувати і формувати цінності особистості дитини. Особливо це важливо у початковій школі, коли в учня ще тільки формується вміння аналізувати, систематизувати і робити висновки про навколишню дійсність. Педагог має допомогти дитині зорієнтуватися у просторі цінностей, розкрити свій потенціал і спрямувати її думки та вчинки у позитивному

напрямку. Тому мета сучасного освітнього процесу – не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову творити себе і оточуючий світ.

Навіть в умовах війни, сучасний зміст виховання дітей в Новій українській школі охоплює обґрунтовану систему гуманістичних, загальнокультурних і громадянських цінностей, результатом формування яких є відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, праці, природи, мистецтва, самої себе. Виховання у початковій школі здійснюють для ідентифікації вихованця із загально визнаними цінностями і якостями та самореалізації його сутнісних сил. Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється насамперед через її власне ставлення і вибір певних вартісних пріоритетів.

Слід враховувати, що одним із восьми компонентів формули Нової української школи є наскрізний процес виховання, що формує цінності. Як зазначається в Концепції НУШ, виховний процес має бути невід’ємною складовою освітнього процесу та орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні і соціально-політичні. Нова українська школа формує ціннісні ставлення і судження, що слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством. Згідно Концепції НУШ, здобувачів освіти мають привчати до відповідальності, поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини, екологічної культури, доброти, толерантності, милосердя, терпимості, шанобливого ставлення до сім’ї. НУШ рекомендує виховну програму ухвалювати спільно з батьками, прищеплювати цінності гуманізму через дії, а різні тематичні акції базувати на дитячій ініціативі.

В умовах повномасштабної війни, важливо побудувати у Новій українській школі наскрізний виховний процес, що формує і розвиває цінності, закладені у нормативних документах про освіту та у постулатах українського суспільства і держави, європейського освітнього простору. У цілому перед освітою в умовах війни вимальовується новий зміст виховання, який у освітньому процесі

конкретного закладу освіти оформляється у послідовну педагогічну систему, яка вимагає спеціально створених умов для досягнення виховної мети і завдань та наповнення цілеспрямованою діяльністю. Цей зміст виховання необхідно не тільки окреслити, а й укласти у програму для досягнення мети Нової української школи – виховання на цінностях свідомого патріота, активного громадянина, творчу особистість, а також створити відповідне методичне забезпечення.

Відповідно до положень Програми «Нова українська школа» у поступі до цінностей, розробленої під керівництвом І. Беха, базовими духовно-моральними цінностями визначені – любов, повага до інших, гідність, відповідальність, совість, свобода, толерантність, справедливість, рівноправ'я, ініціативність.

Вказані цінності перегукуються із вартостями, закладеними в Українській хартії вільної людини. Вони виходять із таких ключових положень Хартії:

1. Відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе.

2. Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

3. Ми будемо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє.

В Українській хартії вільної людини закладено такі ціннісні орієнтири, важливі для нашої виховної програми школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками:

1. Бути вільною людиною.
2. Бути українцем.
3. Бути активним громадянином.
4. Любити.
5. Мислити.
6. Бути господарем.
7. Бути лідером.

8. Бути відкритим суспільством.
9. Бути успішною державою.
10. Бути учасником демократичної спільноти народів.

Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками, приуроченої 10-й річниці укладення УХВЛ, ґрунтується на закономірностях організації виховного процесу в НУШ: педагогіці, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; орієнтації на потреби учня в освітньому процесі – дитиноцентризм; новій структурі школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст виховання і набути компетентності для життя. Виховний процес Нової української школи базується на особистісно-орієнтованих засадах, коли школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси.

У процесі реалізації виховної програми для школи вихідного дня з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками, приуроченої 10-й річниці укладення УХВЛ, слід враховувати вікові особливості учнів початкової школи. Віковими особливостями дітей 1–4-х класів можна вважати: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини молодшого шкільного віку. Подальшого розвитку при цьому набувають такі моральні почуття: провини, сорому, обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління.

Важливо, що на цьому віковому етапі у дитини формується ядро особистості (моральні почуття, цінності, переконання), відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Вона вчиться не лише виконувати вимоги колективу, а й бере активну участь у постановці вимог, виборі доручень, справи,

яка їй до душі. В учнів виникає ще одне новоутворення – відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому становитимуть основу формування її характеру. Основними потребами дитини в початковій школі є необхідність: у спілкуванні з людьми, в емоційному контакті, визнанні, оцінці своїх дій та вчинків, виявленні власних позицій у ставленні до інших, світу, у дружбі, товариській, повазі до особистості, самоповазі, набутті нових знань та вмінь для пізнання довкілля. Беручи участь у спільних видах діяльності, учні вчаться будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив ровесників. У них виникає потреба у взаємовимогливості та взаємодопомозі. Молодший шкільний вік є сприятливим для виховання у дитини фундаментальних цінностей.

Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, приурочена 10-й річниці укладення УХВЛ, має назву «Війна за цінності». Змістом програми передбачено активне залучення дитини до виховного процесу на засадах співпраці, діалогу, партнерства.

Назва програми: «Війна за цінності».

Мета програми: сформувати ціннісну сферу особистості молодшого школяра на засадах цінностей Української хартії вільної людини (свобода, гідність, ініціативність, любов, толерантність, істина, самостійність, досягнення, універсалізм, державність, безпека, демократія).

Завдання програми:

- створити ефективну виховну систему для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками;
- формувати орієнтацію дитини на важливі гуманістичні, соціально і морально значущі цінності, викладені в УХВЛ;
- забезпечити належні психолого-педагогічні умови для ціннісного зростання особистості кожного вихованця;
- навчити дітей критично мислити, розвивати прагнення до одержання об'єктивної інформації;
- розвивати соціальну активність учнів, інтерес до культури та історії свого народу;

- виховувати моральні й духовні якості учнів, почуття патріотизму і громадянськості.

Цінності. Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, реалізує низку ціннісних орієнтирів, закладених в Українській Хартії вільної людини:

1. Бути вільною людиною (цінність «свобода»).
2. Бути українцем (цінність «гідність»).
3. Бути активним громадянином (цінність «ініціативність»).
4. Любити (цінності «любов» і «толерантність»).
5. Мислити (цінність «істина»).
6. Бути господарем (цінність «самостійність»).
7. Бути лідером (цінність «досягнення»).
8. Бути відкритим суспільством (цінність «універсалізм»).
9. Бути успішною державою (цінність «державність»).
10. Бути учасником демократичної спільноти народів (цінності «безпека» та «демократія»).

Принципи. В основу виховної програми «Війна за цінності» покладено такі принципи: природовідповідності, культуровідповідності, демократизації, гуманізації, безперервності, диференціації та індивідуалізації, інтегративності.

Форми і методи організації виховного процесу. Виховна програма «Війна за цінності» охоплює різноманітні форми і методи організації виховного процесу: тематичні виховні години, дискусії та диспути з актуальних для учнів питань і проблем; міні-тренінги з використанням інтерактивних методів роботи; тренінг групової взаємодії, театральну діяльність (аматорський, ляльковий, пальчиковий, тіньовий театр), ігрову діяльність (ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, гра-бесіда, гра-мандрівка, ігрова вправа), інсценування, екскурсії, колажі, колективне творче панно, етичну бесіду, тематичний зошит, ранок, свято, усний журнал, колективні творчі справи, оформлення альбому, online-подорожі, конкурси, демонстрацію, презентацію, розповідь, моделювання, вікторину, виставку малюнків, виставку-ярмарок,

добродійну акцію, хвилини з мистецтвом, години спостереження, години милування, спортивні змагання, козацькі забави, веселі старти, естафети, іншівиди педагогічної анімації, заняття з дитячої творчості.

Очікувані результати:

- організація виховного процесу у школі вихідного дня, спрямована на формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками;
- сформовані орієнтації дитини на важливі гуманістичні, соціально і морально значущі цінності, викладені в УХВЛ;
- створені належні психолого-педагогічні умови для ціннісного зростання особистості кожного вихованця;
- усвідомлення дітьми важливості уміння критично мислити, прагнути до одержання об'єктивної інформації;
- усвідомлення дітьми важливості високої соціальної активності, проявів інтересу до культури та історії свого народу;
- усвідомлення дітьми важливості розвинених моральних й духовних якостей особистості, наявності почуття патріотизму і громадянськості;
- розвинена здатність вихованців усвідомлювати власний поступ на шляху до ціннісного зростання (рефлексія);
- досягнення належного рівня гармонізації ціннісної сфери особистості вихованця з ціннісними орієнтирами українського соціуму.

Умови реалізації: наявність належного матеріального-технічного та науково-методичного забезпечення; врахування мети, ідеалів, змісту і форм організації виховного процесу в НУШ; спрямованість на реалізацію основних положень УХВЛ; чітка організація виховної діяльності педагогічного колективу; створення оптимального психологічного клімату в шкільному колективі; співпраця з батьківським комітетом школи та громадськістю.

Моніторинг ефективності. У процесі оцінки рівня сформованості ціннісної сфери учнів слід враховувати, що випускник Нової української школи – це цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно морально-етичних

принципів і спроможний ухвалювати відповідальні рішення; інноватор, здатний змінювати світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися упродовж життя.

Результативність виховання знаходить конкретне виявлення в певному рівні сформованості ціннісної сфери школярів, у змінах, які відбуваються в їх свідомості та поведінці. Рівень вихованості учнів початкової школи виявляється у їхніх вчинках і діях, життєвій позиції. Вихованість дитини можна оцінювати за: характерними вчинками; ціннісними орієнтаціями; ставленням до оточуючих та діяльності; стилем спілкування. Основними параметрами сформованості ціннісної сфери можуть слугувати: адекватність, усвідомленість знань; характер ставлення до норм моралі, його стійкість і дієвість; повнота й стійкість реалізації цінностей у поведінці. Оцінювання результатів виховної роботи має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень та успіхів учня початкової школи, а не ступеня його невдач.

СТРУКТУРА ВИХОВНОЇ ПРОГРАМИ

Виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, реалізує низку ціннісних орієнтирів, закладених в Українській хартії вільної людини:

Розділ 1. Цінність «свобода» («Бути вільною людиною»).

Розділ 2. Цінність «гідність» («Бути українцем»).

Розділ 3. Цінність «ініціативність» («Бути активним громадянином»).

Розділ 4. «Цінності «любов» і «толерантність» («Любити»).

Розділ 5. Цінність «істина» («Мислити»).

Розділ 6. Цінність «самостійність» («Бути господарем»).

Розділ 7. Цінність «досягнення» («Бути лідером»).

Розділ 8. Цінність «універсалізм» («Бути відкритим суспільством»).

Розділ 9. Цінність «державність» («Бути успішною державою»).

Розділ 10. Цінності «безпека» та «демократія» («Бути учасником демократичної спільноти народів»).

Охарактеризуємо низку ціннісних орієнтирів, закладених в Українській Хартії вільної людини та реалізованих у змісті виховної програми для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками.

Розділ 1. Цінність «свобода» («Бути вільною людиною»).

УХВЛ: «Усі люди створені вільними. Саме це найвагоміше право людини, отримане кожним/кожною від народження, визначає суть нашої цивілізації. Бути вільною людиною – це не лише зовнішня ознака, яка об'єднує усіх нас за правами, але й внутрішній духовний вибір... Бути вільною людиною – це насамперед означає брати на себе відповідальність... І найважливіше: бути вільною людиною означає чинити добро».

Мета – забезпечити формування цінності свободи як базової якості особистості молодшого школяра.

Форми роботи: тематична виховна година «Цінність свободи», дискусія «Свобода чи рабство?», міні-тренінг «Свобода вибору» з використанням інтерактивних методів роботи, гра-драматизація «Що є свобода, добро в ній яке є?», усний журнал «Народжені вільними», оформлення альбому «Досягнення вільної України», online-подорож до Давнього Риму (права рабів), презентація

«Війни за свободу», розповідь «Як Україна стає вільною», виставка малюнків

«Війна за свободу», виставка-ярмарок «Допоможемо ЗСУ», хвилина з мистецтвом (фотовиставка «Діти у війні»).

Розділ 2. Цінність «гідність» («Бути українцем»).

УХВЛ: «Бути українцем означає усвідомлювати свою причетність до України і розвивати інтелектуальну, духовну та політичну україноцентричність: внутрішню – ту, яка постає з особистого зусилля кожного із нас, – єдність нашого народу, його земель, культури, історії і майбутнього. Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до оволодіння нею: не лише мова робить із нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову,

навчитися і спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами гідності як необхідного базису особистого і суспільного життя.

Форми роботи: дискусія «Що таке гідність», міні-тренінг «Я – українець!» із використанням інтерактивних методів роботи, тренінг групової взаємодії

«Українці – всі ми!», ситуаційно-рольова гра «Правила спілкування українською», інсценування «Розкажи про себе українською», тематичний зошит «Словник необхідних слів», ранок «Рідна мова в школі і вдома», колективна творча справа «Вчимо друзів спілкуватися українською», online-подорож «Країни, які втратили свою мову», конкурс «Знавці української мови».

Розділ 3. Цінність «ініціативність» («Бути активним громадянином»).

УХВЛ: «Щоб бути активним громадянином, слід насамперед усвідомити, що державність і демократія – це не лише політичні, але й духовні цінності. Громадянське суспільство неможливе поза рамками держави. Бути активним громадянином означає підтримувати іншого у захисті його прав, бо це – наші спільні права. Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами важливості особистої активності й ініціативності як чинника особистих і суспільних змін.

Форми роботи: дискусія «Активність чи пасивність: що обрати?», міні-тренінг «Активний Я» з використанням інтерактивних методів роботи, театр активних ляльок, сюжетно-рольова гра «Хто перший?», гра-бесіда «Моя ініціатива», інсценування «Активне життя», етична бесіда «Хто, як не я?», демонстрація активності, розповіді про активних людей і їх досягнення.

Розділ 4. «Цінності «любов» і «толерантність» («Любити»).

УХВЛ: «Любити означає бажати ближньому добра... Для нашого суспільства «любити» насамперед означає виявляти толерантність до політичних і культурних поглядів, етнічної, релігійної та мовної приналежності інших співвітчизників, чий досвід і особиста історія, безумовно, різняться. Толерантність є однією з найвищих ознак культури вільної людини, яка,

додержуючись своїх принципів, визнає й приймає право іншого на інакшість... Наша любов означає спільне національне утвердження української мови, яка й визначає обличчя України та нашого народу у світі».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами важливості любові і толерантності як чинника гармонійного особистого і суспільного розвитку.

Форми роботи: тематична виховна година «Що таке любов», дискусія «Любов і ненависть: що обрати?», міні-тренінг «Толерантність» з використанням інтерактивних методів роботи, ігрова вправа «Ознаки толерантної людини», етична бесіда «Любов у моєму житті», тематичний зошит «Мова любові», ранок «Любов у творах українських письменників», колективна творча справа «Робимо добро в ім'я любові», online-подорож в Країну нетолерантних людей.

Розділ 5. Цінність «істина» («Мислити»).

УХВЛ: «Одне з найважливіших завдань вільної людини – самостійно мислити. Для нашого суспільства «мислити» насамперед означає подолати недержавність, вузькість і провінційність колоніального та хуторянського світогляду... Мислити означає ламати стереотипи... Мислити – це дізнаватися про передові світові пошуки у теоретичних, практичних і творчих сферах та переймати передове знання, серед іншого й за допомогою сучасних мережевих можливостей».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами важливості істини як основи пізнавального і морального розвитку особистості.

Форми роботи: тематична виховна година «Я мислю – значить існую», дискусія «Що таке істина?», міні-тренінг «Як встановити істину?» з використанням інтерактивних методів роботи, інтерактивна вправа «Мозковий штурм», гра-мандрівка в Країну мислячих людей, інсценування «Процес мислення», етична бесіда «Критичне мислення».

Розділ 6. Цінність «самостійність» («Бути господарем»).

УХВЛ: «Бути господарем – це подолати рудименти радянського мислення, коли, по суті, принижена та обкрадена людина очікує на соціальну подачку й не

ставити перед собою завдання брати участь у житті громади... Господар починається з піклування про прості речі: порядок свого дому, під'їзду чи вулиці... Бути господарем означає поважати особистість і працю інших людей... І, найважливіше, бути господарем означає дбати про слабших і бідніших».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами цінності самостійності в організації особистого і суспільного життя.

Форми роботи: міні-тренінг «Я – господар?» із використанням інтерактивних методів роботи, гра-драматизація «Хочу бути господарем», ігрова вправа «Вдома я – господар», інсценування роботи господаря, уявна екскурсія до сільського господаря, колективне творче панно «Будинок справжнього господаря», етична бесіда «Бути господарем у своїй країні», демонстрація «Поведінка справжнього господаря», моделювання поведінки господаря, виставка-ярмарок «Мої вироби».

Розділ 7. Цінність «досягнення» («Бути лідером»).

УХВЛ: «Ми маємо бути налаштовані на особистий і колективний успіх... Поняття «лідера» стосується не влади, а знання. Бути лідером означає прокладати шлях для інших. Поняття лідерства передбачає й виховання таких чеснот, як уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами важливості лідерства як необхідного чинника особистих і суспільних змін.

Форми роботи: ситуаційно-рольова гра «Я – лідер», гра-бесіда «Лідерські якості», гра-мандрівка «Лідери в історії людства», тематичний зошит «Словник лідера», демонстрація лідерських якостей, розповіді про лідерів, добродійна акція (прояв організаторських здібностей), година спостереження (уривок фільму про лідера), спортивне змагання «Хто перший?».

Розділ 8. Цінність «універсалізм» («Бути відкритим суспільством»).

УХВЛ: «Бути відкритим суспільством означає бути спільнотою, переконаною у великій цінності людського життя і демократичного устрою... Бути відкритим суспільством означає бути налаштованими переймати

найкращий досвід і знання зовнішнього світу. Бути відкритим суспільством означає любити людей, вільно мислити і виховувати вільних людей».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами цінності відкритого суспільства як передумови особистісного і суспільного розвитку.

Форми роботи: тематична виховна година «Чому важливо бути відкритим», міні-тренінг «Ознаки відкритого суспільства» з використанням інтерактивних методів роботи, гра-мандрівка іншими країнами, колаж «Відкриті суспільства», етична бесіда «Вороги відкритого суспільства, оформлення альбому відкритих суспільств, online-подорож відкритими суспільствами, презентація «Україна – відкрита країна».

Розділ 9. Цінність «державність» («Бути успішною державою»).

УХВЛ: «В Україні має бути реалізований базовий принцип: держава не заважає своїм громадянам, створює вільні умови для тих, хто працює та захищає найбільш вразливих... Успіх нашої держави залежить від виховання влади, яка розумітиме значення й усвідомлюватиме важливість національних цінностей та об'єднання всіх громадян країни». **Мета** – забезпечити розуміння молодшими школярами цінності держави як необхідного базису особистого і суспільного життя.

Форми роботи: тематична виховна година «Історія української державності», дискусія «Своя держава – важливо?», міні-тренінг «Війна за існування держави», аматорський театр «Держава», ситуаційно-рольова гра «Ознаки держави», ігрова вправа «Україна – це держава?», інсценування періодів історії української державності, колективне творче панно «Історія української держави», етична бесіда «Демократична чи авторитарна влада: що краще?», оформлення альбому «Становлення української державності», online-подорож «Від Київської Русі – до України», виставка малюнків «Моя Україна», добродійна акція «Слава ЗСУ!».

Розділ 10. Цінності «безпека» та «демократія» («Бути учасником демократичної спільноти народів»).

УХВЛ: «Природнім і безальтернативним шляхом для України є об'єднання

з простором європейських народів. Європейська інтеграція означає для нас не зовнішній, а внутрішній політичний курс... Ми повинні прагнути додати сили кожному, хто бореться за людські права і свободи».

Мета – забезпечити розуміння молодшими школярами цінності безпеки та її забезпечення виключно в демократичній спільноті народів.

Форми роботи: тематична виховна година «Україна серед демократичних країн», дискусія «Україна – це демократія?», міні-тренінг «Демократичні і авторитарні держави: порівняння» із використанням інтерактивних методів роботи, сюжетно-рольова гра «Демократ і диктатор», гра-мандрівка «Країни ЄС і НАТО», етична бесіда «Чому НАТО – це безпека», online-подорож демократичними країнами, презентація «Як держави стать демократичними».

ПЛАН ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ПРОГРАМИ

Розділ	Тема заходу	Основні поняття	Необхідні ресурси	Форма проведення	Очікувані результати
1. Цінність «свобода»	тематична виховна година «Цінність свободи»	Свобода, воля, рабство, свобода вибору, права вільної людини, війна, ЗСУ	Сценарій, відео-матеріали, аудіозапис, світлина, альбом, малюнки	онлайн	Сформованість усвідомлення цінності свободи як базової якості особистості молодшого школяра
	дискусія «Свобода чи рабство?»			офлайн	
	міні-тренінг «Свобода вибору» із використанням інтерактивних методів роботи			офлайн	
	гра-драматизація «Що є свобода, добро в ній яке?»			онлайн	
	усний журнал «Народжені вільними»			онлайн	
	оформлення альбому «Досягнення вільної України»			онлайн	

	online-подорождо Давнього Риму (права рабів і вільних людей)			онлайн	
	презентація «Війни за свободу»			онлайн	
	розповідь «Як Україна стає вільною»			онлайн	
	виставка малюнків «Війна за свободу»			онлайн	
	виставка-ярмарок «Допоможемо ЗСУ»			офлайн	
	хвилина з мистецтвом			онлайн	
	(фотовиставка «Діти у війні»)				
2. Цінність «Гідність»	дискусія «Що таке гідність»	Гідність, українець, рідна мова, українська мова	Сценарій, художня література, відео-матеріали, аудіозапис, словник, завдання	офлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами гідності необхідного базису особистого суспільного життя як і
	міні-тренінг «Я – українець!» з використанням інтерактивних методів роботи			офлайн	
	тренінг групової взаємодії «Українці – всі ми!»			офлайн	
	ситуаційно-рольова гра «Правила спілкування українською»			онлайн	
	інсценування «Розкажи просебе українською»			онлайн	
	тематичний зошит «Словник необхідних слів»			офлайн	
	ранок «Рідна мова в школі і вдома»			офлайн	

	<p>колективна творча справа «Вчимо друзів спілкуватися українською»</p> <p>online-подорож «Країни, які втратили свою мову»</p> <p>конкурс «Знавці української мови»</p>			<p>онлайн</p> <p>онлайн офлайн</p> <p>онлайн офлайн</p>	
3. Цінність «ініціативність»	<p>дискусія «Активність чи пасивність: що обрати?»</p> <p>міні-тренінг «Активний Я» з використанням інтерактивних методів роботи</p> <p>театр активних ляльок</p>	Активність, ініціативність	Сценарій, художня література, відео-матеріали, аудіозапис, світлини, завдання, ляльки	<p>онлайн</p> <p>офлайн</p> <p>офлайн</p>	Сформованість розуміння молодшими школярами важливості особистої активності й ініціативності як чинника особистих і
	<p>сюжетно- рольова гра «Хто перший?»</p> <p>гра-бесіда «Моя ініціатива»</p> <p>інсценування «Активнежиття»</p> <p>етична бесіда «Хто, як не я?»</p> <p>демонстрація активності</p> <p>розповіді про активних людей і їх досягнення</p>			<p>онлайн</p> <p>онлайн</p> <p>онлайн</p> <p>онлайн</p> <p>онлайн</p> <p>онлайн</p>	суспільних змін
4. «Цінності «любов» і «толерантність»	<p>тематична виховна година «Що таке любов»</p> <p>дискусія «Любов і ненависть: що обрати?»</p> <p>міні-тренінг «Толерантність» з використанням інтерактивних методів роботи</p>	Любов, толерантність, ненависть, добро, зло	Сценарій, художня література, відео-матеріали, плакати, аудіозапис, світлини, завдання, зошит	<p>онлайн</p> <p>офлайн</p> <p>офлайн</p>	Сформованість розуміння молодшими школярами важливості любові і толерантності як чинника гармонійного особистого суспільного розвитку

	ігрова вправа «Ознаки толерантної людини»			онлайн	
	етична бесіда «Любов у моєму житті»			онлайн	
	тематичний зошит «Мова любові»			офлайн	
	ранок «Любов у творах українських письменників»			офлайн	
	колективна творча справа «Робимо добров ім'я любові»			офлайн	
	online-подорожв Країну нетолерантних людей			онлайн	
5. Цінність «істина»	тематична виховна година	Мислення, істина,	Сценарій, художня	онлайн	Сформованість розуміння
	«Я мислю – значить існую»	знання, критичність	література, відео-матеріали, плакати, аудіозапис, світлини, завдання		молодшими школярами
	дискусія «Що таке істина?»			онлайн	важливості істини як основи
	міні-тренінг «Як встановити істину?» з використанням інтерактивних методів роботи			онлайн	пізнавального і морального розвитку особистості
	інтерактивна вправа «Мозковий штурм»			онлайн	
	гра-мандрівка в Країну мислячих людей			онлайн	
	інсценування «Процес мислення»			онлайн	
	етична бесіда «Критичне мислення»			онлайн	

6. Цінність «самостійність»	міні-тренінг «Я – господар?» з використанням інтерактивних методів роботи	Самостійність, незалежність, господар, справжній господар	Сценарій, художня література, відео-матеріали, плакати, аудіозапис, презентація, світлини, завдання, вироби дітей	онлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами цінності самостійності організації особистого суспільного життя
	гра-драматизація «Хочу бути господарем»			онлайн	
	ігрова вправа «Вдома я – господар»			онлайн	
	інсценування роботи господаря			онлайн	
	уявна екскурсія до сільського господаря			онлайн	
	колективне творче панно «Будинок справжнього господаря»			офлайн	
	етична бесіда «Бути господарем у своїй країні»			онлайн	
	демонстрація «Поведінка			онлайн	
	справжнього господаря»				
	моделювання поведінки господаря			онлайн	
	виставка-ярмарок «Мої вироби»			офлайн	
7. Цінність «досягнення»	ситуаційно-рольова гра «Я – лідер»	Лідер, лідерство, лідерські якості, досягнення	Сценарій, художня література, відеоматеріали, плакати, аудіозапис, світлини, завдання, фільм	онлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами важливості лідерства необхідного чинника особистих суспільних змін
	гра-бесіда «Лідерські якості»			онлайн	
	гра-мандрівка «Лідери в історії людства»			онлайн	
	тематичний зошит «Словник лідера»			офлайн	

	демонстрація лідерських якостей			онлайн	
	розповіді про лідерів			онлайн	
	добродійна акція (прояв організаторських здібностей)			офлайн	
	година спостереження (уривок фільму про лідера)			онлайн	
	спортивне змагання «Хто перший?»			офлайн	
8. Цінність «універсалізм»	тематична виховна година «Чому важливо бути відкритим»	Суспільство, відкрите суспільство, закрите суспільство	Сценарій, художня література, відео- плакати, аудіозапис, світлини, альбом, презентація, завдання	онлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами цінності відкритого суспільства як передумови особистісного і суспільного розвитку
	міні-тренінг «Ознаки відкритого суспільства» з використанням інтерактивних методів роботи			офлайн	
	гра-мандрівка іншими країнами			онлайн	
	колаж «Відкриті суспільства»			офлайн	
	етична бесіда «Вороги відкритого суспільства»			онлайн	
	оформлення альбому відкритих суспільств			офлайн	
	online-подорож відкритими суспільствами			онлайн	
	презентація «Україна – відкрита країна»			онлайн	

9. Цінність «державність»	тематична виховна година «Історія української державності»		Сценарій, художня література, відео-матеріали, державна символіка, плакати, аудіозапис, презентація, світлина, альбом	онлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами цінності держави необхідного базису особистого суспільного життя	
	дискусія «Своя держава – важливо?»			онлайн		як
	міні-тренінг «Війна за існування держави»			онлайн		і
	аматорський театр «Символи держави»			онлайн офлайн		
	ситуаційно-рольова гра «Ознаки держави»			онлайн		
	ігрова вправа «Україна – це держава?»			онлайн		
	інсценування періодів історії української державності			онлайн		
	колективне творче панно «Історія української держави»			офлайн		
	етична бесіда «Демократична чи авторитарна влада: щокраще?»			онлайн		
оформлення альбому «Становлення української державності»	Держава, країна, ознаки держави, символи держави,			офлайн		
online-подорож «Від Київської Русі – до України»				онлайн		
виставка малюнків «Моя Україна»				офлайн		
добродійна акція «Слава ЗСУ!»				офлайн		

10. Цінності «безпека» та «демократія»	тематична виховна година «Україна серед демократичних країн»	Безпека, демократія, авторитаризм, ЄС, НАТО.	Сценарій, художня література, відео-матеріали, державна символіка, плакати, аудіозапис, презентація, світлини	онлайн	Сформованість розуміння молодшими школярами цінності безпеки та її забезпечення виключно в демократичній спільноті народів
	дискусія «Україна – це демократія?»			онлайн	
	міні-тренінг «Демократичні і авторитарні держави: порівняння» з використанням інтерактивних методів роботи			онлайн	
	сюжетно- рольова гра «Демократ і диктатор»			онлайн	
	гра-мандрівка «Країни ЄС і НАТО»			онлайн	
	етична бесіда «Чому НАТО –це безпека»			онлайн	
	online-подорож демократичними країнами			онлайн	
	Презентація «Як держави стають демократичними»			онлайн	

ВИСНОВКИ

Отже, повномасштабний напад російської федерації на Україну у лютому 2022 року й актуалізація основних положень Української хартії вільної людини, розробленої учасниками Ініціативної групи «Першого грудня», спричинили розробку виховної програми для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками. Назва програми – «Війна за цінності». Мета програми – сформувати ціннісну сферу особистості молодшого школяра на засадах цінностей Української хартії вільної людини (свобода, гідність, ініціативність, любов, толерантність, істина, самостійність, досягнення, універсалізм, державність, безпека, демократія).

Розроблена виховна програма для школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, реалізує низку ціннісних орієнтирів, закладених в Українській Хартії вільної людини, і складається з 10 розділів: 1) Цінність «свобода» («Бути вільною людиною»); 2) Цінність «гідність» («Бути українцем»); 3) Цінність «ініціативність» («Бути активним громадянином»); 4) «Цінності «любов» і «толерантність» («Любити»); 5) Цінність «істина» («Мислити»); 6) Цінність «самостійність» («Бути господарем»); 7) Цінність «досягнення» («Бути лідером»); 8) Цінність «універсалізм» («Бути відкритим суспільством»); 9) Цінність «державність» («Бути успішною державою»); 10) Цінності «безпека» та «демократія» («Бути учасником демократичної спільноти народів»).

Розроблено план виховних заходів програми, який охоплює тему заходу, основні поняття, необхідні ресурси, форму проведення та очікувані результати. Практична реалізація виховної програми «Війна за цінності» для школи вихідного дня дасть змогу сформувати ціннісну сферу здобувачів початкової освіти в часи війни з російськими загарбниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 839 с.
2. Бех І. Д. Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2018. № 6. С. 4–8.
3. Бех І. Д. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. Початкова школа. 2018. №1. С. 5–10.
4. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ Чернівці: Букрек, 2018. 320 с.
5. Бех І. Д. Тренінг з патріотичного виховання дітей. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2017. № 7–8 (62–63). С. 61–65.
6. Бех І. Д. Цінність як геном духовного універсаму особистості. *Методист*. 2017. № 2 (62). С. 58–62.
7. Бех І. Д. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2018. 40 с.
8. Бондарчук Ю. В. Виховання здобувачів початкової освіти на цінностях. URL : <https://naurok.com.ua/vihovannya-zdobuvachiv-pochatkovo-osviti-na-cinnostyah-291292.html>.
9. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Київ:Знання, 2008. 568 с.
10. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 616 с.
11. Гжегорчик А. Спроба змістового опису світу цінностей та її етичні наслідки. *Філософія освіти*. 2017. № 2. С. 115–152. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2017_2_9.
12. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі. Кривий Ріг : КДПУ, 2005. 256 с.
13. Кондрашова Л., Лаврентьєва О., Зеленкова Н. Методика організації виховної

роботи в сучасній школі. Кривий Ріг, 2008. 187 с.

14. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 187 с.

15. Литньов В. Є. Теорія і практика громадянського виховання. Харків : Основа, 2005. 150 с.

16. Назаренко Г. А. Використання сучасних виховних технологій у процесі ціннісного становлення учнівської молоді. *Педагогіка і психологія*. 2014. №1 (82). С. 37–45.

17. Нова українська школа : poradnik для вчителя / за ред. Бібік Н. М. Київ : Плеяди, 2017. 206 с.

18. Нова українська школа : poradnik для вчителя / за ред. Н. М. Бібік. Київ, 2018. 160 с.

19. Пекар В. Цінності важливіші за інтереси. URL : https://tvoemisto.tv/exclusive/tsinnosti_vazhlyvishi_za_interesy_valeriy_pekar_pro_te_yak_ukraina_sogodni_zminyuie_svit_132636.html.

20. Поліщук О. Сучасні форми виховної роботи у контексті Нової української школи. *Інноватика у вихованні* : зб. наук. пр. Вип. 15. Рівне : РДГУ, 2022. 368 с. С. 202–208.

21. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів. Київ : Богданова А. М., 2009. 225 с.

22. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навчально-методичний посібник / Бех І. Д., Журба К. О., Киричок В. А. та ін. Київ : Педагогічна думка, 2011. 228 с.

23. Судин Д. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. URL : <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pamiat-ta-tsinnosti>.

24. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді : загальні тенденції й індивідуальний пошук. Київ, 2006. 43 с. Технології виховання : посібник / упоряд. Н. Мурашко. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с.

25. Українська хартія вільної людини. URL : <http://112.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnojiljudynu>.

26. Шкільна І. М. Я син твій, Україно! (бесіда). *Ціннісне ставлення досупільства та держави*. Київ : Шкільний світ, 2013. С. 43–49.

27. Янкович О., Кузьма І. Освітні технології у початковій школі. Тернопіль : ТНПУ, 2018. 266 с.

28. Яременко Н. В. Дозвіллезнавство: навчальний посібник. Фастів: Поліфаст, 2007. 460 с.

29. Ярощук Л. Теорія та методика виховання : навч. посіб. Бердянськ, 2019. 400 с.

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ
РАДИ
ЧЕРНИХОВЕЦЬКИЙ ЛЦЕЙ ЗБАРАЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ВИХОВНА ПРОГРАМА ДЛЯ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ

***«УКРАЇНО, МИ ТВОЇ ДІТИ: ВІРНІ,
ВІЛЬНІ ТА НЕЗЛАМНІ»***

Підготувала:
Грегоращук Оксана Ігорівна,
вчителька англійської мови

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОГРАМИ

Характерною рисою українського народу у всі часи було прагнення свободи, прагнення бути вільними людьми у своїй вільній державі, згадаймо, до прикладу, Запорізьку Січ та її славних козаків. Навіть королі Речі Посполитої, що правили в ті часи їх побоювались. Історія України нам повідає, що були створені спеціальні хороші умови для реєстрових козаків. Таким чином вони намагались розсварити козаків між собою і послабити козацьку міць. Та їм це не вдалось. До Запорізьких козаків за військовою допомогою звертались правителі інших іноземних держав, тому що їхня відвага, дисциплінованість, організованість та високий моральний дух був відомий далеко за межами Запорізької Січі. І таких подій в історії нашої України чимало, які перед всім світом показали прагнення українського народу до свободи, вільного, щасливого, гідного життя у своїй власній самостійній державі.

Київська Русь, Литовсько-Руська держава, Запорізька Січ, Часи Гетьманщини, УНР – яскравий приклад величезного бажання до системного державного устрою України.

І сьогодні ми знову переживаємо страшні, важкі та надзвичайно складні часи через повномасштабну війну з російськими загарбниками. Після здобуття власної держави України у 1991 році ми занадто швидко втратили пильність, а ще зробили страшну помилку – здобувши без крові власну державність, довірили керувати країною вихідцям з радянської системи. Ми забули ГУЛАГи, Голодомори. А історія повторюється, якщо ми щось історично важливе забуваємо. І знову сьогодні наші доблесні воїни, наші захисники воістину героїчно захищають нашу країну від ворога. А світова спільнота та їх лідери захоплюються відвагою, високим бойовим духом, силою та міццю українських військових як колись захоплювались Запорізькими козаками.

Ось тому саме зараз на часі продовжувати поширювати серед молоді Українську Хартію вільної людини та її десять принципів.

Українська Хартія вільної людини була розроблена ініціативною групою відомих українських діячів, дисидентів, яка ввійшла в історію під назвою група

«Першого грудня». Документ підписали В'ячеслав Брюховецький, Богдан Гаврилишин, Семен Глузман, Мирослав Попович, кардинал Любомир Гузар, Іван Дзюба, Мирослав Маринович, Євген Сверстюк, Вадим Скуратівський, Володимир Горбулін та Ігор Юхновський і оприлюднили 8 грудня 2012 р. до 21-ї річниці референдуму за Незалежність. Хартія стала відповіддю на головні виклики, що стояли перед українською державою і дала можливість зробити великий крок на шляху до побудови рівноправного громадянського суспільства.

10 принципів Української Хартії вільної людини:

1. Бути вільною людиною.
2. Бути українцем.
3. Бути активним громадянином.
4. Любити.
5. Мислити.
6. Бути господарем.
7. Бути лідером.
8. Бути відкритим суспільством.
9. Бути успішною державою.
10. Бути учасником демократичної спільноти народів.

Розроблена мною програма має на меті сформувані в учнів цінності, що є в основі УХВЛ, цінності, які сповідує кожен гідний громадянин своєї держави.

Програма розрахована на учнів старших класів, розроблена для Школи вихідного дня. Оскільки я працюю вчителем англійської мови, тому вирішила поєднати вдосконалення комунікативних навичок з англійської мови разом з впровадженням цінностей та принципів УХВЛ. Керувалась я завданнями, що прописані в одному з принципів. Там йдеться про поширення інформації про Україну у світі, переклади української літератури задля популяризації талановитих українських митців, а також про переймання передових світових знань, які можна досягнути завдяки вивченню іноземних мов. Також маю досвід проведення англомовних розмовних клубів з носіями мови офлайн та

онлайн з учнями, які ще не спілкуються англійською досконало, проте, кожного разу позитивна динаміка. Тому таке навчання, на мою думку, є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, прикладом поваги до дитини та формування її життєвої компетенції. Навчання розраховане на термін 3 весняні місяці. Проходить навчання щонеділі, окрім Великодньої Неділі. Тривалість одного заняття – 2 години. Враховуючи сьогоденні реалії (відключення світла, тривоги), навчання відбуватиметься частково онлайн та наживо.

МЕТА ПРОГРАМИ

Метою навчання по програмі «Україно, ми твої діти: вірні, вільні та незламні» є сприяння повноцінному розвитку учнів, збагаченню їх інтелектуальної, моральної та соціальної сфери у процесі оволодіння знаннями.

Практична мета: формування комунікативної компетенції, яка неможлива без досягнення соціокультурної компетенції, тобто країнознавчої, яка також передбачає здобуття учнями знань про історію, соціально-політичний устрій, культуру, традиції своєї країни.

Розвивальна мета: розвиток пам'яті та уваги, навичок монологічного та діалогічного мовлення.

Виховна мета: виховання в учнів національно-патріотичного духу, виховання свідомих та успішних особистостей, виховання зацікавлення та поваги до культури країн, мову яких учні вивчають, ввічливості у взаємовідносинах; прищеплювання любові до праці. Не менш важливими у виховному процесі є вимогливість до себе, сумлінність та комунікативність.

ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ

1. Ознайомити учнів зі змістом Української Хартії вільної людини.
2. Залучати учнів до участі в масових заходах та конкурсах на відповідну тематику.
3. Розвивати в учнів зацікавленість у вивченні англійської мови, навчати спілкування англійською задля популяризації своєї держави у світі.
4. Розвивати лідерські якості, вміння брати на себе відповідальність.

5. Сприяти формуванню в учасників культури спілкування, взаємоповаги, любові до ближнього, усвідомлення своєї причетності до України.

6. Формувати позитивне ставлення до інших народів та повагу до їх звичаїв та традицій.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

Виконавши завдання програми та прослухавши курс бесід, учні:

а) повинні знати:

- важливі події в історії становлення української держави;
- важливі факти з історії Ірландії, Великобританії та ін.;
- національні символи, звичаї й традиції, славних постатей України та дружніх нам держав;
- свої права та обов'язки.

б) повинні вміти:

- виготовляти окопні свічки, плести маскувальні сітки;
- вести обговорення на задану тему;
- організувати ігри для молодших школярів;
- не боятися брати на себе відповідальність.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОГРАМИ

№ п/п	Назва теми заняття	Методи роботи	Форма проведення	Кількість годин	Дата
1.	Ми – вільні громадяни своєї країни. Ознайомлення з 10-ма принципами УХВЛ	лекція, інструктаж	офлайн	2	05.03
2.	Волонтером може стати дійсно великої душі людина	бесіда, практична робота	офлайн	2	12.03
3.	Розмовний англomовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером з Ірландії	Відеоконференція у форматі дискусії(платформа Zoom)	онлайн	2	19.03
4.	Я – дитина, і я теж маю права	турнір	офлайн	2	26.03
5.	Українські та британські традиції – порівняння багатогранності двох культур на тлі сьогодення	бесіда	офлайн /онлайн(залежно від ситуації)	2	02.04
6.	Народознавче дослідження національно-патріотичної тематики «Славні сини і дочки України»	дискусія	офлайн	2	09.04
7.	Розмовний англomовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером з Ірландії	відеоконференція	онлайн	2	23.04
8.	З Україною у серці	Інтелектуальна гра	офлайн	2	30.04
9.	Нації, як дерева Всесвіту, маючи коріння, живуть і благородні плоди приносять	бесіда	офлайн	2	07.05
10.	Бути активним громадянином, так гласить	екскурсія в штаб від ГО Наша	офлайн	2	14.05

	третій принцип УХВЛ	громадська справа			
11.	Розмовний англомовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером з Ірландії	відеоконференція	онлайн	2	21.05
12.	Шевченко в англомовному світі	виховний захід	офлайн	2	28.05
Всього годин:				24	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ:

1. **Ми – вільні громадяни своєї країни. Ознайомлення з 10 принципами УХВЛ.** Ознайомлення учнів з виховною програмою. Вивчення важливих сторінок з історії та цікавих фактів про Україну. Перегляд відео інтерв'ю з Любомиром Гузаром, відео покликанням: <https://youtu.be/V16wr9OTY4Q>

2. **Волонтером може стати дійсно великої душі людина.** Зустріч з волонтеркою та громадською діячкою Галиною Фоміною. Виготовлення окопних свічок для захисників.

3. **Розмовний англомовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером з Ірландії.** Обговорення історії, традицій та культур України та Ірландії; і, як гласить 2 принцип УХВЛ – ані вивищувати, ані принижувати себе перед іншими культурами.

4. **Я – дитина, і я теж маю права.** Проведення правового турніру.

Обговорення закріплених знань опісля. Додаток №1.

5. **Українські та британські традиції – порівняння багатогранності двох культур на тлі сьогодення.** Бесіда про державні та народні символи України та Великобританії.

6. **Народознавче дослідження національно-патріотичної тематики «Славні сини і дочки України».** Обговорення життєвого та патріотичного

шляху С. Бандери та його соратників. Визначення основних якостей справжнього лідера. Плетіння маскувальних сіток.

7. Розмовний англomовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером

з Ірландії. Обговорення значної допомоги і підтримки українців зі сторони ірландців та всієї світової спільноти.

8. З Україною у серці. Проведення інтелектуальної гри про природу, господарство, історію, видатних діячів науки та культури рідного краю. Додаток №2.

9. Нації, як дерева Всесвіту, маючи коріння, живуть і благородні плоди приносять. Зустріч з Ігорем Залевським – першим міським головою м. Збараж в час становлення самостійності України після розпаду Радянського Союзу. Бесіда про важливість свого призначення у цьому світі. Додаток №3.

10. Бути активним громадянином, так гласить третій принцип УХВЛ. Екскурсія в штаб від ГО Наша громадська справа, зустріч та спілкування з волонтеркою Орисею Куницькою, плетіння маскувальної сітки у штабі.

11. Розмовний англomовний клуб з носієм мови – викладачем, волонтером з Ірландії. Спілкування про визначні пам'ятки культури та національні символи. Бо якраз у 5 принципі УХВЛ йдеться, зокрема, про важливість критично мислити та цікавитись світом і його культурою.

12. Шевченко в англomовному світі. Виховний захід про нашого Кобзаря, якого знає весь світ, твори якого перекладені на багато мов світу. Додаток №4.

НЕОБХІДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

- канцелярське приладдя;
- мультимедійна дошка;
- ноутбук;
- наявність Інтернету для проведення онлайн навчання;
- література національно-патріотичного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Хартія вільної людини. Ініціативна група «Першого грудня». URL: www12.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnojji-liudynu.
2. Магочій Павло-Роберт. Україна. Історія її земель та народів. Ужгород, 2012. 800 с.
3. Харитоненко О. І. Засоби масової комунікації: література і суспільство: навчально-методичний комплекс / О. І. Харитоненко. К. : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 72 с.
4. Сіленко Т. В. Формування патріотичних та громадянських якостей особистості учня засобами національно-патріотичного виховання: методичний посібник / Т. В. Сіленко. Вінниця: ММК, 2015. 67 с.
5. Гапонів А. Б., Возна М. О. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. 464 с.
6. Мосієнко М., Кузьменко Г. Сценарії позакласних заходів. К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. 128 с.
7. Бондарь М. В. Зробіть урок цікавим. Харків: Основа, 2003. 144 с.
8. Гавриленко Л. А. Джерело: посібник з українського народознавства. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 180 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://childbooks.blox.ua/html>
2. mon.gov.ua
3. osvita.com.ua
4. <http://metodportal.net/taxonomy/term/48>

ВИХОВНИЙ ЗАХІД НА ТЕМУ:

«Я – дитина, і я теж маю права.

(Я маю право знати свої права.

Права людини починаються з прав дитини)»

Підготувала:

Грегоращук О. І.,

керівник гуртка «Юні мовознавці»

***Дитина тоді буде поважати
права інших людей, –
якщо поважатимуть її права.***

Позакласний захід у формі правового турніру на тему: «**Я і право**» створює атмосферу здорового змагання, змушує по-новому використовувати накопиченні знання з правознавства й застосовувати їх не тільки механічно, але й відповідно до умов гри. Важливим є ще те, що не під тиском обставин, а за бажанням самих учнів, під час змагання відбувається багаторазове повторення матеріалу в різноманітних формах.

Правовий турнір сприяє створення необхідного ігрового антуражу, підвищення зацікавленості та творчості учнів. Пошук компромісу, поєднання ігрових моментів з інноваційними технологіями, використаних під час проведення заходу, дозволить учням так швидко орієнтуватися в суспільстві й відповідно до законів людства, постійно пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі.

Тема: Я – дитина, і я теж маю права. (Я маю право знати свої права. Права людини починаються з прав дитини).

Мета: виховувати в учнів почуття патріотизму, любові до рідного краю, повагу до батьків; на прикладах казок, цікавих вікторин та захоплюючих завдань допомогти дітям засвоїти свої права; сформувати їх світогляд, виховати впевненість у собі та шанобливе ставлення до людей, які їх оточують.

Обладнання: картки з текстами казок.

Тип заходу: конкурс-гра.

Форма проведення: правовий турнір.

Хід заходу

Вступ. Ведучий: Добрий день, шановні гості! Наше свято сьогодні ми присвяtimo такій важливій темі, як ваші права. В нашій країні права дітей захищає держава. А що таке право?

Глядачі: Права дитини – це певні можливості, які потрібні нам для того, щоб жити й рости.

Ведучий: Тобто те, діти, що ви, можете робити та в чому вам не можуть відмовити дорослі. А які ви знаєте права?

Глядачі: Право на любов і піклування. Право на життя. Право на освіту. Право на медичну допомогу. Право на повноцінне харчування. Право на відпочинок. Захист від насильства.

Ведучий: Кожен з вас є людиною. І оскільки ви – діти, то вам слід знати про свої права і не забувати про свої обов'язки. Усе це написано в Конвенції ООН про права дитини. Ви вже знайомились з основними правами дитини. Сьогодні ми перевіримо, як ви їх знаєте. І проведемо наше свято під назвою «Я – дитина, і я теж маю права». Отож, у нас є 2 команди, які братимуть участь у змаганнях. Окрім цього ви матимете змогу подивитись інсценізацію на правову тему. (Оголошується склад журі).

Ведучий: Переходимо до першого конкурсу наших змагань.

I. Конкурс «Привітання» (10 балів)

Умови цього конкурсу такі: Вам потрібно представити свою команду(назва, девіз, емблема).(Команди представляються).

Ведучий: Дякуємо командам за привітання. Поки журі ставить бали за Ваше привітання – подивимось інсценізацію:

Лисиця:

Повно в курнику курчат!

Завітаю до малят.

Я обожаю курчаток.(підходить до курчат)

Дивина: одне обличчя,

Штанці в цього, – в цієї – спідниця!

Залишу я одне курчатко,

А друге заберу собі в хатку.

Курчатко-братик:

Лиско, лисонько руденька,

Пожалій, пожалій нас, дорогенька!

Курчатко-сестричка:

Ми маємо разом жити.

Нас, малих, не розлучай!

Разом:

Ми – одна родина, знай!

Курчаток ти не ображай.

Сестричка:

Півник і курка – то батько і мати,

А всі ми – сестри і брати.

Братик:

Ми усі – рідня багата,

Ми всі – сім'я завзята!

Лисиця: (налякано)

Хоч нема рідні у мене,

Зрозуміла я проте,

Берегти родину треба,

Бо родина – то святе.

Ведучий: Давайте разом пригадаємо права, про які свідчить ця розмова. Всі діти мають права жити зі своїми батьками, нікому не дозволено їх розлучати.

Лисиця: Я зрозуміла, що жодна дитина не може бути скривдженою і зневаженою. Дитина має право спокійно жити в своїй оселі та почуватися в ній господарем.

II. Конкурс «Ерудит» (10 балів)

Ведучий: А чи знаєте ви про право кожної дитини знати мову своєї країни та її традиції? Наш наступний конкурс – «Ерудит». Кожна з команд отримає бланк із 5 запитаннями. Упродовж 2 хвилини команди будуть відповідати на питання.

Кожна відповідь принесе 2 бали, а даний конкурс надасть можливість здобути **10 балів**.

Ведучий: Час вийшов, відкладаємо ручки. Зібрані роботи ми передаємо журі.

Питання до команд:

1. На яке весняне свято зима йде туди, де було літо, а літо – де була зима? (Стрітіння)

2. На це свято у церкві святять яблука, груші, мед. Про яке свято йде мова?(Спаса)

3. Як називають житній чи пшеничний сніп із першого зажинку? (Дідух)

4. Назвіть ляльковий театр, з яким ставили вистави в день Різдва по хатах грамотні міщани, дяки, школярі та церковні співаки. (Вертеп)

5. Назвіть обрядовий весільний хліб, який символізував гідність, достаток, красу молодих на весіллі. (Коровай)

III. Конкурс «Домашнє завдання» (3 бали)

Ведучий: Вдома кожна з команд підготувала запитання для своїх суперників. Зараз по черзі команди оголосять свої питання. Якщо команда правильно відповідає на питання, то вона одержує 3 бали, а якщо ні – то ці бали залишаться команді, яка підготувала питання. Прошу команди!

IV. Гра з глядачами

Ведучий: Поки журі радяться та роблять підсумки трьох конкурсів ми пограємо з глядачами. Ви, напевно, знаєте, що кожна дитина має право на ім'я, зараз я назву якусь певну букву, а ваше завдання буде назвати імена на цю букву.

Ведучий: Давайте послухаємо підрахунки за попередні конкурси, прошу Вас журі. (Слово журі).

V. Конкурс капітанів (10 балів)

Ведучий: Даний конкурс оцінюється в 10 балів. Кожен капітан отримує текст оповідання і виконує завдання.

Іменинний обід. (Оповідання В. Сухомлинського)

У Ніни велика сім'я: мати, батько, два брати, дві сестри й бабуся.

Ніна найменша: їй восьмий рік. Бабуся – найстарша: їй вісімдесят два роки. У бабусі тремтять руки. Несе ложку бабуся – ложка дрижить, крапельки падають на стіл.

Скоро у Ніни день народження. Мама сказала, що на її іменини у них буде святковий обід. На обід Ніна нехай запросить подруг.

Ось і настав цей день. Мама накриває стіл білою скатертиною. Ніна подумала: це і бабуся за стіл сяде. А в неї ж руки тремтять.

Ніна тихенько сказала мамі:

-Мамо, хай бабуся сьогодні за стіл не сідає.

- Чому? – здивувалась мама.

- В неї руки тремтять. Крапає на стіл.

Мама зблідла.

Не сказавши жодного слова, вона зняла зі столу білу скатертину і сховала її в шафу.

Довго сиділа мовчки, потім сказала:

-У нас сьогодні бабуся хвора. Тому іменинного обіду не буде. Поздоровляю тебе, Ніно, з днем народження. Моє тобі побажання: будь справжньою людиною.

Завдання для роботи.

1. Прочитайте оповідання.
2. Дайте відповіді на запитання.
 - Чому бабуся неакуратно їла?
 - Яке у сім'ї було свято?
 - Що Ніна сказала мамі?
 - Як можна назвати вчинок дівчинки?
 - Як би ви вчинили на місці дівчинки?

VI. Інсценізація

Ведучий: Поки капітани готуються – подивимось інсценізацію. А тоді ви скажете, про які права йшлося у сценці. (Виходять Мальвіна і Буратіно з букварем).

Ведучий: Та це ж гляньте, Буратіно! Ви куди йдете, Мальвіно?

Мальвіна: Я у школу поспішаю. Там читати, писати навчають.

Буратіно: По конвенції дитячій маємо право на навчання. Тому в школі нас вітають і дають міцні знання.

Ведучий: Діти, про яке право розповіли нам Мальвіна і Буратіно?

Глядачі: Про право на освіту і навчання.

(Виходять, заходять мачуха і Попелюшка).

Мачуха: Нам час уже на бал рушати. А ти дивись не думай спати. Роботу я тобі знайду – роботи повно у саду. Троянди треба посадити, полити, землю підпушити. Щоб всі доглянуті були і до приходу зацвіли.

Попелюшка: Я вся в роботі, я труджуся. Я цілий день верчусь, кручуся. Є в мене право відпочивати, біжу на бал я танцювати.

Ведучий: Про яке право розповіла Попелюшка?

Глядачі: Про право на відпочинок і дозвілля.

Ведучий: Молодці.

Журі підраховують остаточні бали і визначають переможців.

Додаток 2

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГРА «З УКРАЇНОЮ У СЕРЦІ»

Мета: актуалізувати знання дітей про природу, господарство, історію, видатних діячів науки та культури рідного краю, звичаї, традиції нашого народу; розвивати творчі здібності, активність, стриманість, мислення вихованців, пізнавальні інтереси та інтелектуальні здібності; виховувати любов до рідної землі, рідної мови, почуття патріотизму, колективізму.

Наочне оформлення: вишиті рушники, колоски, калина, державна символіка, вислови про Україну.

*Вітчизна – це не хтось і десь,
Я – теж Вітчизна.
І. Світличний*

Хід гри

Ведучий: Доброго дня всім присутнім у нашій залі! Вітаю вас на інтелектуальній грі «Ми – українці».

Ведучий: Рідний край, Україна, Батьківщина. Прості і разом з тим прекрасні слова. Для кожного з нас рідною землею є Україна, єдина, неповторна, а ми її діти. Ми – українці. Саме так називається інтелектуальна гра, під час якої ви покажете свої знання з історії, географії, культури, мистецтва, згадаєте про видатних українців.

У нашій грі беруть участь 2 команди – команда «синіх» і команда «жовтих» (представлення учасників)

Щоб гра була чесною, за вами спостерігатиме почесне журі (представлення журі).

А ще у нас буде група підтримки – наші гості і вболівальники.

Конкурс 1 «Київщина: із минулого в майбутнє»

Ведучий: Кожен з нас знає, яке місто є столицею України. Саме тут започаткувалася Русь-Україна. Це тут народилося слово Україна. Київ завжди був і залишається серцем держави.

Починаємо перший конкурс «Київщина: із минулого в майбутнє» (Ведучий по черзі ставить запитання учасникам кожної команди. Гравці відповідають на них. Кожна правильна відповідь оцінюється одним балом.)

Питання конкурсу:

1. Хто з великих князів Київських закріпив міжнародне становище держави родинними зв'язками з багатьма європейськими правителями? (Ярослав Мудрий)

2. Цей відомий митрополит написав «Слово про Закон і Благодать». Назвіть його ім'я. (Митрополит Іларіон)

3. На виставці у Парижі полотно «Цар-колос» відомої художниці з Київщини привернуло увагу Пабло Пікассо. Назвіть її ім'я (Катерина Білокур)

4. Хто з відомих футболістів (він є зіркою світового футболу) народився на Яготинщині? (Андрій Шевченко)

5. Назвіть «повітряні ворота» України. (Аеропорт у місті Борисполі)

6. Скільки районів входить до складу Київської області? (25)

Підсумки конкурсу оголошує журі

Конкурс 2 «Народознавче лото»

Ведучий. Відомий знавець традиційно-культурної спадщини Олекса Воропай писав: «Звичай народу – це ті прикмети, за якими розпізнають народ не тільки в сучасному, а й у його історичному минулому». Упродовж багатьох століть український народ безупинно творив своє, тільки йому властиве духовне середовище, наповнюючи його своїми обрядами, ритуалами.

Починаємо другий конкурс «Народознавче лото». (Учасникам потрібно встановити відповідність між питаннями та відповідями. Правильна відповідь оцінюється 0,5 балами.)

Вболівальники пригадують найвідоміші свята українців

Питання конкурсу:

1. Саме на це свято чоловіки за старовинним звичаєм варили пиво.
(Миколи)
2. Як називається свято першого дня Нового року за старим стилем?
(Свято Василя)
3. На яке весняне свято зима йде туди, де було літо, а літо – де була зима?
(Стрітіння)
4. Яке різдвяне свято названо на честь «безтолкової» дівчини, що «б'є посуд, миє піч водою, лавки підмазує глиною»? (Маланки)
5. У цей день «птиця не в'є гніздо, зозуля не несе яєць». Назвіть це свято.
(Благовіщення)
6. Покровителя цього свята шанували, насамперед, як захисника свійських тварин, у цей день відбувався масовий вигін худоби на пасовиська за різноманітними обрядами. (Юрія)
7. На це свято у церкві святять яблука, груші, мед. Про яке свято йде мова? (Спаса)
8. Після якого свята не можна купатися в річці, «бо якщо не потягне на дно утопленик, то неодмінно на спині виростуть вербові гілки»? (Іллі)
9. Як називають молоде невелике деревце чи гілку, які прикрашали квітами, калиною, пучками житнього колосся, кольоровими стрічками і ставили у коровай? (Гільце)
10. Як називають житній чи пшеничний сніп із першого зажинку? (Дідух)
11. Як називають ритуально-поминальну страву, що є різновидом куті?
(Коливо)
12. Про яке свято в народі кажуть: «Перша – жито засіває, друга – дощем поливає, а третя – снігом покриває»? (Пречиста)
13. Назвіть ляльковий театр, з яким ставили вистави в день Різдва по хатах грамотні міщани, дяки, школярі та церковні співаки. (Вертеп)
14. Як називають комплекс обрядових дій, спрямованих на прилучення дитини до сім'ї, общини і християнської віри? (Хрестини)

15. Як називають щорічне громадське свято, день вшанування святого, на честь якого названо місцеву церкву? (Храм)

16. Який обрядовий акт влаштовувався напередодні весілля, як символ прощання з вільним життям та відокремлення від неодруженої молоді? (Дівич-вечір)

17. Назвіть обрядовий весільний хліб, який символізував гідність, достаток, красу молодих на весіллі. (Коровай)

Підсумки конкурсу оголошує журі

Конкурс 3 «Славетні українці»

Ведучий. Українці дуже талановитий народ, серед нас багато геніальних вчених, співаків, танцюристів, спортсменів, письменників, політичних діячів і т. д.

Розпочинаємо третій конкурс «Славетні українці»

Умови конкурсу. Капітан команди отримує картку із прізвищами відомих українців, протягом двох хвилин показати своїй команді жестами ці прізвища. Кожна правильна відповідь оцінюється одним балом.

Завдання для першої команди	Завдання для другої команди
Тарас Шевченко	Іван Франко
Леся Українка	Ліна Костенко
Іван Мазепа	Андрій Шевченко
Віталій Кличко	Олег Скрипка
Ігор Кондратюк	Ярослав Мудрий
Тарас Тополя	Андрій Хливнюк

Підсумки конкурсу оголошує журі

Конкурс 4 «Фотомозаїка»

Умови конкурсу. Учасникам пропонується назвати історичні пам'ятки України. За правильну відповідь 1 бал.

Перелік питань.

1. У перекладі з грецької це місто називалося «щасливим». Це відома національна пам'ятка в районі сучасного міста Очакова. (Ольвія)

2. Тут, починаючи з 1037 року, зберігалися, переписувалися і перекладалися унікальні рукописи. (Софіївський собор)

3. Що було засновано на території Київської області ченцями Антонієм і Феодосієм у другій половині XI століття? (Києво-Печерський монастир)

4. У якій фортеці тричі був ув'язнений Устим Кармелюк? (Кам'янець-Подільська фортеця)

5. Унікальна пам'ятка дерев'яної архітектури України XVII століття на Львівщині зроблена без єдиного цвяха. (Церква святого Юрія в Дрогобичі)

6. Костьол, у якому знаходиться будинок органної та камерної музики, у місті Біла Церква. (Костьол Святого Іоанна Хрестителя)

7. З балкону якої будівлі в Чернівцях рівно о 12 годині кожного дня сурмач на трубі виграє мелодію «Марічки»? (Міська Ратуша)

8. У будівлі, що знаходиться в Кам'янець-Подільському, раніше проводили страти і катування, спалювали єретичні книги, оголошували вироки. (Кам'янець-Подільська Ратуша)

Підсумки конкурсу оголошує журі

Конкурс 5. «Словограй» (слайд 16)

Ведучий. Із давніх часів до нас прийшли пісні. Багато століть лунають вони над нашою землею. Пісні – це наші добрі друзі, у них якась дивна сила. Наш наступний конкурс – вінок українських пісень «Словограй».

Умови конкурсу. Командам необхідно «сплести вінок» з українських пісень. Учасникам пропонується вибрати квітку, на якій написано слово і заспівати рядки пісні, в якій воно зустрічається. За кожну пісню 2 бали.

Слова, що пропонуються:

Рушник («Пісня про рушник»), чорнобривці («Чорнобривців насіяла мати»), мати («Рідна мати моя»), рута («Червона рута»), калина («Ой у лузі червона калина»)

Підсумки конкурсу оголошує журі

(Підбиття підсумків та оголошення результатів гри. Нагородження переможців)

Ведучий: Ми сьогодні говорили про нашу славну Україну, її видатні пам'ятки історії та культури, відомих українців. А чим можете прославити нашу Україну? Що треба зробити для процвітання нашої держави?

(відповіді учнів)

Учень.

Квітни ж, моя Україно!

Дай, Боже, нам тільки радіти!

Звеличують будем тебе у труді

Бо ми – твої діти.

Щоб цвіла Україна моя, ми даємо обіцянку нині.

Вчитись так, щоб набуті знання

Пригодились моїй Україні.

НАЦІЇ – ДЕРЕВА ВСЕСВІТУ

(у кого Український Дух нуртує – присвячується)

Нічого зайвого і незалежного у Світі незбагненним цім не має

Лише залежність ВСІХ від ВСІХ цей Всесвіт у гармонії та єдності тримає.

Я Українства «Гілка» і єство моє від цього Гордість й Мужність відчуває

Бо корінь мого родоводу в Світі цім, незримих нам глибин віків сягає.

Всесвітній код мій споконвіку є співуча українська щира, рідна Мова,

Що із Всесвітньої Криниці Розуму й Добра, нас живить всіх енергією

Слова.

Духовна ж сила власного Народу нас – в руслі людського повсякчас тримає

Й Людину в кожному із нас ні в хама, ні в раба переродить не допускає.
І доки Дух в мені той є, на Дереві Життя я «Гілка» плодородна
І доти суть буття мого на цій Землі – логічна буде й вічно благородна.
Бо без коріння дерево не плодоносить, а лишень завжди навек всихає
Й своє призначення святе здійснити – назавжди здатність вже втрачає.
А Нація моя – це «Дерево» живе у «лісі» мішаним Всесвітнім проростає
Що «кисень» життєдайного Добра у Всесвіт для безсмертя постачає.
То ж доки Український Дух в мені й тобі і в кожному із нас перебуває
То Гордість й Мужність в нас, ані «Гординя», ані «Страх» не подолає.
Щоб на Землі оцій, де з вами ми живем, ЗЛО не змогло б повік узяти гору
Щоб нечестивці в масках благородних, українство не звели б до
людомору.

І. А. Залевський / листопад-грудень 2004 року

Додаток 3

СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ «ШЕВЧЕНКО В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ»

Звучить мелодія пісні «...». На сцені, під тополею, сидять два хлопчики-пастушки.

Хлопчик: Тарасе, сонце заходить! Женимо отару в село!

Тарас: Я заночую тут. Мене й так ніхто не чекає. Мачуха ненавидить, щовечора битий...

Хлопчик: А вівці?

Тарас: Жени й моїх овець, а у селі вони й самі дорогу до двору знайдуть.

Хлопчик: А вечеряти? Ти ж голодний...

Тарас: Вечеря! Була вечеря, коли мати жила. Тепер мене годують штовханцями... А тоді, тоді кожен вечір був святом! А ще як навесні вишні зацвітуть, як сядемо вечеряти надворі, як соловейко защебече-защебече! Катерина вечерю подає, а мама на нас дивиться і посміхається...

Садок вишневий коло хати.

Хрущі над вишнями гудуть.

Плугатарі з плугами йдуть.

Співають ідучи дівчата.

А матері вечерять ждуть...

(Замовкає, а через хвилину продовжує):

А спали ми під відкритим небом, на подвір'ї, а над ними роїлися зорі, і тато казав, що десь там сяє і моя зірка... Мама моя від тяжкої панщини померла, батька по місяцеві дома нема, бо все його кудись пан посилає, все кудись відправляє... А в хаті злидні несказанні... *(Плаче).*

(далі вірш «Якби ви знали паничі»)

Хлопчик: Не плач, Тарасе. Послухай, я тобі велику таємницю відкрию, тільки нікому не розкажуй, бо біда тобі ж самому буде!

Тарас: Ну, яка в тебе може бути таємниця?

Хлопчик: У мене сестричка народилася, то я вночі підслухав, як баба-повитуха пророчила матері про долю малої. Вона, знаєш, перш, ніж увійти до хати, де має дитина народитися, у вікно дивиться і в ньому бачить тієї дитини долю.

Тарас: Нема в мене долі. А про твою сестричку мені й не цікаво слухати. Яка тут може бути таємниця?

Хлопчик: Є, є таємниця! Баба й про твою долю матері розповіла. Каже, що як глянула колись у ваше вікно, мало не зомліла. Сидить, каже, кругом стола повно панів, а між панством – мужик стоїть, вичитує щось із паперів. А вони на нього кулаками махають, а підійти бояться. Коли це, де не візьмись, щось таке, як цар у короні, та як не схопляться з тим мужиком за барки: той за груди, а той за шию.

Тарас: А далі що?

Хлопчик: А далі баба розповідати побоялася. Казала, що ти неабияка дитина. Казала, що уже народився такий, що волю в панів одніме... Казала, що, може, це якраз ти...

Тарас: Волю? В царя відібрати, а людям дати?! Ех, якби я мав таку силу!

Хлопчик: Женімо, Тарасе, отару! Поночіє...

Тарас: Не пожену. Заночую отут під зорями в полі. Може, хоч мама присниться або козаки. Козаки мені часто сняться, особливо один, старезний і сивоусий.

Хлопчик: Тоді добраніч. Тарасику! Я тобі вранці хліба принесу!
(Тарас вкладається під тополею, вкривається свиткою, засинає.)

Ведучий 1: *Our today's party is dedicated to the great/famous Ukrainian poet, writer and artist Taras Shevchenko.*

Наш вечір присвячений великому українському поету, письменнику та художнику Т. Г. Шевченку.

Ведучий 2: *Taras Shevchenko was a man of universal talent. All his life and creative work were dedicated to the people of Ukraine. The poet dreamt about the times when his country would be a free sovereign state, where the Ukrainian language, culture and history would be highly valued, and the people would be happy and free.*

Шевченко – людина універсального таланту. Все його життя і творча діяльність були присвячені народу України. Поет мріяв про ті часи, коли його країна буде вільною суверенною державою, де буде цінуватись українська мова, культура та історія, а люди будуть вільними та щасливими.

Ведучий 3: *He was born on the Ukrainian land, under the Ukrainian sky, but he belongs to those people torches that become dear to the whole humanity and who find their immortality in the esteem of the whole world.*

Він народився на українській землі, під українським небом, проте він належить до тих людей-світочів, що стають дорогими для всього людства і в пошані всього світу знаходять своє безсмертя .

Ведучий4: *His humanism, genius folk figures make him intelligible, close to people of different nations.*

Його гуманізм, геніальні народні образи роблять його зрозумілим, близьким до людей різних націй.

Ведучий 5: *Hundreds of attempts to translate Shevchenko's poems were made practically into all the main languages of the world.*

Сотні спроб перекладу Шевченка були зроблені практично на всі основні мови світу.

Ведучий 6: *Translating into English is the most numerous. Such English poets and writers as E-L. Voinych, Peter Selver, Vera Rich, Padraic Breslin acquainted the English speaking world with Shevchenko's genius poems.*

Переклад на англійську мову є найбільш чисельним. Відомі англійські поети і письменники, такі як Е. Л. Войнич, П. Селвер, Віра Річ, ознайомили англomовний світ з неперевершеними творами Тараса Григоровича.

Ведучий 7: *... Listen to some of such translations.*

a) *Vera Rich "It Doesn't Touch Me" – «Мені однаково»*

б) *E-L. Voinych 'My Evening Twilight' - «Зоре моя вечірняя»*

Ведучий 8: *Ukrainian emigration had great influence on the popularization of Shevchenko's name among English speaking readers. Many emigrants translated great Kobzar's verses into English with the aim to carry Shevchenko's word to American and Canadian readers.*

Українська еміграція мала великий вплив на популяризацію імені Шевченка серед англomовних читачів. Багато емігрантів перекладали вірші великого Кобзаря, щоб донести Шевченкове слово до американських та канадських читачів.

Ведучий 9: *One of such translators is a representative of Ukrainian working emigration Ivan Vityurskyi, known as John Vir. He translated 29 poetic works of Shevchenko. John Vir "A Dream" – пісня «Думи мої», "The Mighty Dnieper Roars and Bellows" «Реве та стогне Дніпр широкий...»*

Інсценізація «Тополя».

Ведучий 10: *Shevchenko is a major figure of the Ukrainian national revival. He is a symbol of Ukrainian uprising and independent statehood from Russia. You can find lots of lines in his poems against Moscow and the Russian tsar.*

Шевченко – головна постать українського національного відродження. Він – символ українського піднесення і незалежності від Росії. В його поемах можна знайти багато рядків, спрямованих проти Москви та російського царя.

Гайдамаки / Іван Підкова.

Ведучий11: *Shevchenko's creative works are very actual nowadays.*

Твори Шевченка актуальні і в наші дні. У сьогоднішній ситуації з російською окупацією Криму, як і колись Москва намагається домінувати і контролювати долю України. Однак, за словами нашого народного пророка, Тараса Шевченка, «Наша пісня, наша дума не вмере, не загине... От де, люди, наша слава, слава України!»

До Основ'яненка

Ведучий12: *Though he pined for his native Ukraine all his life, Shevchenko died in Russia.*

Все своє життя Шевченко тужив за рідною Україною, а помер поет в Росії.

Йому було лише 47. Його тіло везли із Санкт Петербурга до Києва, і кожна зупинка ставала місцем поклоніння великому Кобзарю. Шевченко був похований на Чернечій горі в Каневі. Отже, його заповіт був реалізований нами, його нащадками.

Декламування Заповіту українською, польською та англійською мовами.

ВІДДІЛ ОСВІТИ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ РДА
КРЕМЕНЕЦЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛІЦЕЙ ІМЕНІ У. САМЧУКА

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА

«I'm Ukrainian!»

ДЛЯ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ

З ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ В ЧАСИ ВІЙНИ З
РОСІЙСЬКИМИ ЗАГАРБНИКАМИ, ПРИУРОЧЕНОГО
10-ІЙ РІЧНИЦІ УКЛАДЕННЯ УХВЛ

Підготувала:
Віта Шеремета,
заступник директора з
виховної роботи
Кременецького академічного ліцею
імені У. Самчука

Авторська програма

«I'mUkrainian!»

Пояснювальна записка

*Цінності – це колективний продукт,
і немає диригента на те, щоб вказувати,
яка найважливіша.*

*Цінностей не можна навчитися, або не достатньо
лише вчитися – їх потрібно пережити!*

І не згідно розкладу, а постійно!

Формування життєво необхідних цінностей сучасних здобувачів освіти сьогодні відбувається в умовах глобальної кризи: руйнації системи світопорядку, спричиненої війною російської федерації проти суверенної України. Весь цивілізований світ об'єднався довкола України, щоб дати відсіч рашистському варварству. Злочини російських військових проти українського народу вражають нечуваними звірствами не лише щодо військових, а й мирних жителів окупованих територій. Народна війна за суверенітет і незалежність України об'єднала все суспільство: військових, волонтерів, медиків, освітян, митців, журналістів, фермерів, працівників сфери послуг тощо. Воєнний стан спонукає до розмірковування кожного про свій особистий внесок у нашу спільну Перемогу. Створення школи вихідного дня з формування виховних цінностей молодого покоління в часи війни з російськими загарбниками, приуроченого 10-ій річниці укладення УХВЛ. Виховна програма УХВЛ – це проект про українців та Україну для них. Документ, який складається з викладу 10 орієнтирів для українців – це ті напрями праці, в яких слід працювати кожному українцеві, аби «жити як вільна людина у вільній країні». Основна її мета – дати учням не лише знання, а й сформувати основні життєві цінності. Авторська програма «I'mUkrainian!» допоможе досконало впроваджувати цінності УХВЛ у своїх розділах (заняттях).

Патріотична жовто-блакитна парасолька є логотипом даної програми, що збиратиме під своїм затишком учасників занять на очні та дистанційні зустрічі

у прямих ефірах соціальних мереж (фейсбук/інстаграм), які будуть транслювати заняття із п'яти рубрик: Вивчаю українську мову!; Говорить психолог; Українські традиції (дозвілля); Великі українці; Наше здоров'я. Кожен учасник зможе відвідувати як усі рубрики, так і вибирати окремі: ті, які найбільш цікавлять.

Діти – це квіти нашого життя! Немає більшого щастя у світі, аніж посмішки малечі. Адже дітки – найголовніша цінність суспільства. І від того, як ми виховуємо їх, які зерна добра, справедливості, мужності ми в них закладемо, залежить не тільки їхнє майбутнє, а й майбутнє нашої країни. У цьому нелегкому процесі формування особистості беруть участь не лише батьки, а й педагоги. Вчитель – це не просто людина, яка вчить писати й читати, це значно більше. Педагог – це особа, яка постійно вдосконалює свої професійні вміння, враховує особливості дітей й використовує різноманітні методи, засоби й форми навчання.

Сучасний вчитель виступає в ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальному розвитку учня. І одним із головних його завдань є грамотна організація освітнього процесу, що полягає у тому, щоб найефективніше навчати, виховувати й розвивати дитину: комфортно й цікаво водночас. Сьогодні освіта вже не підготовка до життя, а спосіб життя. Завдання програми полягає у формуванні глобальної компетентності учня, необхідної кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Глобально компетентні люди мають застосовувати такі якості, характеристики й здібності, щоб не лише вивчати навколишній світ, а й жити в ньому. Педагогам, щоб допомогти учням стати глобально компетентними, потрібно не тільки розвивати ці якості у собі, а й шукати способи їх розвитку в учнів. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей,

відповідальних громадян, активних і підприємливих. Світогляд сучасного учня закладається саме в сім'ї та школі. У школі вихідного дня продовжуватиме формуватись особистість, її громадянська позиція та моральні якості. Тут вирішується, чи людина захоче і, чи зможе навчатися впродовж життя. Пріоритетного значення набуває завдання формувати в учнів систему загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови та культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). У центрі подій має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни.

Метою програми є об'єднання учнів (*місцевих, переселенців, тих, хто проживає за кордоном*) у лекційні та практичні заняття школи вихідного дня «I'm Ukrainian!» з формування в учасників особистої системи цінностей в часи війни з російськими загарбниками, усвідомлення пріоритету духовних цінностей, визначення життєвої мети; підвищення рівня розвитку національно-культурного середовища за допомогою проведення тренінгових занять впровадження життєвих цінностей за УХВЛ; розвивати вміння працювати в групах, мислити, висловлювати власну думку, обґрунтовувати та аргументувати її; виховувати патріотичні почуття та любов до рідного краю, розвиток мотивації досягнення успіху підлітків, формування в них життєвих цінностей за УХВЛ, позитивної самооцінки й впевненості у собі, підвищення прагнення досягти успіху в актуальних видах діяльності, підвищення рівня індивідуальної відповідальності за результати власної діяльності, поглиблення знань учнів про поняття «успіх» та його складові, розвиток навичок самоаналізу; підвищення внутрішньої мотивації до діяльності.

Завдання програми:

- навчити учнів розуміти грані особистості; розрізняти ознаки самоповаги, власної гідності; усвідомлювати роль цінностей в житті людини;

- актуалізувати знання, уміння й навички учнів щодо критичного оцінювання, ухвалення рішень, управління собою в ситуаціях, що можуть призвести до потрапляння у складні життєві ситуації;

- поглибити знання про патріотизм як суспільну та особистісну цінність;

- проаналізувати стратегію реалізації основних аспектів змісту програми УХВЛ;

- формувати позитивну мотивацію учнів до засвоєння інформації щодо вивчення української мови, поглиблення знань про українські традиції, рівняння на видатних особистостей України, ознайомлення з їх життєвим та творчим шляхом;

- сприяти становленню адекватної самооцінки учня (розуміння себе як цінності, людини з правами, свободами, інтересами);

- розвивати вміння відповідальної й водночас безпечної поведінки, адекватного прийняття рішень у різноманітних ситуаціях, визначення та реалізації власної громадянської позиції;

- виховати взаємоповагу, толерантність учнів, повагу до сімейних цінностей через конструктивне спілкування, активне залучення їх до навчально-виховної інтерактивної діяльності;

- сприяти самопізнанню, самореалізації, самоствердженню особистості учня.

Засобами реалізації завдань є методи:

- інформаційні повідомлення;

- мозковий штурм;

- елементи самодіагностики;

- рольові вправи;

- вправи-медитації;

- вправи на активізацію;

- вправи на релаксацію;

- робота в групах;

- притчі для натхнення і роздумів.

Цільова аудиторія: учні 5-11 кл., підлітки, молодь, місцеві жителі громади, батьки, юні наукові дослідники, усі, хто має у серці любов до українського...

Заняття можуть проводити учителі-філологи, вихователі, волонтери, науковці-дослідники, працівники сфери культури та мистецтва.

Очікуваний результат.

За умови успішного опанування авторської програми «I'mUkrainian!» школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, приуроченої 10-ій річниці укладення УХВЛ вихованці повинні:

усвідомлювати себе гармонійно розвиненою, соціально активною й національно свідомою людиною, що наділена високими духовними якостями, є носієм кращих надбань національної культури, здатна до саморозвитку та самовдосконалення; сформувати та вміти жити за основними життєвими цінностями.

Уся робота з організації програми «I'mUkrainian!» спрямовується на те, що має важливе значення для морально-духовної атмосфери сьогодення, яка органічно входить у внутрішній світ дитини.

Структура програми «I'mUkrainian!»

Патріотична жовто-блакитна парасолька є логотипом даної програми. Назва «I'mUkrainian!» звучить англійською мовою спеціально для привернення уваги українців, які знаходяться з певних причин закордоном. Життя – це дощ. Невеликий дощ. Іноді він мрячить дрібними крапельками, іноді переходить у зливу. У житті кожного повинна бути людина із парасолькою, яка допоможе та підтримає. Парасолька «I'mUkrainian!» збиратиме під своїм затишком учасників занять на очні чи дистанційні зустрічі у прямих ефірах соціальних мереж (фейсбук/інстаграм), які будуть транслювати заняття **із п'яти рубрик:**

Вивчаю українську мову!;

Говорить психолог;

Українські традиції (дозвілля);

Великі українці;

Наше здоров'я.

Кожен учасник зможе відвідувати як усі рубрики, так і вибирати окремі: ті, які найбільш цікавлять.

Програма розрахована **на 20 год** кожної рубрики (щотижня по 1 год)

Тривалість занять: 1 год.

Періодичність занять: щотижня.

Кількість занять: 20.

Форма проведення: групова.

Структура програми рубрики 1 «Вивчаю українську мову!»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1.	Вступне заняття. Чарівна таємничість мови	1		
2.	Правила юного лінгвіста. Зв'язки між словами	1		
3.	Походження письма. Виникнення слов'янської азбуки	1		
4.	Цікаво про звуки й букви	1		
5.	Загадковий світ складів, наголосів, інтонацій	1		
6.	Таємниця граматичного роду	1		
7.	Плекаймо культуру мовлення!	1		
8.	Чарівність і складність звичайного слова	1		

9.	3 історії власних імен. Крилаті слова	1		
10.	Художнє слово – мовний знак культури	1		
11.	Цікаво про пунктуацію	1		
12.	Дивні числівники	1		
13.	Океан слів і граматики	1		
14.	Як народжується слово	1		
15.	Слова-ліліпути і слова-велетні	1		
16.	Марафон у синтаксисі	1		
17.	Червоне світло на синтаксичному перехресті	1		
18.	У граматиці сусідів вибирають	1		
19.	Мандрівка в поетичний світ	1		
20.	Екскурсії, конкурси, тематичні заходи. Підсумкове заняття	1		
Разом		20		

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття. Чарівна таємничість мови (1 год)

Роль слова в житті людини. Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Організаційні питання. *Практична робота.* Дидактична гра.

Мова та її функції. Закон економії мови (явище ущільнення мовлення), словотворче значення звуків-фонем. Точність слововживання, лексична норма.

Засвоєння різних за походженням нових слів, слів у прямому й переносному значеннях.

Грамматична роль слів у побудові речення і висловленні думки.

Засвоєння складних випадків слововживання.

Складання речень, поліпшення їх структури відповідно до мети висловлювання.

Звукова організація тексту художнього стилю.

Практична робота. Виконання вправ на розрізнення точного й неточного слововживань, виокремлення частин слова, уживання слів у прямому й переносному значеннях; складання речень відповідно до мети висловлювання.

Розв'язування ребусів і головоломок.

2. Правила юного лінгвіста. Зв'язки між словами (1 год)

Риси юного лінгвіста. Прийоми швидкого читання, запам'ятовування. Способи розвитку логічного, асоціативного мислення. Засвоєння слів у прямому й переносному значеннях. Правильна вимова наголошених і ненаголошених голосних. Уміння висловлювати ставлення до людини через її опис. Прислів'я, співвідносні з реченнями. **Практична робота.** Складання твору-опису зовнішності. Розв'язування та складання ребусів і головоломок. Складання тесту з вивченої теми.

Основна думка тексту. Частота вживання певних звуків (поняття про фонетичний символізм), частин мови.

Граматичний зв'язок у реченні. Дослідження частоти вживання службових частин мови; особливості вживання прийменників, сполучників, закінчень для зв'язку слів у реченні; явище переходу іменників у прикметники.

Значення і походження фразеологізмів. Засвоєння фразеологізмів, слів у прямому й переносному значеннях. Зображально-виражальні можливості фразеологізмів.

Практична робота. Виконання вправ на удосконалення навичок виразного читання; уміння виділяти в тексті основну думку; грамотну побудову речення.

Виконання вправ на пояснення значення і походження окремих фразеологізмів; аналіз частоти вживання певних звуків частин мови; перетворення іменників у прикметники.

Підготовка матеріалу про відомих лінгвістів, мову есперанто.

Складання усного повідомлення на соціокультурну тему.

Конкурс «Створи асоціативну схему».

3. Походження письма. Виникнення слов'янської азбуки (1 год)

Види й форми давнього письма. Походження письма. Перший алфавіт. Кирилиця. Виникнення слов'янської азбуки.

Загальне уявлення про ономастику: сліди давньослов'янської мови в сучасній українській мові (імена, географічні назви). Слов'янські імена.

Ознайомлення і спроби прочитання давніх записів.

Стилістична вмотивованість уживання старослов'янізмів. Уживання застарілих слів у складі епітетів.

Практична робота. Підготовка повідомлення про історію виникнення окремих слов'янських слів, добір матеріалу про окремі літери старослов'янської мови, яких немає в сучасній українській графіці.

Робота з текстом, що написаний старослов'янською мовою.

Складання лайнворда, розв'язання кросворда за вивченою темою.

Укладання словничка імен слов'янського походження власної родини.

4. Цікаво про звуки й букви (1 год)

Класифікація звуків і букв.

Звукова модель слова (звукопис). Фонетичний символізм. Роль голосних звуків для досягнення виразності мовлення.

Звукова характеристика слова. Відображення закону милозвучності української мови у вимові й на письмі.

Закон економії мови (явище спрощення приголосних; уживання одно-, двозвучних прийменників *у/в*, *з/із/зі*, сполучників *і/ї*).

Поетичні портрети окремих звуків; уживання слів з **-во-** та **-йо-**у загадках.

Практична робота. Виконання вправ на складання звукових моделей слів; обґрунтування написання слів із вивченими орфограмами. Добір і впорядкування матеріалу на лінгвістичну тему. Конкурс на відгадування загадок, головоломок на задану тему.

5. Загадковий світ складів, наголосів, інтонацій (1 год)

Складотворча роль голосних звуків. Правила складоподілу.

Окремі орфоепічні норми української мови. Правила перенесення слів із рядка в рядок. Слова-паліндроми.

Інтонування слів і речень залежно від мети спілкування. Складання партитури.

Практична робота. Знайомство і вивчення будови орфоепічного словника.

Виконання вправ на складоподіл, перенесення слів, правильного ставлення наголосу.

Виконання вправ на інтонування висловлювань відповідно до ситуації та мети спілкування.

Робота з віршами-паліндромами. Складання паліндромічних висловів, зашифровок.

Складання партитури поетичного чи прозового уривків.

Декламування текстів різних жанрів.

Вікторина за вивченою темою.

6. Таємниця граматичного роду (1 год)

Рід як граматична категорія. Родові антоніми. Рід у складноскорочених словах.

Особливості визначення граматичного роду (у назвах професій, у контексті). Іменники спільного роду.

Зміни в будові слова, спричинені зміною граматичного роду.

Уживання слів різного граматичного роду в поетичних і прозових текстах.

Практична робота. Виконання вправ на побудову речень з іменниками спільного роду, визначення роду в складноскорочених словах, переклад українською слів із російської мови, дослідження їх граматичного роду.

Добір та впорядкування матеріалу на лінгвістичну тему.

Конкурс на розв'язання і складання чайнвордів за вивченою темою.

7. Плекаймо культуру мовлення! (1 год)

Мовні обов'язки громадян. Складові культури мовлення: чистота й точність, доречна образність, слова мовного етикету.

Доречність уживання багатозначних слів, слів у переносному значенні. Урізноманітнення лексичної та граматичної будови мовлення.

Відсутність культури мовлення як засіб створення комічних ситуацій у гуморесках та усмішках.

Практична робота. Виконання вправ на виразність і культуру мовлення, визначення і правки неточностей у тлумаченні слів та слововживанні; знаходження й пояснення слів, ужитих у переносному значенні.

Редагування висловлювань, пов'язаних із мовним етикетом. Гра-соціодрама «Створення комічних ситуацій».

8. Чарівність і складність звичайного слова (1 год)

Зображувально-виражальні можливості слів. Загальне і конкретне значення слова.

Образне слово. Роль образних слів у розкритті задуму висловлювання і посиленні впливу на слухача.

Групи слів за походженням і вживанням.

Епітети, порівняння, метафори, персоніфікація.

Слова на означення птахів, тварин, тексти з їх описом.

Практична робота. Виконання вправ на виразне читання, створення образних висловлювань, розрізнення загального й конкретного значення слова, збагачення словникового запасу новими словами (українськими, іншомовними, стилістично забарвленими тощо).

Розгадування кросвордів, альтервордів, загадок.

Гра-імітація.

9. З історії власних імен. Крилаті слова (1 год)

Групи імен за походженням (власне слов'янські, з християнського календаря, західноєвропейські). Перехід імен античного походження в загальні назви. Псевдоніми.

Естетичність мовлення у власних назвах – іменах людей.

Практична робота. Підготовка повідомлення про походження власних назв.

Виконання завдання на тлумачення власних імен, які перейшли в загальні назви.

Вікторина на розпізнавання імен та прізвищ відомих людей за їх псевдонімами. Розгадування кросвордів, чайнвордів, словесних лабіринтів за вивченою темою.

Складання власних кросвордів за допомогою «Словника античної міфології».

Поняття про крилаті слова. Особливості значення, будови, стилістичного вживання крилатих висловів.

Уживання крилатих слів як ознака культури мовлення.

Уживання крилатих слів у промовах – запорука ефективності виступу.

Яскрава образність крилатих висловів відомих письменників України, прислів'їв і приказок.

Практична робота. Виконання вправ на пояснення походження і змісту крилатих висловів, розпізнавання крилатих висловів у творах українських письменників.

Складання зв'язного висловлювання (опису, роздуму чи розповіді) на основі життєвих спостережень, використання крилатих висловів.

Розшифрування криптограм.

Вікторина за вивченою темою.

10. Художнє слово – мовний знак культури (1 год)

Особливості художнього слововживання (образність, метафоричність тощо). Авторська мовотворчість. Поняття «словесний образ», «мовне обличчя людини».

Уживання застарілих, старокнижних слів, неологізмів, контекстуальних синонімів, антонімів, синтаксично забарвлених слів.

Сполучники, прислівники, займенники; синоніми, спільнокореневі слова, повтори як засоби зв'язку речень у тексті. Виділення тематичних речень у мікротемі.

Суржик як соціальне і мовне явище.

Практична робота. Виразне читання художніх текстів різних жанрів.

Редагування речень, тексту із застосуванням засобів зв'язку речень у тексті. Аналіз текстів щодо художньо-естетичної ролі застарілих, книжних слів, авторської мовотворчості, характеротворчої ролі мови персонажа, суржику як засобу освітньо-культурної характеристики людини.

Дослідження музичності вибраних поезій, визначення тематичного речення в мікротемі.

Створення власних текстів-асоціацій, пейзажних замальовок.

11. Цікаво про пунктуацію (1 год)

Функції розділових знаків. Групи пунктограм. Види речень за інтонацією, метою висловлювання, будовою. Риторичні звертання, питання, оклики. Партитура вірша.

Правила вживання трьох крапок, дефіса на позначення скороченого запису слова.

Практична робота. Виконання вправ на дослідження пунктуаційної відповідності речення його інтонуванню та розстановці пунктуаційних знаків.

Складання переліку розділових знаків української мови.

Виконання вправ на здобуття навичок у визначенні «риторичних тань», «риторичних питань», «риторичних окликів» у реченнях. Складання партитури вірша, виразне читання тексту.

Дослідження й формування ще не вивчених правил уживання трьох крапок дефіса на позначення скороченого запису слова на основі дібраних речень.

Вікторина за вивченою темою.

12. Дивні числівники (1 год)

Історія формування числівників у різних мовах. Групи числівників за значенням і будовою. Особливості узгодження числівників з іншими частинами мови у складі словосполучень, фразеологізми, у складі яких є числівники.

Вживання слів із числовим значенням у текстах різних стилів мовлення. Уживання числівників для позначення дат, часу (годин).

Використання числівників із метою надання текстові переконливості, точності; почуття міри у вживанні числівників.

Застосування числівників для складання загадок.

Практична робота. Докладний переказ тексту наукового стилю, що містить числівники.

Виконання вправ на розрізнення порядкових числівників і прикметників, визначення відмінкових форм числівників у складі фразеологізмів, загадок, прислів'їв тощо.

Переклад українською з російської мови словосполучень, що містять числівники.

Складання кросворда за вивченою темою.

13.Океан слів і граматики (1 год)

Роль лексики і граматики у вираженні думки. Граматичне значення вивчених частин мови. Особливості визначення роду та відмінювання запозичених слів.

Вимова слів іншомовного походження та власне українських.

Синонімічні ряди, антонімічні пари слів.

Відображення в словниках певних граматичних форм слів.

Практична робота. Виконання вправ на добір синонімів, побудову синонімічних рядів, антонімічних пар.

Виразне читання текстів, визначення граматичних ознак незапозичених і запозичених слів серед вивчених частин мови.

Складання зв'язних висловлювань на соціокультурну тему.

Робота з «Орфографічним словником української мови» – визначення певних граматичних форм слів.

Вікторина за темою заняття.

14. Як народжується слово (1 год)

Роль значущих частин слова в процесі словотворення. Морфемний і словотвірний розбори. Словотвірні гнізда, словотвірні ланцюжки.

Творення самостійних частин мови.

Авторські неологізми. Складноскорочені слова. Образотворча роль авторських неологізмів; відображення закону економії мови у відгадках до загадок.

Утворення назв рослин і тварин.

Практична робота. Редагування текстів: усування недоліків у їх будові, стилістичному використанні засобів словотвору. Виконання морфемного і словотвірного розборів.

Виконання вправ на утворення прикметників від прийменниково-іменникових конструкцій; іменників, що вказують на певну ознаку (проживання, національність, властивості тощо).

Укладання словника авторських неологізмів.

Зоологічна вікторина.

15. Слова-ліліпути і слова-велетні (1 год)

Граматична роль службових слів. Складні слова й аббревіатури в українській мові. Вияв закону милозвучності в синонімії прийменників, сполучників і часток.

Образотворча роль службових слів, складних і складноскорочених слів.

Практична робота. Аналіз синонімії прийменників, сполучників та часток; прийменників, часток; побудова речень із використанням засвоєних службових слів.

Виконання вправ на повторення вивченого матеріалу про складні та складноскорочені слова, сполучники; пояснення значення фразеологізмів та стилістично забарвлених слів, що містять слова-ліліпути; будову складних та складноскорочених слів.

16. Марафон у синтаксисі (1 год)

Речення-ліліпути (однослівні, двослівні тощо), речення-велетні (складні синтаксичні конструкції).

Стильова обумовленість уживання речень-ліліпутів і речень-велетнів.

Практична робота. Докладний переказ тексту інформаційного характеру.

Виконання вправ на побудову речень-ліліпутів і речень-велетнів за словом-відгадкою до ребусів; аналіз виражальних можливостей вигуків, заперечних, неповних, називних речень.

Складання діалогу на соціокультурну тему з використанням вивчених синтаксичних конструкцій.

Написання слухового й математичного диктанту за вивченою темою.

Гра-естафета.

17. Червоне світло на синтаксичному перехресті (1 год)

Синтаксичне членування мовлення. Загальні правила текстотворення. Логіка розвитку думки, синтаксична синонімія, уникання багатослів'я, одноманітних граматичних форм, невмотивованої інверсії.

Практична робота. Робота над текстом (переказ, висловлювання думки про прочитане із використанням прислів'їв).

Написання відгуку на прочитану книгу. Виконання вправ на повторення вивчених пунктограм. Відгадування загадок і добір синонімів до слів-відгадок. Складання твору-роздуму на історичну (екологічну, морально, етичну) тему.

18. У граматиці сусідів вибирають (1 год)

Грамматична могутність дієслова як присудка. Прийменники зі значенням різних відношень.

Збагачення активної лексики новими словами, зокрема словами-термінами.

Орфограми в дієсловах.

Дотримання правильного граматичного сполучення слів як передумова ораторського успіху.

Зображувально-виражальна роль дієслів у загадках, прислів'ях.

Практична робота. Виконання вправ на згортання вислову із заміною його словом-терміном; побудову приєменникових та безприєменникових словосполучень із дотриманням граматичних норм; аналіз ролі дієслів-присудків у побудові висловлювання; дослідження синонімічних приєменників, приєменників зі значенням різних відношень.

Складання тексту на соціокультурну тему з дотриманням мовних норм.

Складання прислів'їв чи приказок із поданих слів. Рольова гра.

19. Мандрівка в поетичний світ (1 год)

Пейзажна лірика і пейзажний живопис. Ритмомелодійні особливості поетичних текстів (ритм, рима); білий вірш.

Поетичність висловлювань промовця як засіб ефективного впливу на слухача.

Особливості пейзажних поетичних творів, білий вірш.

Практична робота. Виразне читання улюблених пейзажних віршів.

Складання усного твору-опису пейзажної картини із дотриманням мовних норм.

Добір до слів рими, складання віршів за пейзажною картиною; виконання вправ на пояснення змісту ролі ритмомелодійних засобів, аналіз ознак поетичних творів; визначення особливостей білих віршів; робота з деформованим віршованим уривком (з відновлюванням рими й ритму).

Вікторина «Назви авторів вивчених пейзажних віршів».

20. Екскурсії, конкурси, тематичні заходи. Підсумкове заняття. (1 год)

Екскурсії до історичних, художніх, літературних музеїв. Участь у конкурсах, олімпіадах. Підготовка та проведення тематичних конкурсів, вікторин, свят, концертів, вечорів.

Підбиття підсумків роботи гуртка за рік. Відзначення кращих вихованців.

Завдання на літо. Рекомендації щодо подальшої дослідницької діяльності.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні мають знати:

- зміст понять «мова» та «функції мови»;

- історію походження письма, виникнення слов'янської азбуки;
- основні поняття з фонетики, орфоєпії, будови слова, словотвору, лексикології, фразеології, морфології, синтаксису;
- складні випадки слововживання;
- правила з орфографії та пунктуації (за вивченою програмою);
- значення понять «закон економії мови», «закон милозвучності», «фонетичний символізм», «орфоєпічна норма», «омофони», «омоформи», «омографи», «лексична норма», «граматична норма», «лексичне і граматичне значення слова», «загальне і конкретне значення слова», «ономастика», «паліндроми», «пароніми», «крилаті слова», «безсилі корені», «словотвірні гнізда», «словотвірні ланцюжки», «партитура речення», «нульовий член речення», «словесний образ», «мовне обличчя людини», «мовні обов'язки громадян», «складові культури мовлення»;
- стилі та жанри мовлення;
- прийоми швидкого читання, запам'ятовування; способи розвитку логічного, асоціативного мислення;
- загальні правила текстотворення;
- особливості організації та проведення дослідницької роботи;
- основні складові культури спілкування;
- правила ведення діалогу;
- правила виголошення повідомлення.

Учні мають уміти:

- моделювати мовні та позамовні поняття, явища, закономірності володіти основними поняттями з фонетики, орфоєпії, будови слова, словотвору, лексикології, морфології, синтаксису;
- узагальнювати засвоєні поняття, закономірності, правила та винятки з них;
- розрізняти основні орфограми у вивчених частинах мови; знаходити в тексті й характеризувати за граматичними ознаками вивчені частини мови;
- правильно вживати частини мови у власному мовленні; знаходити

помилки в тексті, виправляти і пояснювати їх;

- складати твори на основі побаченого, почутого;

- працювати з енциклопедичним, тлумачним, орфоепічним, морфемним словниками, словниками синонімів, антонімів, фразеологізмів української мови, асоціативних означень, власних назв; термінологічними і перекладними словниками, словником іншомовних слів, літературних термінів;

- виконувати різноманітні види робіт творчо-ігрового та проблемно-пошукового характеру – усно й письмово, самотійно, в групі чи фронтально; розв'язувати і будувати мовні зашифровки, ребуси, різні види кросвордів, головоломки тощо;

- складати висловлювання різних стилів, типів і жанрів мовлення, опановувати елементи віршування;

- уявляти словесно описані предмети і явища, фантазувати на основі сприйнятого;

- помічати й формулювати проблеми в процесі навчання, робити припущення щодо способів їх розв'язання, добирати аргументи для доведення власної думки, спростовувати хибні припущення і твердження, прогнозувати розвиток певних явищ, складати власні проекти;

- переносити засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; визначати мету власної пізнавальної діяльності;

- планувати дослідницьку роботу, розподіляючи її на етапи;

- здійснювати розроблений план дослідження;

- оцінювати проміжні та кінцеві результати пізнавальної діяльності, робити відповідні корективи;

- аналізувати, систематизувати, узагальнювати, конкретизувати мовні та позамовні поняття, явища, закономірності;

- робити висновки на основі спостережень;

- виголошувати повідомлення.

**ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ
ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГУРТКА
«ЮНІ МОВОЗНАВЦІ»**

Обладнання	Кількість, шт
<i>Апаратура</i>	
Комп'ютер	За потребою
Принтер	1
Мультимедійний проектор	1
Мультимедійна дошка	1
Сканер	1
Копіювальний апарат	1
Накопичувач USB Flash-drive	За потребою
<i>Канцелярське приладдя</i>	
Ватман А-1	30 аркушів
Папір друкарський	За потребою
Ручки кулькові	За потребою
Олівці креслярські	За потребою
Фломастери	За потребою
Ножиці	За потребою
Гумка	За потребою
Клей	За потребою
Скріпки, кнопки	За потребою
Папки	За потребою
CD-DVD-диски	За потребою

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Б.Антоненко-Давидович. К.: Либідь, 1991. 256 с.
2. Белей Л. Ім'я для дитини в українській родині: словник-довідник/Л. Белей. Ужгород: Просвіта, 1993. 116 с.
3. Блик О. П. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія : посіб. для вчителя / О. П. Блик. К.: Рад. шк., 1988. 128 с.

4. Бутенко Н. П. Словник асоціативних означень в українській мові / Н. П. Бутенко. Львів : Вища школа при Львівському ун-ті, 1988. 328 с.
5. Вихованець І. Р. У світі граматики / Р. Вихованець. К. : Рад. шк., 1987. 191 с.
6. Ганич Д. Л. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. К.: Вища школа, 1985. 60 с.
7. Глинський І. Твоє ім'я – твій друг / І. Глинський. К. : Веселка, 1985. 328 с.
8. Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. К.: Наук. думка, 2003. 318 с.
9. Горбачук В. Т. Барви української мови / В. Т. Горбачук. К.: Видавн. дім «КМ Асасіетіа», 1997. 271 с.
10. Дьяченко В. Новая дидактика / В. Дьяченко. М.: Нар. образование, 2001. 496 с.
11. Жовтобрюх В. Ф. Шкільний орфографічний словник / В. Ф. Жовтбрюх. Харків: Веста; Вид-во «Ранок», 2007. 384 с.
12. Зайченко І. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих пед. навч. закладів / Зайченко. К.: Освіта України, 2006. 528 с.

Структура програми рубрики 2 «Говорить психолог»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№пп	Тема заняття	Мета заняття	Структура та тривалість заняття
1.	<p>Заняття 1. Об'єкт мандрівки. Успіх і успішна людина (час 1 год)</p> <p>Цінність «Бути лідером»</p>	<p>Мета: Знайомство з програмою корекційно-розвивальною програмою «Кроки до успіху», розкрити поняття «успіх»; сформулювати уявлення про складові успіху, якості успішної людини, чинники, що заважають бути успішною людиною; надати учням мотиваційний заряд на позитивні зміни.</p>	<p>I. Вступна частина Мозковий штурм «Портрет успішної людини» (час - 10 хв)</p> <p>II. Основна частина. Інформаційне повідомлення «Складові успіху» (час - 10 хв) Гра-розминка «Коло успішних людей» (час - 10 хв) Комплекс розвивальних вправ «Шлях до успіху» (загальний час - 45 хв)</p> <p>III. Заключна частина. Підбиття підсумків (час - 5 хв). Вправа-релаксація «Дотягнися до зірок» (час - 5 хв) Притча про Успіх (час - 5 хв)</p>
2.	<p>Заняття 2. План мандрівки. Умови</p>	<p>Мета: допомогти учням зрозуміти, що</p>	<p>I. Вступна частина. Мозковий штурм</p>

	<p>досягнення успіху (час 2 год)</p> <p>Цінність «Бути лідером»</p>	<p>таке успіх, як досягти успіху, як стати успішною людиною; прагнення до саморозвитку, самовдосконалення; створення власної формули успіху.</p>	<p>«Головна умова досягнення успіху, це...» (час - 5 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Формула успіху» (час - 10 хв)</p> <p>II. Основна частина.</p> <p>Вправа «Картина бажаного майбутнього» (час - 15 хв)</p> <p>Вправа «Мої цілі» (час - 15 хв)</p> <p>Вправа «Майбутня радість» (час - 15 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Сім умов досягнення успіху» (час - 5 хв)</p> <p>Вправа «Секрети ситуації успіху» (час - 15 хв)</p> <p>III. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв).</p> <p>Притча «Секрет успіху від царя» (час - 5 хв)</p>
3.	<p>Заняття 3. Мандрівка до успіху. Станція 1. Самоусвідомлення</p>	<p>3. Мета: формувати адекватне самооцінювання учасників, сприяти</p>	<p>I. Вступна частина.</p> <p>Налаштування на заняття (час - 5 хв)</p> <p>Вправа «Мої переваги і</p>

	і самоприйняття (час 2 год) Цінність «Бути українцем»	усвідомленому прийняттю себе, баченню власних переваг і недоліків.	мої недоліки» (час - 10 хв) II. Основна частина. Інформаційне повідомлення «Фактори успіху» (час - 5 хв) Вправа «Намисто моєї унікальності» (час - 15 хв.) Вправа «Шкала» (час - 10 хв) Вправа «Я-теперішнє, Я-майбутнє» (час - 10 хв) Робота в групах «Коло успіху» (час - 10 хв) Інформаційне повідомлення «Важливі умови досягнень» (час - 5 хв) Вправа «Мої ресурси» (час - 10 хв) III. Заключна частина. Підбиття підсумків (час - 5 хв). Притча «Істина - в серці» (час - 5 хв)
4.	Заняття 4. Станція 2. Мотивація (час 2 год) Цінність «Бути господарем»	Мета: формування вміння зосереджуватися на вагомих для себе життєвих цілях.	I. Вступна частина. Мозковий штурм«Мій поштовх до дії» (час - 5 хв) Вправа-медитація

		<p>Закріплення позитивних емоцій. Розвиток умінь створювати настрій на подальші успіхи. Формування позитивного образу «Я». Освоєння вміння схвалювати, надихати себе. Усвідомлення мотивації досягнень. Розвиток мотивів до покращання своєї особистості. Розвиток інтересу до діяльності, здібності до самомотивування та самоспонування.</p>	<p>«Відчуття потоку» (за М. Чікзентміхалі) (час - 10 хв) II. Основна частина. Вправа-гра «Снігова куля» (час - 10 хв) Вправа «Успіх у минулому» (час - 10 хв.) Вправа «Емоційне насичення» (час - 10 хв) Вправа «Нове ім'я» (час - 15 хв). Вправа «Картина бажаного майбутнього» (час - 20 хв) III. Заключна частина. Підбиття підсумків (час - 5 хв). Притча про позитивне мислення (час - 5 хв)</p>
5.	<p>Заняття 5. Станція3. Відповідальність (час 2 год) Цінність «Бути господарем»</p>	<p>Мета: ознайомити учасників з різними видами відповідальності; навчитись приймати правильні життєві рішення, робити виважені вчинки</p>	<p>I. Вступна частина. Мозковий штурм «Бути відповідальним для мене означає...» (час - 5 хв) Інформаційне повідомлення «Особиста відповідальність» (час - 5 хв)</p>

		замість імпульсивних дій; формування почуття відповідальності за свої дії; удосконалення вміння логічно мислити, висловлювати свою думку; виховання доброзичливості, людяності, тактовності.	<p>I. Основна частина.</p> <p>Вправа «Я в променях сонця» (час - 10 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Види відповідальності» (час - 5 хв)</p> <p>Вправа «Символ відповідальності» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа на активізацію «Подіум» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Життєво важливі рішення» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Дерево прийняття рішення» (час - 15 хв)</p> <p>Вправа «Список рішень» (час - 10 хв)</p> <p>III. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв)</p> <p>Притча про кукурудзу (час - 5 хв)</p>
6.	Заняття 6. Станція 4. Страх і свобода Причини внутрішньої несвободи:	Мета: подолання внутрішньої невпевненості, ідентифікація емоцій, усвідомлення страхів.	<p>I. Вступна частина.</p> <p>Вправа «Визнач емоцію» (час - 5 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Емоції. 10</p>

	<p>ідентифікація власних емоцій (час 2 год) Цінність «Бути вільною людиною»</p>		<p>фундаментальних емоцій» (час - 10 хв) II. Основна частина. Керована бесіда «Що таке емоційний самоаналіз?» (час - 5 хв) Вправа «Техніка емоційного самоаналізу» (за Д. Рейнуотер) (час - 10 хв) Вправа «Хмаринки сумніву» (час - 5 хв) Вправа «Слова підтримки» (час - 5 хв) Техніка зменшення інтенсивності негативних емоцій «Мінус - плюс» (час - 10 хв) Інформаційне повідомлення «Перешкоди на шляху до досягнень» (час - 5 хв) Вправа «Емоції і наше тіло» (час - 10 хв) Медитативна вправа «Внутрішній спостерігач. Зони усвідомлення» (час - 15 хв)</p>
--	---	--	--

			<p>III. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв).</p> <p>Притча Джебрана Халіля Джебрана «Аркуш білосніжного паперу» (час - 5 хв)</p>
7.	<p>Заняття 7. Станція</p> <p>4. Страх і свобода</p> <p>Причини внутрішньої несвободи: керування емоціями (час 2 год)</p> <p>Цінність «Бути вільною людиною»</p>	<p>Мета: навчити учасників керувати власними емоціями, оволодіти технікою відновлення емоційної рівноваги.</p>	<p>I. Вступна частина.</p> <p>Керована дискусія «Чи можна утримати емоції під контролем?» (час - 10 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Стереотипні способи управління емоціями» (час - 5 хв)</p> <p>II. Основна частина.</p> <p>Інформаційне повідомлення «Що таке емоційна саморегуляція?» (час - 5 хв)</p> <p>Техніка відновлення емоційної рівноваги за допомогою образів (час - 10 хв)</p> <p>Комплекс практичних вправ «Сила емоцій і почуттів» (час - 40 хв)</p>

			<p>III. Заклучна частіна.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв)</p> <p>Техніка роботи з емоціями «7 - П» (час - 10 хв)</p> <p>Притча про двох вовків (час - 5 хв)</p>
8.	<p>Заняття 8. Станція</p> <p>4. Страх і свобода</p> <p>Причинив внутрішньої несвободи: подолання стресових ситуацій (час 2 год)</p> <p>Цінність «Бути вільною людиною»</p>	<p>Мета: навчити знімати психо-емоційну напругу і втому, використовувати роботу з образами уяви для регуляції емоційного стану, керувати власними думками в умовах стресу, виробити навички саморегуляції, поповнення енергії, забезпечення відчуття стабільності та впевненості, створення позитивного емоційного фону, підвищення працездатності та настрою.</p>	<p>I. Вступна частіна.</p> <p>Керована розмова «Що таке стрес?» (час - 5 хв)</p> <p>II. Основна частіна.</p> <p>Комплекс вправ для зняття стресу та емоційної напруги (час - 15 хв)</p> <p>Комплекс методів психологічної саморегуляції за допомогою уявних образів (час - 10 хв)</p> <p>Групова вправа «Наша стратегія подолання стресу» (час - 5 хв)</p> <p>Вправа на зняття психо-емоційної напруги «Зупинка потоку негативних думок» (час - 10 хв)</p> <p>Комплекс вправ на релаксацію (час - 20 хв)</p>

			<p>Кінезіологічний комплекс вправ для зняття стресу (час - 10 хв)</p> <p>III. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв).</p> <p>Психологічні рекомендації</p> <p>«Антистресові правила життя і поведінки» (час - 5 хв)</p> <p>Японська притча про злі подарунки (час - 5 хв)</p>
9.	<p>Заняття 9. Станція 5. Впевненість (час 2 год)</p> <p>Цінність «Бути відкритим суспільству»</p>	<p>Мета: розвивати в учасників упевненість, як передумову для досягнення успіху, усвідомити механізм дії впевненості та її значення для досягнення мети.</p>	<p>I. Вступна частина.</p> <p>Керована дискусія «Впевненість і успіх: який знак між ними поставити (<, >, =) ?» (час - 10 хв.)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Впевненість та її значення для досягнення мети» (час - 5 хв)</p> <p>II. Основна частина.</p> <p>Вправа «Як я себе оцінюю?» (час - 10 хв)</p> <p>Діагностична вправа «Формула успіху Уільяма</p>

			<p>Джеймса» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Будинок досягнення успіху у навчанні» (час - 15 хв)</p> <p>Вправа «П'ять кроків до впевненості» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Журнал Успіху» (час - 15 хв)</p> <p>ІІІ. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв).</p> <p>Психологічні рекомендації «Як розвинути впевненість» (час - 5 хв)</p> <p>Притча про впевненість у власних силах (час - 5 хв)</p>
10.	<p>Заняття 10.</p> <p>Станція 6.</p> <p>Позитивний план майбутнього (час 1 год)</p> <p>Цінність «Мислити»</p>	<p>10. Мета: розвивати емоційну компетентність, уміння мислити позитивно; контролювати вплив зовнішньої інформації; керувати та змінювати зміст власних думок.</p>	<p>І. Вступна частина.</p> <p>Історія для натхнення «Іспит» (час - 5 хв)</p> <p>Керована розмова «Будівнича і руйнівна сила думок» (час - 10 хв)</p> <p>ІІ. Основна частина.</p> <p>Вправа на оволодіння зосередженням (час - 10 хв)</p> <p>Вправи для оволодіння умінням припиняти</p>

			<p>мислення, залишати його без думок (час - 10 хв)</p> <p>Групова вправа «Скептики й оптимісти» (час - 10 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення</p> <p>«Позитивне і негативне мислення» (час - 5 хв)</p> <p>Вправа на зміну змісту своїх думок (час - 10 хв)</p> <p>Техніка позитивного опрацювання неприємної ситуації «Чарівні запитання» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Альбом Мрії» (час - 10 хв)</p> <p>ІІІ. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв.).</p> <p>Притча «Історія про трьох мудреців» (час - 5 хв)</p>
11.	<p>Заняття 11.</p> <p>Станція 7.</p> <p>Удосконалення: планування досягнень (час 1 год)</p> <p>Цінність «Мислити»</p>	<p>11.</p> <p>7.</p> <p>Мета: усвідомити мотивувальний вплив цілей, спрямовувати до досягнення успіху шляхом складання послідовного плану досягнень.</p>	<p>І. Вступна частина.</p> <p>Мозковий штурм «Мета і мрія» (час - 10 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Правила встановлення мети» (час - 5 хв)</p> <p>ІІ. Основна частина.</p>

			<p>Творча вправа «Про мрію мовою малюнку» (час - 10 хв)</p> <p>Керована розмова «Мета чи мрія?» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Візуалізація» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Сходинок досягнень» (час - 15 хв)</p> <p>Вправа «Мій день вчора, сьогодні, завтра» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Правило 72 годин» (час - 10 хв)</p> <p>ІІІ. Заключна частина.</p> <p>Підбиття підсумків (час - 5 хв).</p> <p>Притча «Весла»(час - 5 хв)</p>
12.	<p>Заняття 12.</p> <p>Самооцінка «Я в минулому і тепер»: позитивні зміни.</p> <p>Новий погляд на успіх і успішність (час 1 год)</p> <p>Цінності УХВЛ (узагальнення)</p>	<p>12. Мета: формування навичок самоаналізу, самопізнання, поглиблення знань одне про одного через розкриття якостей кожного учасника; усвідомлення значимості своєї особистості, самооцінка</p>	<p>І. Вступна частина.</p> <p>Притча про перстень (час - 5 хв)</p> <p>Інформаційне повідомлення «Самоставлення» (час - 5 хв)</p> <p>ІІ. Основна частина.</p> <p>Вправа «Супермаркет» (час - 10 хв)</p> <p>Вправа «Інша думка» (час</p>

		<p>позитивних змін, які відбулись за період занять за програмою.</p>	<p>- 10 хв) Вправа «Зерно для роздумів» (час - 10 хв) Вправа «Впевнений образ моєї успішності» (час - 10 хв) Вправа «Поважний стілець» (час - 5 хв) Вправа «Думки про любов до себе» (час - 10 хв) Вправа «Ким би я був в чарівній країні?» (час - 10 хв) ІІІ. Заключна частина. Підбиття підсумків (час - 5 хв). Вправа «Мій відбиток» (час - 5 хв) Притча про камінь (час - 5 хв)</p>
--	--	--	--

Програма рубрики 2 «Говорить психолог» додається – Додаток 1 («Мандрівка до успіху»)

Структура програми рубрики 3 «Українські традиції (дозвілля)»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1	Вступ. Духовна культура українців	1		
2	Матеріальна культура українців. Обереги в нашому домі.	1		
3	Основні календарні свята та обряди українців.	1		
4	Вишивка хрестиком.	1		
5	Вишиванка в житті українця	1		
6	Флешмоб української вишиванки	1		
7	Витинанка	1		
8	Вишивка гладдю. Використання символіки в сучасних вишивках рушників	1		

9	Традиції і сучасність. Релігійні та народні свята	6		
10	Українська народна кухня	1		
11	Українські народні танці	1		
12	Українські народні пісні	1		
13	Підсумкове заняття	1		

Народознавство – наука про походження народу (етносу), процес його розвитку, особливості традиційного побуту, матеріальної та духовної культури. Народне мистецтво, яке передавалося з покоління в покоління, століттями було і нині є ґрунтом для спілкування, джерелом пізнання історії та культури. Дана програма є актуальною, адже художнє ремесло стало національною основою сучасного народного мистецтва, пов'язаного з трудовою діяльністю людини, виготовленням речей, практично необхідних, зручних у користуванні і ошатних за формою та оздобленням.

Зміст програми розподілено за видами художньої діяльності з урахуванням поступового розвитку учнів, відповідно до їхніх вікових особливостей і досвіду, отриманого в попередні роки на заняттях гуртка.

Завдання програми:

- * ознайомити дітей із багатством декоративно-вжиткового мистецтва;
- * навчити дітей бачити красу навколишнього світу й уміти перенести її у свій побут засобами декоративно-вжиткового мистецтва;
- * сприяти розвитку творчої думки учня, не пригнічуючи її самостійність;
- * виховувати повагу до культурних надбань народу, сприяти становленню свідомого українця, патріота своєї Батьківщини.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ. Духовна культура українців (1 год)

Теоретична частина. Знайомство з предметом народознавства.

Завдання, мета гуртка. Основні правила техніки безпеки. Інструменти та матеріали. Їх класифікація. Показ зразків робіт.

Будуємо своє життя за законами краси.

Практична частина. Екскурсія до місцевого парку.

Казки, легенди.

Теоретична частина. Образи духів природи, хатніх духів. Народні казки, їх роль у вихованні дітей.

2. Матеріальна культура українців (1 год)

Обереги в нашому домі.

Теоретична частина. Ознайомлення з виробами з природного матеріалу, складання технологічної картки.

Практична частина. Лялька із трави. Домовичок. Віночок.

3. Основні календарні свята та обряди українців (1 год.)

Рольова гра в народних святах.

Теоретична частина. Підбір сценок до свят, обговорення сценарію свята.

Практична частина. Свято Івана Купала.

4. 5. 6. Вишивка хрестиком. Вишиванка в житті українця. Флешмоб української вишивки (3 год)

Теоретична частина. Загальні відомості про вишивку. Орнамент.

Композиція у вишивці. Особливості вишивки хрестиком в різних регіонах України.

Практична частина. Техніка вишивки «хрестик», «подвійний хрестик».

Основні прийоми виконання. Виготовлення сувенірів: гольниця «Зірка», «Святкова» (техніка виконання – хрестик, виколювання) «Кривулька».

Виготовлення серветки. Характеристика хрестикових швів. Серветка «Берегиня». Виготовлення новорічного подарунка. Обробка краю серветки, доріжки. Демонстрування українських жіночих та чоловічих вишиванок.

7. Витинанка (1 год)

Теоретична частина. Художня робота з папером. Поняття про мистецтво витинанки. Витинанка на площині. Об'ємна. Квілінг.

Практична частина. Виготовлення сувенірів, листівок, панно.

8. Вишивка гладдю (1 год)

Теоретична частина. Особливості гладьової техніки. Гладь як самостійний вид вишивки. Характеристика гладьової техніки.

Практична частина. Пряма, коса, лічильна гладь. Побудова малюнка, розташування узору. Способи обробки краю залежно від виду виробу.

Одностороння, двостороння гладь. Основні особливості, матеріал, техніка виконання. Виготовлення виробу «Снігурі». Розробка малюнка. Перенесення його на тканину. Вишивка роботи. Набір серветок «До чаю». Особливості виконання лічильної гладі. Розробка малюнка. Виконання роботи. Композиція «Моя Україна». Розробка малюнка. Перенесення малюнка на тканину.

Поєднання вишивки гладдю з іншими видами вишивки. Виготовлення роботи.

9. Традиції та сучасність. Релігійні та народні свята (6 год).

Теоретична частина. Великдень – свято всіх християн. Розвиток писанкарства. Технологія виготовлення писанок, дряпанок, крашанок, символіка орнаменту.

Практична частина. Виготовлення писанки з текстильних матеріалів.

Особливості виготовлення. Інструменти, матеріали. Оздоблення. Пасхальні яйця. Техніка нанизування бісеру. Особливості виконання. Створення пасхальної композиції.

10. Українська народна кухня (1 год)

Теоретична частина. Ознайомлення з української народною кухнею.

Практична частина. Приготування української страви

11. Українські народні танці (1 год)

Теоретична частина. Ознайомлення з українським гопаком.

Практична частина. Розучування української руханки.

12. Українські народні пісні (1 год)

Теоретична частина. Ознайомлення з українськими народними піснями.

Практична частина. Розучування українських пісень.

13. Підсумкове заняття (1 год)

Підбиття підсумків роботи. Марафон кращих робіт учасників.

Структура програми рубрики 4 «Великі Українці»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин
1	Вступ. Велич особистостей	1
2	Любомир Гузар	1
3	Ігор Юхновський	1
4	В'ячеслав Брюховецький	1
5	Богдан Гаврилишин	1
6	Семен Глузман	1
7	Володимир Горбулін	1
8	Іван Дзюба	1
9	Мирослав Маринович	1

10	Мирослав Попович	1
11	Євген Сверстюк	1
12	Вадим Скуратівський	1
13	Тарас Шевченко	1
14	Лея Українка	1
15	Іван Франко	1
16	Ліна Костенко	1
17	Михайло Грушевський	1
18	Київський князь Володимир Великий	1
19	Володимир Зеленський	1
20	Підсумкове заняття. Велич особистостей.	1

Пояснювальна записка

В умовах становлення українського громадянського суспільства, перед історичною освітою постає завдання запропонувати підростаючому поколінню не лише сукупність знань, але й сприяти формуванню його національної свідомості, почуття гордості за власний народ і державу, бажання сприймати ідеї гуманізму та загальнолюдських цінностей. Серед таких цінностей – розуміння й усвідомлення місця і ролі особи в історичному процесі.

Життєписи історичних осіб постійно ставали й стають предметом професійних зацікавлень багатьох представників суспільствознавчих дисциплін. З наукової точки зору персоналістика, як складова історіографії, продовжує користуватися незмінною популярністю у колах дослідників минулого.

Постійною є цікавість учнів до видатних людей минувшини. Це пояснюється не лише привабливістю біографічного матеріалу конкретних осіб, але і тим, що крізь призму їхнього життя можна розкрити усю розмаїтість реальних історичних обставин, краще зрозуміти ті умови, в контексті котрих вони діяли. Окрім того, знайомство школярів з життєписами видатних діячів не

тільки розважає, а й змушує задуматись над сутністю влади, величчю, внутрішніми переживаннями, місцем можновладців і простих людей в оточуючому світі, над їхніми обов'язками, ступенем особистої свободи.

За радянських часів вирішальну роль в історії відводили народним масам. Однак вона не може відбуватися без конкретних персон та поза їхньою свідомістю, ментальністю, ідеологією чи соціальною поведінкою. Загальний хід суспільного розвитку визначається геополітичними, природними, іншими об'єктивними закономірностями, а видатні постаті змушені діяти у рамках оточуючого їх середовища. Вивчення персоналістики допоможе учням зрозуміти причини, через котрі діяльність найвідоміших постатей України не привела до здійснення їхніх мрій та планів. Тому знайомство школярів з історичними особистостями відзначається на сьогодні науковою новизною й навчально-виховною актуальністю.

Вивчення життя й діяльності окремих історичних, літературних особистостей сприяє формуванню в молоді позитивних ціннісних орієнтацій.

Кожне покоління, кожна нація пишається своїми видатними людьми. Відбір видатних особистостей для вивчення має суб'єктивний характер і залежить, як правило, від існуючих освітніх традицій. Зі здобуттям Україною незалежності героями стають козацькі лідери, представники національно-визвольного руху.

Учнівська молодь часто обирає собі кумирів, не вдаючись до глибокого вивчення їхніх ідей, праць, діяльності. Таким чином, вдумливе вивчення особистості видатного діяча сприятиме якнайглибшому пізнанню історії.

Програма «Великі українці» допоможе учню краще зрозуміти й усвідомити проблеми української історії впродовж тисячоліття. Як писав М. Грушевський: «Уся надія в нас, вся сила в народі», маючи на увазі українську еліту, яка кермує народом у його визвольних змаганнях за кращу долю. Ознайомлення з думками й помислами авторів УХВЛ, які виокремили основні життєві цінності людини, допоможуть учням краще збагнути й осягнути перебіг історичних подій, причини наших перемог і поразок.

Програма «Великі українці» не дає остаточних відповідей, але відкриває шлях для формулювання подальших питань та проведення власних досліджень, стимулює критичне мислення, розвиває навички висловлювання особистих суджень.

Заняття програми орієнтовані на демократичні цінності та пріоритети громадянського суспільства, розгляд історичних подій у загальнолюдському, загальноєвропейському та світовому контекстах, на діалог учителя з учнями.

У пропонованій програмі – біографії загальновідомих постатей України – державних, громадських, культурних, наукових, церковних діячів. Учні пропонуються подивитися на історичну постать «із середини» – очима її сучасників, та «ззовні» – очима фахівців, політиків, діячів культури, журналістів нашого часу.

Вибираючи біографії історичних постатей, маємо завжди пам'ятати про об'єктивність критеріїв: у яких конкретно-історичних умовах діяла та чи інша людина, що вона зробила для прогресу суспільства, для утвердження духовних і матеріальних загальнолюдських цінностей.

Мета програми – формувати в учнів основні життєві цінності за УХВЛ на основі наукового розуміння розвитку історичного процесу та місця, ролі й впливу особистості на його перебіг.

Завдання:

- Розширити та поглибити знання учнів про історичних особистостей, що зробили значний внесок в українську історію та культуру.
- Формувати вільну зі стійкими морально – вольовими якостями та силою духу особистість.
- Підвищити ефективність засвоєння історії, а також пізнавальну активність учнів.
- Розкрити значення діяльності історичних постатей.
- Глибше дізнатися про життєві шляхи видатних осіб.
- Розвивати роботу учнів зі складання історичних портретів.
- Досліджувати найяскравіші постаті в Україні.

- Давати характеристику діяльності історичним особам.
- Виховувати в учнів повагу до визначних осіб української історії, та формувати в учнів, на прикладах видатних осіб України, почуття патріотизму, національної самосвідомості, любові до Батьківщини.

Програма «Великі українці» не обмежує творчості вчителя: в разі потреби він може частково розширити чи, навпаки, звужити тематику, а також змінити запропоновану орієнтовну кількість годин на вивчення тієї чи іншої теми.

Розробка заняття

«Формування ідеалу українця нової генерації на прикладі життєпису Ігоря Юхновського – «камертону українського суспільства», учасника Ініціативної групи Першого грудня» – Додаток 2

Структура програми рубрики 5 «Наше здоров'я»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин
1	Здоров'я – головний життєвий скарб	1
2	Ми є те, що ми їмо	1
3	Оздоровчі системи на службі здоров'я	1
4	Настрій створюється зранку	1
5	«Отрута на кінчику цигарки»	1
6	«Ворог людини – алкоголь»	1
7	«Наркотик = рабство»	1
8	Здоров'я і комп'ютер	1
9	Стрес у нашому житті	1
10	Харчові добавки. Вітаміни	1
11	Мій улюблений вид спорту	1
12	Ранкова гімнастика	1
13	Краса – це здоров'я!	1
14	Значення та роль гігієни тіла	1
15	Надання першої медичної допомоги	1
16	Пальчикова терапія	1
17	Мій режим дня	1
18	Психогімнастика	1
19	Безпека та захист очей	1
20	Підсумкове заняття. Мій здоровий день!	1

Пояснювальна записка

Сьогодні гостро виникає необхідність формування пріоритету здоров'я, пропаганди здорового способу життя, озброєння учнів вміннями та практичними навичками догляду за своїм організмом, оптимізації життя за

рахунок наповнення значущим змістом, паралельно опановуючи основні життєві цінності за УХВЛ.

Актуальність проблеми обумовлена необхідністю вести здоровий спосіб життя, піклуватися про своє здоров'я, адже здоров'я потрібно всім, щоб знайти своє місце у житті, кохати, радіти, сміятися.

Формування в учнів здорового способу життя – важлива задача підготовки до орієнтування у Всесвіті. Ритм життя висуває підвищені вимоги до кожного організму. А щоб підвищувати захисні сили, необхідно розвивати вміння і навички збереження здоров'я не тільки учнів, а й вчителів. Адже вчитель навчає і впливає на своїх вихованців протягом довготривалого періоду. Пріоритетом має бути здоровий спосіб життя і для батьків, адже вони є прикладом для своїх дітей. Проблема здорового способу життя актуальна для всіх учасників навчально-виховного процесу.

Мета: навчати здоровому способу життя, усвідомленню його переваги; розвивати й тренувати вміння справлятися з вимогами соціального середовища, керувати своєю поведінкою: відмовляти сумнівним пропозиціям.

Формувати в учнів відповідальне ставлення до здоров'я, як до головної людської цінності (за УХВЛ).

Завдання:

- Розширювати коло знань про основні критерії здорового способу життя.
- Запобігати шкідливим звичкам.
- Вчити самостійно приймати рішення стосовно особистого здоров'я.
- Удосконалювати набуті навички впевненої відмови.
- Формувати вміння керувати своїми емоціями.

Метою не обов'язково може бути досягнення ефекту, іноді досить і прагнення до досягнення ефекту. Оскільки на процес поведінки учня впливає і соціум, який іноді змінити неможливо, вчитель повинен знати, що він, можливо, вплине не на кожного, але щире бажання озброїти учнів знаннями та практичними навичками приведе до позитивних досягнень.

Найближчим результатом програми може бути такий: учні будуть здатні використати впевнено хоча б декілька положень програми для покращення стану свого здоров'я.

Філософія програми. Центральною концепцією є «цілісність». Це означає, що здоров'я має розумітися як цілісність, складові частини якої взаємозалежні. Все, що трапиться з якоюсь із них, негайно позначиться на всіх інших. Кожна частина має сприйматися в загальному контексті поняття «здоров'я». Поняття цілісності ілюструє шестипелюсткова квітка. Кожна пелюстка квітки символізує один з аспектів здоров'я – фізичний, емоційний, розумовий, соціальний, особистий і духовний.

Форми і методи роботи: заняття, лекція, анкетування, тестування, практикум, ігри, перегляд відеорядів, тренінгові епізоди.

Розробка заняття на тему: «Здоров'я – головний життєвий скарб»

Мета: Формувати позитивне ставлення до здоров'я, впевненість у можливості його збереження і покращення. Виховувати прагнення берегти своє здоров'я, як найдорожчий скарб, намагатися вести здоровий спосіб життя.

На дошці плакати: «Здоровий спосіб життя», вислови видатних людей:

«... Головним скарбом життя є здоров'я, і щоб його зберегти, потрібно багато що знати» (Авіцена).

«Здоров'я дорожче за золото» (У. Шекспір).

Хід заняття

Повідомлення

Наше життя мінливе, швидкоплинне, повне несподіванок, але в ньому існують найважливіші речі, які люди цінують понад усе, називаючи їх безцінними, тому що придбати ці речі не можна ні за які гроші. Життєві цінності – це те, що люди вважають важливим для свого життя, про що вони мріють, до чого прагнуть. – Як ви гадаєте, що це за речі?

Групове обговорення «Що є цінного в житті людини?».

Психолог записує на плакаті «Цінності життя людини» усі висловлювання учасників щодо їхнього розуміння життєвих цінностей. Всі названі цінності обговорюються (гроші, освіта, друзі, кар'єра, сім'я, високооплачувана робота, здоров'я, нерухомість, щастя тощо).

Самостійна практична робота. Учням пропонується розташувати життєві цінності за критерієм меншої значущості (найважливіші – займають останні позиції).

Поділитися думками, які життєві цінності учні обрали та в якій послідовності розташували. Особливу увагу звернути на цінність особистого здоров'я.

- Чому здоров'я є індивідуальною життєвою цінністю кожної людини, але разом з цим і суспільною цінністю?

У світі існують біля 1000 невиліковних захворювань. Багато з них – інфекційні, наприклад – СНІД. Якщо людина віддає пріоритет грошам, нерухомості, але тяжко хворіє, чи зможе така людина скористатися багатством і насолоджуватися життям? Інша версія: людина здобула блискучу освіту, роботу, яка гарно сплачується, але уявіть, що здоров'я її слабке і людина, на жаль, постійно лікується. Як до цього ставляться на роботі? Деякі з вас на перше місце обрали сім'ю. Але щаслива вона тоді, коли всі члени сім'ї здорові!

Запитання: «Що має бути на першому місці?»

Повідомлення

Із сивої давнини й до сьогодні звичайні люди, вчені, філософи, лікарі шукають відповіді на запитання: «Що таке здоров'я?», «Що таке хвороба?», «Чому одні люди здорові, а інші хворі?». Є різні висловлювання про здоров'я:

«Так і дихає здоров'ям», «Здоровий – кров з молоком». Людина, якої стосуються подібні визначення, життєрадісна, гармонійна, рухлива, у неї свіжий колір обличчя, швидкі реакції та багато інших привабливих і потрібних якостей.

Медики кажуть: «Здоров'я – природний стан організму, що характеризується його урівноваженістю з навколишнім середовищем і

відсутністю будь-яких хворобливих змін». Зверніть увагу – «природний стан», тобто здоров'я дається нам природою. А ще поняття здоров'я передбачає певний психологічний комфорт. Визначення ВООЗ: «Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного й соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних вад».

Запитання до учнів: «Яка мета здорового способу життя?»

Практична вправа

Дати можливість учням поміркувати про життєві цілі та необхідність ведення здорового способу життя.

- 17 - 22 років – життєва мета
- 23 - 28 років – життєва мета
- 30 - 37 років – життєва мета
- 40 - 47 років – життєва мета
- 50 - 55 років – життєва мета
- 55 - 65 років – життєва мета

Запитання: Що може бути з людиною, якщо вона на певному віковому періоді (наприклад 23-28 років) залучилася до алкоголю? Які подальші наслідки? **Обговорення.**

Необхідно підкреслити, що алкоголь – наркотик і людина стає залежною від нього. Від залежності позбавитися важко.

Чи будемо ми здорові – великою мірою залежить від нас. Це підтверджують і дослідження наших вчених: серед чинників, від яких залежить здоров'я людини, яка проживає в цивілізованій країні в умовах миру за відсутності природних катаклізмів (землетруси, повені, засухи), приблизно 20% припадає на економічні умови; 20% – на спадковість і генетичні порушення; 10% – на розвиток медицини і якість медичного обслуговування, а близько 50%

припадає на спосіб життя людини, на її ставлення до власного життя. Отже, наше життя в наших руках.

Вченими доведено, що людині відпущено для життя на землі від 150 років і далі. А чому ми живемо в кращому випадку 70-75? Це, безумовно, вплив

екології; безвідповідальне ставлення до власного здоров'я, лінощі й небажання працювати над собою.

Запитання до учнів: За якими критеріями можна визначити, як нація ставиться до здоров'я?

Висновки:

- заборона алкоголю (ВООЗ алкоголь в 1975 році офіційно віднесла до наркотичних речовин), інших наркотиків, необхідна політика, спрямована на пропаганду шкідливості тютюну;

- велика увага спорту, спортивним змаганням, святам;
- активний відпочинок;
- велика кількість традицій у суспільстві, пов'язаних із ЗСЖ;
- довготривалість життя населення;
- профілактична робота.

Головним критерієм здоров'я нації є довготривалість життя населення. Якщо в країні смертність перевищує народжуваність, то кажуть, що нація вмирає, а це робить державу слабкою.

Учням пропонується роздивитися таблицю «Тривалість життя на планеті»

«Мозковий штурм»

Мета: визначати компоненти здорового способу життя; виховувати толерантне відношення до думок інших учнів.

Компонентами ЗСЖ можуть бути:

- заняття спортом, висока рухова активність;
- збалансованість харчування і режим харчування;
- загартування;
- збереження психічного здоров'я (гармонійні стосунки з людьми);
- бережливе ставлення до природи;
- улюблена робота;
- відмова від шкідливих звичок.

Все це утворює гармонію. Здоров'я взагалі можна уявити у вигляді квітки з пелюстками: фізичне, емоційне, розумове, соціальне, особисте і духовне. Кожна частина має сприйматися в загальному контексті поняття «Здоров'я». Дисфункція однієї пелюстки (складової здоров'я) може привести до дисфункції інших.

Дуже шкодять здоров'ю: малорухливий спосіб життя, шкідливі звички: паління, алкоголь та інші наркотики, інфекційні хвороби, неправильний режим, харчування та екологічні фактори.

Але здоров'я кожного з нас – в наших руках. І я сподіваюся, що ви для себе оберете шлях здорового способу життя, роблячи правильні кроки, обираючи вірні рішення. Варто запам'ятати, що до основних передумов здоров'я у багатьох країнах світу зараховують 8 чинників: мир, дах над головою, соціальну справедливість, освіту, харчування, прибуток, стабільну екосистему, сталі ресурси.

- Що сподобалось вам на занятті? Чи корисною була інформація про здоров'я?

Бережіть здоров'я з молодих літ, зміцнюйте і примножуйте його. Не витрачайте даремно цей неоціненний скарб, дарований нам Природою.

Будьте здорові!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосов Н. М. Раздумья о здоровье. 3-е изд., доп., перераб. М. Физкультура и спорт, 1987. 64 с.
2. Життя на роздоріжжі. Твій вибір. Життєві навички, які формують характер (також відома під назвою «Молодь на роздоріжжі»). Назва першого видання «Life at the CrossRoads», в Україні відомий під назвою «Життя на розпутьті». Виконавчий директор Е.Бейлі Маркс.
3. Класному керівнику 1000 важливих дрібниць. Упорядники Шелестова Л. В., Чиренко Н. В. Наукове-виробниче видання. Бібліотека «Шкільного світу». К.: «Шкільний світ», 2010. 126 с.
4. Курс «Алкоголь та інші наркотики». Фонд «Відродження». Регіональна Програма навчання здорового способу життя (Освітня програма для шкіл). Керівник регіональної програми Елізабет Лоран. К., Абрис, 1996. 118 с.
5. Курс «Запобігання палінню». Фонд «Відродження». Регіональна Програма навчання здорового способу життя (Освітня програма для шкіл). Керівник регіональної програми Елізабет Лоран. К., Абрис, 1996. 71 с.
6. Максимова Н. Ю. Психологічний аспект профілактики алкоголізму та наркоманії підлітків: методичний посібник. К.: ІСДО, 1995. 144 с.

7. Найдьонова Л. А. Вплив медіа на розвиток особистості / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк, Д. Ю. Дзюба та ін. *Медіаосвіта та медіаграмотність*: підручник. К.: Центр вільної преси, 2012. С. 237–282.

8. Найдьонова Л. А. Сім'я в сучасному медіапросторі: виклики та ресурси. *Сучасна сім'я та соціальні інституції: шляхи партнерської взаємодії*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / редкол. : Л. Л. Хоружа, Г. М. Лактіонова, О. В. Безпалько та ін. К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. С. 18–22.

9. Оржеховська В. М. Методика позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок: методичний посібник. К.: ІСДО, 1995. 260 с.

10. Оржеховська В. М., Хілько Т. В., Кириленко С. В. Посібник з самовиховання. К.: ІЗМН, 1996. 192 с.

11. Орлин В. С. Система природного оздоровлення («Детка» Порфирия Иванова). М.: Советский спорт, 1991. 48 с.

12. Пономаренко Л. П., Белоусова Р. В. Психологія для старшокласників: посібник для педагога: В 2 ч., ч.1. М.: Гуманит.изд.центр Владос, 2002. 223 с.

13. Скворчевська О. В., Нуреева О. С. Класні години з психологом / уклад. О. В. Скворчевська, О. С. Нуреева. Сер. Школа класного керівника. Психологія виховання. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 240 с.

Підсумком вивчення програми «I'm Ukrainian!» школи вихідного дня з формування цінностей в часи війни з російськими загарбниками, приуроченого 10-ій річниці укладення УХВЛ є організація **фестивалю «Живе джерело»**: святкова зустріч усіх учасників, можливість продемонструвати набуті знання з усіх п'яти рубрик та створення спільної моделі життєвих цінностей свідомого українця та українки!

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
МОНАСТИРИСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ВИХОВНА ПРОГРАМА

*«Українська пісня – генетичний код
національної незламності»*

Підготувала:
Фецич Світлана Вікторівна,
педагог-організатор
Ковалівського закладу
загальної середньої освіти
I-III ступенів
Монастириської міської ради

Актуальність виховної програми

Сучасним українцям сьогодні, як ніколи, необхідно нарешті провести своє остаточне цивілізаційне самовизначення. Навіть за три десятиліття незалежності суспільству так і не вдалося змінити свідомість частини пояничарених українців [2]. Засилля російської мови досі маємо у різних сферах життя, і навіть у побуті. Однією з найбільш серйозних етнополітичних проблем є те, що етнонаціональна та мовна більшості не співпадають, що значною мірою призвело до того, що ідентичність не завжди є тотожною до процесу самоідентифікації, саме це стало одним із симптомів кризи сучасного українського суспільства.

Ідентичність – це феномен, який виникає внаслідок взаємозв'язку індивіда та суспільства, це соціальна приналежність до певного «Ми», це, врешті, внутрішня солідарність людини з ідеалами соціальних спільнот та стандартами, які розділяють світ на «своїх» та «чужих».

Самоідентифікація особистості – це каталізатор активності людини по відношенню до значущих зовнішніх факторів у встановленні відносин «Я» та «Інші» («Свої»).

Парадоксом є те, що іноді українці діаспори у 2-4 поколіннях більше тяжіють до українства, аніж ті, що проживають на історичних землях нашої держави. Як результат, спостерігаємо, що внутрішньо переміщені учні (батьки) здебільшого відчують великий дискомфорт від нашого мовного середовища та способу народного самовираження.

Отже, проблема української ідентичності та самоідентифікації є досі надзвичайно актуальною та значущою і потребує вирішення з позиції нових аспектів бачення і в результаті має стати базовим цивілізаційним брендом, соціокультурною нішею країни, визначальною засадою зовнішньої та внутрішньої політики держави. Бо ідентичність – основоположна. Можна програвати війни і втрачати території. Нас можуть знищувати мільйонами, але ми неодмінно відродимось, якщо збережемо свою культурну ідентичність. Бо з неї, як із стовбурових клітин, можна відновити всі втрачені і пошкоджені

файли. Нам треба заново себе сконструювати. І процес самотворення, як будь-який містеріальний акт, має пройти через деконструкцію старого уявлення про себе як про провінційну націю, як про територію без опізнавальних знаків [1].

Тому в умовах неоголошеної росією війни український етнос має максимально залучити всі етноси в Україні й створити модерну націю, аби після Великої перемоги не перетворитися на якусь територіальну абстракцію. Лише консолідація українців навколо ідеї побудови «українського світу» може стати єдино можливим варіантом утвердження історичної долі української нації. І українська ідентичність та самоідентифікація мають стати цементуючою основою всієї української політичної нації. Бо саме україноцентрична культура є гарантом збереження держави. Тільки у максимальному від'єднанні та дистанціюванні від усього російського ми зможемо побудувати своє власне. Сьогодні ми вже, слава Богу, маємо у достатній кількості українськомовний контент, що відповідає високим зразкам елітарної культури.

Одним із механізмів, спрямованих на формування національно-культурної ідентичності, є посилення ролі української мови, зокрема через популяризацію українськомовної пісенної творчості. Специфічною системою національного художнього світобачення, що функціонує невід'ємно від національної ідентичності українців, була і є пісенна творчість, як народна, так і сучасна авторська.

Пісня – це вічне та найсокровенніше осердя нашого народу, це символ незламності української нації, це наш генетичний код. Патріотичні пісні в усі періоди нашої історії фундаментували українську думку та стверджували націєцентричну сутність.

Нам належить повернути до життя цілі пласти народних пісень, котрі вижили в неволі, котрі мають згуртувати людей із різними поглядами у єдиний народ єдиної держави.

Досконале знання історії України, збереження культурної спадщини наших предків, володіння рідною українською мовою, примноження та

популяризація сучасного мистецтва – це неодмінна складова зовнішньої та внутрішньої краси людини. Серед переваг пісенної творчості як дидактичного засобу формування національної ідентичності відзначається її доступність та попит серед широких верств населення, що сприяє формуванню національної самоідентифікації українства [3].

Українська пісня була і досі залишається найпотужнішим, найдієвішим і при цьому найменш нав'язливим елементом національно-патріотичного виховання з усіх можливих. Це найдоступніше із задоволень масового дозвілля.

Виховна програма для Школи вихідного дня **«Українська пісня – генетичний код національної незламності»** є результатом моєї роботи над авторською методичною розробкою **«Українська пісня як інструмент формування національної ідентичності та самоідентифікації у закладі освіти»** (2022-2023 рр.) та укладена відповідно до плану виховної роботи Ковалівського ЗЗСО I-III ступенів на 2022-2023 н.р., є своєрідним доповненням до всього виховного процесу закладу освіти.

Програма орієнтована на учнів 5-11 класів на період з вересня по травень (червень), кожен тематичний місячник програми відповідає концептуальним засадам цінностей 1 або 2 новел УХВЛ і побудований з урахуванням громадянських, національно-патріотичних, народознавчо-християнських та культурно-мистецьких традицій закладу освіти. 70-80% програми – це виховні заходи з використанням народної чи авторської пісенної творчості, решту становлять благодійні ініціативи, трудові та екологічні акції, а також психологічний супровід учасників в умовах воєнного стану.

Заходи, передбачені програмою, можна чергувати для учнів, які мають змогу відвідувати Школу вихідного дня очно, та школярів, які займатимуться дистанційно. Культурно-мистецька спрямованість та зміст програми мають бути цікавими для внутрішньо переміщених вихованців, оскільки значною мірою передають народні звичаї, обряди, менталітет «української» України.

Завдання:

- формування української ідентичності та самоідентифікації у школярів на засадах духовних та моральних цінностей Української Хартії вільної людини у практиці роботи Школи вихідного дня; зміцнення у школярів та батьків української ментальності, національної само ідентифікації;
- виховання активного та дієвого громадянина-патріота через систему виховних заходів програми;
- привернення уваги вихованців до глибокого осмислення героїчної історії України й рідного краю через вивчення та поширення традицій, народних та сучасних пісень, усвідомлення естетичної цінності української пісні;
- вибір найефективніших форм масового дозвілля з використанням української народної та авторської сучасної пісні у виховному середовищі Школи вихідного дня;
- спостереження за розвитком кращих зразків українськомовного музичного продукту та напрацювання практики впровадження їх як допоміжного виховного інструменту консолідації українців;
- моделювання виховного середовища та проектування системи виховної роботи з даної проблеми.

Очікувані результати:

- відчуття належності особистості до українського світу як частини великого народу через призму вивчення історії України, примноження багатой національно-культурної спадщини та націєцентричної сучасної творчості;
- особистість нового покоління суспільства – ініціативна й суспільно активна людина, яка спроможна саморозвиватися, творчо реалізувати себе у різноманітних сферах сучасного суспільства, збагатити процес реформування нашого суспільства, збільшити інтелектуальний потенціал країни, відновити духовну культуру;
- особистість – носій національних й загальнолюдських традицій, почуттів діяльнісного патріотизму, любові до батьківщини, високих моральних цінностей;

- соціально зріла, активна й демократична особистість, вільна в виборі, відповідальна за свої дії, їй притаманно почуття честі та гідності, свободи.

ВЕРЕСЕНЬ

Місячник національно-патріотичного виховання «Ми вільні! Ми сильні, міцні й незалежні! Незламні і щирі, собі приналежні!»

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ УКРАЇНЦЕМ»

Завдання періоду:

- плекання інтелектуальної, духовної та політичної україноцентричності через систему заходів героїко-патріотичного спрямування;
- виховання національно-свідомої особистості, почуття національної гідності, гордості й приналежності до незламного українського народу, який героїчно боронить власну державу;
- утвердження української громадянської ідентичності;
- виховання глибокої пошани до загиблих героїв і вшанування їх світлої пам'яті; поваги до Збройних сил України й усіх причетних до справи захисту нашої Вітчизни і вдячності їм;
- залучення школярів до мистецьких акцій, створення умов для розвитку творчих здібностей учнів;
- розвиток соціальних компетентностей, зокрема моральних цінностей та законів демократії.

	Виховні заходи	Форма проведення Класи
1	Декада Незалежності «Переможемо! Бо це земля любові!» Тренінгове заняття «Переможемо! Все буде Україна!» Пісочна анімація «Незламна Україна»(Олег Фідельський) https://www.youtube.com/watch?v=qEzHTe7CxtU «Все буде Україна» Л. Заяць https://www.youtube.com/watch?v=TL7n1HbjdUg	Очна. 5-11 кл.

	<p>Нотатки з циклу «Країна незламних»</p> <p>https://www.facebook.com/271314673762653/posts/1147084786185/?sfnsn=mo</p> <p>Пісенний марафон «Непереможна Україна» (презентація та караоке найпопулярніших патріотичних пісень 2022 року нагоди Дня Незалежності України.</p> <p>Фотоколаж «Об'єднані Прапором».</p>	
2	<p>Визначні постаті краю через призму цінностей УХВЛ</p> <p>«Степан Дудяк – Українець із великим серцем».</p> <p>Заочна (очна) мандрівка на малу батьківщину Степана Дудяка, уродженця с. Савелівка (04.09.1925 – 16.01.2004).</p> <p>Пісні циклу «Без України на чужині»:</p> <p>«Журавлі»(слова Б.Лепкого, музика Л.Лепкого);</p> <p>Українська народна пісня «В небі чистім осіннім тумани»;</p> <p>«Гілка калини»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=Wi-SueIuBgk</p> <p>«Вільні люди», «Без обмежень»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=nl8wThsEbKE</p> <p>Додаток 1</p>	очна/дистанційна 5-11 кл.
3	<p>Громадянська та патріотична творчість групи «Kozak System»: «Покинь», «Місто Марії», «Як відгримить війна», «Азов-сталь», «Мольфар».</p> <p>Поїздка на концерт благодійного вуличного туру гурту «Kozak System» в м. Монастириська з метою донатів на дрони Mavik-3.</p>	Очна 8-11 кл.
4	<p>До Міжнародного дня миру.</p> <p>Створення колажів «Вишию я мир на полотні!»</p> <p>Відео- та фото презентація патріотичних муралів у містах</p>	очна/дистанційна 5-9 кл. 5-11 кл.

<p>України. Арт-стріт як вулична творчість.</p> <p>Вивчення пісень. «Мир над Україною»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=8KL9zyduUo8</p> <p>«Незламна»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=YtQ2HUvFKeY</p> <p>Підготовка фотовиставки про односельчан та випускників – учасників бойових дій «Шана та вдячність нашим захисникам України».</p>	<p>Очна</p>
--	-------------

ЖОВТЕНЬ

Місячник громадянського та трудового виховання «Ми – нація! Нескорена! Незламна! Нащадки волелюбних козаків!»

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ ГОСПОДАРЕМ»

Завдання періоду:

- формування національної свідомості, причетності вихованців до всіх аспектів життя суспільства;
- виховання поваги до історії, культури, звичаїв і традицій нашого народу; усвідомлення кожного як частини великого народу;
- вшанування наших мужніх захисників, формування готовності до захисту Вітчизни як важливого складника життєдіяльності людини;
- формування громадської свідомості, уміння та навичок підтримки та збереження міжособистісної злагоди, здатності враховувати думку інших людей, адекватно оцінювати власні вчинки та вчинки інших;
- залучення школярів до суспільно-корисної праці та формування у учнів розуміння особистої значущості праці як джерела саморозвитку і самовдосконалення.

	Виховні заходи	<p>Форма проведення.</p> <p>Класи</p>
--	----------------	---------------------------------------

1.	<p>Швидка психологічна допомога.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тестування за методикою незакінчених речень «Я відчуваю...» - Вправи на подолання паніки, зняття емоційної напруги та стресу - Тренінгове заняття «Світ емоцій та почуттів» 	<p>очна/ дистанційна 7-8 кл.</p> <p>5-11 кл.</p> <p>9-11 кл.</p>
2.	<p>До Дня захисника України, Дня козацтва, Дня УПА</p> <p>Пісенні гра-перегони «Впіймай пісню»</p> <p>«В засвіт встали козаченьки», «Ой на горі та жінці жнуть», «Гей, наливайте повнії чари», «Ой, розвивайся та, сухий дубе», «Гей, там на горі Січ іде», «Їхав, їхав козак містом», «Їхав козак за Дунай», «Простелились купами тумани», «Козацький марш» і т. д.</p> <p>Свято повстанської пісні «Пісні нескореної волі».</p> <p>Гімн українських націоналістів «Зродились ми великої години». Марш українського війська. Кавери пісні. Посиденьки біля вогнища. Свято печеної картоплі. Колумбієць Янко Пенафорт виконує повстанську пісню «Лента за лентою». Додаток 2. https://www.youtube.com/watch?v=YnL3WRTkQE4</p> <p>Участь у Всеукраїнському флешмобі #З_днем_Захисника_та_Захисниці_України</p>	<p>очна/заочна 5-8 кл.</p> <p>9-11 кл.</p> <p>дистанційна 5-11 кл.</p>
3.	<p>Етнозабава «Ух! Гарбузовий дух!»</p> <ul style="list-style-type: none"> - веселі ігри та конкурси; - створення фотозон «Гарбузова рапсодія»; - виставка композицій «Родичі гарбузові»; - гастробум страв з гарбуза; - майстер клас: <ul style="list-style-type: none"> • з декорування гарбузів; 	<p>Очна 5-8 кл.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • створення паперових гарбузиків; • виготовлення гарбузиків із солоного тіста. <p>Українська народна дитяча пісня «Ходить гарбуз по городу», «Гарбузова каша» https://www.youtube.com/watch?v=rOggjbRhcHw</p>	
4.	<p>Служба корисних справ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Трудова патріотична акція «Сади перемоги» - Висадження клумб у рамках Всеукраїнського проєкту #Flowtrs4School. 	очна 5-11 кл.

ЛИСТОПАД

Місячник громадянського і патріотичного виховання «Ми вільні духом і серцем незалежні!»

Практична діяльність над реалізацією новел «БУТИ ВІЛЬНИМ», «БУТИ АКТИВНИМ ГРОМАДЯНИНОМ»

Завдання періоду:

- виховання громадянства як відчуття особистої приналежності до рідної землі, держави, сім'ї, роду, способу життя, традицій, звичаїв, відповідальності за захист, збереження, розвиток і примноження добробуту країни;
- формування української ментальності та ідентичності у вихованців, усвідомлення ролі української мови в особистому житті, а також у житті нації і держави;
- виховання моральних якостей, цінностей, пріоритетів; розвиток уміння цінувати себе і кожного як неповторну особистість;
- формування громадянсько-правової культури учнів, єдності моральної свідомості і поведінки;
- розуміння правил взаємодії людей у суспільстві, толерантного ставлення до інших, необхідності дотримуватись конституційно-правових норм, своїх прав, обов'язків, свобод.

№	Виховні заходи	Форма проведення. Класи
1.	<p>До Дня проголошення ЗУНР.</p> <p>Музичний проєкт «А ми тую стрілецькую славу збережемо!» Популяризація у соцмережах відеозаписів власного виконання стрілецьких пісень.</p> <p>Більшість авторських та народних стрілецьких пісень створено на Тернопільщині!</p>	очна/ дистанційна 5-11 кл.
2.	<p>До дня української писемності та мови.</p> <p>«Свобода розмовляє українською» (Павло Вишебаба)</p> <p>- Поетична світлиця. «З абеткою до Перемоги » О. Козак.</p> <p>«Вільні люди» Ю.Ілінська Драган. Презентація книги поезій Юлії Олефір «На своїй землі»;</p> <p>- Вікторина-гра «Українські неологізми та афоризми, що увійшли в ужиток з початком війни»</p> <p>- Тестування «Нові слова та мовні звороти -2022» vseosvita.ua/news/novi-slova-ta-zvoroty-shcho-vviishly-v-uzhyt-z-pochatkom-viiny-73926.html</p> <p>- Музичні розваги.</p> <p>«Солов'їна» https://www.youtube.com/watch?v=swH0JUd3y2c</p> <p>«Україна – це ти» https://www.youtube.com/watch?v=zpwQvB85Eq4</p> <p>«Батьківська мова» https://www.youtube.com/watch?v=5gg0Is8xEQU</p> <p>«У Херсон повернулась весна!»</p> <p>Звільнення Херсона (11 листопада 2022) – відвоювання Збройними силами України (ЗСУ) міста Херсона та інших районів Херсонської області та частини Миколаївської</p>	очна/ дистанційна 5-11 кл. дистанційна

	<p>області на правому березі Дніпра.</p> <p>Прем'єра пісні «Херсон – це Україна!» «Kozak System» https://www.google.com/search?q=%D1%85%D0%B5%D1% Створення вітальних листівок до цієї події.</p>	
3.	<p>«Україна – це територія гідності, свободи та відваги»</p> <p>- Відеодобірка пісень циклу «Вільні люди»:</p> <p>«Незламні» Макс Гордеєв https://www.youtube.com/watch?v=c3l2x_yCkEk «Героям», «Вільні люди», «Моя країна» - «Без обмежень» «Народна» Люся Кава https://www.google.com/search?q=%D0%BB%D1%8E%D «Знаю. Вірю.» Світлана Тарабарова https://www.google.com/search?q=%D0;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конкурс банерів «Вільні творити майбутнє»; - Рух спротиву «Жовта стрічка» на підтримку українців на тимчасово окупованих територіях. - Самотестування на визначення рівня сформованості громадянської самосвідомості. - Тренінгове заняття «Життєва позиція. Світоглядна саморегуляція». 	<p>9-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p> <p>10-11 кл.</p> <p>10-11 кл.</p>
4.	<p>Родинне свято на морально-етичну тему «Його Величність – хліб святий». Народознавчий, християнський історичний, фольклорний, морально-етичний аспекти ставлення до хліба як основи Життя (авторський сценарій). https://naurok.com.ua/yogo-velichnist---hlib-svyatyy-5639.html «Чим пахне Україна?» (музика Н.Галабурди, слова І.Салюк) «Батьківське жито» (слова Р.Кудлика, музика І.Білозіра); «Материн солодкий хліб» (музика Н.Галабурди, слова Н.Зубицької); «Свіча» (слова Б.Стельмаха, музика М.Скорика)</p>	<p>очна</p> <p>5-8 кл.</p>

<https://www.youtube.com/watch?v=jiZO9WS9HCs>

ГРУДЕНЬ

Місячник родинно-сімейних та моральних цінностей «Українська родина – духовний храм України-матері»

Практична діяльність над реалізацією новели «ЛЮБИТИ»

Завдання періоду:

- розвиток родинно-сімейних цінностей, формування духовно-моральної культури, готовності до моральних вчинків на засадах гуманного ставлення до людей та добродійної діяльності;
 - формування навичок соціальної взаємодії та потреби допомагати іншим;
 - виховування поваги до культури свого народу, його звичаїв та традицій та бажання примножувати їх;
 - розвиток творчих здібностей учнів, працювати над виробленням умінь в учнів власноручно примножувати культурно-мистецькі надбання народу.

№	Виховні заходи	Форма проведення. Клас.
1.	Родинне дозвілля. - Дитяче свято єднання поколінь «З родини йде в життя дитина» (авторський сценарій) www.yrok.net.ua/load/vikhovna_robota/vikhovni_zakhodi/z_rodin_de_v_zhittja_ditina/12-1-0-4386 - Виготовлення «Стіни любові». - Віртуальна мандрівка до світу духовних цінностей з елементами гендерної просвіти «Родина – незгасиме вогнище духовності, клітина української нації» (авторський сценарій). https://naurok.com.ua/rodina---nezgasime-vognische-duhovnosti-klitina-ukra-nsko-naci-5650.html «Родина» https://www.youtube.com/watch?v=qqS9vvxx4NQ	очна 5-6 кл. очна/ дистанційна 5-11 кл. 9-11 кл. --6 .

СІЧЕНЬ

Місячник формування духовних цінностей, естетичного виховання та творчого розвитку особистості

«Щасливих свят нам на своїй, Богом даній, землі!»

Декада національно-патріотичного виховання

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ УСПІШНОЮ ДЕРЖАВОЮ»

Завдання періоду:

- виховання усвідомлення кожного зокрема як частини нації; господаря держави; вивчати минуле та сучасне народу;
- формування духовно-моральної культури, примноження культурно-мистецьких надбань свого народу, його звичаїв та традицій, бажання поширювати їх;
- розвиток естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації;
- виробленням умінь власноруч примножувати культурно-мистецькі надбання народу, розвиток творчих здібностей учнів.

	Виховні заходи	Форма проведення. Клас
1.	Людина-легенда Степан Бандера. Правда та міфи. Меми про Степана Бандеру-2022. Українські повстанські пісні «Батько наш Бандера», «Смерть або воля в карпатських лісах», «Хай живе Бандера і його держава», «Слава Україні»; «Слава Україні» (гурт «Кулі») https://www.google.com/search?q=%D0%B3%D1%8	очна/ дистанційна 9-11 кл.
2.	Мистецька акція «Об'єднані колядою» Українська повстанська пісня «Різдвяна ніч». Богдан Пришляк. https://www.youtube.com/watch?v=20ggWX_6laM Вивчення авторської колядки нашої землячки Віти Грицак	очна/ дистанційна 5-11 кл.

	<p>«Зірка яскрава в небі тривожному».</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=RFcoAksWEiQ&t=2s</p> <p>Масова популярність колядки Віти Грицак в Україні</p> <p>https://www.facebook.com/profile.php?id=100017299458205</p> <p>«Там во Бахмуті. Колядка для ЗСУ» (автор Олег Вітвіцький)</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=xfH_A83HxI8</p>	
3.	<p>Новий рік. Свято Василя Великого.</p> <p>Засівання – 2023 як виклик ворогові про незламність українського народу.</p> <p>Урок мужності «Пантеон Героїв. «Василь» - «царський».</p> <p>Поезія Ніни Манько-Виногарської «...На світ прийшло три хлопці Василі, щоби життя віддати Україні». Василь Стус.</p> <p>Василь Симоненко. Василь Сліпак. Василь Пелиш.</p> <p>«Не моя»(слова В.Симоненка, музика) «Kozak System»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=HqeNjgxf-LU&li</p> <p>«Ще стане із печалі твій випалений край» (слова В.Стуса)</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=IJLAM9n2-nQ</p> <p>«Напевне, так і треба» (слова В. Стуса) «Фіолет»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=_U8cibqi06I</p> <p>«Світлий день, що став чорним числом». Вшанування пам'яті жертв цивільного населення внаслідок ракетної атаки по Дніпру.</p>	<p>очна/ дистанційна 5-7 кл.</p> <p>10-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p>
4.	<p>До Дня Соборності України.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Фотоконкурс «Україна – це ми». - Участь у Всеукраїнському конкурсі творчих робіт «Національно-патріотичне становлення молоді». - Поетичний міст «Я хочу віршем, як пшеничним перевеслом, з'єднати міцно Захід мій і Схід». - «Соборна Україна» (слова У. Кравченко, музика 	<p>дистанційна</p> <p>5-11 кл.</p> <p>10-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p>

	Д. Суботенко) Ніна Грицина. https://www.google.com/search?q=%D1%81%D0%BE%D0%	
5.	<p>Уроки історичної правди «На паралелях історії».</p> <p>- Донецький аеропорт – незламна цитадель. Кіборги. «Мій Лицарський Хрест. Донецький Аеропорт». https://www.youtube.com/watch?v=bhkNqGX3kpc</p> <p>«Аеропорт. Присвячується кіборгам» https://www.youtube.com/watch?v=eIeRCfPTXN0</p> <p>«Ті, що тримають небо на Різдво» Kozak System</p> <p>- До 100-річчя сотенного УПА Мирослава Симчича «Кривоноса» (05.01.1923-18.01.2023). Історія української незламності.</p> <p>- «Криваве Водохрестя» 2014 року. Сергій Нігоян. Михайло Жизневський. Юрій Вербицький. «Пливе кача по Тисині» - Реквієм за загиблими Героями.</p> <p>- Недооцінений урок історії. Герої Крут. «Ніколи не плач» (Героям Крут) «Тінь сонця» https://www.youtube.com/watch?v=wI0MrIuTzpI</p> <p>«Тільки чекай» В. Левицький https://www.youtube.com/watch?v=J6zsQ1h9b_k&t=3s</p>	

ЛЮТИЙ

**Місячник національно-патріотичного та правового виховання
«Ми – вільні люди: так було і так буде!»**

**Практична діяльність над реалізацією новел «МИСЛИТИ», «БУТИ
ВІДКРИТИМ СУСПІЛЬСТВОМ»**

Завдання періоду:

- формування правової культури, прищеплення учням поваги до прав і свобод людини, забезпечення знання і виконання учнями Законів України;

- спонукання учнів до самовдосконалення громадянина – патріота, виховання усвідомлення кожного зокрема як частини нації, яка «оновлюється» сьогодні;

- виховання шанобливого ставлення до державної мови як найважливішого маркера національної самоідентифікації;

- примноження шкільних патріотичних традицій.

№	Виховні заходи	Форма проведення. Клас
1	<p>Юридична вітальня.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Година спілкування «Події, які сформували і зміцнили Незалежність України» - Тренінгове заняття «Правомірна поведінка та правопорушення»; - Аналіз правових ситуацій з циклу «Права однієї людини закінчуються там, де починаються права іншої»; - Дебати «Добробут держави залежить від її законів» (Аристотель); - «Правовий диктант» «ТАК-НІ»; - Рольові ігри «Кримінальний процес та його учасники». 	<p>Очна</p> <p>10-11 кл.</p> <p>8-9 кл.</p> <p>8-9 кл.</p> <p>9-11 кл.</p> <p>5-7 кл.</p> <p>9-11 кл.</p>
2.	<p>Швидка психологічна допомога.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Інтерактивна гра «Булінг: профілактика, допомога. Реагування на конфліктні ситуації». - Тест визначення шкільної тривожності (Філіпса); - Визначення показників та форм агресії за методикою А. Бассата А. Дарки (адаптація О. Осницького); - Техніки самопомоги виходу з депресії. 	<p>Очна</p> <p>5-11</p>
3.	<p>«Революція Гідності, охрещена кров'ю».</p> <ul style="list-style-type: none"> - Презентація музичного проєкту «Так працює пам'ять», присвяченого Дані Дідіку, 15-річному громадському 	<p>8-11</p>

	<p>активісту, який став жертвою теракту під час Маршу єдності в Харкові в лютому 2015 року.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=GjuQmZV-_88&t=3s</p> <p>- Година пам'яті «Колискова для Героя» до Дня вшанування Героїв Небесної сотні.</p> <p>- «Заспівай мені, мамо, колискову» Л. Куса.</p> <p>«Люляй, ляляй, мій синочку» Поль Манандіз, Анжеліка Рудницька</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=pkuKu3Y9gFs</p> <p>«Колискова для Героя» Оксана Гринів</p> <p>https://mp3iq.net/m/6793144-oksana-grin-v/53392593-koliskova-dlya-geroya/</p> <p>«Колискова загиблим Воїнам України» (слова і музика Сергія Бакая) https://www.youtube.com/watch?v=sp5JX6pnGHU</p>	
4	<p>До дня національного єднання.</p> <p>Російське вторгнення в Україну – 365 днів спротиву.</p> <p>Український музичний хіт-парад «З піснею переможемо!»:</p> <p>- «Ой у лузі червона калина» Андрій Хливнюк;</p> <p>- «24.02», «Най би вже весна» «Без обмежень»</p> <p>https://www.google.com/search?q=24.02+%D0%B1%D</p> <p>https://www.google.com/search?q=%D0%BD%D0%B0%D0%B</p> <p>- «Слава Україні!» Мирослава Філіпович</p> <p>https://www.google.com/search?q=%D0%BC%D0%B8%D1%</p> <p>- «Буде весна» Макс Барських</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=RMO0xQdnfBI</p> <p>- «Не відступати і не здаватись» «СКАЙ»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=QTdJkYkkQBQ</p> <p>- Патріотичний поетичний челендж «Стану гордо я над руїною, Богом названа Україною!»</p>	<p>5-11 кл.</p> <p>9-11 кл.</p> <p>5-11 кл.</p>

БЕРЕЗЕНЬ

Місячник творчого розвитку особистості та здорового способу життя «Єдина краса – це здоров'я. Здоровим будеш – все здобудеш»

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ ГОСПОДАРЕМ»

Завдання періоду:

- формування усвідомлення цінності життя і здоров'я кожної людини;
- розширити знання учнів про негативний вплив шкідливих звичок на здоров'я людини;
- формування основ духовно-морального та фізичного розвитку особистості, усвідомлення цінності власного життя і збереження здоров'я (фізичного, психічного, соціального, духовного, культурного) кожної людини.

	Виховні заходи	Форма проведення. Клас
1	До 20-ліття затвердження Державного Гімну України. «Музичне обличчя нашої держави». Пісні, яким не судилося стати українським славнем. «Молитва за Україну» («Боже великий, єдиний» слова О. Кониського, музика М. Лисенка); Ой у лузі червона калина» (слова народні, музика С. Чарнецького, Г. Труха); «Заповіт» (Т. Шевченко, Г. Гладкий), «Вічний революціонер» (І. Франко, М. Лисенко), «Не пора...» (І. Франко, Д. Січинський), «Мир вам, браття!» (І. Галушевич, Д. Січинський). - Участь у Конкурсі духовної пісні «Молитва за Україну»	очна/ дистанційна 5-11 кл.
2	Шевченківські дні - Усний журнал «Шевченко-Пророк. Майдан. Балаклія» - Поетичні вечорниці «Я з України – де Шевченкове перо у Заповіті вічного народу»; - Музикотерапія «Шевченко по-сучасному» https://www.youtube.com/watch?v=PTSHn2WftFQ	очна/ дистанційна 10-11 кл. 5-11 кл. 7-11 кл.

	<p>https://www.youtube.com/watch?v=we6wtYOmQCo&list=RDwe6OmQCo&index</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=T4BgrbRggxU</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=dZzfjLPC-Rk</p> <p>- Вікторина-гра «42 факти про Тараса Шевченка, що не розповідають у школі»</p>	5-11 кл.
3	<p>День українського добровольця (14.03)</p> <p>Пісні циклу «Дорога на Схід». «Океан Ельзи» («Гілля калин похилилося», «Не твоя війна», «Обійми», «Човен» «Квіти мінних зон»). Віктор Винник «Незнайомий мій брат», «Про них», «Падала зоря», «Герой». «Антитіла» «Не сумуй».</p>	Очна/ дистанційна 9-11 кл.
4	<p>«День добрих сюрпризів» до Міжнародного дня щастя:</p> <p>- Інтерактивна гра «Будь собою! Всі інші ролі зайняті» (О. Уайльд). В. Симоненко «Ти знаєш, що ти людина?»</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=exJfiuEldy8</p> <p>- Практичне заняття. Кольоротерапія в домашніх умовах.</p> <p>- Тренінгове заняття «Я обираю здоров'я» (авторський сценарій).</p> <p>http://osvita.ua/school/lessons_summary/outschool/43355</p>	очна/ дистанційна 7-9 кл. 5-7 кл. 7-9 кл.
5	<p>Родинний арт-міст «Пісенна душа України» з нагоди дня народження Володимира Івасюка (авторський сценарій)</p> <p>https://naurok.com.ua/svyato-poshanuvannya-tvorchosti-v-ivasyuk-prometey-ukra-nsko-estradi-abo-maestro-yakiy-nadto-lyubiv-ukra-6906.html</p>	очна 6-11 кл.

КВІТЕНЬ

**Місячник формування духовності та екологічного виховання
«Людина – частина природи, синонім якої – життя»**

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ ЛІДЕРОМ»

Завдання періоду:

- формування духовності як синтетичної форми осягнення світу й себе в єдиному високоморальному вимірі перетворювальної діяльності і гуманного ставлення до людей та навколишнього середовища, розуміння зв'язку духовного стану людини та здатності до позитивних перетворень;
- формування психосоціальних компетентностей школярів;
- нагромадження екологічних знань, виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства та формування вмій і навичок природоохоронної діяльності;
- розвиток пізнавального інтересу до природи, почуття особистої причетності до збереження природних багатств.

	Виховні заходи	Форма проведення. Клас
1	<p>Швидка психологічна допомога.</p> <p>Сміхотерапія «Сміх як зброя». Пісні гурту «Спів братів» («Масква»), «Енджі Крейда», «Враже» (слова Л. Горової), «Пес Патрон», «Цей сон» Леся Нікітюк і Степан Гіга, «Сіла птаха» Л. Нікітюк. «Чом тобі, вороже не спиться, певно вчиш слово «Паляниця»?» Віта Грицак.</p> <p>- Добірка найдотепніших мемів, карикатур, шаржів, стендапів про війну</p>	очна/ дистанційна 5-11 кл.
2.	<p>Вербна неділя. Участь в обряді освячення вербової гілки.</p> <p>Майстер-клас з виготовлення писанок.</p> <p>Розучування гаївок та авторських пісень великодньої тематики.</p> <p>Творча майстерня «Виготовлення святкових оберегів для захисників України»</p>	очна 5-11 кл. 5-11 кл. 5-11 кл.
3.	<p>Свято Воскресіння Господнього.</p> <p>- Дитяче театралізоване дійство для парафіян «Славлять Великодень!» (авторський сценарій)</p>	очна 5-6 кл.

	https://naurok.com.ua/slavyat-diti-velikoden-5641.html - Літературно-мистецька композиція «Свято Воскресіння і надій або Вище пісні хіба що молитва!» (авторський сценарій)	7-8 кл.
4.	Фольклорна розвідка «Вишиття як Боже одкровення» (історія та лемківські і бойківські традиції сакральної вишивки храму св. Миколая с. Ковалівки)	очна/ дистанційна 5-11 кл.
5.	Себе я бачу в дзеркалі природи - Екологічний калейдоскоп «Кожна краплина має значення». Вода у пісенній творчості. - Створення інформаційної кампанії у соцмережах «Спалення сухої трави – диверсія для біорізноманіття». - Створення екологічної стежки с. Ковалівка. - Трудова екологічна акція #«Treshtag challenge». - Фотозвіт «Храм Природи».	очна

ТРАВЕНЬ

Місячник військово-патріотичного та родинного виховання «Ми – патріоти України, її ми дочки і сини»

Практична діяльність над реалізацією новели «БУТИ УІАСНИКОМ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СПІЛЬНОТИ НАРОДІВ»

Завдання періоду:

- допомагати учням усвідомити себе як частину нації;
- спонукати до самовдосконалення громадянина-патріота, вироблення громадянського обов'язку, готовності стати на захист Батьківщини;
- виховувати почуття господаря держави;
- вивчати минуле та сучасне народу.

	Виховні заходи	Форма проведення
1	До Дня пам'яті та примирення	заочна

	<p>Мистецька платформа «Ми приречені на Життя». «Настав час збудувати дім». В'ячеслав Сінчук, Андрій Капраль, Зіновій Карач https://www.youtube.com/watch?v=a953tNiw6Go «Живи» Юлія Рознен. https://www.youtube.com/watch?v=u5KvPV3sZTg</p> <p>Участь у Всеукраїнському проєкті #Наблизимо_Перемогу_разом.</p> <p>Майстерня. Виготовлення маків у різних техніках (бісероплетіння, з тканини, з паперу, з фетру)</p>	<p>8-11 кл.</p> <p>5-11 кл. заочна 5-11 кл. заочна/дист.</p>
2	<p>День родини. Від роду – до народу, нації. Свято родини «Бабуся – це територія над любові або Дякую бабусі за дитинство!» (авторський сценарій) https://naurok.com.ua/roдинne-svyato-babusya---ce-teritoriya-nadlyubovi-abo-dyakuju-babusy-za-ditinstvo-322190.html Виставка-презентація «Таланти моєї родини»</p>	<p>очна 5-7 класи</p>
3	<p>День Європи Інтерактивна гра-мандрівка «Відкрий для себе Україну – відкрий Україну Європі» (авторський сценарій) https://drive.google.com/file/d/0B_jGhgQzfgWPNnBvUUtiMnhmYKU1VyLXRtYVZWdFJ6eU5R/view?usp=sha Фестиваль «Ода Пісні»: - А пісня світом розійшлася – українські пісенні бренди за кордоном. - Зарубіжні виконавці: переспів українських шлягерів. - Україна і Євробачення. Наші успіхи. «Я з України». Віктор Винник, «Мері». https://www.youtube.com/watch?v=1ZQEIBaCXno Хіт-парад української вишиванки-2023</p>	<p>5-7 класи 8-11 кл.</p>

4	<p>День Героїв України</p> <p>Родина Капеняків: через терни до зірок, до нової незалежної України, або 4 покоління родини у боротьбі за Україну.</p> <p>https://drive.google.com/file/d/0B_jGhgQzfgWPdmlkYmNTSkN0S9AxdThaZnozU0p1RlRzQm5n/view?usp=sharing</p>	
---	--	--

ЧЕРВЕНЬ

№	Виховні заходи	Форма проведення. клас
1.	<p>Міжнародний день захисту дітей. Вуличне свято</p> <p>Вуличний арт-стріт «Барви дитинства»</p> <p>Флешмоб «Хай буде мир над нами, наче арка!»</p> <p>4 червня – День вшанування пам’яті дітей, які загинули внаслідок збройної агресії росії</p> <p>Акція пам’яті «Ангелики»</p>	<p>очно</p> <p>5-7 кл.</p> <p>5-11 кл.</p>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Винницька Я. Поліфонічна нація. URL: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/2020/polifonichna-nasiya.htm>
2. Каспрук В. Пояничарені українці досі неохоче сприймають незалежність Української держави. URL: https://gazeta.ua/articles/poglyad/_poyanichareni-ukrayinci-dosi-neohoche-spriймают-nezalezhnist-ukrayinskoyi-derzhavi/106140
3. Садовенко С. Народно-пісенна творчість як чинник національної самоідентифікації українства. URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD2_Sadovenko.pdf
4. Українська Хартія вільної людини.

**РОЗРОБКА ВИХОВНОГО ЗАХОДУ НА ТЕМУ:
ВИЗНАЧНІ ПОСТАТІ КРАЮ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЦІННОСТЕЙ
УКРАЇНСЬКОЇ ХАРТІЇ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ**

«Степан Дудяк – Українець із великим серцем»

Мета: ознайомити школярів з основними постулатами Української Хартії вільної людини на основі життєвого шляху та професійної та благодійної діяльності професора радіології США Степана Дудяка; виховувати інтерес та повагу до здобутків і досягнень нашого земляка; формувати національну гордість та свідомість; розвивати пізнавальні інтереси та вміння вільно висловлювати свою думку.

Обладнання: відеоролики про Україну, аудіозаписи пісень, презентація про життєвий шлях та професійну діяльність С.Дудяка.

Форма проведення: заочна мандрівка

*Кожна людина має пізнати себе та свій народ, націю,
і обрати для себе спосіб життя і вид занять відповідно
до своїх природних сил та здібностей.*

М. Стельмахович

Хід заняття

Вступне слово вчителя

Ми, українці, – один з найдавніших етносів у світі! Сотні наших видатних земляків були та залишаються творцями світової історії. Художники та науковці, політики та композитори, актори та письменники, співаки та спортсмени – всі вони дають нам можливість закордоном чи в себе вдома з гордістю сказати: **«Я – українець!»**. Тому, цю велику історію українців, як нації, ми маємо сприймати у ключових історичних подіях, визначних винаходах, що відбулись в Україні чи за участі українців.

Відеоролик www.youtube.com/watch?v=BWD6MxTxztg

Гордимся багатовіковою історією, сповненою героїчної боротьби українців за власну державу, надзвичайно багатою культурною спадщиною предків, а ще – талановитими людьми, чия гостинність, працьовитість, активність, кмітливість вже давно стали візитівкою українців у світі.

Якби Великий Українець, виходець з невеличкого села Савелівка, Степан Дудяк, дожив до 2012 року, то він би мав незаперечне право разом з визначними діячами української нації взяти участь у створенні Української Хартії вільної людини.

Відеоролик про створення та основні скрижалі Української Хартії вільної людини <https://www.youtube.com/watch?v=bRFuOuLynuc>

Кожна епоха має своїх героїв. Воістину так. Бо зробив для України Степан Дудяк, перебуваючи за тисячі кілометрів від неї, в рази більше, ніж могли б зробити впливові чи пересічні українці, живучи на рідній землі.

Аксіомою Української Хартії вільної людини є твердження:

- **Аби стати вільною, людині не треба проводирів.**
- **Ані найталановитіші лідери, ані інтелігенція, ані жодна соціальна група не здатні привести людину до щастя і свободи.**
- **Справжнім проводирем людини є лиш особисте осмислене зусилля.**
- **Це не зробить хтось інший. Це можете зробити лише Ви.**

Саме такими словами мені хочеться розпочати знайомство із великим гуманістом Степаном Романовичем Дудяком. Про таких, як він, кажуть: він зробив себе сам. А від себе додам. Ця надзвичайна людина була наділена особливою здатністю змінювати світ довкола себе на краще. А втім, судіть самі.

Коли я побувала на маленькій батьківщині великого лікаря, побачила традиційну для того часу хатинку-ліпленку, у якій народився і з якої пішов у далекі світи майбутній професор, то вразило, що сталінська печатка ніби назавжди залишилася на ній.

Шепоче вітер тихо, тихо,

І чути подих далини...

Родимий краю, рідна стріхо,
Це мій привіт із чужини.
Твої поля і запах рути,
Пташині співи у гаю
Мені довіку не забути,
Як ранню молодість мою.
Ще прийде час і я прилину
До нив твоїх, на твій поріг.
І приймеш ти, як батько – сина,
Мене з заблуканих доріг.

1963 рік Богдан Мазепа

Через багато років учений відвідав рідні пороги, мабуть, йому було прикро побачити, що бідність оселилася у рідній оселі назавжди. Радянська дійсність наклала зловісну печать на цю родину, як і на багато інших, неблагонадійних. Але про все по черзі.

А народився С. Р. Дудяк 4 вересня 1925 року у с. Савелівка Монастириського району Тернопільської області. У родині Романа Степановича та Марії Климентіївни він був найстаршим серед трьох синів. Дитинство майбутнього вченого пройшло у невеличкому селі (Савалуски до 1947 року), яке губилося серед зелені садочків, жило розміреним селянським життям. Змалечку він вирізнявся з-поміж братів та однолітків, які були невисокі та фізично міцні, високим зростом та худорлявістю, а ще кепкував з розбишак, які сперечалися, хто сильніший, що сила має бути в голові, а не в руках. Степан виявився здібним до наук і навчався спершу у Чортківській гімназії, а згодом у Львові.

Перша новела Української Хартії вільної людини – **«Бути вільною людиною»**.

Усі люди створені вільними. Саме це найвагоміше право людини, отримане кожним/кожною від народження, визначає суть нашої цивілізації.

Бути вільною людиною – це не лише зовнішня ознака, яка об'єднує усіх нас за правами, але й внутрішній духовний вибір.

Невільна людина не здатна бути ані щасливою, ані захищеною, ані впевненою у своєму майбутньому.

Бути вільною людиною – це насамперед означає брати на себе відповідальність.

Не можна вимагати від когось виконання його обов'язків, не виконуючи власних.

Не треба жити постійним почуттям скривдженості і жалем до себе. Бути вільною людиною означає вірити у свої сили.

Бути вільною людиною означає усвідомлювати свою неповторність, однак жодною мірою не плекати у собі зверхності.

Бути вільною людиною означає завжди і всюди самотійно додержуватися принципу нашої рівності один з одним, а також рівності перед законом.

І найважливіше: бути вільною людиною означає чинити добро.

Саме в цьому полягає найглибший смисл свободи вільної людини.

Бути вільною людиною у сталінські часи – означало самому підписати собі вирок. Безжальна каральна рука тоталітарного режиму зуміла дістатися навіть найвіддаленіших куточків України. З великої родини Дудяків самотиною залишилася сама мати. Першим покинув рідне гніздо батько, як пізніше виявилось, назавжди. Його забрали на фронт прямо зі святкової демонстрації. І хоч дійшов з військами до Будапешту, загинув навесні 1945 від руки земляка-зрадника. Впродовж життя Марія Климентіївна чекала з війни чоловіка, і тільки перед смертю дізналася гірку правду від односельця, Івана Барана, який став свідок підлого вбивства. Добротні чоботи Романа Дудяка коштували йому життя...

Хоч батько у складі радянських військ брав участь у боях II світової війни, це не вберегло середульшого сина Климка від 25-річного терміну ув'язнення у Воркуті. На щастя, після смерті «вождя народів» він повертається

у рідну домівку, одружується та все життя пропрацює їздовим у місцевому колгоспі.

Наймолодшого з Дудяків, Ярослава, після закінчення Кременецького лісотехнічного технікуму, скеровують на роботу аж у Карелію. Там він і пустив своє коріння.

Пісня «Журавлі» (слова Богдана Лепкого, музика Льва Лепкого).

Я зроблю невеличкий ліричний відступ стосовно пісні, яку ви прослухали. Журавель – це один із символів України та любові українця до рідної землі. «Божа птиця» або «птах Сонця». За українськими повір'ями, журавлі теж були посланцями Божими. Вірили, що по осені журавлі забирають в нетутешній світ душі покійних. А навесні супроводжують душі немовлят, яким незабаром судилося народитися. Звичайно ж, по відльоту і прильоту журавлів судили про наближення зими й весни.

Український народ завжди шанував журавля як птицю загального щастя і радості. На роздолля, коли пробуджується природа, нерідко виходила все село, ледь почувши довгоочікуване курликання. До птахів зверталися з проханнями про родючість, здоров'я, благополуччя в родині. А клин журавлів, що відлітали восени, символізував неймовірну тугу за рідним краєм, бо прощальне курликання журавлів нікого не залишає байдужим, настільки явно звучать у голосах птахів нотки відчаю і скорботи.

А тепер продовжимо. Не знати, як би склалася доля самого Степана, якби він вчасно не покинув рідну землю – став би відомим лікарем чи поповнив ряди ворогів народу?

Українська народна пісня «В небі синім осіннім тумани, журавлі, журавлі, журавлі...»

У 1950 році Степан Дудяк закінчує Мюнхенський університет, захищає ступінь доктора медичних наук і переїжджає до США. Тут він підтверджує свій європейський диплом і проходить обов'язкову інтернатуру у лікарні Сент-Елізабет у Чикаго, а спеціалізацію з радіології та радіотерапії – Гарпер-лікарні м. Детройт (штат Мічиган). При цьому спеціалізацію довелося перервати на 2

роки військової служби в Збройних Силах США у ранзі капітана. Тоді ж містер Дудяк стає громадянином Сполучених Штатів.

3 Новела Хартії наголошує – «Бути активним громадянином».

Щоб бути активним громадянином, слід насамперед усвідомити, що державність і демократія – це не лише політичні, але й духовні цінності.

Громадянське суспільство неможливе поза рамками держави.

Бути активним громадянином означає підтримувати іншого у захисті його прав, бо це – наші спільні права.

Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти.

Бути активним громадянином означає з особливою увагою ставитися до будь-яких спроб (насамперед влади) порушити чи обмежити людські права. Завтра ті, хто порушують права вашого сусіда, можуть узятися за вас. Бути активним громадянином означає усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави. Демократія, як і будь-який політично-суспільний витвір людини, існує лише там, де є переважна більшість людей, здатних її захищати і водночас їй підпорядковуватися.

Бути активним громадянином означає не усуватися від політичного життя, а робити політичний вибір, навіть обираючи між недосконалими політичними силами, втім діючи по совісті і дбаючи про зміни в житті країни.

До найбільших тогочасних перемог на іншому континенті професор Дудяк відносить отримання американського громадянства та одруження зі своєю землячкою з Верховини Ольгою Корибутяк. Для постійного проживання з сім'єю він обирає штат Вісконсин. У столичному місті Медісоні понад 30 років пропрацював Степан Дудяк у лікарні святої Марії, обіймаючи різні посади: директора радіологічного відділу, голови лікарського збору, а пізніше – і Дорадчої ради.

Новела 4 «Любити»

Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного.

Любити означає бажати ближньому добра.

У понятті «любов» ми виокремлюємо національний, соціальний і культурний смисл.

Для нашого суспільства «любити» насамперед означає виявляти толерантність до політичних і культурних поглядів, етнічної, релігійної та мовної приналежності інших співвітчизників, чий досвід і особиста історія, безумовно, різняться.

Толерантність є однією з найвищих ознак культури вільної людини, яка, додержуючись своїх принципів, визнає й приймає право іншого на інакшість.

Толерантність водночас не означає безпринципності: вона не дає визнання і виправдання тим, хто свідомо діє проти нашої держави, прагнучи її розколу чи занепаду, як і тим, хто переступає межі моралі.

Наша любов означає спільне національне утвердження української мови, яка й визначає обличчя України та нашого народу у світі.

Вона передбачає безумовну повагу до прав російськомовного українства і суворе додержання прав усіх національних громад нашої держави.

Любити означає не допускати будь-яких виявів ксенофобії, расизму, шовінізму, нацизму і сталінізму як найбрутальніших форм людської, національної, політичної, культурної і соціальної нетерпимості.

Любити означає відновлювати зв'язок поколінь в Україні, коли старші, навіть не поділяючи форм життєвого чи творчого пошуку молодших, підтримують їхній рух на нових шляхах.

Любити означає й те, що кожне наступне покоління з мудрістю ставить до реалій своїх попередників і не прагне звести порахунки, але продовжити те, що є спільним надбанням і добром.

Любов до України – це примирення ветеранів війни: українських повстанців і радянських військовослужбовців.

Любити означає додержуватися національного погляду на власне минуле.

Бажання любити має допомогти накласти мораторій на «історичні війни», провоковані ззовні.

Любов – це зусилля соціальної справедливості, спрямоване на подолання прірви між багатими і бідними.

Любити означає підтримувати непорушний духовний зв'язок між українськими церквами, чийм головним призначенням є служіння Богові й українському народові.

Друг С. Дудяка Ярослав Розумний, який був вихідцем з с. Вичілки (нині с. Гончарівка), схарактеризував свого земляка так: щедрий гуманітарій, людина високої особистої культури й справжній товариш, який залишив свій добрий слід на всіх, з ким працював і спілкувався. Його ім'я вписалося на сторінках літопису рідного народу й іншої країни, якій служив чесною і відданою працею.

Любов – це великий дар, яким щедро був наділений Богом наш славний земляк. Для мене він став взірцем чоловіка, батька, дідуся. Дружину професор називав не інакше, як «Люся» – скорочено від «Олюся». Саме оте скорочене ім'я я зустріла на шпальтах газет та в Інтернет-виданнях. Подружжя подарувало світові 4 дочки – Христину, Ромашку, Квітку та Тамару. Всі дівчата названі чудовими, дещо незвичними, іменами. Всі зяті теж обрали лікарський фах. Дочекалися Дудяки й 6 онуків.

Ярослав Розумний ділиться спогадами, що єднало його із професором не тільки спільне краянство, образ України, який вивезли із собою у 1944 році, але й почуття втрати своїх джерел і своїх рідних. «Цей образ травм, болів, втрат і власне дитинство ми бачили у нашій спільноті й, працюючи для неї, ми виконували свій обов'язок супроти втраченої землі. Наше тяжіння до неї не було звичайною ностальгією емігранта, що був змушений покинути Батьківщину для хліба, а було ниючим болем, вирваного з рідних порогів втікача, який болів болями свого народу, долею його культури й його завтрашнього дня. Наше покоління єднав пульс тієї частини української землі, яка дала своєму народові інтелігентів і сільських хлопців, що не лякалися

ставати проти різних зайд у наш дім і віддавати своє життя за гідність тієї землі».

«Гілка калини» (Слова Степана Галябарди, музика Марії Шалайкевич) <https://www.youtube.com/watch?v=Wi-SueIuBgk>

У цій великій людині був сплав найкращих людських якостей та чеснот: кришталево чистий характер, принциповість у людських стосунках та у роботі, щирість, шляхетність.

Новела 5 – « Мислити».

Одне з найважливіших завдань вільної людини – самотійно мислити.

Для нашого суспільства «мислити» насамперед означає подолати недержавність, вузькість і провінційність колоніального та хуторянського світогляду.

Саме в цій площині нам потрібна найважливіша революція.

Мислити означає ламати стереотипи.

Мислити означає працювати, читати і творити, відповідаючи на дух та потреби часу.

Мислити – це долати звичку простих відповідей.

Мислити означає цікавитися світом і його культурою.

Мислити означає потребувати нових культурних форм і явищ.

Не треба застигати в минулому. Треба рухатися вперед.

Не варто боятися несподіваності нового. Варто боятися порожнечі й байдужості.

Мислити – це спільними громадянськими силами створювати центри сучасної культури, бібліотеки, громадські фонди для поширення інформації про Україну в світі, перекладів нашої літератури чи задля підтримки навчання українських студентів за кордоном.

Мислити – це дізнаватися про передові світові пошуки у теоретичних, практичних і творчих сферах та переймати передове знання, серед іншого й за допомогою сучасних мережевих можливостей.

Мислити означає разом підтримувати незалежні засоби масової інформації, які мають стати справжнім людським голосом посеред нинішнього інформаційного фальшу.

За професійні заслуги Вісконсинський університет надав Степану Дудяку звання клінічного професора радіологічного відділу. Його неодноразово обирали членом багатьох професійних товариств, зокрема Американської радіологічної колегії, Товариства ядерної медицини, Радіологічної асоціації Північної Америки, Американського Рентгенологічного Товариства, Українського лікарського Товариства Північної Америки та Приятелів радіології в Україні. Він був автором наукових праць і статей у «Лікарському віснику». У 1989 році був нагороджений Почесною грамотою Українського лікарського Товариства Північної Америки.

6. Бути господарем

Наше головне суспільне завдання – відновити в українців почуття господаря, чийми фундаментальними рисами є відповідальність за себе, своїх близьких і простір свого життя.

За своєю метою і масштабом ця справа є життєво необхідною, безальтернативною і співмірною з відновленням самої державності.

Бути господарем – це подолати рудименти радянського мислення, коли, по суті, принижена та обкрадена людина очікує на соціальну подачку й не ставить перед собою завдання брати участь у житті громади. Щоб стати господарями своєї держави, ми повинні децентралізувати державну владу і делегувати владні повноваження та фінансові ресурси на місцеві рівні.

Господар починається з піклування про прості речі: порядок свого дому, під'їзду чи вулиці.

Ми усвідомлюємо складність багатьох суспільних хвороб, пов'язаних зі споживацтвом і невгамовними фінансовими апетитами.

Ці проблеми не повинні підмінити позитивного суспільного ставлення до підприємництва як джерела господарчого духу в Україні.

Таке ставлення буде можливим тільки в результаті національної та соціальної відповідальності, яку повинні нести перед країною представники великого і середнього бізнесу.

Бути господарем означає поважати особистість і працю інших людей.

Бути господарем означає справедливо оцінювати роботу інших і справно платити заробітну плату.

Нам потрібне відновлення стандартів професіоналізму, які катастрофічно деградували майже в кожній сфері.

Господар, отже, є поняттям, яке охоплює всіх, хто прагне працювати: власників виробництв і найманих працівників, фермерів і селян.

Відновлення господарського духу немислиме без підвищення заробітної плати, збільшення кількості робочих місць і створення умов для повернення в Україну мільйонів заробітчан.

І, найважливіше, бути господарем означає dbати про слабших і бідніших.

Після виходу на пенсію Степан Романович разом з дружиною у 1992 році здійснив свій давній задум, організувавши клініку на колесах. Цей гуманітарний проєкт мав на меті безплатну медичну допомогу дітям і жінкам, потерпілим від аварії на ЧАЕС, а також інформування своїх земляків про найновіші досягнення у медицині та медичних технологіях. «Медична клініка на колесах» була презентована у нас, на Тернопільщині, у 1992 році. Сама ідея проєкту виникла у США поміж лікарями та духовенством як відгук на наслідки вибуху у Чорнобилі. Завдяки фінансуванню лютеранської місії ідея стала реальністю. До її впровадження долучився і наш славетний земляк. Вони удвох з дружиною допомогли сконструювати за індивідуальним проєктом медичні автобуси, тоді вони не мали аналогів у нашій країні. Основним завданням таких мобільних клінік було надання медичної допомоги передусім соціально незахищеним верствам населення: малозабезпеченим, багатодітним сім'ям, дітям-сиротам, інвалідам. До слова, такі «Клініки на колесах» і досі курсують

по Україні. «Мобільні лікарі» – благодійний проєкт, що забезпечує українців ліками та надає доступ до професійної медичної допомоги в умовах воєнної агресії.

7. Бути лідером

Ми маємо бути налаштовані на особистий і колективний успіх.

Успіх повинен бути заслуженою винагородою за працю, і цей принцип мусить увійти в наше життя як норма здорового і справедливого суспільства.

Поняття «лідера» стосується не влади, а знання.

Бути лідером означає прокладати шлях для інших.

Поняття лідерства передбачає й виховання таких чеснот, як уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети.

Як велика європейська держава, Україна повинна стати регіональним політичним, економічним і культурним лідером.

Ідея регіонального лідерства України означає для нас присутність і діяльну участь у житті Європи та нашого найближчого сусідства на рівні міжлюдських взаємин і співпраці.

Сьогодні, замість негнучкого чиновницького апарату, цю місію має взяти на себе і втілювати громадянське суспільство.

Професору Дудяку вдалося відвідати Україну ще до проголошення незалежності. Він докладав чималих зусиль, аби вплинути на збереження культурних надбань своєї рідної землі. Двері його домівки завжди були відчинені для гостей з України. Він особисто був знайомий з І. Драчем, В. Коротичем. Подружжя Дудяків заснувало стипендійні фонди при Києво-Могилянській Академії та Українському католицькому університеті у Львові, фундації «Смолоскип».

За 79 років свого життя наш земляк встиг залишити помітний слід не лише у медицині, але й у себе на батьківщині. Аби коротко схарактеризувати

його життя, досить сказати, що це був Гуманіст, Інтелігент, Українець. Він був обраний Богом, аби лікувати людей, продовжувати життя та творити добро.

І замість підсумку я звертаюся до вас із закликом, цитуючи завершальні фрази Хартії: «...дорогі співвітчизники, до найскладнішої у нашому житті роботи: не чекати «золотого віку», не падати духом під тягарем неправди, не ховатися від світу і свого життя, а постійно робити особисті зусилля, які, віримо, принесуть добро Україні і утвердять нашу Державу як вільну країну вільних людей.

Наша Хартія – це вибір «бути». Особистий і колективний.

Бути вільними людьми.

Бути успішним народом і державою.

Бути вільними серед вільних».

Колективне виконання пісні «Вільні люди» групи «Без обмежень»

<https://www.youtube.com/watch?v=nl8wThsEbKE>

16 січня 2004 року професор Степан Дудяк відійшов у засвіти. Я сподіваюся, що на прикладі життєвого і професійного шляху нашого відомого земляка мені вдалося донести до вас основні постулати Української Хартії вільної людини. А ще довести, що, якщо не все, то, принаймні, таки багато що дійсно у наших руках!

Додаток 2

Матеріали до свята повстанської пісні

ПІСНІ НЕСКОРЕНОЇ ВОЛІ

Сьогодні у час неоголошеної війни український етнос має залучити всі етноси й створити модерну націю. Аби не допустити цілковитої асиміляції над українським національним духом, українцям необхідно нарешті провести своє остаточне цивілізаційне самовизначення. «Але національна ідентичність – це не лише українська мова. Це прийняття певного історичного досвіду, коли

українець усвідомлено говорить, що його поети – це Шевченко і Стус, гетьмани – Іван Мазепа і Пилип Орлик, герої – бійці УПА і дружинники князя Святослава. Головне зараз – не перервати українську традицію, – наголошує незалежний політолог Віктор Каспрук».

«Українська пісня – це геніальна поетична біографія українського народу» (Олександр Довженко). Упродовж усієї історії наш народ боровся за волю, у піснях оспівував рідну землю, з піснею на устах кликав до боротьби, прославляв лицарську честь, готовність віддати своє життя за рідний край, бо відданість батьківщині – важлива чеснота, а зрада – найстрашніше безчестя. Наші предки завжди належали до тих народів, які вросли корінням до рідної землі, яким важко було розлучатися з рідною домівкою. Через те в основу народного виховання наш народ поклав любов до рідної землі, відвагу і мужність у боротьбі за свою волю. Безсмертя українського народу великий світоч нашої нації Т. Шевченко вбачав саме у пісні:

Наша дума, наша пісня
не вмре, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!

Повстанські пісні – це пісні Української повстанської армії. У широкому розумінні до повстанських пісень належать пісні, присвячені українській національно-визвольній боротьбі I половини ХХ століття, а також усі пісні, які співали в УПА, у тому числі стрілецькі та козацькі. Повністю записано і збережено майже 600 повстанських пісень, не враховуючи варіації. Їх можна поділити за тематикою:

- гімни та марші («Марш українських націоналістів» слова Олесея Бабія, музика Омеляна Нижанківського; «О Україно! О рідна ненько!» слова Миколи Вороного, музика Я. Ярославенка, Б. Вахнянина);
- історичні («Батько наш – Бандера, Україна – мати!» автор невідомий, «Де ж наша слава, слава кривава», «Смерть або воля», «Засинає чорний ліс», «Ми партизани» слова «Ролянд Різак», музика Мілько Халупа);

- романтичні («Лента за лентою» слова Миколи Сорокаліти, музика Василя Заставного, «Рости, рости, черемшино» слова Михайла Дяченка, «Повіяв вітер степовий», «Нас весна не там зустріла» слова Йосипа Струцюка, музика О. Гаркавого);
- жартівливі («Ой що ж то за шум учинився!», «Козаче, козаче, я тобі не вірю»);
- повстанські колядки («Бог народився у місті Вифлеємі», «Прилетіли янголята», «Нова радість стала, яка не бувала», «Сумний святий вечір», «Повстанська коляда»).

Уваги заслуговують і народні повстанські пісні, зокрема «На Вкраїні сурми грають», «На вулиці сурма грає», «Там десь далеко на Волині», «Ой там у лузі, там при дорозі», «Ой у лісі, на полянці».

До повстанських пісень дехто помилково відносить авторську пісню «Йшли селом партизани» (слова Я. Нудика, музика С. Самолюка («Пікардійська терція»)), яка була написана у 1992 році, і одразу стала настільки популярною, що їй приписували статус народної.

Більшість авторських пісень національно-визвольних змагань заслужено стали народними, а ще значна частина стрілецьких та повстанських пісень була створена саме на Тернопільщині. Тому й не дивно, що наші предки були такими ідейними націоналістами.

У 2014 році в Україні було започатковано традицію проведення шкільних фестивалів-конкурсів патріотичної пісні, прози та поезії, творів образотворчого мистецтва «Свята Покрова». Це давало змогу учнівській молоді вивчати та поширювати кращі зразки поетичної, прозової та пісенної спадщини героїко-патріотичного змісту.

Саме на одному з них я почула кавер пісні «Нас весна не там зустріла» (слова Й. Струцюка, музика О. Гаркавого, 1985 р.). За роки незалежності повстанським пісням не приділялася майже ніяка увага. Прикро, але й шкільною програмою не передбачено вивчення повстанських пісень.

Пісня «Україно, пам'ятай героїв» (слова В. Крищенко, музика П. Мрежука, 2010 р.) є присвятою героям УПА, але слова «А шлях до правди не гладенький», на мою думку, стали пророчою передмовою вже до інших подій, не менш трагічних...

ТЕРНОПІЛЬСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ ІМ. І. ФРАНКА

**ВИХОВНА ПРОГРАМА ДЛЯ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ
З ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ В ЧАСИ ВІЙНИ З РОСІЙСЬКИМИ
ЗАГАРБНИКАМИ, ПРИУРОЧЕНА 10-ІЙ РІЧНИЦІ УКЛАДЕННЯ УХВЛ**

ТВОРИМО ПЕРЕМОГУ

Укладачі програми:

Зуляк Галина Ярославівна,
вчителька української мови та літератури
вищої категорії, учитель-методист

Стецик Оксана Сергіївна,
вчителька математики вищої категорії,
старший учитель

Тема: «Творімо перемогу»

Перемога – це прояв єдності української нації. Для того, щоб ми здобули остаточну перемогу над нашим споконвічним ворогом, нам необхідно звільнити всі наші тимчасово окуповані території. Перемоги існують на різних рівнях. Є перемога воєнна, моральна, екзистенційна, ціннісна. Ми боремося не тільки за свою землю, не тільки за міста та села, ми боремося за цінності, усвідомлюючи те, за що ми боремося, бо у нас мотивація спрямована не в минуле, а в майбутнє, яке ми розбудовуємо, ґрунтуючись на основних постулатах Української Хартії вільної людини.

Актуальність програми ґрунтується на ціннісних засадах Стратегії розвитку Тернопільської Української гімназії ім. І. Франка, які спрямовані на виховання самодостатньої особистості, піднесення її національної самосвідомості, формування патріотичних і морально-етичних переконань, пропагованих Українською Хартією вільної людини, критичного осмислення історичного минулого і сьогодення, вироблення умінь застосовувати набуті знання у практиці повсякдення.

Мета програми: популяризація основних світоглядних положень Української Хартії вільної людини для формування свідомого і патріотичного громадянина-українця, готового до участі в захисті та розбудові Української держави та її національної культури.

Основні завдання програми:

- визначити категоріально-поняттєвий апарат: «свобода», «особистість», «любити», «мислити», «бути вільною людиною», «бути українцем», «бути активним громадянином», «бути лідером», «бути господарем», «бути відкритим суспільством», «бути успішною державою», «бути учасником демократичної спільноти народів»;
- формувати культуру особистісно-позитивного ставлення до родинних і суспільних цінностей;
- формувати в школярів цінності, закладені в Хартії;
- плекати почуття національної гідності та ідентичності;

- розвивати громадянську позицію гімназистів, причетність до європейських цінностей, формувати усвідомлення власної долі й значення в житті суспільства;

- розширювати знання учнів про Україну та Європейський Союз;

- створити умови для самореалізації, самовизначення, розвитку кожної дитини;

- залучати учнів до громадських справ, створити атмосферу співпраці, творчої взаємодії між ними;

- творити європейське майбутнє України.

Очікувані результати. Відповідно до мети і основних завдань, окреслених у виховній програмі, визначено зміст очікуваних результатів, необхідних для її реалізації:

- засвоєння учнями основних понять і категорій Української Хартії вільної людини;

- утвердження самоповаги, самодисципліни, самовдосконалення, гідності та відповідальності кожного за своє майбутнє;

- розуміння здобувачами освіти морально-етичних родинних і суспільних цінностей як основи європейського майбутнього України;

- активна позиція кожного школяра у творенні успішної держави.

Опис наявного і необхідного забезпечення для реалізації програми.

Матеріально-технічного: комп'ютер з підключенням до мережі «Інтернет», проєктор, електронна дошка.

Навчально-методичне: навчально-методичні матеріали.

Інформаційне забезпечення: Стратегія розвитку Тернопільської Української гімназії ім. І. Франка, Українська Хартія вільної людини.

*Зараз ініціативу можна проявити вільно,
але має бути готовність узяти на себе відповідальність.
Не треба вказувати молоді, що робити,
вона розбереться сама.*

*Важним є виховати в ній правильні цінності і дати правильні орієнтири
Любомир Гузар*

План виховних заходів для реалізації програми

1. Вид роботи: Зустріч членів клубу.

Тема заняття: «Сила в єдності».

Мета заняття: Організувати взаємодію педагогів із школярами: учнями шкіл України, внутрішньо переміщеними особами та дітьми, що перебувають за кордоном; виховувати розуміння цілісності України, почуття єдності українського народу; спонукати школярів до активного прояву соціальної позиції патріота-громадянина в час українсько-російської війни.

Новели УХВЛ: «Бути українцем», «Любити», «Мислити».

Постулати Хартії вільної людини: «Не допускати національного подрібнення.

Не існує ані галицького, ані донецького, ані одеського, ані київського народів»,

«Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного», «Варто боятися порожнечі й байдужості».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Самопрезентація; вправа «Малювальник»; «Мозаїка»; відверта розмова за чаєм.

Розвиток компетентностей: Громадянські та соціальні компетентності.

Ключові навички: Взаємодія з людьми; уміння працювати в команді; уміння формувати власну самооцінку.

2. Вид роботи: Заняття-мандрівка.

Тема заняття: «Подорож океаном рідної мови».

Мета заняття: Формувати розуміння ролі мови як засобу ефективного спілкування та культурного самовираження; розвивати вміння висловлювати думки, почуття рідною мовою; заохочувати активне використання рідної мови в

різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади.

Новели УХВЛ: «Бути українцем», «Мислити».

Постулати Хартії вільної людини: «Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до оволодіння нею: не лише мова робить з нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову, навчитися і спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ», «Варто боятися порожнечі й байдужості».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Флешмоб «Україна єдина»; усний журнал; мовознавчий турнір; конкурси знавців мови; зустріч у літературній кав'ярні.

Розвиток компетентностей: Вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною мовою.

Ключові навички: Здатність обґрунтовувати позицію; уміння вести переговори.

3. Вид роботи: Зустріч із воїнами ЗСУ, членами родин героїв.

Тема заняття: «Лицарі звитяги».

Мета заняття: Формувати в учнів усвідомлення необхідності захисту Вітчизни; виховувати почуття шани, поваги та вдячності до воїнів ЗСУ; героїв, які віддали життя за Україну; розвивати почуття патріотизму, відповідальності за долю своєї країни.

Новели УХВЛ: «Бути лідером», «Бути вільною людиною».

Постулати Хартії вільної людини: «Ми маємо бути налаштовані на особистий і колективний успіх», «Вірити в свої сили».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Написання листа-подяки воїну;

інтерв'ю; «Мікрофон»; хвилини спогадів; «Незакінчені речення»; вправа «Портрет людини патріота».

Розвиток компетентностей: Навчання впродовж життя; загальнокультурні; здоров'язберігаючі.

Ключові навички: Аналітичне мислення; стресостійкість і гнучкість.

4. Вид роботи: Волонтерська діяльність.

Тема заняття: «Допомагаємо ЗСУ».

Мета заняття: Сприяти розвитку громадянської свідомості школярів, посиленню їх суспільної згуртованості; формувати почуття причетності до наближення перемоги; розвивати прагнення до благодійності, до безкорисливої допомоги іншим.

Новели УХВЛ: «Бути вільною людиною», «Любити», «Бути господарем».

Постулати Хартії вільної людини: «Чинити добро», «Бажати ближньому добра», «Дбати про слабших і бідніших».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Спільна молитва; майстер-клас «Виготовлення оберегів у національних традиціях для захисників»; майстер-клас з випікання та оздоблення смаколиків; виготовлення маскувальних костюмів.

Розвиток компетентностей: Підприємливість та фінансова грамотність; загальнокультурна.

Ключові навички: Креативність, оригінальність, ініціативність; здатність проявляти ініціативу; навички рукоділля; командна робота.

5. Вид роботи: Онлайн-заняття з дітьми, які перебувають за кордоном та їх сім'ями.

Тема заняття: «Продовжуємо традиції».

Мета заняття: Вивчати та популяризувати традиції українського народу; виховувати патріотичні почуття, усвідомлення приналежності до української землі; формувати і підтримувати бажання повернутися в Україну.

Новели УХВЛ: «Бути господарем», «Бути українцем».

Постулати Хартії вільної людини: «Поважати особистість та працю інших людей», «Усвідомлювати свою причетність до України і розвивати інтелектуальну, духовну та політичну україноцентричність».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Виставки сімейних робіт «Родинні традиції»; презентація відеороликів «Святкуємо за родинним столом»; спільна молитва; написання есе «Моє серце в Україні»; телеміст; презентація «Вишиванка з бабусиної скрині».

Розвиток компетентностей: Культурна компетентність; здоров'язберігаюча; інформаційно-комунікативна компетентність.

Ключові навички: Ініціативність; творчість.

6. Вид роботи: Інтерактивне заняття.

Тема заняття: «Україна – успішна держава».

Мета заняття: Формувати гордість за приналежність до української нації; підвищувати інтерес до вивчення історії своєї держави; виховувати риси сучасного патріота держави, готового до її захисту та відбудови.

Новели УХВЛ: «Бути успішною державою», «Бути відкритим суспільством»,

«Бути активним громадянином».

Постулати Хартії вільної людини: «Успіх нашої держави залежить від подолання економічних передумов корупції», «Любити людей, вільно мислити і виховувати вільних людей», «Усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: «Вільний мікрофон»; інтерактивна вправа «Асоціації», робота в групах; робота з крилатими виразами; презентація критеріїв успішної держави.

Розвиток компетентностей: Інноваційність; компетентності в галузі природничих наук, техніки та технологій; підприємливість і фінансова грамотність.

Ключові навички: Критичне мислення і аналіз; уміння вести переговори.

7. Вид роботи: Калейдоскоп вражень.

Тема заняття: «Світ з Україною».

Мета заняття: Виховувати почуття гордості за українців, які відстоюють демократичні європейські цінності; формувати поняття європейської інтеграції;

розвивати вміння давати оцінку явищам суспільного життя; формувати прагнення повернутися на рідну землю.

Новели УХВЛ: «Бути учасником демократичної спільноти народів», «Бути відкритим суспільством», «Мислити».

Постулати Хартії вільної людини: «Ми повинні прагнути додати сили кожному, хто бореться за людські права і свободи», «Переїмати найкращий досвід і знання навколишнього світу», «Мислити означає цікавитися світом і його культурою».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Перегляд відеороликів про допомогу світовій спільноті Україні; перегляд відеозаписів інтерв'ю з учнями, що перебувають за кордоном.

Розвиток компетентностей: Інформаційно-комунікативна компетентність; здатність спілкуватися іноземними мовами.

Ключові навички: Уміння формувати власну думку, приймати рішення; уміння вести переговори.

8. Вид роботи: Бесіда з елементами диспуту.

Тема заняття: «Я мислю – значить я існую» (Сократ).

Мета заняття: Формувати навички критичного мислення; вчити учнів аналізувати особистісний потенціал для саморозвитку; спонукати учнів до дослідницької роботи.

Новели УХВЛ: «Мислити», «Любити».

Постулати Хартії вільної людини: «Мислити – це долати звичку простих відповідей», «Мислити означає ламати стереотипи», «Одне із найважливіших завдань вільної людини – самостійно мислити», «Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Презентація дослідницьких робіт; інтелектуальне шоу; усні повідомлення про вчених; побудова асоціативного дерева «Я – мисляча людина»; «Займи позицію»; обговорення проблемних питань; заповнення таблиці «Стереотипи».

Розвиток компетентностей: Математична компетентність; компетентності в галузі техніки і технологій; аналітичне мислення.

Ключові навички: Критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати власну позицію.

7. Вид роботи: Калейдоскоп вражень.

Тема заняття: «Світ з Україною».

Мета заняття: Виховувати почуття гордості за українців, які відстоюють демократичні європейські цінності; формувати поняття європейської інтеграції; розвивати вміння давати оцінку явищам суспільного життя; формувати прагнення повернутися на рідну землю.

Новели УХВЛ: «Бути учасником демократичної спільноти народів», «Бути відкритим суспільством», «Мислити».

Постулати Хартії вільної людини: «Ми повинні прагнути додати сили кожному, хто бореться за людські права і свободи», «Переїмати найкращий досвід і знання навколишнього світу», «Мислити означає цікавитися світом і його культурою».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Перегляд відеороликів про допомогу світової спільноти Україні; перегляд відеозаписів інтерв'ю з учнями, що перебувають за кордоном.

Розвиток компетентностей: Інформаційно-комунікативна компетентність; здатність спілкуватися іноземними мовами.

Ключові навички: Уміння формувати власну думку, приймати рішення; уміння вести переговори.

8. Вид роботи: Бесіда з елементами диспуту.

Тема заняття: «Я мислю – значить я існую» (Сократ).

Мета заняття: Формувати навички критичного мислення; вчити учнів аналізувати особистісний потенціал для саморозвитку; спонукати учнів до дослідницької роботи.

Новели УХВЛ: «Мислити», «Любити».

Постулати Хартії вільної людини: «Мислити – це долати звичку простих відповідей», «Мислити означає ламати стереотипи», «Одне із найважливіших завдань вільної людини – самостійно мислити», «Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Презентація дослідницьких робіт; інтелектуальне шоу; усні повідомлення про вчених; побудова асоціативного дерева «Я – мисляча людина»; «Займи позицію»; обговорення проблемних питань; заповнення таблиці «Стереотипи».

Розвиток компетентностей: Математична компетентність; компетентності в галузі техніки і технологій; аналітичне мислення.

Ключові навички: Критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати власну позицію.

9. Вид роботи: Інтерактивне заняття.

Тема заняття: «Що означає бути лідером».

Мета заняття: Формувати поняття «справжній лідер»; розвивати прагнення учнів самовдосконалюватися; спонукати учнів до лідерської активності.

Новели УХВЛ: «Бути лідером», «Бути активним громадянином».

Постулати Хартії вільної людини: «Прокладати шлях для інших», «Уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети», «Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Диспут; спортивна естафета; складання пам'ятки «Будь успішним»; робота в групах; метод «ПРЕС»; мозковий штурм; перегляд відеороликів з обговоренням.

Розвиток компетентностей: Громадянські та соціальні компетентності.

Ключові навички: Взаємодія з людьми; уміння формувати власну думку і приймати рішення; уміння вести переговори; ініціативність; здатність логічно обґрунтовувати позицію.

10. Вид роботи: Заняття з елементами тренінгу.

Тема заняття: «Вільна людина – у вільній країні».

Мета заняття: Ознайомити з поняттям «бути вільною людиною» згідно з УХВЛ; формувати активну громадянську позицію школярів, розуміння їх ролі в процесі державотворення та демократизації нашої держави; спонукати школярів до самопізнання, самовдосконалення, самоствердження.

Новели УХВЛ: «Бути вільною людиною», «Мислити», «Бути лідером».

Постулати Хартії вільної людини: «Усвідомлювати свою неповторність, однак жодною мірою не плекати у собі зверхності», «Треба рухатися вперед»,

«Україна повинна стати регіональним політичним, економічним і культурним лідером».

Орієнтовні форми, методи, прийоми роботи: Психологічні вправи «Наш спільний дім», «Кола соціальних зв'язків»; рефлексія; вправа «Асоціації»; написання есе «Що означає бути вільною людиною»; мозковий штурм; вправа «Емблема вільної людини».

Розвиток компетентностей: Підприємливість та фінансова грамотність; інформаційно-комунікаційна компетентність.

Ключові навички: Ухвалення спільних рішень; відповідальність; критичне мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Артамонов Г. О. та ін. Зростаємо громадянами України. Права дитини: Розробки уроків варіативного курсу. 1-й клас. *Початкове навчання та виховання*. 2017. № 6. С. 33–39.
2. Безрук К., Кучинська Н., Марченко К. Лідерство – це дія: Практичне заняття для підлітків. *Соціальний педагог*. 2019. № 11. С. 30–35.
3. Буняк Р. Р., Куждеба Б. Ю. Економіка починається з потреб. *Економіка*. 2019. № 12. С. 14–17.
4. Варецька О. Формування соціально-економічної компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2017. № 1. С. 23–28.
5. Відмиш Л. І. Формування у школярів громадянських компетентностей за умов сучасних викликів суспільства: науково-практичний семінар для педагогів-організаторів ЗЗСО. *Виховна робота в школі*. 2019. № 12. С. 2–9.

6. Грищенко О. Свідомі громадяни успішна країна: Формування соціальної й громадянської компетентностей. *Історія України*. 2021. № 1/2. С. 102–108.
7. Громадянська освіта: методичний посібник для вчителя. Київ, 2008. 194 с.
8. Громовий В. Лідерський прорив. *Директор школи*. 2016. № 12. С. 3–7.
9. Коваль Н. Навчитися «бути громадянином». *Громадянська освіта за кордоном. Сучасна школа України*. 2021. № 1/2. С. 46–57.
10. Маценко Ж. Становлення духовності школярів: Психологічні особливості впливу лідера гуманіста. *Психолог*. 2017. № 19/20. С. 16–25.
11. Методичні матеріали для ЗНЗ «Живімо за Українською хартією вільної людини». Тернопіль, 2014. 80 с.
12. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства, держави. *Вісник Національної академії державного управління*. 2004. № 2. С. 369–374.

Додаток 1

Інтерактивне заняття (офлайн, онлайн)

Тема: «Що означає бути лідером».

Мета: формувати поняття «справжній лідер»; розвивати прагнення здобувачів освіти самовдосконалюватися та спонукати до лідерської активності.

Розвиток компетентностей: громадянські та соціальні.

Ключові навички: Взаємодія з людьми; уміння формувати власну думку і приймати рішення; уміння вести переговори; ініціативність; здатність логічно обґрунтовувати позицію.

Обладнання: мультимедійне забезпечення; фліпчарт; постулати Хартії вільної людини; дидактичні матеріали.

Постулати Хартії вільної людини

«Прокладати шлях для інших»

«Уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети»

«Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти»

Не можна досягнути нічого видатного без видатних людей.

Шарль де Голль

ХІД ЗАХОДУ

Саморефлексія «Прихований скарб»

Як Ви відреагуєте на таке твердження: «У підвалі Вашого будинку закопаний скарб – діжки із золотом і самоцвітами»?

Варіанти відповіді:

- а) «Не може бути!»
- б) «Тільки не в мене...»
- в) «Не вірю»
- г) «Піду гляну, скажіть, де саме?!»
- д) Інший варіант.

Прихований скарб дійсно є в кожного з нас, і знаходиться він у підвалинах нашого розуму. Діжки із золотом – це Ваші приховані можливості, дремаючі лідерські якості. Необхідно лише захотіти їх «відкопати», віднайти лідера в самому собі.

Інформаційне повідомлення «Лідерство»

Хто такий лідер?

У найбільшому тлумаченні «лідер» – це людина, яка бере на себе функції управління, домінування, посідає провідне місце в ієрархії групи та здатна впливати на цю групу більше, ніж будь-хто інший. У словнику практичного психолога поняття «лідер» визначено як «член групи, за яким усі інші члени групи визнають право ухвалювати відповідальні рішення в значущих для неї ситуаціях – рішення, які стосуються їхніх інтересів та визначають напрям і характер діяльності всієї групи», тобто лідер – це авторитарна особистість, яка реально відіграє домінуючу роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємин у групі.

Відповідно до цього, терміном «лідерство» охоплено взаємини домінування та підлеглості впливу й дотримання в системі міжособистісних стосунків у групі, процес управління й організації поведінки людей, який здійснює лідер, з-поміж існуючих на сьогодні концепцій лідерства найпоширенішими вважають такі:

Харизматична концепція лідерства передбачає, що лідерство властиве лише окремим видатним особам, дано як дар, як специфічна форма обдарованості.

Інтерактивна теорія лідерства визначає лідером будь-яку людину, котра посідає відповідне місце в системі міжособистісних стосунків. Питання, хто здатен взяти на себе лідерство, зумовлено наявністю в особистості певних індивідуальних рис, зокрема комунікативних, а також характером і змістом виконуваної діяльності.

Ситуаційна теорія лідерства передбачає, що лідерство – це насамперед продукт тієї ситуації, що склалася в групі.

Синтетична теорія акцентує увагу на взаємозв'язку основних складових процесу організації міжособистісних взаємин (лідер – послідовник – ситуація), у якій здійснюється лідерство.

Війна тестує навички лідерів до адаптації та швидких змін.

Як керувати людьми під час війни. Універсального рецепта не існує. В Івано-Франківську одні виклики, а у Бахмуті – кардинально інші.

Втім є принципи, що допоможуть кожному.

Притча «Якщо не я, то хто?»

Одного разу людям довелося розбивати величезні завали каміння, що закрили дорогу до цілющого джерела води. Каміння було важким і гострим, воно до крові колело і дряпало руки, тому люди намагалися вхопити малі і округлі камінчики, щоб легше було носити. І лише один чоловік щоразу обирав найважче каміння. Ніс його, напружуючи всі свої сили, навіть інколи здавалося, що він от-от упаде. Але після тривалого відпочинку, він знову й знову робив так само. Товариші запитали його: «Для чого ти працюєш так важко? Можна ж брати і маленьке каміннячко?». Здивовано поглянувши на них, чоловік відповів: «Але ж каміння все одно треба переносити все, бо інакше ми не доберемося до води! І чим швидше ми зберемо велике каміння, тим легше ми зробимо собі. Отже, хтось все одно має взяти на себе і важку роботу, тож нехай це буду Я!

Кожна людина сама обирає стиль своєї поведінки, коло свого спілкування. Бути лідером – означає керувати собою.

Мозковий штурм «Що таке лідерство?»

Зараз я пропоную вам дати своє визначення поняття «лідерство», створюючи сінквейн. Слово «сінквейн» походить від французького слова, яке означає 5 стрічок. Таким чином, сінквейн – це вірш, з 5 рядків, де:

- Перший рядок. 1 слово – поняття або тема (іменник).
- Другий рядок. 2 слова – опис цього поняття (прикметники).
- Третій рядок. 3 слова – дії (дієслова).
- Четвертий рядок. Фраза або пропозицію, що показує відношення до теми (афоризм).

- П'ятий рядок. 1 слово – синонім, який повторює суть теми.

Запитання для обговорення:

- Чи можна дати одне визначення поняття «лідерство»?
- Чи актуальна тема лідерства для вас: якщо так, то чому?

Демонстрування на фліпчарті постулатів Української Хартії вільної людини з подальшим обговоренням:

Бути лідером означає прокладати шлях для інших.

Вправа «Подіум»

Ми всі різні: маємо різні здібності та різні таланти.

І все це треба якось демонструвати в нашому колективі, не виходячи за його кордони. Грає повільна мелодія. По колу передається капелюх. Музика стихає. В кого в руках капелюх, має в ній пройти як по подіуму.

Що ви відчували? Кожен із нас цінність, і може приносити користь нашому колективу.

Демонстрування на фліпчарті постулатів Української Хартії вільної людини та обговорення:

Усвідомлювати свою неповторність, однак жодною мірою не плекати у собі зверхності.

Вправа «Ніколи не кажи «Ніколи!»»

Мета: розвинути творче мислення учасників, їх уміння розширювати поле проблеми й бачити розмаїття підходів до вирішення завдання; потренуватися у подоланні внутрішніх бар'єрів, страхів перед невідомістю, скутості.

Сказавши собі: «Я ніколи не впораюся з ...», ми заздалегідь налаштуємо себе на неуспіх, на програш. Подібне пророцтво обмежує наш творчий потенціал, зменшує можливості. Уміння концентруватися, заряд оптимізму («Мені це вдасться!»), готовність розширити рамки пошуку вирішення проблеми за межі звичайних, банальних висновків – ось що тренує дану вправу.

Не забудемо, що Томас Едісон провів 10000 невдалих дослідів, поки створив електричну лампочку!

Терпіння + Віра в успіх + Розвинуте творче мислення = Перемога.

Тренування *цих складових і лежить в основі наступних завдань.*

Вправа «Вузол»

Кожен з учасників отримує шматок тонкої мотузки завдовжки один метр. Завдання таке: взятися за кінці мотузки і, не випускаючи їх з рук зав'язати простий вузол.

Рішення: як правило, розв'язання задачі не дається учасникам тренінгу з легкістю. Іноді протягом довгого часу вони можуть битися над пошуком відповіді й не знайти його без вашої підказки.

Щоб вирішити завдання, потрібно вийти за рамки звичного ходу думки. Успіх – у правильній підготовці до початку гри:

1. Покладіть перед собою на стіл або на іншу рівну поверхню мотузку.
2. Складіть руки хрест-навхрест, сядьте в позу зразкового учня.
3. Візьміть з цього положення кінці мотузки в руки й без праці зав'яжіть простий вузол!

Демонстрування на фліпчарті пунктів Української Хартії вільної людини з подальшим обговоренням:

Ми маємо бути налаштовані на особистий та колективний успіх

Малюнковий тест: «Три тварини»

Зараз я пропоную вам намалювати трьох тварин. Під кожним малюнком тварини треба написати по три властивості (риси, якості характеру), які притаманні їй.

Ключ до тесту:

перша тварина – це те, як ви бачите сам себе, з чим асоціюєте;

друга тварина – яким бачать вас інші люди, які вас оточують;

третья тварина – показує те, яким ви є насправді, з цієї точки зору, це є об'єктивна характеристика.

Висновок: цей коротенький експрес-тест приблизно показує, як сприймається особистість. Людина бачить себе з одного боку.

Соціальне середовище: люди, що оточують – з іншого. А насправді ми можемо бути зовсім не такими якими себе уявляємо чи нас сприймають оточуючі. Часом, ми не можемо зрозуміти власних вчинків, бажань, думок. Не завжди з упевненістю сказати, як саме відреагуємо на ту чи іншу життєву ситуацію, які почуття у нас з'являться.

Демонстрування на фліпчарті пунктів Української Хартії вільної людини:

Поняття лідерства передбачає виховання таких чеснот, як уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавської підпорядкованості задля конкретної мети.

Самостійна робота з текстом Української Хартії вільної людини (розділ «Бути лідером» – зачитування уривків, не обговорених під час заняття.

Підсумкова рефлексія

Вправа «Я можу бути лідером, тому що...»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Українська Хартія вільної людини.
2. Безрук К., Кучинська Н., Марченко К. Лідерство – це дія: Практичне заняття для підлітків. *Соціальний педагог*. 2019. № 11. С. 30–35.
3. Методичні матеріали для ЗНЗ «Живімо за Українською хартією вільної людини». Тернопіль, 2014. 80 с.
4. Коваль Н. Навчитися «бути громадянином». *Громадянська освіта за кордоном. Сучасна школа України*. 2021. № 1/2. С. 46–57.

Заняття-мандрівка

Тема: «Подорож океаном рідної мови».

Мета: Сформувати розуміння ролі мови як засобу ефективного спілкування та культурного самовираження; розвивати вміння висловлювати думки, почуття рідною мовою; заохочувати активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади.

Форма проведення: мовознавчий турнір.

Розвиток компетентностей: Вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною мовою.

Ключові навички Взаємодія з людьми; вміння працювати в команді; вміння формувати власну самооцінку.

Форма проведення: мовознавчий турнір. Команда онлайн і офлайн.

Обладнання: мультимедійне забезпечення, вислови про мову, плакати, малюнки, присвячені рідній мові; постулати Хартії вільної людини, картки, дидактичні матеріали.

Постулати Хартії вільної людини

«Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до оволодіння нею: не лише мова робить з нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову, навчитися і спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ».

ХІД ЗАХОДУ

Ведуч. Шановні члени клубу! Раді вітати Вас цього зимового дня у стінах Тернопільської Української гімназії ім. І. Франка!

Ведуч. Слово – це диво, яке ми чуємо від миті свого народження, це почуття, які допомагають нам виразити любов і турботу про рідних та друзів, це радість, якою ми ділимось з коханою людиною, це душа, що випромінює

життєву силу, це невичерпне джерело, звідки ми черпаємо наснагу, знання і прагнення осягнути всесвіт. Слово – це мова.

Ведуч. Мова – це одне з багатьох чудес світу; це цінне надбання нашого буття, це скарбниця важливих знань, що визначає нашу ментальність. У ній сконцентровано всі бажання, надії та сподівання мільйонів людей, що формують єдиний народ.

Саме вона – наша мова – втілює в собі український характер, нашу пам'ять, історію та душевну міць, наші звичаї й традиції, розум і багатющий досвід поколінь, ніжну красу і силу душі людської.

Пісня «Українська мова» (слова Надії Янчук музика Володимира Климюка).

Ведуч. Щоб наша мова засіяла в океані мов, нам потрібна перемога. Перемога – це прояв єдності української нації. Для того, щоб ми здобули остаточну перемогу над нашим споконвічним ворогом, нам необхідно звільнити всі наші тимчасово окуповані території. Ми боремося не тільки за свою землю, не тільки за міста та села, ми боремося за цінності, усвідомлюючи те, за що ми боремося, бо у нас мотивація спрямована не в минуле, а в майбутнє, яке ми розбудовуємо, ґрунтуючись на основних постулатах Української Хартії вільної людини.

Читець. Я вірую і вірю:
день прийде,
осяяний знаменнями звитяги,
благословенний силою відваги;
він неминучий –
той грядущий день.
Його початок
сповістять вгорі
дзвінки хорали
й сурми переможні,
позначать ночі, темні і тривожні,

блакитним сьйвом
жовтої зорі.
Я вірую.
Це буде та зоря,
яку віки чекає
Шлях Чумацький:
вона згубилась у степах козацьких
чи заблукала у чужих морях.
Її буття
зіяло в небесах,
пробитих, наче кулею, навиліт,
і тільки місяць –
з Авелем на вилах –
шукав її в загублених часах.
Вона в путі,
ця втрачена зоря,
скривавлена в боях, з горнил пожежі –
вона долає полум'яні межі,
її сліди, мов літери, горять.
В скрижалях неба
з'явлена – як знак,
вона засяє,
зроджена у слові,
вона воскресне
в чаші – з хліба й крові.
Я вірую і вірю:
буде так.

(Н. Ковалик)

Ведуч. Команди готові?

Перший конкурс – «Розминка».

1. Розминка

З букв одного слова складіть і запишіть інші слова.

I команда: УКРАЇНА

II команда: ПЕРЕМОГА

Ведуч. Другий конкурс. Продовжити прислів'я.

2. «Народ вчить, як на світі жить»

1. Хто мови своєї цурається... (хай сам себе стидається).
2. Куй залізо... (поки гаряче).
3. Що посієш... (те й пожнеш).
4. Зробив діло... (гуляй сміло).
5. Не вір словам... (а вір ділам).
6. Лінивий двічі робить, а скупий... (двічі платить).
7. Життя прожити – ... (не поле перейти).
8. Дарованому коневі... (в зуби не заглядають).
9. Вік живи... (вік учись).
10. Під лежачий камінь... (вода не тече).
11. Сім раз відмір... (раз відріж).
12. На чужому горі... (щастя не збудуєш).
13. Не одежа красить людину... (а добрі діла).
14. Слово – не горобець... (вилетить – не впіймаєш).
15. З ким поведешся... (того й наберешся).
16. Умій вчасно сказати і вчасно... (змовчати).
17. Більше діла – ... (менше слів).
18. Без верби і калини ... (нема України).
19. Книга вчить, як ... (на світі жить).
20. Не знаючи броду, ... (не лізь у воду).
21. Нових друзів май, а старих ... (не забувай).

Ведуч. Третій бліцконкурс (дати відповідь на запитання за 1 хвилину).

3. Ерудит

1. Скільки букв в українському алфавіті? (33).

2. Скільки голосних в українській мові? (6).
3. Який знак в українській мові не є розділовим? (Дефіс, апостроф).
4. Назвіть останній відмінок української мови (Кличний).
5. Поставте займенник «себе» в Н.в. (Немає Н.в.).
7. Яка частина мови не належить ні до самостійних, ні до службових частин? (Вигук).
8. Скільки звуків у слові «кущ»? (4).
10. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Ь).
11. Рід іменника «сирота» (Спільний).
13. Слово, що вживається лише в певній місцевості (Діалектизм).
15. Вигадане ім'я, під яким автор друкує свій твір (Псевдонім).
17. Віршований твір, який призначений для співу (Пісня).
19. Головні члени речення (Підмет і присудок).
20. Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків (Додаток).
21. Яка частина мови вказує на предмет, але не називає його? (Займенник).
22. Чуже мовлення, передане дослівно (Пряма мова).
23. Дослівно наведений уривок з якогось тексту (Цитата).
25. Поставте у кличний відмінок слово «юнак» (Юначе!).
30. Назвіть знак, що позначає тверду, роздільну вимову на межі приголосного і голосного (Апостроф).
31. Що вивчає розділ про мову «Морфологія»? (Частини мови).
33. Розділ науки, який вивчає звуки (Фонетика).
34. Поставте дієслово «вигукувати» у наказовий спосіб (Вигукуй).
38. Поставте іменник «мати» у 3.в. (Матір).
39. Назвіть слова з префіксом прі - (Прізвисько, прірва, прізвище).
41. Всі види невіршованої мови художніх творів (Проза).
43. Скільки звуків у слові «ходжу»? (4).
44. Частина слова без закінчення (Основа слова).

Ведуч. Четвертий конкурс. За номерами букв алфавіту розшифрувати слова з Української Хартії вільної людини, записати їх.

4. «Шифрувальник»

«Бути українцем означає володіти українською мовою».

2 24 23 11 24 15 21 1 13 18 27 7 17 19 10 18 1 28 1 8 3 19 16 19 6 12 23 11
24 15 21 1 13 18 22 31 15 19 32 17 19 3 19 32

Ведуч. П'ятий конкурс. Один член команди виправляє помилки.

5. «Редактор»

1. Не сиди на полу (підлозі).
2. Самий краший малюнок (найкраший).
3. Хрустальний світильник (кришталевий).
4. Я не получаю газет (я не отримую).
5. Земельний участок (земельна ділянка).
6. Грошовий перевод (грошовий переказ).
7. Тут нема печаті (тут немає печатки).
8. Дошка об'яв (дошка оголошень).
9. Приймати участь (брати участь).
10. Підписка на газети й журнали (передплата).

Ведуч. Шостий конкурс. Учасник має показати за допомогою жестів зміст фразеологізмів. Команда відгадує фразеологізми й пояснює.

6. «Показуха»

Учасник має показати за допомогою жестів зміст даних фразеологізмів. Команда відгадує фразеологізми і пояснює

- Облизня піймати.
- Гладити по голівці.
- Зуб на зуб не попадає.
- Надувати губи.
- Ламати голову.
- Води в рот набрати.
- Дивитись крізь пальці.

Втерти носа.

На лобі написано.

Гребти гроші лопатою.

Лазити рачки.

Розкидатися грошима.

Ведуч. Сьомий конкурс. Поставити наголос у словах.

7. «Наголос»

Дрова, вимова, завдання, ім'я, дочка, кілометр, католицький, ознака.

Ведуч. Восьмий конкурс. Де потрібно, вставте пропущені літери або знаки.

8. «Орфограма»

Прої_зний, шіс_надцять, уман_ський, здоров_я, св_ято, жовто_гарячий, кіс_лявий, кін_чик, маркв_яний, жмен_ці, черв_як, тиж_невий, балас_ний, збіж_я, знан_я, сміє_я, таріл_ці, студен_ський, пір_я, моли_я, сіл_ський.

Ведуч. Для переможців звучить пісня (*«Заспіваймо пісню за Україну»* (слова і музика Олександра Пономарьова).

Ведуч. Дев'ятий конкурс. Виразне читання поезії.

9. «Актор»

1. Як же страшно, коли у народу Мову віднято!

Це означає: віднято свободу,

Руки відтято,

Вкрадено землю, отруєно воду,

Хліб і повітря,

Підлого списа в серце народу Встромлено вістря!

Вдвічі ж страшніше, коли у народу Вирвано згоду

На самоїдство, на знищення роду,

На несвободу! (Іван Низовий)

2.Гріховний світ вирує неспроста,

Підступний демон, що керує нами,

Та піднімається нетлінно над віками
Велична постать вічного Христа.
О Господи! Знайди нас всіх, знайди,
Бо ми блукаєм хащами ще й нині.
Прости гріхи й провини безневинні,
І до спасіння всіх нас поведи.

3. О Господи! Зціли нас всіх, зціли,
Всели в серця неопалиму мрію,
Щоб ми, впізнавши віру і надію,
Жорстокий світ добром перемогли.
Моя прекрасна українська мова,
Найкраща пісня в стоголоссі трав,
Кохане слово, наше рідне слово,
Яке колись Шевченко покохав.

4. Ти все знесла: насмішки і зневаги,
Бездушну гру ворожих лжеїдей,
Ти, сповнена любові і відваги,
З-за ґрат летіла птахом до людей.
Ти наш вогонь на темнім полі битви,
Невинна кров, пролита в боротьбі,
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуєм тобі.

(Ольга Яворська)

Ведуч. Прийшов час висловити свої думки журі і підбити підсумки українського гравікону – назвати команду переможця.

Дякуємо. Сподіваємося, що наша зустріч допомогла вам оцінити скарби рідної мови.

Пісня «Червона калина» – це історія нашого народу. Стала символом нескореності українського народу. Сьогодні вона звучить на цілий світ різними мовами. Пісня з часів козаччини XVII ст., записана в епоху національного відродження у XIX ст., оброблена в часи української революції на початку 20-го століття і співана борцями за свободу в середині цього ж століття. Пісня, яка робить нас сильними у 21-му столітті, тому що єднає з нашими попередниками, хто боровся за волю України упродовж попередніх віків.

Співаємо пісню єдності усіх українців нашого часу.

Ой у лузі червона калина похилилася

Чогось наша славна Україна зажурилася

А ми тую червону калину підіймемо

А ми нашу славну Україну

Гей, гей, розвеселимо!

А ми тую червону калину підіймемо

А ми нашу славну Україну

Гей, гей, розвеселимо!

Гей, розвеселимо Україну

Гей, розвеселимо, розвеселимо!

Гей, розвеселимо Україну

Гей, розвеселимо, розвеселимо!

Марширують наші добровольці

У кривавий тан

Визволяти братів-українців

З московських кайдан

А ми тую червону калину підіймемо

А ми нашу славну Україну

Гей, гей, розвеселимо!

А ми тую червону калину підіймемо

А ми нашу славну Україну

Гей, гей, розвеселимо!

Гей, розвеселимо Україну
Гей, розвеселимо, розвеселимо!
Гей, розвеселимо Україну
Гей, розвеселимо, розвеселимо!
Не хилися, червона калино
Маєш білий цвіт
Не журися, славна Україно
Маєш вільний рід
А ми тую червону калину підіймемо
А ми нашу славну Україну
Гей, гей, розвеселимо!
А ми тую червону калину підіймемо
А ми нашу славну Україну
Гей, гей, розвеселимо Україну!
Гей, розвеселимо, розвеселимо!
Гей, розвеселимо Україну
Гей, розвеселимо, розвеселимо!
Гей, розвеселимо Україну
Гей, розвеселимо, розвеселимо!
Гей, розвеселимо Україну
Гей, розвеселимо, розвеселимо!

Чарнецький Степан Миколайович

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Українська Хартія вільної людини, Федоренко В. Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови. Х.: Вид. група «Основа», 2008.424 с.
2. Макаренко О. В. Фразеологія. Лінгвістичні ігри, творчі завдання. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. №19–21.

Розробка виховного заходу на тему: «Цінність державних символів!»

Мета: розповісти вихованцям про державні символи України (прапор, герб та гімн), ознайомити з історією їхнього походження; поглибити знання про свято Соборності України. Виховувати патріотичні почуття до держави, до героїчного минулого України, формувати національну свідомість школярів.

Обладнання: зображення Державного Прапора України, Державного Герба України, аудіо запис музики та Державного Гімну України, добірка книжок з історії України.

*Україно моя, Україно,
Я для тебе у світі живу.
Д. Павличко*

Ведучий: Україна! Наша рідна земля, наша Батьківщина. Вона для всіх, хто її поважає і любить, вона – колыска найкращих у світі пісень, вона – вічна надія на волю і кращу долю.

Кожна людина любить свою Батьківщину, вона робить усе для процвітання рідної держави, для її слави, свободи, незалежності. А ми живемо в Україні, волелюбній і мирній державі, і теж усім серцем любимо нашу милу, дорогу країну, хочемо, щоб вона скоріше стала процвітаючою, сильною і завжди була вільною і незалежною, бо всі ми громадяни нашої Вітчизни, патріоти своєї Батьківщини, люблячі сини й дочки України.

Ведуча:

Мені над усе більш нічого не треба:

Домівка матері, волошки в житах,

Вишневий світанок, полив'яне небо,

І сиза роса на траві при шляхах.

Таке все тут миле, доступне і гідне –

Високі тополі і тихе село...

Таке сокровенне, насущне і рідне,

Воно в мою душу навіки вросло.

Коралі калини і мамині очі,
І доля – з лелечого наче крила...
Я більшого щастя на світі не хочу,
Щоб лиш Україна міцніла й цвіла.

Справді, не треба більшого щастя, щоб лиш Україна розвивалася, зміцнювалася, а ми, її громадяни, робили все для того, щоб вона якнайшвидше стала в ряд з передовими країнами світу.

Звучить пісня про Україну

Ведучий: У нашого народу на землі глибоке тисячолітнє коріння. Українці, як і інші народи, пройшли довгий шлях розвитку, що зберігся в усіх сферах життя – культурі, мові, побуті. Україна може пишатися своєю древньою величною історією. Важливою подією нашої історії став день прийняття Конституції незалежної держави України.

Стаття 20 (двадцята), розділу I Конституції України проголошує:

«Державними символами України є Державний прапор України, Державний герб та Державний гімн України»

Символіка – своєрідна візитна картка країни, вона ніби представляє її, підтверджує її існування.

З глибини віків дійшла до нас ось така легенда. Жила собі жінка. І мала вона трьох синів. Сини зростали чесними, сміливими, дуже любили свою неньку і готові були віддати за неї своє життя.

Виросли сини і розійшлися по світах, прославляючи свою матір. Найстаршому мати подарувала на згадку про себе золоту корону з трьома промінцями. Корона зігрівала людей, вела вперед. За цю трипроменею корону люди дали першому синові ім'я Тризуб.

Середньому синові мати дала в дорогу блакитно-жовтий одяг. Сміливий і сильний був середній син, і прославив він свою матір добрими звитязними вчинками. Люди запам'ятали його і назвали Прапором.

А найменший син отримав у дарунок від матері соловейків голос. І де б він не був, усюди лунала його дзвінка урочиста пісня. За цей голос і величний спів люди дали йому ім'я Гімн.

Так і донині по всьому світу золотий тризуб, синьо-жовтий прапор і урочистий гімн прославляють рідну неньку – Україну.

Ведуча: У символів країни довгий стаж,

Це дійсно: і минуле і сучасне...

Та зараз синьо-жовтий прапор наш,

Пишаємося ми, бо це прекрасно.

О прапор наш, України стяг шовковий,

Як сяєш ти в повітрі золотім!

І хто б сказав, скільки страждань і горя

Блищать слізьми у полиску твоїм.

А скільки щастя в полиску яскравім,

Скільки в нім віри, сонця і знань

До правди і сили, до міцної волі,

Скільки посвят і великих поривань

В твоїх складах двобарвної тканини

Є дух боїв і гостре слово лез.

А разом – мир і правда України,

Простори нив і моря синій плес.

Ведучий: А тепер з'ясуймо, яку роль відігравав прапор у різні часи?

Прапор, як засіб сигналізації, відомий з античних часів. Найчастіше це був шматок тканини, прив'язаний до списа чи держала і вказував місце збору воїнів. Наші пращури обожнювали прапори, освячували їх і вірили, що вони у воєнний час найсвятіші від усіх ідолів.

Великого розквіту українська символіка набула за часів козацтва. Свої прапори мали полки, курені, сотні. Великий прапор Січі був червоний з архангелом Михаїлом на лицьовому боці й білим хрестом, оточеним золотим сонцем, півмісяцем і зірками на лівому боці. Прапори куренів були малиновими

із зображенням архангела Михаїла чи білих хрестів. Було чимало комбінацій кольорів. Наприклад, на червоному полі – жовтий хрест, лиштва – блакитна, а по ній – жовті зірки. На іншому – блакитна лиштва і зірки на хресті – білі. Деякі прапори мали поєднання жовтого і блакитного кольорів. Використовувався в прапорах і зелений колір.

А чому саме синьо-жовті кольори є основою прапора?

Жовтий колір – це колір пшеничного поля, колір хліба, зерна, що дарує життя всьому суццюму на землі. Жовтий колір – це ще й колір жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого не дозрів би, не заколосився б життєдайний хліб.

Синій колір – це колір ясного, чистого, мирного неба. А невже без живлющої матері-води визрів би, заколосився б хліб? От вам і ще один блакитний колір – колір цариці води.

Ведуча:

У прапорі, мов неповторна мить,
Два кольори, та в них є все, що треба:
Це золото ланів, Дніпра блакить,
Це українське синє-синє небо.
Бо синє небо – спокій на землі,
Достаток – колір жовтого колосся.
Нехай часи нас обминають злі,
Аби страждати людям не прийшлося.

Ведучий: Відповідно до Конституції «Державним Прапором є прямокутне полотнище із двох рівних за шириною горизонтальних смуг: верхньої – синього кольору, нижньої – жовтого кольору із співвідношенням ширини прапора до його довжини 2:3».

Сьогодні синьо-жовтий прапор майорить на всіх державних установах України, під ним ходять у моря-океани українські пароплави. Стрімко злітає це полотнище і на різних спортивних змаганнях, коли на п'єдестал пошани підіймаються українські спортсмени.

Гордо розвівається синьо-жовте знамено, промовляючи всьому світу: «Є у світі Україна!»

Ведуча: Синьо-жовтий прапор України –

Це безхмарне небо, синє-синє,

А під небом золотіє нива,

І народ – і вільний, і щасливий.

Прапор, як святиню, любі діти,

Треба шанувати й боронити.

Прапор – символ нашої держави,

Він для всіх ознака сили й слави.

Ведучий: Державний герб – офіційна емблема держави.

Історія нашого Державного Герба сягає сивої давнини. Спочатку герби карбувалися на княжих грамотах, монетах.

Учені-історики вважають, що колись тризуб був знаком родових старійшин чи племінних вождів. А згодом його зображення стали використовувати як тавро.

За давньогрецькою міфологією, бог морів Нептун тримав у руці тризубець. Інші древні перекази свідчать, що жовта та блакитна фарби були символами легендарної Атлантиди, нащадками якої вважали себе наші далекі пращури.

Ще в період родоплемінного ладу на території України використовували символічні знаки – зображення тварин, покровителів роду, хреста, квадрата, ромба, кола. Пізніше – півмісяць, зірки, зброю, квіти, оленів, орлів.

Родові знаки часто використовувались для позначення пасовищ, водоймищ, визначення територіальних меж певного роду.

І все ж таки серед усіх гербів найуживанішим в історії України був тризуб.

Чому саме тризуб вважають гербом України?

Існує багато різних думок щодо значення **Тризуба**. Мабуть, тому, що число три завжди вважалося числом казковим, чарівним. У багатьох казках ви знайдете розповідь про трьох богатирів, про три бажання, про три дороги.

Існує близько 40 версій, які пояснюють походження тризуба. Він вважався символом влади, християнською церквою емблемою, орнаментом, символічною квіткою, схематичним малюнком лука зі стрілою, символом блискавки, символом влади над трьома світами – небесним, земним, підземним (єдність Бога-Батька, Бога-Духа, Бога-Духа Святого), емблемою якоря, зображенням рибальського знаряддя, уособлення трьох природних стихій – повітря, води й землі, існує версія, що це зображення падаючого атакуючого сокола.

Сучасний герб України символізує спорідненість поколінь, мир і творчу працю. У наш час тризуб став і символом відродження Батьківщини та її традицій, продовженням славних сторінок нашої історії.

30 серпня 1991 року, після проголошення Акту про незалежність України, був прийнятий **Національний Державний герб – золотий тризуб на блакитному тлі**.

Ведуча: Знак країни головний –

Це тризубець золотий.

Він – як сонце в небі синім,

В ньому слава, в ньому сила,

В нім священне слово «воля»,

Що рятує від неволі.

Будь же, рідна Україно,

Під гербом цим вільна й сильна.

Хай про тебе в цілім світі

Знають всі: дорослі й діти.

Ведучий: А що означає слово «гімн»?

Слово «**гімн**» – грецького походження (*дослівний переклад – похвальна пісня*) – урочиста пісня, прийнята як символ державної, національної єдності.

Своїм корінням гімни сягають глибокої давнини. Спочатку вони виконувалися на честь богів та героїв. З плином часу гімн став урочистою піснею, яка об'єднувала близьких за духом людей, надихала їх на добрі справи, дарувала наснагу.

Музична символіка нашого народу сягає часів Київської Русі. Можна сказати, що тоді роль державного гімну виконували бойові заклики та пісні, які створювали піднесений настрій перед битвами.

Ведуча:

Лине пісня незабутня,
Горда, величава.
В ній – надія на майбутнє,
України слава.
Нею сонце зустрічає
Нашу Батьківщину,
День новий розпочинає –
Сильна, неподільна.
До нових здобутків кличе
Пісня Україну,
А зовуть її велично
Всі Державним Гімном.

Це ті слова та музика, які змушують кожного з нас підійматися при перших же акордах, в них сконцентрована жива історія народів, їх прагнення до волі.

Ти бачив, як співають Гімн,
То всі встають, повір при цім,
Ти чув, як велично співа
Свій Гімн країна дорога.

Під час звучання Гімну присутні встають і віддають належно головній пісні держави: цивільні покладають праву руку на серце, а військові віддають

честь. Усі стоять лицем до Прапора України. Діти, давайте і ми вшануємо наш Гімн.

Звучить Гімн України

Ведучий: Пісні Михайла Вербицького на слова Чубинського «Ще не вмерла Україна» судилося стати національним гімном України. Хоч з'являлися й інші патріотичні пісні, які виконували роль гімну. Це «Заповіт» Шевченка, «Вічний революціонер» Франка та багато інших. Проте саме пісня Чубинського і Вербицького змогла об'єднати навколо себе патріотів, одержимих великою метою – побудовою соборної незалежної України.

Але сьогодні потрібно сказати про той час, коли Україна перебувала у складі СРСР. Згадати тоді про тризуб або синьо-жовтий прапор чи заспівати «Ще не вмерла Україна» було суворо заборонено. Та були в нас справжні патріоти, які не боялися цих заборон і, хоч потайки, а все ж таки співали «Ще не вмерла Україна», бо твердо вірили, що вона воскресне.

У тяжкій і тривалій боротьбі за національне визволення, утвердження власної державності наш народ не раз переживав як гіркі, так і радісні події.

Одна з таких сторінок нашого минулого – боротьба українського народу за соборність своїх земель.

Так вже розпорядилась історія, що упродовж століть наш народ та землі України були розрізнені, належали до інших держав: Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини. Тож споконвічною мрією українців було об'єднання розрізнених частин України в межах однієї держави.

22 січня 1919 року на площі перед Київською Софією відбулася подія, про яку мріяли покоління українських патріотів: на велелюдному зібранні було урочисто **проголошено злуку Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки**. Цій даті судилося навечно увійти в історію України як символ консолідації суспільства, утвердження громадянської злагоди.

В Акті злуки проголошувалося: «Однині воєдино вливаються століттями відірвані одна від одної частини Єдиної України, Західноукраїнська Народна

Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили, і за які вмирили кращі сини України. Однині є єдина, незалежна Українська Республіка». З того часу **22 січня** вся наша країна відзначає **День Соборності України**.

Ведуча:

Україно моя! Рідна мати моя!

Хто ти є?

Я запитую це навесні солов'я.

Я запитую серце своє:

Хто ти є?

Мені каже Дніпро: «Україно, то я!»

І Карпати високі здаля

Все шепочуть: «У горах мати твоя –

Невмируща Вкраїнська земля!»

І зірки вдалині – то України вогні –

То все ти.

Ведучий: Розмову про Україну, про її історичне минуле та про її символи можна вести без кінця-краю, бо така багата і щедра наша земля, така славна її історія.

Хочу, щоб кожен з вас запам'ятав те, про що ми говорили сьогодні. Любімо свою землю, випрошуймо у всевишнього ласки та допомоги, вивчаймо, знаймо і поважаймо її символи, не даймо нікому скривдити її.

Читець:

Молись, дитино, за Україну,

Що нам безсмертне життя дає.

А по молитві ставай до чину,

Ставай до праці, дитя моє.

Молитва небо здіймає вгору,

Заводить сонце в душі алмаз,

А праця творить землі опору
Та від скорботи рятує нас.
Молись, дитино, щоб не вернуло
Московське рабство, як темна лжа,
А по молитві пильнуй, щоб дуло
Твоєї зброї не жерла ржа.
Молитва щира – то з Богом згода,
То криця духу, а не руки,
А чиста зброя – твоя свобода,
Твоя будучність на всі віки.
Танець «З Україною в серці!»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
2. Бургін М. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навчально-методичний посібник. К.: Вища школа, 1997. 452 с.
3. Гавлітіна Т. М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу: навчально-методичний посібник. Рівне: 2007. 252 с.
4. Дітям про державну та народну символіку України / упорядник Л. М. Римар. Х.: Видавнича група «Основа», 2004. 96 с.
5. Михайленко Л. В., Реброва І. М., Сушко В. А., Лагунова Т. І. Найцікавіше про Україну: ілюстроване енциклопедичне видання. Харків: Торнадо, 2007.
6. Чорна К. І. Виховання громадянина, патріота, гуманіста: науково-методичний посібник. К.: ТОВ «ХІК», 2004.

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-КОЛЕГІУМ ПАТРІАРХА ЙОСИФА СЛІПОГО»**

**Виховна програма
для школи вихідного дня**

ВІД ЖИТЕЛЯ ДО ГРОМАДЯНИНА...

Підготувала:

Сидор Марія Михайлівна,

Тернопільський навчально-виховний комплекс
«Школа-колегіум Патріарха Йосифа Сліпого»

Тернопільської міської ради

ВІД ЖИТЕЛЯ ДО ГРОМАДЯНИНА...

Вікова категорія: 14-16 років

Форми проведення: офлайн/онлайн

Сучасність – це епоха фундаментальних змін у розвитку українського суспільства. Війна перекреслила звичне життя. Кожному зрозуміло, що настав час, який змінить основи держави, економічної системи й способів організації світового співтовариства. Наслідки сучасних збройних конфліктів, що є результатом людської діяльності, вимагають від усіх нас замислитися над проблемою виживання людини, подальшого існування цивілізації у створеному нею світі. Молоді люди повинні навчитись у цій непростій ситуації проявляти себе, взявши за основу справжні цінності, що роблять людину людиною; зрозуміти, що світ змінюється; повірити, що він стане світом людини й для людини, в якому будуватиметься культура життя, а не смерті, – «світом, в якому людське життя, що його цінність ми вкотре для себе відкрили ... буде наріжним каменем демократії, міжнародного права та нових глобальних економічних стосунків». Процес становлення незалежної демократичної України передбачає утвердження в суспільстві цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних, культурних засад. «Життєві орієнтири для нашого суспільства, і водночас ... поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні і навколо неї» містяться в Українській Хартії вільної людини, яка взята за основу при складанні даної виховної програми для школи вихідного дня з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками.

Програма «Від жителя до громадянина» допомагає реалізувати прагнення здобувачів освіти не втратити власну індивідуальність у глобальному світовому суспільстві та знайти у ньому своє місце, а також виховати не жителів країни, а справжніх сучасних громадян-патріотів української держави. Як результат майбутні випускники стануть інноваційними людьми, з інноваційним типом мислення, культури, зі здатністю до інноваційної діяльності, які зможуть розумно існувати у розумному середовищі, розумно змінюватись разом із цим

середовищем собі та йому на користь, що є особливо актуальним саме у наш час.

Метою програми «Від жителя до громадянина» є формування у вихованців системи цінностей, ідеалів і пріоритетів, що сприяють вихованню життєлюбної й творчої, критично мислячої й толерантної, національно свідомої й суспільно-активної молоді, такої, що знає: світ треба змінювати на краще.

Завдання програми:

- формування в учнів правової культури, вільного і відповідального самовизначення у сфері правових відносин з суспільством;
- формування гуманістичного світогляду, усвідомлення своїх прав і прав інших людей;
- формування моральної активності особистості, здатної протистояти виявам несправедливості, жорстокості;
- формування єдності моральної свідомості та поведінки, слова і діла;
- формування здатності до проектування свого професійного становлення;
- формування активної життєвої позиції щодо оздоровлення довкілля, ефективного й ощадливого використання всіх видів ресурсів, потреби в оздоровленні довкілля та участі у природоохоронній діяльності;
- формування у здобувачів освіти компетентності навчатися впродовж життя для успішної адаптації в умовах змін роду діяльності;
- створення умов для формування людини нового типу, інтелектуальної, творчої, ініціативної, самостійної свідомої особистості з громадянською позицією, почуттям національної гідності.

Завдання реалізуються через відповідну **систему принципів:**

- принцип цілісності процесу формування особистості;
- принцип поваги до особистості дитини, її почуттів і здібностей;
- принцип самореалізації й саморозвитку учнів;
- принцип врахування вікових та індивідуальних особливостей;
- принцип навчання і виховання в діяльності й спілкуванні.

У процесі роботи з учнями за програмою «Від жителя до громадянина» передбачено активне залучення здобувачів освіти до виконання різноманітних пошукових та дослідницьких завдань, зустрічі з цікавими людьми, інтерактивні вправи та ігри, які спонукають їх до активної участі на заняттях та заохочують до прийняття позитивних рішень.

Виховна програма «Від жителя до громадянина» для школи вихідного дня з формування цінностей у часи війни з російськими загарбниками розрахована для учнів 8-10 класів.

План виховних заходів для реалізації програми

Формування цінностей УХВЛ	Ціннісні ставлення та практичні здатності	Рекомендовані форми та прийоми
<p>Бути вільною людиною</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення своєї неповторності; - формування правової культури, вільного і відповідального самовизначення у сфері правових відносин з суспільством; - усвідомлення рівності один з одним. <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - брати на себе відповідальність; - вірити у свої сили; 	<ul style="list-style-type: none"> • Засідання клубу вільних людей (додаток 1) • Проєкт «Духовність і здоров'я» (додаток 2) • Інтерактивні вправи (додаток 3) • Заходи, присвячені пам'яті волелюбних постатей • Відзначення Дня миру • Тренінги, спрямовані на розвиток стресостійких та комунікабельних навичок кожного, щоб вільно себе почувати у незвичних ситуаціях

	<ul style="list-style-type: none"> - не плекати в собі зверхності; - чинити добро. 	<ul style="list-style-type: none"> • Реалізація проєкту «Сходінками досконалості»
<p>Бути українцем</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - формування національної гідності; - усвідомлення своєї причетності до України; - усвідомлення ролі рідної (державної) мови як механізму національної і етнічної самоідентифікації; ролі української мови в особистому житті, а також у житті нації і держави; <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - подолання страхів і стереотипів; - розвиток інтелектуальної, духовної та політичної україноцентричності; - володіння українською мовою; - послуговування державною мовою в різноманітних життєвих 	<ul style="list-style-type: none"> • Відзначення історичних пам'ятних дат • Урок мужності «Новітні герої України» (додаток 4) • Організація флешмобів: патріотичних, соціальних та особистісно орієнтованих • Клуб спілкування з людьми, які стали успішними в Україні • Тренінг «Україна – це я» • День вишиванки • Лінійка-реквієм «Від Крут до Небесної Сотні. Слава Героям» (додаток 5) • КТС «Цю націю не здолати» Квест «Взірець життя за Хартією вільної людини» (Климетій Шептицький) (додаток 6)

	<p>ситуаціях та дотримання мовного етикету;</p> <ul style="list-style-type: none"> - протистояння засміченості мови, лайливим словам; - недопущення національного подріблення. 	
<p>Бути активним громадянином</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення, що державність і демократія – це не лише політичні, але й духовні цінності; - усвідомлення життєвої необхідності демократичного розвитку держави; - усвідомлення змісту понять «громадянин», «патріотизм», «готовність до захисту Вітчизни» як важливих складників життєдіяльності людини; - усвідомлення конституційного обов'язку щодо громадянських прав та захисту суверенітету і територіальної цілісності України. <p><i>Практична здатність:</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Відзначення Дня Соборності («ланцюжок єднання», фліпчарт, майстер-класи щодо виготовлення оберегів, вітальні листівки, Уроки пам'яті тощо) • Волонтерська діяльність (благодійні ярмарки; допомога добровольчим батальйонам, ЗСУ, теробороні, внутрішньо переміщеним особам, тяжкохворим людям тощо) • Практичні заняття з домедичної допомоги потерпілим • Військові вишколи • Історичні реконструкції • Урок-реквієм «Хай

	<p>– підтримка іншого у захисті його прав;</p> <p>- готовність удосконалювати свої моральні, морально-вольові якості та навички поведінки впродовж життя;</p> <p>- володіння навичками допомоги, самопомоги, захисту та виживання у складних умовах;</p> <p>– готовність захищати Батьківщину.</p>	<p>світло від свічки у небо летить» (додаток 7)</p>
<p>Любити</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <p>- формування толерантності до політичних і культурних поглядів, етнічної, релігійної та мовної приналежності інших співвітчизників;</p> <p>- відновлення зв'язку поколінь;</p> <p>- усвідомлення цінності кожного.</p> <p><i>Практична здатність:</i></p> <p>- гуманне ставлення до інших людей, здатність до альтруїзму, співчуття, емпатії;</p> <p>- повага свободи інших, права</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Тренінг «Толерантність – риса гідної людини» (додаток 8) • Відвідування Дому Ветеранів, геріатричного будинку, будинку-інтернату для дітей з особливими потребами, будинку «Малятко» • Акція «3 рук у руки» • Акція «Миколай про тебе не забуде» • Акція «Стоп булінг» • акція «16 днів проти насильства» • Година духовного спілкування

	<p>на вибір та власну думку;</p> <ul style="list-style-type: none"> - повага гідності кожної людини; - недопущення будь-яких проявів насильства (цькування) у всіх сферах життя; - неприйняття будь-яких виявів ксенофобії, расизму, шовінізму, нацизму і сталінізму. 	<p>«Боже створіння прагне милосердя» (додаток 9)</p>
Мислити	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення мети та цілі власного життя і діяльності, планування й організація життя; - розширення знаннєвої та емоційної сфери; - застосовування різних поведінкових і комунікативних стратегій відповідно до мети діяльності та конкретної ситуації; - усвідомлення необхідності формування компетентності вчитися впродовж життя. <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння моделювати власний 	<ul style="list-style-type: none"> • Інтелектуальні ігри (додаток 10, 11) • Печворк Виховання духовної особистості шляхом формування компетентного читача (додаток 12) • Квести • Дискусійні клуби

	<p>освітній розвиток, аналізувати, контролювати, корегувати й оцінювати результати освітньої діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - прагнення оволодівати новими знаннями та навичками; - розвиток критичного мислення; - вміння аналізувати, систематизувати і синтезувати інформацію; установлення причинно-наслідкових зв'язків; - уміння працювати самостійно і в команді; - користування різними джерелами інформації. 	
<p>Бути господарем</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - формування національної та соціальної відповідальності; - розширення і поглиблення знань про предметний світ, сферу людських відносин та про себе; - критичне оцінювання результатів людської діяльності у природному 	<ul style="list-style-type: none"> • Акція «Flower4school • Проведення екологічної толоки • Конкурс-виставка «Новорічно-різдвяний настрій», «Великдень» • Акція «Посади дерево миру» • Співпраця з громадськими

	<p>середовищі.</p> <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - готовність до саморозвитку і опанування сучасними технологіями; - використання сучасних технологій у своїй діяльності; - участь у дослідній і проєктній діяльності. 	<p>організаціями, закладами</p> <p>II-III рівня акредитації</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екопроєкти • Конкурс-фестиваль «Земля – наш спільний дім»
Бути лідером	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - виховання таких чеснот, як уміти чути іншого, відчуття команди - формування виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - налаштування на особистий і колективний успіх; - розуміння того, що успіх – це винагорода за працю. 	<ul style="list-style-type: none"> • Заняття з елементами тренінгу «Це можете зробити лише Ви» (додаток 12) • Психологічні дослідження • Діяльність об'єднання «Лідер»
Бути відкритим суспільством	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - формування колективної свідомості; - усвідомлення цінності людського життя і 	<ul style="list-style-type: none"> • Інтерактивне заняття «Право на життя – основна цінність» (додаток 14) • Правова платформа • Співпраця

	<p>демократичного устрою.</p> <p><i>Практична здатність:</i></p> <p>- розуміння своєї ідентичності.</p>	<p>громадою, ЗМІ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тренінг до Дня гідності і свободи (додаток 15)
<p>Бути успішною державою</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <p>- усвідомлення ідей демократизму</p> <p><i>Практична здатність:</i></p> <p>- уміння моделювати власний освітній розвиток, аналізувати, контролювати, корегувати й оцінювати результати освітньої діяльності;</p> <p>- прагнення оволодівати новими знаннями та навичками;</p> <p>- готовність удосконалювати свої моральні, морально-вольові якості та навички поведінки впродовж життя;</p> <p>- розуміння необхідності роботи над собою.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Діяльність самоврядування • Літній табір (додаток 16)
<p>Бути учасником демократичної спільноти народів</p>	<p><i>Ціннісне ставлення:</i></p> <p>- усвідомлення ролі іноземної мови як механізму глобалізації, як запоруки зручності самореалізації в умовах закордоння;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мовні клуби • Дні Європи

	<ul style="list-style-type: none"> - ціннісне ставлення до культурних надбань різних народів, соціальної рівності; - позитивне сприйняття інакшості та інтерес до культурних відмінностей; - толерантне ставлення до представників різних народів і культур. <p><i>Практична здатність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - готовність прийняти представників інших культур такими, якими вони є; - знати і за потреби спілкуватися мовами інших народів; - володіти навичками міжкультурної взаємодії. 	
--	--	--

Очікувані результати

- сформованість в учнів правової культури, вільного і відповідального самовизначення у сфері правових відносин з суспільством;
- гуманістичний світогляд, усвідомлення своїх прав і прав інших людей;
- моральна активність особистості, здатної протистояти виявам несправедливості, жорстокості;
- єдність моральної свідомості та поведінки, слова і діла;
- здатність проєктування свого професійного становлення;
- активна життєва позиція щодо оздоровлення довкілля, ефективного й ощадливого використання всіх видів ресурсів, потреби в оздоровленні довкілля та участі у природоохоронній діяльності;

- компетентність у здобувачів освіти навчатися впродовж життя для успішної адаптації в умовах змін роду діяльності;
- створення умов для формування людини нового типу, інтелектуальної, творчої, ініціативної, самостійної свідомої особистості з громадянською позицією, почуттям національної гідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України.
2. Конвенція ООН про права дитини. 1989.
3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 р.).
4. Закон України від 15.08. 2022 «Про внесення змін до Закону України «про волонтерську діяльність».
5. Закон України «Про освіту».
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
7. Лист Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2022 р. № 1/9105-22 «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р.»
8. Наказу МОН від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 №641».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 року № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки».
10. Методичні рекомендації щодо організації виховної роботи у воєнний час ТОКІШПО.
11. Українська Хартія Вільної Людини.
12. Посібник для реалізації обласної програми впровадження УХВЛ в навчальних закладах Тернопільської області з досвіду впровадження УХВЛ. 2018.
13. «10 золотих цитат В. Сухомлинського про школу та виховання». URL: <https://naurok.com.ua/post/10-zolotih-citat-v-suhomlinskogo-pro-shkolu-ta-vihovannya>.
14. Сайт для дітей та батьків: для виховання та розвитку дітей. URL: <http://www.soroka-vorona.info>
15. Посттравматичний стресовий розлад у дітей під час війни: ігри, техніки і вправи проти напруги. URL: <https://osvitoria.media/opinions/ptsr-u-ditej-pid-chas-vijny-igry-tehniky-i-vpravu-proty-naprugy/>
16. Як знизити стрес дорослим та дітям. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-znyzyty-stres-doroslomu-i-dytyni/>
17. Українські герої: мультфільми і казки про хоробрих лицарів. URL: <https://osvitoria.media/opinions/ukrayinski-geroyi-multfilmy-ta-kazky-pro-horobryh-lytsariv/>
18. Чим зайняти дитину у сховищі. URL: <https://osvitoria.media/opinions/chym-zajnyaty-dytynu-u-shovyshhi/>
19. Як заспокоїти дитину під час війни: поради львівської психологині. URL: <https://suspilne.media/213199-ak-zaspokoiti-ditynu-pid-cas-vijni-poradi-lvivskoi-psihologini/>
20. Як підтримати і заспокоїти дитину під час воєнних дій. URL: <http://osvita.ua/school/85853/>

Сидор М. М.,
учитель історії та правознавства,
керівник гуртка «Ми і закон»

ЦІННІСТЬ «БУТИ ВІЛЬНИМ»

Мета: ознайомити здобувачів освіти з однією із новел **Української Хартії вільної людини – бути вільним;**

*розвивати творче та критичне мислення учнів, уяву, навички дослідницької роботи, навички роботи в парах, уміння висловлювати свою думку та обґрунтовувати її;

*сприяти формуванню ключової компетентності – уміння вчитися впродовж життя;

*сприяти вихованню гуманізму, формуванню моральних цінностей та ідеалів;

*формуванню соціальної та громадянської компетентностей.

Реалізація наскрізної лінії:

- «Громадянська відповідальність».

Обладнання: документи («Українська Хартія вільної людини», Загальна декларація прав людини, Конституція України), аудіозапис пісні «Вільний».

Форма проведення: «засідання клубу вільних людей»

Епіграфи:

*Я не поділяю Ваших переконань, але віддам життя за те, щоб ви
могли їх висловити.
Вольтер*

*Найбільше щастя для людини – бути вільною. Людина усвідомлює це
тільки, тоді коли у неї забирають цю свободу.
Славко Вакарчук*

Перебіг заняття

I. Активізація навчальної діяльності.

1. Вступне слово вчителя. Сьогодні ми з вами долучимось до проєкту «Живімо за Українською Хартією вільної людини!», в рамках якого ознайомимося з однією із її новел.

2. Вправа «Асоціація»: назвати асоціацію до слова «вільний», починаючи першою буквою свого імені чи прізвища.

II. Робота з епіграфами.

III. Формування ключових компетентностей.

1. Робота з документом «Українська Хартія вільної людини».

- *робота в парах:* учні читають по одній тезі новели, вибирають в кожній ключове слово. Обґрунтовують власне його розуміння.

- *презентація роботи. Створення лепбука.*

2. «Філософська хвилина». Учні презентують ідеологів підписантів Хартії щодо їхнього свідчення бути вільним.

Кардинал Любомир Гузар

Мирослав Маринович

Іван Дзюба

Богдан Гаврилишин

3. «Коло ідей».

Вільний від чого?

Вільний для чого?

4. Дослідницько-пошукова робота.

Скласти ґрунування «Свобода», опираючись на виступи правознавців.

Виступ юних правознавців

Загальна декларація прав людини

Стаття 1

Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.

Стаття 2

Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії,

політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

Конституція України

Стаття 21. Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Стаття 22. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

5. Творча вправа «Я у різних соціальних ролях».

Учні по бажанню підходять до дошки із зображенням символічних людей, пишуть ролі зараз і в майбутньому

ІУ. Рефлексія:

1. «Займи позицію».

Обрати один із епіграфів, вибір обґрунтувати.

2. Укладання рекомендацій «засідання клубу вільних людей».

Додаток 2

Сидор М. М.,

учитель історії та правознавства,
керівник гуртка «Ми і закон»

ПРОЄКТ «ДУХОВНІСТЬ І ЗДОРОВ'Я»

Обґрунтування проблеми

Питання розвитку духовності особистості для сучасної соціальної думки є одним із найбільш актуальних. Сучасний цивілізований світ все більше переконується, що без вирішення цього питання стає неможливим подальший суспільний розвиток. У наш час багато говорять про підняття рівня національної свідомості людини, виховання справжнього громадянина. Поштовхом і основою цього процесу є, в першу чергу, виховання духовної основи кожної особистості. Неможливо реалізувати виховні завдання без знання духовних скарбів нашого народу, адже українці – одна з найдавніших націй на землі й має багаті народні традиції. В той час, коли відбувається

духовне відродження і становлення нашої держави, процес виховання свідомого патріота своєї країни повинен будуватися на принципах гуманізму і демократизму, зорієнтованих на національні та загальнолюдські цінності й культурні традиції. Адже від ставлення сучасної молоді до надбань історії й культури залежить нині духовне оновлення нашого суспільства, зміст його ціннісних орієнтацій і майбутнє держави.

Стратегія сучасної освіти в Україні виходить з положень Конвенції ООН про права дитини, де зазначається, що дитині «має бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості й сприятливі умови, які б надавали змогу розвиватися фізично, морально, духовно...» (принцип 2, а також 7; 10). Проект «Духовність і здоров'я» розроблено відповідно до Конституції України, Закону України «Про загальну середню освіту, що визначає одним із найважливіших завдань реформи освіти, яка здійснюється сьогодні в Україні, – створення умов для збереження духовного здоров'я наступних поколінь.

Проблема формування духовних цінностей та здоров'я широко досліджувалася і розроблялася класиками педагогіки: В. Баранівський, Л. Буєва, С. Кримський, В. Оржеховська, К. Ушинський, О. Сухомлинський, С. Русова. Значний внесок у вивчення та осмислення проблем здорового способу життя, культури здоров'я зробили науковці В. Горашук, С. Кириленко, Н. Москаленко, Т. Ротерс, Б. Шиян. В останні роки проблемою розвитку духовності учнівської молоді займалось багато науковців І. Бех, Г. Авдіянц, К. Журба, С. Мукомед, О. Олексюк, О. Омельченко, Н. Чернуха. Але проблемі формування духовного здоров'я приділено уваги мало.

Даний проект ґрунтується на принципах єдності загальнолюдського та національного, природовідповідності, єдності виховання і навчання й розрахований на організацію виховної діяльності зі школярами протягом навчального року.

Мета проєкту:

- ✓ формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з чітко окресленою громадянською позицією, почуттям християнської та національної свідомості;
- ✓ духовне збагачення школярів;
- ✓ виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та морально-психічного здоров'я учнів;
- ✓ сприяння активному становленню й самореалізації кожного вихованця;
- ✓ вироблення певних правил поведінки щодо навколишнього світу як за законами суспільства, так і за внутрішнім моральним кодексом.

Завдання проєкту:

- створити умови для формування духовно багатої, гармонійно розвиненої та творчої особистості вихованців;
- розвивати у школярів пізнавальні та комунікативні здібності, прагнення бути свідомим громадянином, патріотом України;
- плекати почуття національної гідності;
- формувати позитивну мотивацію на здоровий спосіб життя.
- формування вмінь та навичок:
 - активної пізнавальної діяльності учнів;
 - систематизації та поглиблення знань;
 - встановлення довірливих відносин з вчителем, який спонукає до нестандартного мислення;
 - практичної спрямованості;
 - самопізнання і самовдосконалення;
 - визначення власної позиції, уміння відстоювати власну думку;
 - зникнення страху за неправильне припущення;
 - творчого пошуку;
 - відчуття краси та світової гармонії.

Змістом проєкту передбачено використання таких форм роботи з учнями:

✓ **Інформаційно-масові** – усні журнали, учнівські форуми, дискусії, дебати, конференції, ринги, вечори.

✓ **Діяльнісно-практичні групові** – творчі групи, КТС, екскурсії, свята, ярмарки, акції, огляди, олімпіади. Вони проходять у три етапи: класні, по паралелях, загальношкільні заходи.

✓ **Інтерактивні** – тренінгові заняття; КВК, фестивалі, інтелектуальні ігри, рольові вправи, клуби за інтересами (правовий клуб «Ми і закон»), громадські об'єднання (ЮІР, ДЮП, шкільний парламент), інтегровані уроки.

✓ **Індивідуальні** – доручення, творче завдання, індивідуальна робота.

✓ **Діалогічні** – бесіда, міжрольове спілкування, засідання за «круглим столом»;

✓ **Наочні** – виставки, стенди («Правознавчий куток», «Правила для учнів», «Рада профілактики правопорушень», «Новини з класів», «Цінуй життя», «Бережи здоров'я»).

Характеристика проєкту:

- ✓ *за кінцевим результатом:* практико-зорієнтований;
- ✓ *за змістом:* управлінський;
- ✓ *за кількістю учасників:* колективний;
- ✓ *за тривалістю:* довготривалий;
- ✓ *за ступенем самостійності:* частково-пошуковий;
- ✓ *за характером контактів:* внутрішній, зовнішній.

Визначення учасників.

- учні, батьки;
- класні керівники 1-9 класів, I-II курсів колегіуму;
- вчителі основ здоров'я, фізичної культури, християнської етики;
- вчителі-предметники;

- педагог-організатор;
- практичний психолог;
- адміністрація школи-колегіуму.

Прогнозований результат.

- створення умов для формування виховного простору, що сприяє становленню духовно багатой, гармонійно розвиненої та творчої особистості вихованців;

- утвердження патріотизму та національної свідомості молоді, пріоритетності духовного та фізичного здоров'я;

- формування вмінь та навичок:

- активної пізнавальної діяльності учнів;
- систематизації і поглиблення знань;
- встановлення довірливих відносин з вчителем, який спонукає до

нестандартного мислення;

- практичної спрямованості;
- самопізнання і самовдосконалення;
- визначення власної позиції, уміння відстоювати власну думку;
- зникнення страху за неправильне припущення;
- творчого пошуку;
- відчуття краси та світової гармонії.

- консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління.

Ресурси:

**людські:* учні, вчителі, батьківська спільнота, соціум, громадські організації

**матеріально-технологічні:* комп'ютер, принтер, ксерокс, сканер, папір, програмне забезпечення, мультимедійний проєктор та інтерактивна дошка.

**фінансові:* затрати на дидактичний матеріал, на матеріально-технологічні та інформаційні ресурси.

**інформаційні:*

✚ література (наукова, науково-методична, публіцистична, довідкова, художня);

✚ фахова періодика (газети, журнали);

✚ Інтернет;

✚ телебачення, відео-, аудіоінформація (ЗМІ).

Етапи реалізації завдань проєкту

№ з/п	Етапи роботи над проєктом та його реалізацією	Зміст діяльності	Термін
1.	Діагностико-прогностичний етап	1. Вибір теми, визначення мети і завдань проєкту. 2. Опис проєкту. 3. Експертиза проєкту. 4. Захист проєкту.	
2.	Організаційний етап	1. Конкретизація завдань. 2. Формування програми діяльності щодо реалізації проєкту, узгодження з адміністрацією навчального закладу. 3. Розробка плану в цілому та конкретних дій. 4. Вибір способів збору інформації, форм і методів. 5. Формування уявлень про результати (форма звіту). 6. Розробка критеріїв оцінки процесу роботи над проєктом і його результату.	
3.	Діяльнісний етап	1. Збір інформації щодо обраної теми. 2. Робота з фаховою літературою. 3. Аналіз, вибір стратегії і тактики. 4. Проведення запланованих заходів.	
4.	Узагальнюючо-підсумковий етап	1. Оцінка роботи над проєктом, кінцевого результату, формулювання висновків. 2. Демонстрація результатів у формі: презентації, фільму 3. Виготовлення бюлетенів, буклетів, плакатів	

Технологія реалізації проєкту

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Форма проведення</i>	<i>Виконавець</i>
1.	Вивчення законодавчих, нормативно-правових документів з питань освіти		Методична скарбничка	Усі учасники
2.	Вивчення передового педагогічного досвіду роботи з проблеми школи	постійно	Методична скарбничка	Керівники проєкту
3.	Опрацювання виховних, навчальних програм, програм гурткової роботи		Методична скарбничка	Класні керівники, вчителі
4.	Планування навчально-виховної роботи відповідно до завдань проєкту «Духовність і здоров'я»		Складання планів	Класні керівники, вчителі, керівники гуртків та секцій
5.	Проведення виховних годин і бесід з теми «Духовність і здоров'я»			Класні керівники, вихователі ГПД
6.	Проведення Тижнів духовності	I тиждень Великоднього посту		Адміністрація
7.	Організація та проведення Тижнів католицького шкільництва	Світлий тиждень, щорічно		Адміністрація
8.	Проведення методичних тижнів		Панорама педагогічних знахідок	Голови методичних об'єднань
9.	Проведення інтегрованих уроків: основи християнської етики та правознавство, філософія та економіка, інформатика та курс «Людина і світ», історія та українська література, література і основи християнського вчення, фізична культура й основи здоров'я, основи		Методична майстерня	Вчителі

	здоров'я та правознавство			
10.	Організація та проведення заходів щодо попередження негативних проявів серед учнів	Щорічно		Вчителі основ здоров'я, фізичної культури, класні керівники, психолог
11.	Проведення заходів «Формуємо громадянина»	Протягом року		Класні керівники
12.	Проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів	Щорічно		Вчителі фізкультури, керівники гуртків, вихователі ГПД
13.	Заходи з підвищення ролі батьків і громадськості в житті школи-колегіуму	Систематично	День знань, батьківські конференції, Різдвяні зустрічі, День матері, консультаційний пункт для батьків «Виникло питання», День добрих справ, Єдиний батьківський день	Адміністрація, класні керівники
14.	Волонтерський рух	Протягом року	Благодійні ярмарки, акції	Парламент
15.	Створення естетичної краси закладу	Систематично		Учасники навчально-виховного процесу
16.	Організація екологічних рейдів «Джерело здоров'я – навколишня природа»	Протягом року	Трудовий десант	Класні керівники
17.	Духовні практики, здобування духовного багатства	Протягом року	Літургія, Вервиця, зустрічі з семінаристами, прощі, Веселі канікули з Богом,	Духовний наставник, класні керівники

			Біблійне коло, духовні зустрічі, Неділя прощення	
18.	Вдосконалення духовного світу вчителя	Протягом року	Семінари, конференції, курси духовного спрямування	Вчителі
19.	Створення пам'ятки Доброго християнина і громадянина		Флаєр	Учні
20.	Створення презентації результатів реалізації проекту		Презентація	Керівник проекту

Глосарій

Духовність – це складний психічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери культури.

Екологія – наука про взаємодію природних компонентів.

Здоровий спосіб життя – активна діяльність людей, спрямована на збереження і покращення здоров'я, як умови й передумови здійснення і розвитку інших сфер і аспектів способу життя, на подолання «факторів ризику», виникнення і розвитку захворювань, на оптимальне використання в інтересах охорони та покращення здоров'я соціальних і природних умов та факторів способу життя.

Колектив – відносно компактна соціальна група людей, об'єднаних одним видом суспільної діяльності, спільністю інтересів, ціннісних орієнтацій, установок і норм поведінки, відносинами співпраці, взаємною відповідальністю і допомогою один одному.

Особистість – суспільне, індивідуальне, біологічне «я».

Право – здійснювана державою форма законодавства, залежна від соціального устрою країни.

Самовиховання – свідома діяльність людини, спрямована на вдосконалення самої себе.

Сім'я – мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних чи усиновлених), інших осіб, пов'язаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів.

Традиція – досвід, звичай, погляди, смаки, норми поведінки, що історично склалися й передаються з покоління в покоління.

Шкідливі звички – небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів; розрізняються за ступенем негативного впливу на загальний розвиток особистості, на її здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру: підручник для педагогів. К. : Школяр, 1999. 185 с.
2. Виховні технології / упоряд. В. Варава, В. Зоц. К.: Ред. Загальнопед. Газет, 2004. 98 с.
3. Журба К. О. Виховання духовної культури у підлітків: методичні рекомендації. К. : ТОВ «Інфодрук», 2004. 101 с.
4. Зростаємо в любові: збірник методичних матеріалів для організації позакласної роботи з учнями школи II-III ступенів / автори-укладачі : Н. В. Яременко, О. І. Боярчук, Л. В. Микитюк, Ю. П. Устич; за ред. Н. В. Яременко. Біла Церква: КОІПОПК, 2009. Частина II. 288 с. (Бібліотека вчителя).
5. Основні орієнтири виховання учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Програма. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2008. 80 с.
6. Оржеховська В. М. Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх: навч.-метод. посіб. / В. М. Оржеховська, Л. І. Габора. К. : Тов. «ХІХ», 2004. 124 с.
7. Оржеховська В. М. Духовність – це здоров'я молодого покоління: навч.-метод. посібник. / В. М. Оржеховська, Т. В. Тарасова. Вид. 2-е, доп. Тернопіль, 2005. 216 с.
8. Пінковська Е. А. Духовне материнство. Фастів : Поліфаст, 2006. 56 с.
9. Виховання особистості: сходження до духовності. *Позакласний час*. 2009. №19–20. С. 51–60.
10. Духовно-моральне виховання молодших школярів: методично-практичний посібник з етики віри та релігієзнавства / Упор. Г. А. Каліберда, Л. А. Лисяк. Полтава: ПОШПО, 2005. 40 с.
11. Етико-естетичне виховання особистості в укр. родині засобами народної традиції Український центр культурних досліджень, 1994-2011 рр. | Ukrainian Centre... URL: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_10_62.php
12. Здоровий спосіб життя в контексті формування духовного світогляду учнівської молоді: хрестоматійно-методичний посібник у 2-х ч. / автор-упор. Г. А. Каліберда. Полтава: ПОШПО, 2003.
13. Івах С. М. Принципи та методи християнського виховання. URL: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-186736.html>
14. Костюченко О. Духовні цінності в системі виховання. *Історія в школі*. 2003. №5– 6. С. 6.
15. Кузик Б. М., Литвин Л. І. Благовіст. Православна етика. Дніпропетровськ, 2009.

16. Лахман Н. М. Духовно-моральне виховання старших підлітків на принципах християнської моралі в позаурочній роботі загальноосвітньої школи. URL: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-186736.html>
17. Методичні рекомендації «Духовно-ціннісні пріоритети в контексті сучасної системи освіти». *Джерело*, серпень 2011 р.
18. Маркова Л. І. Храми нашої душі: виховання моральної, духовної культури учнів. *Історія та правознавство*. Харків : Основа, 2003. 2008. № 25. С.22–23.
19. Рип'як Г. І. Лиш для любові варто жити!: досвід релігійного виховання. *Позакласний час*. 2007. № 2. С. 62.
20. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики (виступ на загальних зборах АПН України 07.12.05)/ URL: <http://www.apsu.org.ua/doc/vystup-01272006.doc>
21. Християнський погляд на профілактику негативних явищ. URL: archivorthodoxy.in/page-2280.html

Додаток 3

Вправа «Асоціації»

- Як ви розумієте слово «воля»?

Учні відповідають, що для них означає бути вільним, ведучий записує на дошці відповіді, узагальнює їх.

Вправа «Займи позицію»

У різних місцях приміщення розміщено плакати з написаними твердженнями:

1.«Свобода (воля) – це коли я можу робити усе, що хочу».

2. Ми повинні бути рабами законів, щоб стати вільними (Марк Тулій Цицерон).

3. «Бути вільним, значить – володіти собою».

Підійдіть, будь ласка, до того твердження, яке ви вважаєте найбільш прийнятним для вас. Поясніть, як ви їх розумієте. Чому ви вибрали саме його?

Асоціативний малюнок «Право на життя»

Додаток 4

Сидор М. М.,

учитель історії та правознавства,

Пиріг О. І.,

учитель української мови та літератури

НОВІТНІ ГЕРОЇ УКРАЇНИ

Мета:

- поглибити знання здобувачів освіти про основні принципи Української Хартії вільної людини, зокрема новели «Бути українцем»; поглибити знання учнів про події, що відбувались у нашій країні зимою 2014 року; продемонструвати розвиток особистості на основі зміни пріоритетності цінностей;
- розвивати творче та критичне мислення учнів; удосконалювати навички аналізу і зіставлення історичного матеріалу, вміння розглядати історичні явища в конкретно-історичних умовах;
- сприяти формуванню ключових компетентностей: соціальна та громадянська, вміння вчитися впродовж життя; вихованню критично мислячої та толерантної, життєлюбної та творчої, національно свідомої та суспільно-активної молоді.

Обладнання: «Українська Хартія вільної людини», портрети героїв Небесної сотні; презентації учнів, мультимедійний екран; гімн України, Церковний гімн «Боже великий, єдиний», пісня «Карпатський вальс».

Хід заняття

I. Актуалізація опорних знань.

1. *«Мозковий штурм»:* герой – це...
2. *Проблемне питання:* чи потрібні герої сьогодні, у двадцять першому сторіччі?
3. *«Метод-прес»:* Я вважаю, що героєм може бути кожний / Я вважаю, що героями стають не всі. Тому що... Наприклад, ...
4. *Групова робота:* звернутись до змісту «Української Хартії вільної людини». Яка новела, на вашу думку, найближча до сьогоднішньої теми уроку? Відповідь обґрунтувати.

II. Робота з епіграфом. Про яку історичну подію можна сказати цими словами?

*Не зорі падають із неба. Зірки ідуть у небеса...
Це дивляться з темних небес загиблі поети й герої – всі ті, хто так
вірив у світле майбутнє твоє.
С. Фоменко*

III. Усвідомлення матеріалу.

1. «Хроніка подій».

З початку революційних подій, коли нікому і в голову не могло прийти, чим усе обернеться, слова «Слава Україні! Героям Слава!» видавалися простим вітанням. Звісно, для частини протестувальників гасло мало важливий сенс, але для більшості було лише словами, котрими розпочинали свою промову численні оратори зі сцени Майдану. Для частини ж населення і поготів всі ці гасла й вітання, в їх серйозному варіанті, асоціювалися із націоналізмом та чимось неприємно-ворожим. Вони не розуміли, про яких таких героїв йдеться, якій нації слава? Інші ж на місці героїв бачили Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Степана Бандеру, Романа Шухевича та упівців; тих, хто першим вийшов на Майдан; а дехто – волонтерів. У кожного був свій варіант. З розвитком подій в центрі столиці з'являлися все нові й нові претенденти на те, щоби стати тими героями, котрим, власне, слава.

Мабуть, ні в кого немає сумнівів, хто ці герої. Небесна Сотня. Ті, хто віддали життя за кожного з нас. З цими смертями «Слава Україні! Героям Слава!» перестало бути просто вітанням. Це і віддання шани найкращим, котрі в найважливіший момент не злякалися і пожертвували собою заради кращого життя усіх в цій країні, а також і засвідчення справжнього подвигу.

Проте не лише «Слава Україні! Героям Слава!» набуло нового й точнішого змісту. Тепер зрозуміло, що «душу й тіло ми положим за нашу свободу» – це не просто абстрактні слова з гімну. Врешті-решт, що Майдан Незалежності – справді те місце, де ставали Українцями. Це дивне, неймовірне місце, потужна точка енергії нашого народу, де встигли відчути все: і радість, і безвихідь, і горе, і біль, і гордість, і повагу.

2. Перегляд презентації «Події зими 2014» під пісню «Карпатський вальс».

3. Вірші-пам'яті героїв Небесної Сотні (О. Олеся, В. Симоненка, о. Петра Половка). Паралелі боротьби в ХХ-ХХІ столітті.

Мамо, не плач. Я повернусь весною.

У шибку пташинкою вдарюсь твою.

Прийду на світанні в садок із росюю,

А, може, дощем на поріг упаду.

Голубко, не плач.

Так судилося, ненько,

Вже слово, матусю, не буде моїм.

Прийду і попрошуся в сон твій тихенько

Розкажу, як мається в домі новім.

Мені колискову ангел співає

І рана смертельна уже не болить.

Ти знаєш, матусю, й тут сумно буває

Душа за тобою, рідненька, щемить.

Мамочко, вибач за чорну хустину

За те, що віднині будеш сама.

Тебе я люблю. І люблю Україну

Вона, як і ти, була в мене одна.

4. Перегляд відео на пісню «Плине кача». Паралель із переселенням лемків.

5. Спільна молитва «Отче наш».

6. Перегляд відео «Сильні Духом».

IV. Рефлексія.

1. Поетична хвилина.

2. «Метод незакінченого речення»: Події Майдану допомогли усвідомити, що...

3. Виконання Церковного гімну України «Боже великий, єдиний».

4. Герої не вмирають! Вони завше будуть в наших серцях.

Слава Україні! Героям Слава! Слава Небесній Сотні!

Сидор М. М.,
вчитель історії та правознавства

**ЛІНІЙКА-РЕКВІЄМ «ВІД КРУТ ДО НЕБЕСНОЇ СОТНІ.
СЛАВА ГЕРОЯМ»**

На сцені стенд присвячений Героям, прапори (синьо-жовтий, червоно-чорний)

Звучить Гімн України

Ведучий 1. Тим, хто в боротьбі за волю і кращу долю України не дожив до сьогоднішнього дня, сплять у знаних і безіменних могилах по рідній і чужій землі, – присвячується.

Ведучий 2. Цвіту нашого народу, його славним синам і дочкам, що в розквіті своїх духовних і фізичних сил віддали молодість і найдорожче, що є в кожного з нас – життя – присвячується.

Ведуча. 29 січня 1018 р. в історії України з'явилася нова сторінка, щедро полита молодого кров'ю, назва якої Крути!

Відео «Молода Кров. Крути»

Ведучий. Крути – це великий перелом на межі двох століть. Ми вчитуємось у цю сторінку історії. Читаємо і не розуміємо: чому так сталося? Чому ніхто не помітив у той радісний час визволення України, що на нашу землю насувалася чорна тінь?

Ведуча. Мечем і вогнем випалювали наш корінь польські пани, топтали рідну мову, пісню. Запроторювали на Сибірську каторгу російські царі наймудріших і наймужніших синів і дочок. Морили лютим голодом у 20-30 рр., якого ще не знала людська цивілізація. Спепеляли твою вроду в концтаборах німецькі фашисти. За тебе помирали студенти – твій цвіт, Україно, в 1918 році.

Ведучий. 29 січня 1918 року біля невеличкої станції Крути на Чернігівщині сталась трагедія, яка сколихнула, пробудила всю Україну. У цей день жменька юнаків у нерівному бою віддала своє життя, але відстояла честь України... Цієї станції немає на картах України. Загубилася вона серед дрімучих борів на північний схід від України.

Ведуча. Що ближче було до Києва, то жорстокішою була боротьба. Зупинити ці сили не було кому. Саме тому на станцію Крути, яка була воротами на Київ, прибув нашвидкуруч зібраний загін юнаків під командуванням сотника Омельченка. Саме вони й спробували перепинити шлях радянським військам.

Ведучий. Крути стали трагедією, і водночас гордістю України. Юнаки не знали, яка сила-силенна більшовиків їде на них. Їх було 300 проти шеститисячної армії. Половина з них впала в бою, а половину забрали в полон, довго і жорстоко катували.

Ведуча. Вони стримали, хоч і ненадовго захоплення ворогом Києва. Після повернення Центральної Ради 19 березня 1918 року до Києва Михайло Грушевський запропонував вшанувати пам'ять стрільців студентського куреня та промовив над могилою: «Для Вас ця могила навіки залишається полум'ям віри...Діти України...вона буде тим дзвоном...що не дасть спинитись...не дасть забути... Будьте певні, шановні герої, ваша смерть не даремна. Вона жива і житиме до віку – вільна самостійна Україна.

Перегляд презентації

Ведучий. 97 років тому 300 «учнів українських» пішло в безсмертя. Юнаки-Герої показали приклад мужності, відданості й незборимості духу. Герої не вмирають. Вони живуть в пам'яті й справах наступних поколінь.

Ведуча. Сьогодні ми з вами вшануємо пам'ять героїв різних історичних подій: Битви під Крутами, Голодоморів, Бабиного Яру. Тепер стали сучасниками ще однієї масової трагедії нашої країни.

Ведучий Ми закликаємо вас згадати усіх Героїв, які поклали свої голови за наше майбутнє. Хай пам'ять всіх невинно убитих згуртує нас, живих, дасть нам силу та волю, мудрість та насагу для зміцнення нашої держави на власній землі. У жалобі схилюмо голови. Вони згасли як зорі.

У темпі звучання пісні на сцену виходить юнак у військовій формі, схиляється на коліно і читає молитву українського революціонера.

Україно, Свята Мати Героїв, зійди до серця мого. Нехай душа моя в тобі відродиться, славою Твоєю опроміниться, бо Ти – життя моє, бо – Ти все щастя...

(Під словами десь з середини звучить музика пісні. Після молитви звучить останній куплет пісні)

Ведучий 1. А зараз нехай кожен з нас торкнеться пам'яттю священного вогню – частинки вічного. Світло ваших лампадок хай буде даниною тим, хто навічно пішов від нас, хто заради торжества справедливості жертвував собою. Вони повинні жити в нашій пам'яті!

Під мелодію гімну Небесної Сотні «Плине Кача» ведучий запалює свічку і передає її по колу. Свічку передають з рук в руки.

Відео. «Плине Кача» у виконанні Пікардійської Терції.

Плач же бідна, Україно, за вірними синами, плач і готуй нових таких же щирих оборонців, таких же незламних міцних борців, бо ще довго і тяжко прийдеться боротися тобі за своє життя.

Ведучий 2. Лінійку – реквієм, приурочену пам'яті воїнів і Героїв, які загинули в ім'я Батьківщини оголошуємо закритою.

Ведучий 2. Бажаємо всім світлих днів і нехай запанують мир і злагода на нашій землі. Бережи нас усіх Господь!

Учні виходять. Залишають свічку біля стенда. Звучить відео Пам'яті Героїв Крут.

Додаток 6

Заверуха Тетяна Михайлівна,
вчитель історії, педагог-організатор,
Куцкір Світлана Владиславівна,
заступник директора з навчально-виховної роботи

**КВЕСТ «ВЗІРЕЦЬ ЖИТТЯ ЗА ХАРТІЄЮ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ»
(КЛИМЕТІЙ ШЕПТИЦЬКИЙ)**

Класи проведення: 5-11

Мета:

- поглибити знання здобувачів освіти про основні принципи Української Хартії вільної людини; ознайомитися із життєвим шляхом Климентія Шептицького;
- розвивати творче та критичне мислення учнів; навички роботи в команді, уміння висловлювати свою думку та обґрунтовувати її;
- сприяти формуванню ключових компетентностей: соціальна та громадянська, уміння вчитися впродовж життя; вихованню критично мислячої й толерантної, життєлюбної й творчої, національно свідомої й суспільно-активної молоді.

Випереджувальне завдання (підготовка до участі у квесті): ознайомитися з біографією Климентія Шептицького.

Обладнання: тексти «Української Хартії вільної людини», папір А4, ручки, олівці, конверти із завданнями.

Хід заняття

I. Презентація «Наріжні камені Хартії».

Перше. Відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе.

Друге. Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Третє. Ми будуємо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє.

II. Створення кластера «Хартія вільної людини в житті Климентія Шептицького».

Кожна команда повинна намалювати своє бачення новел УХВЛ, за якими жив Климентій Шептицький.

Презентація роботи.

III. Ознайомлення з правилами квесту, роздача маршрутних листів.

1. Знайдіть місце, де народився Климентій Шептицький та де брати Шептицькі востаннє зустрілись всі разом (**ПРИЛБИЧІ**).
2. Це місце, де Станіслав і Казимир прийняли Таїнство Миропомазання; де Казимир навчався на правничому відділі Ягеллонського університету; де він був обраний першим префектом Марійської дружини; та разом з батьком взяв участь у католицькому віче (**КРАКІВ**).
3. Тут він розпочав навчання 1 жовтня 1888 року в університеті Людвіга-Максиміліяна (**МЮНХЕН**).
4. В цьому місті він розпочав навчання (1889) в Інституті політичних досліджень (**ПАРИЖ**).
5. В цьому місті, під час II Католицького з'їзду, Казимир виголошує реферат на тему «Про службу в господарствах рільничих»; саме тут о. Климентій провідує хворого Івана Франка; в цьому місті у 1918 році зареєстровано товариство «Захист ім. Митрополита Андрея графа Шептицького для сиріт»; тут було урочисто освячено Митрополитом Андреем і гроном священників з о. Климентієм церкву святої Софії-Премудрости Божої; очолив установчі збори «Українського Католицького Інституту» (**ЛЬВІВ**).
6. Тут Казимира вибрали послом до Палати обраних Державної Ради IX каденції (**ПЕРЕМИШЛЬ**).
7. Тут з рук єпископа Діонісія Няраді о. Климентій отримав ієрейські свячення (у **КРІЖЕВЦЯХ, ХОРВАТІЯ**).
8. Сюди брат Климентій прибув до студитського монастиря, щоб продовжити новіціят (аби краще усвідомити своє покликання) (**с. КАМ'ЯНИЦЯ, БОСНІЯ**).
9. В 1914 році в цьому місті бр. Климентій розпочинає теологічні студії (**ІНСБРУК, АВСТРІЯ**).
10. Саме тут о. Климентій Шептицький брав участь в III та IV Унійній конференції; біля цього міста він заснував монаший осередок (**ПІНСЬК**).

11. Тут Рада монахів затверджує «Загальний Типікон», написаний братами Шептицькими; саме тут під час молитви було заарештовано Климентія Шептицького) (УНІВ).

12. Сюди о. Климентій відбув подорож у 1937 році та був прийнятий на авдієнції Святішим отцем Пієм ХІ; їздив туди в 1939 році разом з Й. Сліпим на визначення о. Сліпого намісником Митрополита Андрея; у соборі Святого Петра спів служив урочисту Святу Літургію з нагоди 950-ї річниці хрещення Руси-України (РИМ).

ІV. На кожній стації учні виконують завдання для усвідомлення учнями новел УХВЛ

1. Обговоріть в команді та дайте відповідь на запитання: «Чи можна примусити людину бути вільною?»

2. Назвіть особливості української нації.

3. Що для вас означає бути активним громадянином? (наведіть приклади)

4. Візьміться за руки та зробіть комплімент сусіду справа, потім побажайте чогось доброго сусіду зліва.

5. Назвіть п'ять найпоширеніших стереотипів..., а тепер зруйнують їх.

6. Як ви можете проявити себе господарем у нашому закладі або як ви вже це робили?

7. Обговоріть в команді та дайте відповідь на запитання: «Лідером народжуються чи стають?»

8. Обговоріть в команді та дайте відповідь на питання: «Чи є ми відкритим суспільством?»

9. Назвіть приклади успішних держав. Чому ви так вважаєте?

10. Які заходи, що проводяться у нас в школі, допомагають нам стати учасником демократичної спільноти?

11. Назвіть приклади гідності...

Поясніть вислів «Гідність – у маленьких вчинках»...

12. Поясніть вислів «Поводитися так, щоб не втратити свого «обличчя»» (уявлення про гідність виконують функцію регулятора людської поведінки)

V. Рефлексія.

Створення лепбука «Взірець життя за Хартією вільної людини»
(Климентій Шептицький).

Нагородження переможців.

Додаток 7

Корендій Світлана,
учениця 11 класу,
президент шкільного парламенту

УРОК-РЕКВІЄМ «ХАЙ СВІТЛО ВІД СВІЧКИ У НЕБО ЛЕТИТЬ»

Голос за кадром. Хто це? Чий голос щоначі просить: «Хлібця! Хлібчика, дай мамо!»

Сценка. Маленька дівчинка простягає руки до ікони.

Дівчинка. Боже! Що там у тебе в руці?

Дай мені, Боже, хоч соломинку...

Щоб не втонути в голодній ріці

Бачиш, мій Боже, я – ще дитинка.

Тож підрости хоч би трохи бодай.

Світу не бачила білого, Боже!

Я – пташенятко прибите в дорозі.

Хоч би одненьку пір'їнку дай,

Тато і мама холодні вкрай.

Боже, зроби, щоби їсти не хотілось!

Холодно, Боже, сніг дуже білий.

Боже, що там у тебе в руці!

Фон _____

1 Мати-Україна. Богородице! Матір наша небесна! Свята Покрово, покровителько люду свято-руського! Куди ж ти відійшла? Чого ж залишила мою землю і народ мій на поталу червоних дияволів? Чи ж не бачиш ти, що вони доточують кров із могутнього українського народу? Чи ж не бачиш криниці, повної українських сліз? Чи ж не бачиш, що то вже не я – Україна, а велетенська могила? Де ж ви, сили небесні?

Ведучий 1. І стояла вона осліпла від горя, обдерта, сива, напівблаженна, мукою підпирала небо, мати – Україна, на велетенському хресті розіп'ята.

Ведучий 2. Пам'ять – нескінченна книга, в якій записано все: і життя людини, і життя країни. Там багато сторінок вписано кривавими та чорними кольорами. Чорне вороння зграями ширяло над селами, заціпенілими в тяжкому смертельному сні 1933 року.

Ведучий 1. Щороку у четверту суботу листопада Україна прихиляє голови перед мільйонами жертв Голодомору 1932-1933 років, перед тими страждальцями, могили яких розкидані по садках, балках, дворах, узбіччях доріг та на цвинтарях, де насипані великі могили.

Ведучий 2. Нехай сьогодні наша зала стане храмом духовності, храмом скорботи та пам'яті.

Ведучий 1. Їм – неоплаканим і невідспіваним... Їм – похованим без труни й молитви... позбавлених могили й шани – присвячується ця хвилина мовчання.

Хвилина мовчання.

Фото + музика. Учні зі свічками в руках.

Учень Ніч огорнула мою Україну.

В небі високо засяяли зорі.

Чому ж до зірок я думкою лину?

Схиляючи голову в тихій покорі.

Учень Може ті зорі – то душі людей,

Які відлетіли в Голодні часи?

А серед них скільки було дітей!

Їм не бачити більше земної краси.

Учень Ніколи вже їм не пізнати кохання,

Не пройтися щасливими лісом і полем...

Голод нищив життя й сподівання.

Збережи, Боже, рід наш!

Повернись, до нас доле!

Учень Раптом туга стискає душу мою,

Свічку поставлю в вікні. Запалю.

Прошепчу я тихо молитву свою –

Тих, голодних 30-х я гріх замолю.

Учень Хай світло від свічки у небо летить –
Хоча б одну душу зігріє в цю мить.
Щоб душа ця загублена спокій знайшла –
Й у Вічність до Бога вона відійшла.

Ведучий 1. Українське село гинуло мовчки... люди їли кульбабу, реп'яхи, проліски, липу, бур'яни, варили шкіру від взуття. У людей розпухали обличчя, ноги, животи.

Ведучий 2. Померлих, а часто ще й живих, звозили, скидали в яму й закопували. Прагнучи врятувати від голодної смерті хоча б дітей, селяни везли їх у міста й залишали в лікарнях, на вулицях.

Ведучий 1. Голодомор став для України національною катастрофою. За різними даними голодною смертю померло від 4 до 9 мільйонів осіб. Люди пішли з життя тому, що у них було забрано останній шматочок хліба – останню надію на порятунок.

Учениця «Боже, врятуй мою маму!»

Мамо! Матусю! Рідненька!

Не покинь мене, моя ненька!

Не лети ти до синього неба,

Бо для доні тобі жити ще треба.

Твоя донечка їстоньки хоче.

Ось і мишка про жито шепоче...

Хоч не хліба мені, а зернинку знайти,

І до тебе тоді були б сили дійти.

Це зернятко тобі я б усе віддала,

Аби тільки, матусю, була б ти жива!

Боженьку! Чуєш? врятуй мою маму!

Братика й тата вже кинули в яму.

Від голоду вмерло все наше село...

А людей тут, багато-багато жило!

Залишились тільки я і матуся!

Тож до тебе, Єдиного, я зараз молюся!

Ведучий 1. З давніх часів люди очищувалися вогнем. Запалювали свічку і мовчки клалися, що пам'ятають, що не забудуть. І тягар з душі спадав...

Ведучий 2.

Не звільняється пам'ять,
Відлунює знову роками.
Я зітхну...запалу обгорілу свічу,
Помічаю: не замки – твердині, не храми–
Зкам'янілий чорнозем –
Потріскані стіни плачу.
Піднялися, озиваються в десятиліттях
з долини, аж немов з кам'яної гори.
Надійшли. Придивлюсь:
Україна, 20 століття
І не рік, а клеймо – 33»

Учні виходять зі свічками

Пісня «Свіча»

Ведучий 1. Україна пам'ятає!

Ведучий 2. Світ визнає!

Додаток 8

Сидор М. М.,
учитель історії, правознавства,
громадянської освіти

ТОЛЕРАНТНІСТЬ – ОСНОВА ГІДНОЇ ЛЮДИНИ

Мета: сформувати в учнів чітке уявлення про толерантність, вихованість, гідність; розвивати навички пошуку власного розуміння толерантності, ознак і рис; вміння спілкуватися з іншими людьми, взаємодії з ними на основі співчуття, спів розуміння, доброзичливості.

Хід заняття

I. Організаційний блок

1. Вправа «Комплімент»

Усміхніться один одному.

Подумайте, чи є у вас привід похвалити товаришів, знайти гарні слова для кожного з них?

Отже, спробуємо. Кожен повернеться до свого товариша, який сидить ліворуч і скаже комплімент. Тільки будьте щирі! Придивіться до друзів, і ви побачите: у кожного є чому повчитися!

Запитання для обговорення:

Яке враження справила на вас ця вправа?

Чи було складно говорити комплімент?

Що ви відчували, коли комплімент говорили вам?

Як ви вважаєте, для чого ми виконували цю вправу?

Я, надіюсь, що після сьогоднішнього заняття, ви кожного дня, будете говорити один одному компліменти.

Вправа «Очікування» Кластер

Тема нашого заняття: «Толерантність – основа Гідної людини». Подумайте і напишіть на листочках свої очікування від своєї роботи та роботи групи на занятті. (Потім презентують очікування та приклеюють листки на плакаті).

II. Основна частина

I. Вправа «Мій образ»

Вчитель роздає всім учасникам аркуші зошита, на яких кожному потрібно намалювати власний образ (це може бути певний символ, предмет, тварина, рослина, смайлик...).

Слід наголосити, що вміння малювати тут не важливе.

Коли всі виконають завдання, ведучий пропонує кожному по черзі розповісти про власний образ.

Після закінчення презентацій створюємо «галерею портретів» учасників.

А тепер подивімося на нашу галерею.

Подумайте і скажіть, який висновок ми можемо зробити після виконання цієї вправи? (*Усі люди різні*).

А як же нам, таким різним, жити, навчатися і працювати разом та ще й не сперечатись одне з одним? (*Треба бути толерантними одне до одного.*)

А що таке толерантність, як бути толерантною людиною – ви сьогодні

дізнаєтеся на занятті.

2. Інформаційне повідомлення «Що таке толерантність?»

Коротка довідка 2-3 учнів

Вправа «Асоціативний ряд до слова «толерантність»

Спробуємо на кожну літеру слова толерантність назвати рису характеру, притаманну толерантній людині

Характеристики записуються навпроти літер:

Т – терпимість, терплячий, товариський

О – об’єктивність, обережний

Л – лагідний, легкий у спілкуванні

Е – емпатійність, енергійний, елегантний, ефективний

Р – рішучість, рівний, розсудливий, рівнозначний, рівноправний

А – автентичність, активний, акуратний, авторитетний

Н – надійність, найдорожчий

Т – творчість, терплячий

Н – ніжність, необхідний людям, незалежний

І – ініціативність, інтелігентний

С – спокійність, співпереживаючий, співчутливий

Т – талановитість, тактовний, товариський

Вправа Унікальні листочки

Учасникам роздається один аркуш паперу

1. Складіть аркуш навпіл. Відірвіть верхній правий кут.

2. Знову складіть аркуш. Відірвіть верхній правий кут.
3. Ще раз складіть аркуш. Відірвіть верхній правий кут.
4. Ще раз складіть аркуш. Відірвіть верхній правий кут.
5. Розгорніть аркуш.

Подивіться на свій аркуш і аркуш інших.

Запитання для учасників

1. У всіх однакові роботи?
2. Чи можемо ми сказати що хтось виконав роботу не правильно?
3. Чому аркуші в всіх різні?
4. Чи виконав вправу хтось не правильно?

Всі ми різні, особливі, унікальні.

В зошиті записати

ОЗНАКИ ТОЛЕРАНТНОЇ ЛЮДИНИ

•

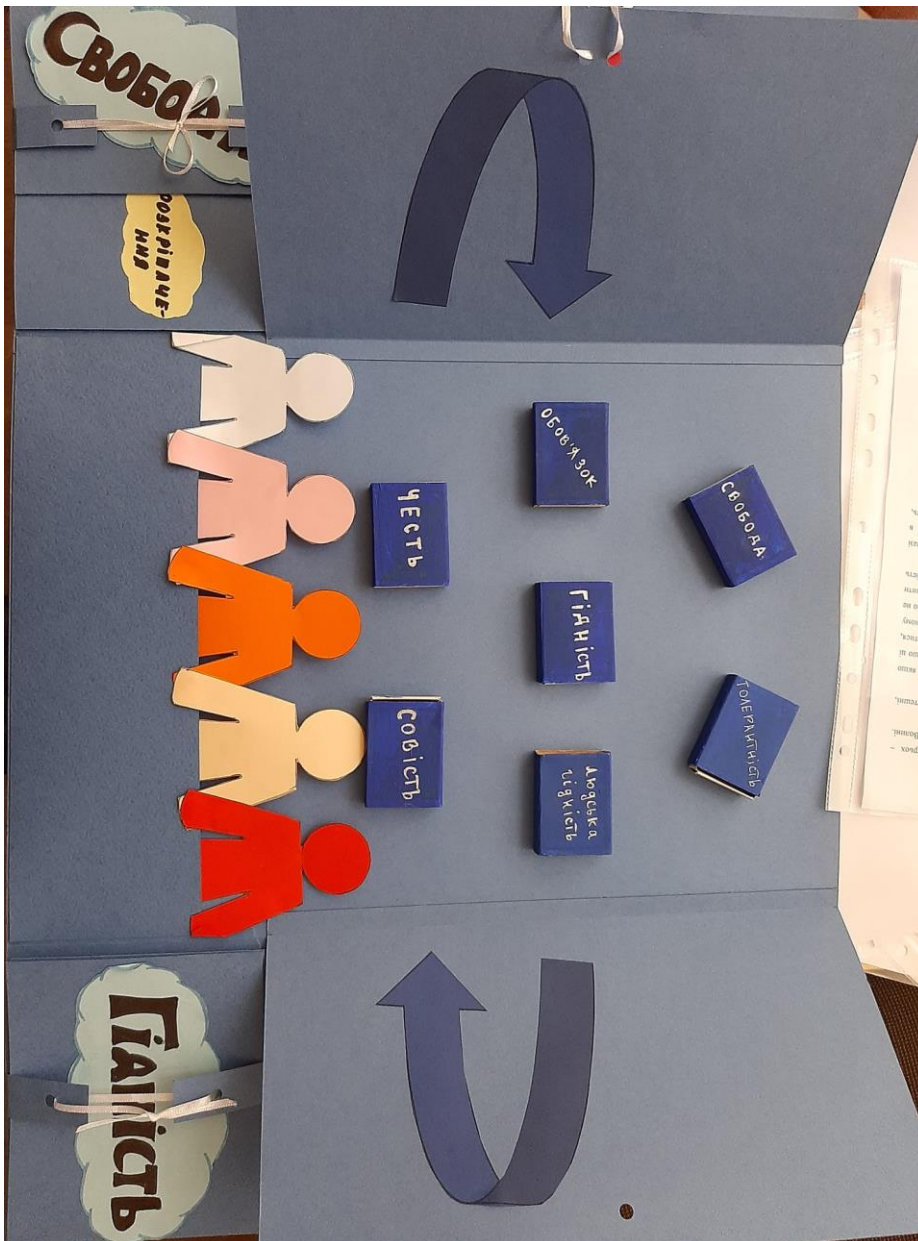
ОЗНАКИ ІНТОЛЕРАНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

*

III. Заклучна частина.

Створюємо лепбук з напрацювань матеріалів під час уроку.

Повертаємось до наших очікувань на уроці, чи виправдались вони. Чи задоволені заняттям, що пізнали.

Додаток 9

Куцкір С. В.,
заступник директора

**ГОДИНА ДУХОВНОГО СПІЛКУВАННЯ
«БОЖЕ СТВОРІННЯ ПРАГНЕ МИЛОСЕРДЯ»**

Відеоролик «Діла милосердні для душі та тіла»

Музичний номер «Ангелики»

Відеоролик

(на сцені дві пари ведучих та священник)

Милосердя, доброта... Ще з давньогрецьких часів благодійність була великою чеснотою. Цілком природним і закономірним вважалося допомогти знедоленому, нещасному, поділитися шматком хліба, дати притулок бездомному, захистити старість і немічність, порятувати хворого чи каліку, заступитися за беззахисного і скривдженого.

Доброта і чуйність, співпереживання і щиросердність, уміння розділити чужий біль, вчасно підтримати у важку хвилину, розрадити в горі й біді – є в характері нашого народу.

Доброта і милосердя – багатолікі. Потреба в них є повсякчас. Навіть тоді, коли немає бід. Милосердя й доброта – як два крила, на яких тримається людство.

Як же могло так статися, що милосердя втратило сьогодні свою цінність, а його зміст звівся в основному до милостині? Невже для того, щоб виіскрити доброту та милосердя із наших сердець, потрібні землетрус чи катастрофа?

Хіба без них не можна бути милосердним? Хіба у звичайному плині днів немає людей, які потребують допомоги?

Важко уявити собі, що люди страждають не через голод, а через те, що не чують украй необхідного «Добрий день».

Лікування добротою потребують не тільки хворі й самотні, а й цілком благополучні й здорові люди, в яких черства й глуха душа до чужого горя. Лікування милосердям потрібне і тим, хто не бачить і не чує кривди й болю, несправедливості, горя.

Виступ священника «Божє Милосердя»

«Отче наш»

Притча про мандрівника

Мандрівний сліпець.

Я посох в руки взяв й подався в мандри,

Щоб птаху щастя віднайти,

Помилуватися красою,

Поспілкуватись з добрими людьми.
Я стільки різного побачив,
Що і не в змозі все розповісти,
Бо краса мого рідного краю
Неперевершена у всі часи.
Здавалось, Божий Рай... чого іще бажати?
А люд чомусь довкола, мов німий...
Ніде ні посмішки, ні жарту не чувати,
Не вміють і спокійно розмовляти,
Один повз одного снують.
Усі кудись біжать, спішать.
Й похмурі у всіх лица,
Та й іскорки в очах нема...
Та й цінності сьогодні помінялись:
Збагачення лише в людських думках.
І заволав я з розпачу жахливо,
Й осліп... щоб більш не бачить зло,
Та з того часу і свіча в моїх долонях
Для того, щоб віднайти людське добро.

(Довкола сліпця крутяться темні сили)

Багатство.

Ха-ха. Безглузді всі твої слова.
Бо у багатства доброти нема.
Багата – це скупа й сліпа людина,
Та і свідомості у неї теж нема.
Ха-ха.

Сліпець. Геть мара!

Байдужість.

Ха-ха. А я – людська байдужість,
Ввійшла в довіру всім, мов рідная сестра.

А ти тепер ридай, волай,
Проси про допомогу,
Ніхто не обізветься,
Так і знай! Ха-ха!

Сліпець.

Взиваю вас, о Світлі Сили,
Прийдіть на допомогу,
Порятуйте нас!
Земля ридає, квилить
Під тягарем жорстокості та зла.
Гори, палай, моя свіча надії,
Ти промінь світла і моє спасіння,
Нехай від твого полум'яного горіння
Розтопляться всі збайдужілії серця.

Ангел. Доброта й милосердя – міцні два крила,
Що тримають все людство в польоті.
В порятунок природа їх людям дала,
Через них визначається хто ти.

Ангел.

Доброта й милосердя єднають серця,
Зігрівають всі душі й підносять.
В них немає конкретного в світі лиця,
Вони милості й жалю не просять.

*(Ангели облітають довкола Мандрівного Сліпця, крилами
доторкаючись до його очей)*

Прозрій же добрая людино,
Прозрій, заради щастя на землі,
І розпали свічу надії
У спраглий без добра душі.

Сліпець.

Для зла й неправди планета замала!
Творіть добро, добро плекайте, люди!
Садіть сади, нехай для внуків буде
В плодах частинка вашого тепла.

Ангел. Творіть, творіть добро!

На те ми й люди, щоб добро творити!

Ангел. Хай в кожному із нас палає свічка милосердя

І зігріває ближнього теплом.

Сліпець. Байдужості хай крига скресне

Й життя-ріка наповниться добром.

Пісня «Ми є родина у Христі»

Посланиці Божого милосердя

(Розповіді учнів, які супроводжуються відеопрезентаціями, про

мати Терезу, святую Фаустину Ковальську, преподобну Йосафату, Івана Боско	діла милосердя для тіла і душі для сучасних українців: благодійні акції, волонтерські проекти, духовна практика
--	---

Ведучий. Невпинно збігають хвилини, години. І так хочеться вірити, що все буде гаразд. Хочеться, щоб слова доброти, почуті сьогодні, запали нам у душі. Не забувайте: людина на цьому світі не вічна, життя коротке і гріх розтринькувати його на погані справи.

Ведучий. Нехай не черствіють ваші душі в щоденних клопотах. Бережіть серця від усякого зла.

Ведучий. Будьмо милосердними! Поспішаймо творити добро!

І хочеться так любити,

Щоб навіть каміння байдуже

Захотіло ожити і жити!

Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
Їх на землі не було...

Пісня «Молитва»

Додаток 10
Куцкір С. В.,
учитель зарубіжної літератури

**БРЕЙН-РИНГ МІЖ КОМАНДАМИ УЧНІВ 9-Х КЛАСІВ
«ВСІМ НАМ ЗНАЙОМИЙ ШЕВЧЕНКО»**

I тур «Розминка»

«Біографія Т. Г. Шевченка»

Кожна правильна відповідь – 1 бал.

1. Роки життя поета:

а) 1825-1861; б) 1814-1861; в) 1814-1856.

2. Місце народження Т. Шевченка:

а) с. Моринці;

б) с. Кирилівка;

в) м. Канів.

3. Т. Шевченка викупили з кріпацтва:

а) у Петербурзі;

б) у Вільно;

в) у Києві.

4. Хто з названих нижче митців брав участь у викупленні Т. Шевченка з кріпацтва?

а) П. Енгельгардт;

б) М. Щепкін;

в) Карл Брюллов.

5. Дата викуплення Т. Шевченка з кріпацтва:

а) 1838 р.; б) 1840 р.; в) 1843 р.

6. Т. Шевченко навчався:

а) в Академії мистецтв, у Києві;

б) в Академії мистецтв, у Петербурзі;

в) в Петербурзькому університеті.

7. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря» Т. Шевченка?

а) 12; б) 6; в) 8.

8. Перший відомий нам твір Т. Шевченка має назву:

а) «Гамалія»;

б) «Гайдамаки»;

в) «Причинна».

9. На вироку Т. Шевченку цар власноручно зробив напис про заборону:

а) писати й малювати;

б) розмовляти українською;

в) приїжджати на Україну.

10. Де розпочалося заслання Т. Шевченка?

а) в Оренбурзі;

б) на півострові Мангишлак;

в) в Орській фортеці.

11. Яке з творчих обдарувань Тараса Шевченка прокинулось першим?

а) поезія; б) живопис; в) музика.

12. Де знаходиться могила Тараса Шевченка?

а) у Києві на Байковому кладовищі;

б) У Каневі на Чернечій горі;

в) у Петербурзі.

13. У кого почав навчатися грамоті малий Тарас?

а) у школі; б) у гімназії; в) у дядка.

14. Хто був першим учителем малювання Шевченка?

а) майстер Ширяєв; б) майстер Мараєв; в) Сошенко.

15. Скільки років поет перебував на засланні?

а) 10 років; б) 9 років; в) 11 років.

16. На якому році життя помер Т. Шевченко?

а) на 45; б) на 48; в) на 46.

17. Професія батька майбутнього письменника.

а) стельмах; б) тесля; в) маляр.

18. Ім'я художника і написаний ним портрет, які розіграли в лотерею, щоб визволити Т. Шевченка з кріпацтва.

а) художник К. Брюллов написав портрет В. Жуковського;

б) художник К. Брюллов написав портрет В. Чайковського;

в) художник В. Жуковський написав портрет К. Брюллова.

19. Сума викупу Тараса з кріпацтва.

а) 2000 руб.; б) 2500 руб.; в) 3000 руб.

20. Рік і місто видання «Кобзаря»

а) 1840 р., Одеса; б) 1840 р. Петербург; в) 1841 р., Київ.

2 тур «Чи знаєш ти поезію?»

Кожна правильна відповідь - 1 бал

1) «Кохайтеся ,чорнобриві, Та не з москалями, Бо москалі – чужі люде,
Роблять лихо з вами...» («Катерина»)

2) «Сини мої, гайдамаки! Світ широкий, воля, – Ідіть, сини погуляйте,
Пошукайте долі...» («Гайдамаки»)

3) «Спи, Чигрине, нехай гинуть у ворога діти. Спи, гетьмане, поки встане
Правда на сім світі...» («Чигрине, Чигрине...»)

4) «І мене в сім'ї великій, В сім'ї вольній, новій, Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.» («Заповіт»)

5) «У всякого своя доля І свій шлях широкий: Той мурує, той руйнує, Той
неситим оком...» («Сон»)

6) «Садок вишневий коло хати, Хрущі над вишнями гудуть, Плугатарі з
плугами йдуть...» («Садок...»)

7) «Якби ви вчилися так, як треба, То й мудрість би була своя. А то
залізете на небо: «І ми не ми, і я не я...» («І мертвим, і живим...»)

8) «Мені тринадцятий минало, Я пас ягнята за селом...» («Мені тринадцятий минало...»)

9) «І виріс я на чужині, І сивію в чужому краї: То самотньому мені Здається – кращого немає...» («І виріс я на чужині...»)

10) «Знову закипіло Синє море; вздовж байдака Знову походжає Пан отаман та на хвилю Мовчки поглядає...» («Іван Підкова»)

11) «На панщині пшеницю жала, Втомилася; не спочивать Пішла в снопи, пошкандибала Івана сина годувать...» («Сон»)

12) «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава І воля святая!...» («Кавказ»)

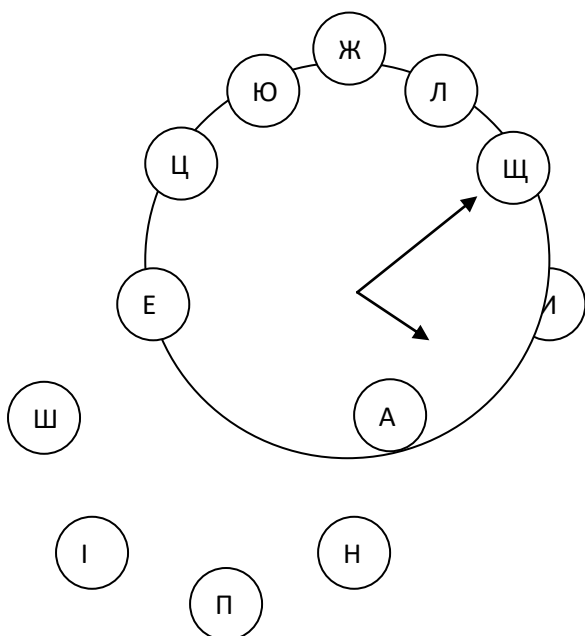
13) «Реве та стогне Дніпр широкий, Сердитий вітер завива...» («Причинна»)

14) «Все йде, все минає і краю немає, Куди ж воно ділось, звідкіля взялось?» («Гайдамаки»)

15) «Нащо мені чорні брови, Нащо карі очі, Нащо літа молодії, Веселі дівочі?» («Думка»)

3 тур «Зачарований годинник»

На циферблаті цього незвичайного годинника замість цифр – букви. А цифри допоможуть вам прочитати назву поезії Т. Шевченка.

5- 4

6- 4- 5- 2 - 3 - 5 - 7

6- 8 - 9 - 5 - 3 - 10 - 11

12- 4-1-4

(«На панщині пшеницю жала»)

4 тур «Шифрограма»

Зверніть увагу на літери. У них ключ для розв'язання зашифрованих слів з ліричного циклу «В казематі», переважна частина якого написана в камері під час слідства у справі Кирило-Мефодіївського братства, а частина – на засланні. Які це слова? За правильну відповідь команда отримає 5 балів.

ЛQЮZBWISTEN

СЯРБНРАQТИZM

WORÏVYNKRPZA

ЙVHRVZLQЮLBS

WISTVERIZ3NA

HNEZÏQBSEL3W

ZTQASLVARHNN

UVГZOSCQПNOW

RD5AZMVONLIRISTZE

Любітеся, брати мої,

Україну любіте

І за неї, безталанну,

Господа моліте.

5 тур «Поетичний лабіринт»

В цьому прямокутнику заховано рядок із поезії Тараса Шевченка. Відшукайте неперервну ламану лінію, яка обійшла б усі клітинки прямокутника, ніде не перетинаючись, ніде не пропускаючи жодної клітинки і нікуди не заходячи двічі. Прочитайте ці рядки і назвіть поезію Т. Шевченка.

За правильну відповідь команда отримає 4 бали.

З	е	м	ю	п	о	в	в	н	е
о	р	о	о	о	г	о	о	о	в

е	в	я	р	о	и	р	к	л	ю
ч	і	р	д	г	м	н	ь	і	о
я	я	н	а	н	т	е	с	з	б
з	і	й	д	и	и	х	е	т	о

Зоре моя вечірняя, зійди над горою, поговорим тихенько в неволі з тобою.

«Княжна»

Конкурс для глядачів «Віднови події»

Які події в житті Шевченка відбулися у вказані роки.

- 1814р. – народився в с. Моринцях
 1831р. – приїхав до Петербурга
 1838р. – викуплений з кріпацтва
 1840р. – виходить «Кобзар»
 1845р. – пише «Заповіт»
 1847р. – заарештований
 1857р. – закінчується період заслання
 1860р. – присвоюється звання академіка
 1861р. – помер у Петербурзі

6 тур «Конкурс капітанів»

До уривків з творів Т. Шевченка доберіть продовження, літери вишуковуються у певному порядку, і ви зможете прочитати назву поеми Т. Шевченка:

1. Сонце заходить,	(К) гори чорніють (А) Молюся богу... (Т) І сивію в чужому краї.
2. А я собі у бур'яні	(Е) Малую годину (Р) Де люди плачуть живучи.

3. І виріс я на чужині	(И) І в школу хлопця одвела (Н) Івана сина годувать
4. Очам любо. Годиночку	
5. Якби ви знали паничі,	(Б) Яром на долину
6. Мене, маленького за руку	
7. Пішла в снопи пошкандибала	
8. Тече вода з-під явора	

6 тур «Криптограма»

Тут зашифрований рядок з поезії Тараса Шевченка. За правильну відповідь 3 бали.

18-1-29-1 6-24-17-1 18-1-2-9-1 20-12-22-18-33 18-7 3-17-21-7
18-7 10-1-4-11-18-7.

(Наша дума, наша пісня не вмре, не загине.)

II конкурс «Доведіть або спростуйте думку»

За правильну, змістовну, обґрунтовану відповідь – 5 балів.

1. «Твори Т. Шевченка ніколи не бувають прочитані до кінця».
2. «Видатний Кобзар силою свого поетичного слова намагався пробити мури людської байдужості, панської обмеженості».
3. «Для Т. Шевченка головним є любов і слава серед співвітчизників».

III конкурс «Твори Т. Г. Шевченка»

Кожна команда одержує на картках по 7 питань стосовно творів Великого Кобзаря. Кожна правильна відповідь – 1 бал.

Картка № 1

1. Який з названих нижче творів написаний у жанрі послання?
а) «Причинна»; б) «Стоїть в селі Суботові»; в) «І мертвим, і живим...».
2. Осуд колоніальної політики царської Росії звучить у поемі:
а) «Кавказ»; б) «Сон»; в) «Великий льох».
3. Перший відомий нам твір Т. Шевченка має назву:
а) «Лілея»; б) «Катерина»; в) «Гайдамаки».
4. Перше видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка виходить друком у:
а) 1840 р.; б) 1841 р.; в) 1843 р.
5. Форму містерії має твір Т. Шевченка:
а) «Катерина»; б) «Великий льох»; в) «Чигирине, Чигирине...»
6. З якої поезії рядки? «Борітеся – поборете...»
а) «Сон»; б) «Кавказ»; в) «Гайдамаки».
7. Який з творів випадає з логічного ряду?
а) «Мені тринадцятий минало»; б) «І виріс я на чужині»; в) «Садок вишневий коло хати»; г) «Якби ви знали, паничі».

Картка № 2

1. Назвіть перший друкований твір Т. Г. Шевченка.
а) «Лілея»; б) «Причинна»; в) «Катерина».
2. У яку пору року загинула Катерина з однойменної поеми?
а) осінь; б) літо; в) зима.
3. Яку поему було написано під впливом першої подорожі в Україну?
а) «Катерина»; б) «Сон»; «Кавказ».
4. Про яке місто йдеться в поемі «Сон»?
а) Москва; б) Петербург; в) Волгоград.
5. Як звали наймичку з однойменної поеми Шевченка?
а) Ганна; б) Олена; в) Світлана.
6. Дійовими особами якого твору є три білі пташечки, три ворони і три лірники?
а) «Сон»; б) «Великий льох»; «Катерина».

7. Т. Шевченко назвав «Сон» («У всякого своя доля»):

А) медитацією; б) комедією; в) одою.

Картка № 3

1. Зі скількох творів складався перший «Кобзар» і в якому році він побачив світ?

а) 8 творів, 1840 р.; б) 10 творів, 1841 р.; в) 9 творів, 1840 р.

2. Кому присвячено поему «Катерина»?

а) В. А. Жуковському; б) К. Брюллову; в) Є. Гребенці.

3. Які твори Т. Шевченка та О. Пушкіна мають однакову назву?

а) «Кавказ»; б) «Катерина»; «Сон».

4. Поему, інвективу «Кавказ» поет присвятив:

а) М. Вочку; б) Якову де Бальмену; в) В. Жуковському.

5. Якого з видатних ватажків Т. Шевченко картає у творах «Великий льох», «Стоїть у селі Суботові»?

а) І. Сірка; б) Б. Хмельницького; в) П. Полуботка.

6. Який із зазначених творів належить до жанру балади?

а) «Наймичка»; б) «Сон»; в) «Причинна».

7. Яким жанром середньовіччя скористався Шевченко під час написання поеми «Великий льох»?

а) житіє; б) літопис; в) містерія.

VI конкурс «Домашнє завдання»

Вірш напам'ять. Представник кожної команди декламує самостійно вибраний вірш. Враховується:

- знання тексту;
- майстерність виконання;
- оригінальні творчі знахідки.

V конкурс «Конкурс капітанів»

Учитель читає рядки з творів Шевченка, а капітани команд повинні за поданими рядками визначити назву твору. Правильна відповідь оцінюється 2 балами. Кожному капітану задається 3 питання.

1. І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пам'янути
Незлим тихим словом. («Заповіт»)
2. Рече та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горою хвилю підійма. («Причинна»)
3. Все йде, все минає і краю немає,
Куди ж воно ділось, звідкіля взялось? («Гайдамаки»)
4. Доля, де ти! Доля, де ти?
Нема ніякої;
Коли доброї жаль, боже,
То дай злої, злої! («Минають дні, минають ночі»)
5. За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кров'ю политі
Споконвіку Прометея там орел карає... («Кавказ»)
6. Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претеся на чужину
Шукати доброго добра... («І мертвим, і живим...»)
7. Зеленіє, вмивається
Дрібною росою,
Споконвіку вмивається,
Сонце зустрічає...
І нема тому почину,
І краю немає! («Сон»)
8. На панщині пшеницю жала,
Втомилася; не спочивать
Пішла в снопи, пошкандибала

Івана сина годувать. («Сон»)

9. Нащо мені чорні брови,

Нащо карі очі,

Нащо літа молодії,

Веселі дівочі? («Думка»)

VI конкурс «Рефлексія»

Установити відповідність між творами Т. Шевченка і їх героїнями. Кожна правильна відповідь – 2 бали.

1. «Гайдамаки»;	а) Цариця;
2. «Лілея»;	б) Пріся;
3. «Великий льох»;	в) Дівчина-байстря;
4. «Причинна»;	г) Оксана;
5. «Сон» («У всякого своя доля»).	д) Русалка;
	е) Катерина.

Ключ: 1-г; 2-в; 3- б; 4-д; 5-а.

VII конкурс «Творчий»

Скласти сенкан Т. Шевченко. Максимальна оцінка – 5 балів.

Правила написання сенкану.

- Перший рядок представлений іменником, який розкриває, про що йдеться.
- Другий рядок містить 2 прикметники, що характеризують головну думку.
- Третій рядок – це 3 дієслова, які називають дії, пов'язані з головною думкою твору.
- Четвертий рядок – вислів із декількох слів, що розкриває авторське ставлення до теми.

П'ятий рядок – особисте ставлення читача до теми (можна словом).

Куцкір С. В.,
заступник директора,
Заверуха Т. М.,
педагог-організатор

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГРА
«ІСТОРІЯ ВИШИВАНКИ»
для учнів 5-7 класів

1. Кого називають «прародителями» української вишивки?

- А) Печенігів
- Б) Гунів
- В) Скіфів**

2. У котрому році вперше почали відзначати Всесвітній день вишиванки?

- А) 2000
- Б) 1996
- В) 2006**

Ідею акції «Всесвітній день вишиванки» у 2006 році запропонувала студентка факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Леся Воронюк.

3. Коли відзначають Всесвітній день вишиванки?

- А) У другу неділю червня
- Б) 20 травня
- В) У третій четвер травня**

4. На скільки основних груп ділиться орнамент вишивок?

- А) 3**
- Б) 5
- В) 8

Орнамент вишивок ділиться на три основні групи: абстрактний, рослинний і тваринний. Цікаво, що рослинний орнамент тепер можна зустріти не тільки у вишиванках, а і в колекціях іменитих дизайнерів, натхнених культурою і традиційним костюмом українського народу.

5. Яку вишиванку вважають найоригінальнішою?

- А) Борщівську**
- Б) Багатобарвну
- В) Білим по білому

Одна з найоригінальніших вишиванок – борщівська. Така сорочка розшита чорними нитками. Є легенда, що коли турки і татари знищили практично всіх чоловіків у одному з сіл, жінки цього і сусідських поселень недалеко від Борщова протягом декількох поколінь одягали саме такі чорно-білі сорочки в знак скорботи та печалі.

6. Вишиванка була:

- А) окрасою
- Б) демонстрацією багатства**

В) оберігом

7. Чоловіча вишита сорочка символ:

А) кохання і вірності

Б) сили і мужності

В) слави

Г) мудрості

8. Що означає вишитий барвінок?

А) юність, енергійність

Б) щастя, радість

В) достаток

Г) вірність

9. Який орнамент не використовували у вишивці до ХХ ст.?

А) калину

Б) мак

В) виноград

Г) птах

10. Яку нитку додавали до вишиванки козаків?

А) цупку мотузку як символ сили

Б) золоту та срібну

В) чорну на знак журби за незалежністю українського народу

11. Хто ввів моду на вишиванку під жакет?

А) І. Котляревський

Б) І. Франко

В) Гр. Сковорода

12. Чумаки довіряли прання своєї сорочки тільки одній дівчині:

А) боялися, що чужі дівчата зіпсують її

Б) показували так свою вірність

В) мама відмовлялася прати

13. Скільки вишиванок в давнину мала найбідніша дівчина?

А) 10

Б) 1

В) 30-40

14. Червоний – то любов, чорний – то журба, а зелений?

А) щастя, натхнення

Б) оновлення життя, буяння

В) єднання з природою та лісовими духами

15. Крім сорочок, вишивали фартухи:

А) щоб готувати їжу

Б) щоб оберігати матір від поганих сил

В) щоб в домі був достаток

16. Чужу вишиванку не можна вдягати, бо:

А) не матимеш власного щастя

Б) буде снитися чуже майбутнє

В) перебереш чужу долю

17. Якщо чумак повертався в брудній вишиванці, то це означало, що:

А) похід був тяжким

Б) що в колективі його не поважали, і він виконував брудну роботу

В) що він був вірним дружині

Не дозволяв прати іншій

18. «Українка», «гуцулка», «чумачка»- це:

А) типи сорочок

Б) види вишивки

В) манера поведінки

19. Мурал із зображенням дівчини у вишиванці австралійця Гвідо ван Хелтен найбільший твір художника у:

А) Києві

Б) Україні

В) Європі

Г) Світі

Мурал розміщений на фасаді 18-поверхового житлового будинку на бульварі Лесі Українки, 36Б, в Києві, і сягає завдовжки 43 метри. Над малюнком дівчини у вишиванці австралійський художник Гвідо ван Хелтен працював упродовж двох тижнів 2015 року, навіть під час негоди.

20. Чи можна було в давнину придбати вишиванку?

А) так. Без проблем

Б) так, але не в кожному місті

В) ні, дівчата вишивали самі для себе

Г) ні, бо треба було попередньо замовляти

Додаток 12

Сидор Марія Михайлівна,
вчитель історії та правознавства,
Куцкір Світлана Владиславівна,
заступник директора з навчально-
виховної роботи

ЦЕ МОЖЕТЕ ЗРОБИТИ ЛИШЕ ВИ

Класи проведення: 9-11

Форма проведення уроку: заняття з елементами тренінгу

Мета:

- поглибити знання здобувачів освіти про основні принципи Української Хартії вільної людини;
- розвивати творче та критичне мислення учнів; навички роботи в групах, уміння висловлювати свою думку та обґрунтовувати її;

- сприяти формуванню ключових компетентностей: соціальна та громадянська, уміння вчитися впродовж життя; вихованню критично мислячої і толерантної, життєлюбної і творчої, національно свідомої і суспільно-активної молоді.

Обладнання: тексти «Української Хартії вільної людини», презентація «Українська Хартія вільної людини», ватмани, кольорові маркери, журнали з ілюстраціями, аркуші «Цінності життя», плакати з твердженнями.

Хід уроку

I. Робота в групах.

Кожній групі (всього 5) пропонується опрацювати дві новели Хартії (вказано, які саме). Презентувати результати роботи, використовуючи лише три речення про кожну новелу.

II. Презентація «Наріжні камені Хартії».

Перше. Відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе.

Друге. Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Третє. Ми будуємо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє.

Людина прагне бути вільною, бо саме свобода надає смислу, гідності і цінності людському життю. Це і є дорога до щастя, до якого ми, віруючі і невіруючі, але всі у широкому філософському сенсі Божі діти, покликані.

Аби стати вільною, людині не треба проводирів.

Ані найталановитіші лідери, ані інтелігенція, ані жодна соціальна група не здатні привести людину до щастя і свободи.

Справжнім проводирем людини є лиш особисте осмислене зусилля.

Це не зробить хтось інший. **Це можете зробити лише Ви.**

III. «Асоціативний малюнок».

Кожна група повинна намалювати своє бачення права на життя (або використати ілюстрації журналів).

Презентація роботи.

IV. Вправа «Цінності життя». Виконати поетапно:

- на розданих аркушах допишіть дві цінності;
- із запропонованих цінностей викреслити чотири зайвих;
- потім уявити, що залишилося всього десять років життя, викреслити ще три;
- одну цінність віддайте людині, яку ви скривдили;
- чотири цінності потрібно віддати убогим;
- подаруйте три цінності другу на день народження;
- подаруйте дві найкращі цінності батькам;
- ви хворієте, віддайте три цінності задля одужання;
- викресліть дві цінності, яких важко дотримуватися;
- викреслити дві непотрібних цінності.

Гроші, Праця, Навчання, Приятелі, Покликання, Розум, Батьківщина, Відпочинок, Телебачення, Молитва, Канікули, Машина, Музика, Привілей, Професія, Книги, Самореалізація, Комп'ютер, Любов, Престиж, Свобода, Сім'я,

Гідність

2 дописати

Лишається 1 цінність, найважливіша для вас.

V. Вправа «Кластер «Бути вільним».

Учасники відповідають, що для них означає бути вільним, вчитель записує на дошці відповіді, узагальнює їх, створюючи кластер.

VI. Вправа «Займи позицію».

У різних місцях класу розміщено плакати з написаними твердженнями.

1.«Свобода (воля) – це коли я можу робити усе, що хочу».

2. Ми повинні бути рабами законів, щоб стати вільними.

Марк Тулій Цицерон

3. «Бути вільним, значить – володіти собою».

Учасникам пропонується підійти до того твердження, яке вони вважають найбільш прийнятним. Пояснити, як вони його розуміють. Чому вибрали саме це твердження.

VII. Рефлексія.

Обговорити в групі та записати три риси, які є пріоритетними для сучасної молоді людини.

Додаток 13

Куцкір С. В.,
заступник директора,
Соболікова С. І.,
бібліотекар

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ЧИТАЧА

Форма проведення: печворк

Хід проведення

Ключові компетентності й наскрізні вміння створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня – як особистості, громадянина і фахівця.

Концепція Нової української школи

Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Концепція Нової української школи

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

Концепція Нової української школи

У Концепція Нової української школи сказано так: «Сьогодні у нас є дві проблеми в навчанні. Перша – це перевантаженість предметами. Однозначно такого обсягу не може бути. І друга проблема – те, що ми даємо суто навчальний матеріал. Випускник нашої української школи не вміє застосувати набуті знання в житті. **Він, як фарширована риба. Нібито і риба, але не плаває**». Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, а це неможливо без уміння читати і працювати з книжкою. Тож сьогодні наш майстер-клас буде присвячений питанню **(слайд 1)** «Виховання духовної особистості шляхом формування компетентного читача». Сподіваємося, що ви будете не просто байдужими спостерігачами, а активними учасниками.

Психологічно та емоційно налаштуватися на подальшу роботу допоможе переможниця шкільного конкурсу «Змагаймося за нове життя» **Оленка Бартіш**, учениця 7-А класу.

(слайд2) Печворк - вид декоративно-ужиткового мистецтва, коли за принципом мозаїки зшивають цілісний виріб зі шматочків тканини. Сьогодні спробуємо набути певних навиків щодо формування компетентного читача, виробити певні рекомендації та побажання.

Вправа 1. «Глосарій». Учасники утворюють три групи, кожна з яких отримує завдання дати визначення певному терміну:

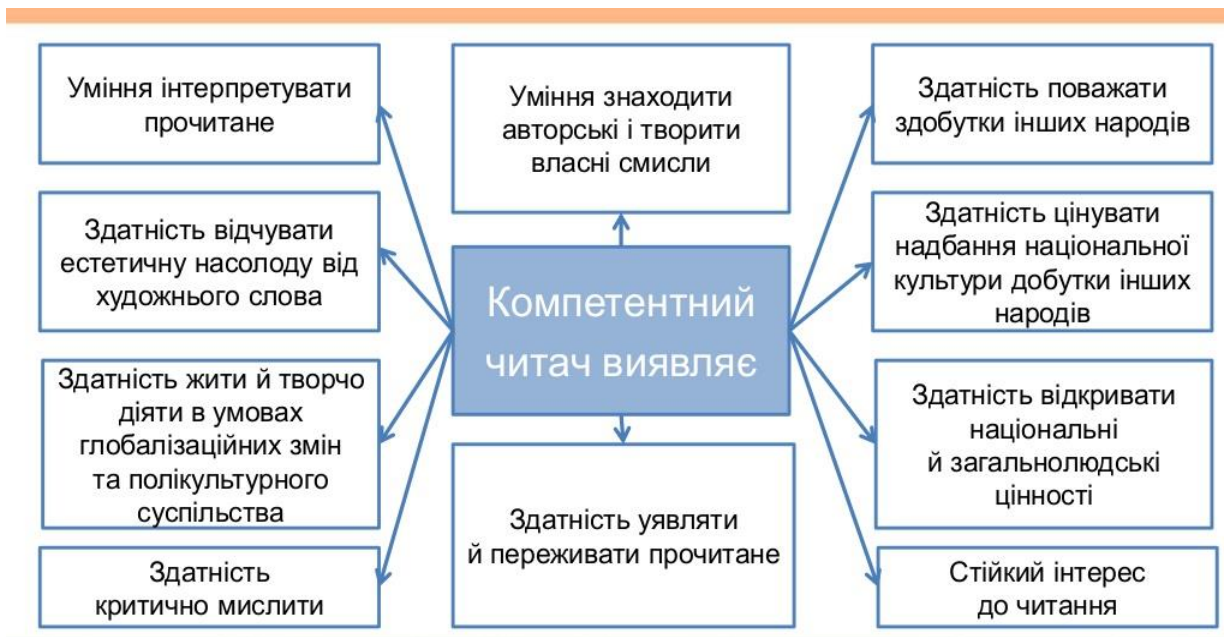
- **компетентність** – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. *(Компетентність — інтегрована здатність особистості, яка*

набута в процесі навчання, вона включає знання, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці. Компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань. Компетенція розуміється як коло питань щодо яких особистість має бути обізнана, або певна сфера діяльності, в якій людина повинна володіти компетентністю).

- **читацька компетентність** – це володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які дають змогу учневі свідомо здійснювати пошук книжок, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного.

-
- готовність і здатність працювати з текстами різних художньо-естетичних систем, культурно-історичних епох, світоглядних орієнтирів, традицій і стилів
 - розуміти зміст прочитаного
 - з'ясувати авторську позицію і художні засоби донесення її до читача
 - творити на основі прочитаного власні смисли щодо порушених проблем
 - висловлювати власну (подеколи критичну) позицію стосовно прочитаного
 - сприймати художній твір як чинник формування життєвого досвіду та соціально-психологічного й соціокультурного становлення

- **компетентний учень – читач**

Представлення результатів роботи.

Вправа 2. «Цінності особистості». Виконати поетапно:

- *на розданих аркушах допишіть дві цінності;*
- *із запропонованих цінностей викреслити чотири зайвих;*
- *потім уявити, що залишилося всього десять років життя, викреслити ще три;*
- *одну цінність віддайте людині, яку ви скривдили;*
- *чотири цінності потрібно віддати убогим;*
- *подаруйте три цінності другу на день народження;*
- *подаруйте дві найкращі цінності батькам;*
- *ви хворієте, віддайте три цінності задля одужання;*
- *викресліть дві цінності, яких важко дотримуватися;*
- *викреслити дві непотрібних цінності.*

Гроші, Праця, Навчання, Приятелі, Покликання, Розум, Батьківщина, Відпочинок, Телебачення, Молитва, Канікули, Машина, Музика, Привілей, Професія, Книги, Самореалізація, Комп'ютер, Любов, Престиж, Свобода, Сім'я, Гідність.

2 дописати

Лишається 1 цінність, найважливіша для вас. Прошу записати на листочках.

Створення гронування «Духовна особистість»

(слайд 6-9) Вправа 3. «Купе». Учасники діляться в групи по 4. Із запропонованих книг обрати одну, пояснюючи чому.

Вправа 4. Після виконання пісні на слова Т. Шевченка виконують завдання «Сорочка захисника».

(слайд 10-11) Вправа 5. «Платформа думок». Групам пропонується обговорити наступні питання:

- Чи є у книг майбутнє?
- Інтернет дозволити не можна заборонити?

(слайд 12) Вправа 6. «Книжкова реклама».

Виконання пісні на слова Л. Українки

Вправа 7. «Мотиватор» – продовжити речення «Я зараз краща (кращий), ніж зранку, тому що...».

Додаток 14

Сидор М. М.,
керівник гуртка «Ми і закон»

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ – ОСНОВА ВСІХ ІНШИХ ПРАВ І НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ ЛЮДСТВА

Мета: розкрити зміст права людини на життя, проблеми які існують в його реалізації, прослідкувати механізм його захисту під час воєнних дій і збройного конфлікту; удосконалювати навички аналізу, роботи над поняттями та джерелами, розвивати образне мислення; виховувати повагу до права людини на життя.

Обладнання: презентації, запис відео «Плине кача», витяги з документів, проєктор.

Терміни над якими працюємо: життя людини, смертна кара, евтаназія. Міжнародне гуманітарне право.

Хід заняття

- 1. Організаційний момент.**
- 2. Актуалізація опорних знань**

Бесіда

1. Що таке право на життя?
2. В яких книгах містяться основи права на життя?
3. В яких документах закріплене це право?
4. В чому проявляється суперечливість Законів Божих і Законів держави?

Послухаємо, що говориться в документах:

Мовою документів

*Загальна Декларація Прав Людини

Стаття 3 Кожна людина має право на життя, свободу і на особисту недоторканість.

*Конвенція про права дитини

Стаття 6 Кожна дитина має невід'ємне право на життя.

*Конституція України. Розділ II.

Стаття 27

Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Члени правового клубу «Ми і закон» розповідають з допомогою презентації про найважливіше право людини – право на життя.

План-слайди

1 слайд «Право на життя». Обґрунтування цього права і законодавче закріплення.

2 слайд Питання, що залишаються дискусійними.

3-4 слайди «Смертна кара»

5-6 слайди «Право людини на самогубство»

7 слайд «Легалізація евтаназії»

8 слайд «Трансплантація органів»

9 слайд «Клонування людини»

10 слайд «Аборт»

11 слайд «Право на життя під час війни»

В 4 тиждень листопада ми вшановуємо пам'ять всіх, хто загинув під час Голодомору 1932-1933 рр.

Перегляд презентації «Голодомор – геноцид проти українського народу»

Тоталітарна система таким чином боролася проти вільнодумної української нації, за свої владні повноваження, ціною мільйонів безневинних життів.

Лише за керівництва Президента Ющенка, було прийнято закон про Голодомор. В Україні є лише 1 пам'ятник і 1 музей в Києві вшанування цієї трагічної події. Держава, яка не шанує минулого, не може претендувати на майбутнє.

Та історія повторилася у 2014 році.

Перегляд відео «Плине кача».

Приклад Сталіна повторив Янукович, вже в незалежній, суверенній державі.

Майдан Гідності з загибеллю Нігояна, Жизневського, перетворився в Революцію Гідності. Держава склала екзамен на демократичні ідеали. Народ переміг, але ціною сотень загиблих. Небесна Сотня – приклад, як легко амбіції небагатьох стають трагедією, як легко втрачаються життя заради владних повноважень, як одиниці можуть вирішувати кому жити. Як легко досягнути й знищити найдорожче для людини – життя.

Яка має бути відповідальність?

Трагедія лемків, насильно переселених зі своїх територій, батьківських земель.

На жаль, трагедія Революції, продовжилась війною на Сході.

Перегляд презентації «Добровольчі батальйони».

Мозковий штурм.

Як захистити життя на війні?

Як це реалізувати, чи це можливо?

Добровольці – ті хто готовий віддати життя в ім'я Батьківщини.

При наявності часу учні можуть провести гру.

Навчальна гра.

Вчитель розподіляє учнів в групи.

Завдання: Створити асоційований малюнок на тему.

Кожна група презентує малюнок і обґрунтовує його суть.

Підсумки і узагальнення.

Отже, право людини на життя – найвища цінність людства. Життя кожної людини є благом не тільки для неї самої, адже людське суспільство і є сукупністю людей. Тому право на життя є цінністю всієї світової спільноти, і це закріплено в міжнародних документах з прав людини. Захист цього права є найважливішим пріоритетом демократичних держав, людського суспільства і світу в цілому.

Додаток 15

Сидор М. М.,
учитель історії та правознавства

ЗАНЯТТЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТРЕНІНГУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ

План проведення

1. Вступ. На світовому рівні цей день почали відзначати не так давно – у 2006 році. Пропозиція надійшла від принца Норвегії Хокона, професора Пекка Химанен та Джона Хоуп Брейтона. Ідея Дня Гідності полягає в необхідності навчитися усвідомлювати та берегти гідність як основну цінність сучасної людини.

Цьогоріч Україна втретє долучається до Всесвітнього дня Гідності та Свободи.

2. З'ясуйте, що таке гідність.

3. Гра «Асоціація». Учні добирають синоніми до слова Гідність, Свобода, вчитель записує на дошці. Пізніше шукаємо антоніми, що є протилежним до цих слів.

4. Намалюйте свої долоньки

Діти малюють свої долоньки з допомогою фарб і лишають відбитки на ватмані. Згодом кожен пише на своїй долоньці вислів про свободу, який мав підготувати вдома з допомогою додаткових джерел.

Пізніше учні пояснюють свій вибір з допомогою методу ПРЕС.

5. Напишіть Лист гідності. Учні пишуть коротенькі листи собі в майбутньому (Чого я хочу? Що я маю робити, аби почувати себе гідним цього? Як можна комусь допомогти підтримати почуття власної гідності?).

6. Згодом учні діляться власними історіями свого життя. Що вони щодень можуть зробити, щоб проявити свою Гідність, і дати можливість іншим на прояв своєї Гідності й Свободи.

Додаток 16

ПЛАН-СІТКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ПРИШКІЛЬНОГО ТАБОРУ DREAMLAND

<p>09 червня <u>Відкриття табору</u> <u>DREAMLAND</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Знайомство Інструктаж з техніки безпеки Таборна спартакіада Англійська мова в анімації Гра «Стоп Корона» 	<p>10 червня <u>Я-громадянин</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Бути господарем Любити Бути активним громадянином 	<p>11 червня <u>День моди</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Бути здоровим – це модно. Майстерня «Трендові речі» Платформа думок «Смак. Стель. Мода» 	<p>14 червня <u>Клуб спілкування англійською мовою</u></p>
<p>15 червня <u>Ми-туристи</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Віртуальна подорож світом Практичні навички туристів 	<p>16 червня <u>«Назад в минуле»</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Пластунська гутірка Танець крізь століття Історична реконструкція 	<p>17 червня <u>Люблю тебе всім серцем, Боже!</u></p>	<p>18 червня <u>Закриття зміни</u> <u>День добрих спогадів</u></p>

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ, СПОРТУ ТА ТУРИЗМУ
ШУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ШУМСЬКИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ**

ВИХОВНА ПРОГРАМА ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ

«В ДЕСЯТКУ!»

Паспорт

Тема: виховна програма Школи вихідного дня «В десятку!»

Вікова категорія: 5-6 років

Форма проведення: очна

Прізвище, ім'я, по батькові автора: Фаюра Наталія Жоржівна

Місце роботи: Шумський центр позашкільної роботи Шумської міської ради

Ел.пошта: nutelka09.d@gmail.com

Вступ

Актуальність

Сила українців у їх єдності. У ній запорука наших успіхів, нашого порятунку і процвітання. Лише завдяки почуттям національної єдності, злагоди, миролюбності можна зберегти Україну, зміцнитись, стати рівними серед рівних. Кожен народ – коваль свого щастя. У нашого народу спільне минуле і майбутнє, своя національна біосфера. Єдність – це мета, вона ж і засіб для досягнення мети. Потрібно чути, розуміти, допомагати один одному, навіть, коли здається, що для справжнього єднання існують непереборні перешкоди. Згодом всі переконуються, що ці бар'єри штучні, викликані ворожою пропагандою. Мудрість українців має спонукати до викорінення сепаратизму на клітинному рівні та сприяти національному самоствердженню.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, захищати її свободу і незалежність, розбудовувати, людина не може бути свідомим громадянином і моральною особистістю. Виховувати патріотизм необхідно починати змалку. Чим раніше дитина усвідомить себе УКРАЇНЦЕМ, тим більш міцнішою буде наша держава, наша нація. Повага до мови та традицій народу, бажання зробити свою країну багатую, цивілізованою, економічно конкурентоспроможною, красивою – потрібно плекати, починаючи з колиски... Соціально-економічні проблеми, війна з росією, жорстокість, бездуховність, насильство, страх, перебування в

постійному емоційному напруженні – фактори, які негативно впливають на формування моральних цінностей підростаючого покоління. Отже, очевидно, що проблему потрібно вирішувати зараз і вже і не лише у стінах школи.

У період дошкільного дитинства відбувається формування культурно-ціннісних орієнтацій духовно-етичної основи особистості дитини, розвиток її емоцій, відчуттів, мислення, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес національно-культурної самоідентифікації, усвідомлення себе в навколишньому світі.

Саме тому, виховна програма для Школи вихідного дня «В десятку!», де заняття проходять один раз у тиждень і тільки разом з батьками, створена для дітей віком 5 – 6 років і рекомендована для відвідування внутрішньо переміщеним особам.

Чому така незвична назва програми? Тому що, виховна програма приурочена 10-ій річниці від часу укладення УХВЛ. Тому що, УХВЛ містить 10 цінностей, які повинні ми донести до кожного серця малого і дорослого українця, щоб потрапити в десятку (ціль серце) і стати переможцями.

Мета програми: виховання та формування цілісної особистості дитини на засадах цінностей УХВЛ.

Успіх патріотичного виховання залежить від правильної організації середовища, де перебуває дитина, зокрема від створення розвивального середовища-предметного і духовного. Впровадження ідей УХВЛ дозволяє сьогодні педагогам активно шукати та поєднувати різноманітні форми, методи і засоби педагогічного впливу, які сприятимуть пробудженню непідробного інтересу до історії, культури, мистецтва свого краю та вихованню особистості, яка у дорослому віці зможе активно проявити свою громадянську позицію і стати на захист своєї землі. Школа вихідного дня, де за бажанням і з задоволенням, без усякого примусу, дитина може займатися улюбленою справою, може стати тим осередком, де у оптимальних умовах формуватимуться найкращі риси громадянина своєї держави.

Завдання:

– виховання громадянина України – носія національних і моральних цінностей та загальнолюдських надбань, розвиток високоінтелектуальної, компетентної, здатної до самореалізації та прояву своїх можливостей у різних сферах життєдіяльності особистості;

– цікаве дозвілля дітей з батьками;

– побудувати виховну діяльність школи вихідного дня так, щоб сама її організація, приклади наставників, розвиваюче середовище виховували дітей у дусі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності.

Очікувані результати:

– ознайомлення дошкільнят з національною культурою;

– збереження морального та фізичного здоров'я підростаючого покоління;

– виховання патріотизму;

– розвиток громадських якостей особистості, лідерства;

– забезпечення умов для соціалізації дітей;

– виховання життєвої компетентності, християнських чеснот;

– створити гармонійне середовище, де діти отримують знання, вміння і навички через гру;

– навчити правильно взаємодіяти батьків і дітей у різних ситуаціях;

– навчити батьків націлювати дитину на успіх, а не порівнювати з іншими.

Опис наявного та необхідного забезпечення для реалізації програми:

– Спортивний інвентар для естафет

– Телевізор

– Проектор

– Екран

– Матеріали для роботи у творчих майстернях

– Матеріали для проведення дослідницької діяльності

- Бібліотечка українських казок
- Ноутбук
- Музична колонка
- Обладнання для лялькових вистав
- Фартухи, рукавички
- Посуд для дослідів
- Електродуховка

Пояснювальна записка.

Наша уявна Школа вихідного дня працює у суботу і називається «В десятку!». Діти відвідують її з одним із батьків. Наш девіз – мінімум затрат, простота, доброзичливість і гнучкість.

Тривалість занять може бути – 15-25хв. Перерва, щоб поїсти називається «кусь-кусь» і триває – 20 хв, їжу і напої учасники приносять із собою. Приміщення – центр позашкільної роботи. Наповнюваність групи – 10 дітей і 10 їх батьків. Участь цілком добровільна. Для того, щоб зацікавити і дітей, і батьків, ми повинні зробити заняття креативними, неординарними з використанням цікавих нестандартних форм роботи, інакше батьки витратять свій вихідний день будуть не в нас.

Розпочинається кожна зустріч із веселої руханки, яка об'єднує і налаштовує дошкільнят та батьків на позитив, адже ми дбаємо про емоційний комфорт і рухову активність. До того ж у руханках використовуються найпростіші елементи українських танців, які непомітними кроками формують культуру маленьких громадян.

Заняття проходять плавно перетікаючи одне в одне, занурюючи учасників в різну тематику. Педагоги-наставники (тьютори) працюють як друзі учасників школи, які запросили до себе знайомих, щоб поділитися із ними цікавими іграми, поспілкуватися, дізнатись щось нове. Творче комфортне середовище, спілкування грамотною українською мовою, насичені креативом заняття – сприяють розвитку у дітей внутрішньої свободи, усвідомленню своєї неповторності, набуттю нових знань та вмінь, які допоможуть їм само

реалізуватися та розкрити свої таланти. Діти обирають бути зараз просто спостерігачами чи активними учасниками кожного заняття-гри. Батьки вчаться не тиснути на дітей, а лише власною зацікавленістю, прикладом, спонукати до роботи.

Ми не оголошуємо назв цінностей УХВЛ дітям-учасникам Школи, бо вони ще надто малі розуміти складні речі, але ми навчаємо їх жити за цими цінностями, граючись, танцюючи, спілкуючись, будуючи, мріючи про майбутнє. Ми формуємо – українця майбутнього.

Діти 5 – 6 років не можуть займатися довго однією справою, тому ми постійно змінюємо рухову активність із творчими зануреннями і дослідницькими пригодами, не забуваючи про основне завдання – виховання громадянина, цілісної особистості на цінностях УХВЛ.

Деякі пункти Плану дня Школи вихідного дня містять активні посилання на використання інтернет-ресурсів для підготовки занять.

План заходів

День перший – цінність **«Бути вільною людиною»**, цінність **«Мислити»**

Цитата дня: «Найважливіше: бути вільною людиною означає чинити добро. Саме в цьому полягає найглибший смисл свободи вільної людини». «Одне з найважливіших завдань вільної людини — самостійно мислити». (УХВЛ)

Програма дня.

1. Руханка «Гопачок». <https://www.youtube.com/watch?v=8CAZ9qThYuo>

2. Створення театралізованої казки – емпатійної імпровізації «Що таке добро і зло».

Батьки отримують невеличкі сюжети, які вони разом із дітьми відтворюють імпровізуючи (театралізовані етюди). Метою є дати можливість через емпатію навчитись співпереживати і керувати своїми емоціями.

3. Заняття парним фітнесом «Мама+Я» (чи тато)

<https://www.youtube.com/watch?v=dcV89BhGyhE>

Дитячий фітнес сприяє зміцненню опорно-рухового апарату малят: формується правильна і гарна постава; зміцнюються м'язи стопи й гомілки, що слугує хорошим захистом від плоскостопості; розвиваються та зміцнюються всі основні групи м'язів організму дитини. Завдяки рухливим і веселим урокам дитячого фітнесу з батьками, у дитини покращується координація рухів, витривалість організму, сила та швидкість. Легкі та динамічні вправи парного фітнесу зміцнюють серцево-судинну та дихальну системи організму не тільки дитини, а й мами, покращують обмінні процеси в організмі, сприяють гарному травленню й терморегуляції. Фітнес «Мама + Я» підвищує опірність організму, зміцнюючи імунітет дитини, тому є хорошим захистом від застудних захворювань.

– Перерва на «кусь-кусь»

4. Робота з батьками .

Бесіда «Що таке УХВЛ. Як виховати справжнього українця чи українку...»

Робота з дітьми (Додаток 1)

Віртуальна гра-подорож «Журавлі курличуть – у подорож нас кличуть». Діти вибирають зернинки із «чарівного глиняного глечика», в середині яких – папірець, де написано, в яку частину України понесуть на крилах їх журавлики. Подорож відбувається віртуально і з поясненням, що ми побачимо нашу прекрасну Україну такою, якою вона була до війни. А після перемоги, її потрібно буде зробити ще красивішою.

Дошкільнята дізнаються в ігровій формі про особливості відвіданих місцин, говірки, рослини і тварини, страви, які любляють мешканці, дива. Але найголовніше – підведення до думки, що об'єднує усіх українців.

5. Творча майстерня «Гайда, до роботи!» (ліплення із солоного тіста мисочки з варениками та пампушками для гостей-батьків)

Ліплення – це не тільки задоволення, а й праця, дослідження, пізнання, розвиток. А тісто – це чудовий матеріал для творчості. Українська традиція

створювати з тіста іграшки, обереги для дітей і всієї родини добре збереглась і є чудовою арттерапією.

6. Подорож з Чудозавриком (маленький динозаврик «Чудозаврик» просить дітей допомогти знайти його домівку «Читалочку». Малята побувають у дитячій бібліотеці. Дізнаються для чого вона і які локації містить. Висновок: щоб знати, як допомогти собі і іншим, мати власну думку, з якою будуть рахуватися, потрібно вчитись читати).

День другий – цінність «Бути українцем»

Цитата дня: «Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до оволодіння нею: не лише мова робить із нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову, навчитися спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ» (УХВЛ)

Програма на день.

1. Руханка «Викрутасики»
2. Гра-квест «Казковий лабіринт» (квест, де потрібно допомогти Колобку повернутися у свою казку із лабіринту інших казок). **Додаток 3**
3. «Майнскоромовкокрафт» (гра у якій здобуваєш «суперсилу», навчившись говорити 5 суперскоромовок). **Додаток 2**
4. Творча лабораторія «Плямка» (Ознайомлення із картинами Катерини Приймаченко та історією врятування їх під час війни. Малювання технікою видування фарби через соломинку для коктейлів). **Додаток 7**
5. Перерва поїсти – «кусь-кусь».
6. А) Батькам – «Урок мовленнєвого етикету» **Додаток 4**
Б) Дітям – «Естафета для сміливих розумашок» (рухлива естафета із смугами перешкод у поєднанні з закріпленням знань про букви і звуки української мови).

День третій – цінність «Бути активним громадянином»

Цитата дня: «Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти».(УХВЛ)

Програма дня

1. Руханка «Веселі парампамчики»

2. Творча лабораторія проєктів «Місто в якому усі щасливі»(батьки разом із дітьми отримують картонні коробки, ножиці, папір, фарби, маркери, м'який конструктор, цеглинки з написами. Учасники будують власне щасливе місто, розфарбовують його, населяють «жителями» і обирають цеглинки, на яких зазначені правила для жителів, які вважають правильними, а потім презентують. Групова робота)

3. «Українські гопацульки» (заняття з ритміки)

4. Арттерапія через ігри з піском «Настрій мого дому» (діти малюють, спілкуючись із психологом, на піску свої емоції у запропонованих обставинах. Мета – подолання страхів, емоційних затисків.)

5. Перерва поїсти – «кусь-кусь»

6. Тренінг для батьків «Активна позиція» (мета: навчити не боятися захищати свої права, бути активним громадянином і не проявляти байдужості)

Діти – заняття з музикування за Орфом на основі дитячих українських пісень.

День четвертий – цінність «Любити»

Цитата дня: «Любити – означає бажати ближньому добра». УХВЛ

Програма дня

1. Руханка «Весело нам».

<https://www.pinterest.com/pin/658158933024422292/>

2. Бесіда з священником «Життя – це школа любові і милосердя».

3. «Маленькі витребеньки» – приготування та оздоблення імбирного печива для військових, які захищають Україну.

<https://www.google.com/search?client=firefox-b->

[d&q=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%83%D0%B](https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%83%D0%B)

2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D1%96%D0%BC%D0%B1%D0%B8
%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D0%BF%D0%B5%D1%87%
D0%B8%D0%B2%D0%B0#fpstate=ive&vld=cid:8c0f9a32,vid:ldpI45g-4SQ

4. «Хованки у темряві музею» (Це подорож із чорною кішкою Чорничкою до місцевого краєзнавчого музею. Чорничка не боїться темряви і навчає цьому малюків. Діти та батьки отримують «чарівні ліхтарики» з якими вирушають в темні зали. Мета екскурсії не тільки ознайомити дітей з історією рідного краю, а й навчити дітей не боятися темряви, у час «блекауту», а «потоваришувати» з нею і перетворити на час для пізнання нового)

5. Перерва «кусь-кусь»

6. Перегляд лялькової вистави «Кривенька Качечка» (висновок після обговорення – наша любов повинна поширюватися, щоб зігріти серця усіх, хто потребує її, не залежно від зовнішнього вигляду та здоров'я, професії, можливостей).

День п'ятий – цінності «Бути господарем» і «Бути лідером»

Цитата дня: «Наше головне суспільне завдання – відновити в українців почуття господаря, чийми фундаментальними рисами є відповідальність за себе, своїх близьких і простір свого життя». «Бути лідером означає прокладати шлях для інших» (УХВЛ).

Програма дня

1. Руханка із Вернидубом і Вернигорою.

2. Експериментаріум «Таємниці шпигунів» (дослід із створення невидимого чорнила з лимонного соку для таємних послань. **Додаток 8.**

3. «Шалені пригоди у місті Замазур» (квест з лікарем Комариком, який показує важливість підтримувати і дбати про чистоту у домі, сортувати сміття, мати охайний вигляд, правильно харчуватися, займатися спортом. За кожну вірну відповідь і пройдений етап, діти отримують шприци наповнені кольоровою пальчиковою фарбою. Після того, як пройшли усі завдання, на великому аркуші паперу, вони витискають із шприців і пальчиками

домальовують веселку. Під час гри дошкільнята зможуть проявити свої лідерські якості.

4. Магічна кухня «Бумбосики з маршмерлоу та желейні черв'ячки» (діти дуже любляють купувати маршмерлоу та желейні цукерки, а ми навчимо їх як робити з маршмерлоу звірят та виготовляти самостійно желейних черв'ячків, щоб зекономити гроші батькам. Мета – розвиток фантазії та отримання практичних навичок роботи з різними матеріалами, економічне виховання

Додаток 5.

5. Фотоквест «Пес патрон попереджає!»(кожна команда отримує повідомлення про те, що потрібно допомогти песику Патрону оглянути деякі будівлі в місті і знешкодити там навчальні «міни». Для підтвердження знешкодження, зробити відео виконаного завдання. **Додаток 6.**

Завершення навчання за даною програмою відбувається у святковому колі «на подушках». Кожен ділиться враженнями та отримує подарунок – книги українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. *Методист (Шкільний світ)*. 2014. № 11. С. 11–25.
2. Богуш А. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. пос./ А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. К.: Вища школа, 1994. 398 с.
3. Виженко О. Історія запорізьких козаків для веселих дітлахів / О. Виженко. Запоріжжя: Гілея, 1992. 80 с.
4. Володарська М. Усі уроки природознавства. 1 клас /М. О. Володарська, О. О. Ривкіна. К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. 288 с.
5. Гавриленко Л. Криниця: посібник з українського народознавства (2-й рік вивчення) / Л. А. Гавриленко. Запоріжжя: Просвіта, 2003. 160 с.
6. Гноінська О. Державні та національні символи України. Матеріали для проведення занять зі старшими дошкільнятами / О. В. Гноінська. Харків: Веста, Ранок, 2008. 80 с.
7. Шевчук А. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник /А. С. Шевчук. – 3-тє вид., зі змін. та доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с.
8. Шевчук А. Українські музично-хореографічні традиції як засіб музично-рухового розвитку старших дошкільників /А. С. Шевчук. Фастів: Поліфаст, 2005. 332 с.
9. <http://gromada-i-misto.org/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%A%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8/>

ДОДОТКИ
ДО ВИХОВНОЇ ПРОГРАМИ ШКОЛИ ВИХІДНОГО ДНЯ
«В ДЕСЯТКУ!»
ШУМСЬКОГО ЦЕНТРУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ

Додаток 1

Тема: *віртуальна гра-подорож «Журавлі курличуть – у подорож нас кличуть».*

Мета: закріпити знання дітей про Україну. Формування належності до українського народу, понять «громадянство», «національність». Розвивати доказове мислення, мовлення, увагу. Збагачувати словниковий запас. Виховувати любов до Батьківщини, культуру пізнавальної діяльності, спостережливість, розсудливість.

Матеріал:

- Проектор, ноутбук
- Презентація українців в національному вбранні;
- краєвиди України, тварини, птахи, дива;
- гімн (запис);
- паперові журавлі

- глечик з «зернинами» – жовті футляри з кіндерсюрпризу з вкладеними папірцями з написами міст

Хід гри

Ведучий

– Паперові журавлики прилетіли до нас у гості, щоб підняти на свої крильця і понести у подорож над Україною. Наша країна прекрасна, велика, різноманітна і як же нам обрати куди відправитися у путь? І чи всіх візьмуть журавлики? Ось вони мені кажуть, що потрібно, перш ніж вирушати, відповісти на запитання і послухати віршик.

«Хто ти є?»

Подорожній стрінув хлопчика малого,

Та й прикликав він його, й сказав до нього:

– Хлопчику, скажи мені, що ти за людина?

– Українець, пане мій! – мовила дитина.

– А хто ж тобі це сказав? – став той знов питати.

– Сам я знаю, пане мій, бо навчивсь читати,

Перш читав я, хто ми є.

– Та хто ж? – той питає,

– Українці, пане мій! – Лесь відповідає.

– Українці? – А чому? Я хотів би знати!

– Як хочете, пане знать, мушу вам сказати:

– Уродився українцем, син я України,

Українською говорю і молюсь щоднини.

Українською в забаві з дітьми розмовляю,

Українців тата, брата, сестру й маму маю.

Ось чому я українець! – Лесь відповідає.

– Українець з крові й кості, це з нас кожен знає.

Я сказав би ще вам більше, але, вибачайте,

Я тепер біжу в садочок, з Богом! – Прощайте!

(Богдан Федчук)

Згадайте, як хлопчик казав у вірші: українець – це той, хто народився і живе в Україні. А де народилися і живете ви? (Відповіді)

Зверніть увагу: українцем буде і той, хто має батьків українців. Не перестає бути українцем і той, хто переїжджає жити в іншу країну, але розмовляє українською і не забуває про свою Батьківщину.

У цих чарівних зернинах (футлярчики в глечичку) написані міста нашої країни. Давайте оберемо куди ж ми полетимо на журавликах? (витягуємо футляр, розкриваємо і зачитуємо. Подорож починається).

Якщо ви українці, то маєте знати, наша Батьківщина дуже красива і багата на дива.

Перегляд «Дива України»

<https://www.youtube.com/watch?v=gp0KFsqGnw8>

<https://www.youtube.com/watch?v=354VSE3TIDY>

А тепер завдання для справжніх знавців нашої мови:

Дидактична гра «Утвори слово»

Червоні щоки – червонощокий;

Довгі вуса – довговусий;

Чорні брови – чорнобровий;

Сірі очі – сіроокий.

– Запам'ятайте, громадянами нашої країни можуть бути люди будь-якої національності, якщо вони багато років живуть в Україні, працюють тут, вчаться, знають українську мову, шанують нашу історію і звичаї.

Дидактична гра «Додай слово»

Наша рідна *Батьківщина*,

Мальовнича *Україна*,

В ній – ліси, степи і гори,

Ще й Азовське й Чорне *море*,

Українці – люди добрі,

Ще й відважні і *хоробрі*,

Вславили на всі віки,

Батьківщину *козаки*.
Наші діточки кмітливі,
Працьовиті й *неліниві*,
Україну поважай,
І люби свій рідний *край*.

Фізкультхвилинка

На занятті всі стомились,
Адже добре потрудились.
Тож давайте для розрядки
Зробимо кілька вправ зарядки.
Раз! – підняли руки вгору;
Два! – нагнулися додолу;
Три! – повернулись вправо, вліво;
На «чотири» – раз присіли.
Похитали головою,
Ще й притупнули ногою.
Пальчиками повертіли
І тепер тихенько сіли.
(Діти показують дії рухами)
– А що ви чули про символи України?

(Відповіді дітей).

– Кожна держава відрізняється символами – це прапор, герб, та національна пісня – гімн.

(Демонструємо картинку прапора)

– Які кольори? А що означають? (відповіді).

Вірш

Синьо-жовтий прапор маємо,
Синє небо, жовте жито,
Прапор свій оберігаємо,
Він святиня – знають діти.

А що означає малий герб – тризуб?

(Відповіді)

– Український народ завжди прагнув бути самостійним, незалежним, вільним.

Вірш

Наш Герб – тризуб,
Це воля, слава, сила,
Наш Герб – тризуб,
Неволя нас косила,
Там зросли, ми є,
Ми завжди будем,
Добро і пісню несем,
Ми людям!

– А як називається національна пісня України? – Гімн.

Вірш

Слова палкі, мелодія вродлива,
Державний гімн ми знаємо усі,
Для кожного села, містечка, міста,
Це клич один з мільйона голос

– А де виконується Гімн? – на спортивних змаганнях, урочистих подіях, в парламенті.

А як треба слухати гімн? – стоячи.

(звучить гімн, діти співають)

– А який одяг в українців? Що одягають дівчата? – вишиванка, спідниця, віночок, фартушок (відповіді дітей).

А хлопці? – вишиванка, шаровари, пояс, чоботи.

Відеоряд «Український національний одяг»

– Усі люди на землі розмовляють різними мовами. Якою мовою говорять українці? (відповіді)

– А може ви знаєте, якою мовою розмовляють у Польщі? Франції? Англії? Іспанії? Туреччині? (відповіді дітей)

– Ви молодці, справжні всезнайки. Зараз перевіримо, чи добре ви знаєте свою мову.

Дидактична гра «Яке слово зайве?»

Я називаю кілька слів, а ви скажете, яке слово зайве, тобто не українське.

Чоловік, дівчинка, боу;

Рослина, **цвіток**, кущ;

Стіл, **зонтик**, книжка;

Жінка, хлопчик, **мен**;

Тарілка, **кувшин**, глечик;

Куртка, чоботи, **пуговица**;

Спідниця, **платьє**, шарф.

– У кожного народу є улюблені національні страви. Давайте пограємо у цікаву гру: «Ложку передай, страву називай». Примовляючи «Українські ми малята будемо страви називати» ми передаємо ложку. У кого на закінченні фрази опиниться ложка, той і називає українську страву (борщ, сало, вареники, галушки, деруни, голубці, пампушки, калачі). Справді, українці дуже гостинні, хазяйновиті, працьовиті. А ви такі? А чи можна за ім'ям дізнатися, українці ви, чи ні?

Так, українські імена відрізняються від імен людей інших країн світу. Наприклад, в Америці хлопчика називають Джон, а у нас Іванко. А ви знаєте, якими іменами називають дітей в Україні? (відповіді дітей).

– А зараз пограємо в гру «**Назви ім'я**». Я буду кидати м'яч і казати іншомовні імена, а ви спробуєте їх назвати українською мовою відповідно.

Жан – Іван

Майкл – Михайло

Алекс – Олексій

Ніколя – Микола

Ханна – Ганна

Хелен – Оленка

Кетрін – Катерина

– Ви чудово розумієте і всім можете пояснити, що ви – українці. Я пропоную назвати риси характеру, які характерні для нас. Отже, ми українці такі: (працьовиті, веселі, добрі, співучі, гостинні, щедрі).

Після невеликої перерви ми з солоного тіста зробимо мисочки із українськими смаколикami – варениками, пампушками, щоб здивувати наших гостей – ваших батьків. Рецепт солоного тіста:
<https://www.youtube.com/watch?v=IuYcMmfakxk>

Додаток 2.

«Майнскоромовкокрафт»

Умови гри. Всі діти стають у ряд у кінці залу, вони повинні дійти до ведучого. Хто перший дійде, той переможець. Ведучий зачитує скоромовку. За кожну повторену правильно і швидко, учасники отримують нову суперсилу, яка робить їх шанси більшими, щоб швидше дійти до ведучого. Коли проговорено 5 скоромовок, ведучий повертається спиною до учасників гри, а вони рухаються кроком – суперсилою, яку здобули, аж поки ведучий не скаже слово «стоп». Хто опинився біля ведучого – переможець.

1. – малий крок (ліліпут);
2. – крок з поворотом (парасолька);
3. – стрибок навприсядки (жабка);
4. – великий крок (гулівер)
5. – підбігти (побігайчик)

Скоромовки:

1. Крокодил до крокодила
Припливав просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

2. Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

* * *

3. У зливу жахливу під кущем
Дуже змокли жук з джмелем.
Черпаха чаплю вечором
Пригощала чаєм з печивом.

* * *

4. Чорно-білий черногуз
У болото чорне вгруз.

* * *

5. Тигрнятко з тигром-татом
Тренувалися стрибати.

Додаток 3

Гра-квест «Казковий лабіринт»

Чи задумувалися ви над тим, чому живуть і не вмирають народні казки? А безсмертні вони тому, що в них живе і не вмирає сам народ, його мудрість, віра і незгасаюче працелюбство. Бо вони упродовж віків були і залишаються чарівними проповідниками доброти й милосердя, яких сьогодні так не вистачає у людських взаєминах. Перегортаючи сторінки улюблених казок, ми розуміємо, що казки – то наші великі вчителі, що спочатку виховують, а вже потім розважають.

Передмова: Привіт. А вам уже читали казку «Колобок»? Так ось він так утікав від Лисички, щоб його не з'їла, що заблукав у лабіринті казок і тепер нам потрібно допомогти йому повернутися у свою. Не хвилюйтесь, з Лисицею ми домовились, вона його їсти не буде, адже ми її пригостимо цукерками, які ви отримаєте за вірні відповіді від героїв казок.

1. Івасик – Телесик:

– Який птах врятував мене від неминучої смерті? (*Гусеня*).

За вірну відповідь діти отримують підказку куди рухатись далі і цукерку.

Підказка в яйці: Вам потрібно перейти річку по купинах і ви зустрінете там того, що не злякався навіть Кози-Дерези ...

А хто вигнав Козу-Дерезу із заячої хатки? (**Рак-неборак**).

(Діти рухаються по купинах через намальовану річку на старих шпалерах)

2. Учасники гри зустрічають **Рака**, який пропонує заспівати його пісеньку, якою він злякав Козу-Дерезу (А я рак-неборак, як ущипну, буде знак!»))

Після того, як виконали пісеньку, малята отримують наступну підказку:

– Листочок якого дерева вхопила коза-дереза, коли бігла через місточок?

(**Клена**). Отже, потрібно шукати клен...

3. А під деревом стоїть **Журавель**.

– У якій казці лисичка побігла з гостювання, не подякувавши за частування? («**Лисичка та журавель**»).

– Що ж, ось вам підказка: Колобок у тих героїв казки, що не хотіли допомагати Півнику напекти пиріжків, а тільки крутились і вертілись.

(**Круть і Верть**, казка «**Колосок**») Як пройти до мишенят? Шукайте колоски....

4. Біля дідуха стоять **Мишенята**. Завдання: пострибати з скакалкою.

Отримують цукерки і підказку: Вам скажуть де Колобок найближчі друзі Котигорошка, назвіть їх. (**Вернидуб, Вернигора, Крутивус**)

Шукайте булаву Котигорошка.

5. Стоїть **Вернидуб, Вернигора і Крутивус**. У них у руках булава Котигорошка.

Завдання:

– Назвіть три казки, героями яких є лисиця. («**Солом'яний бичок**», «**Колобок**», «**Рукавичка**»).

– Заспівайте пісеньку Лисички «Я Лисичка, я сестричка, не сиджу без діла...»

Підказка: Колобок там, де хатка для жабки-скрекотушки, зайчика – побігайчика, кабана-іклана, ведмедя, лисички, мишки, яку ніхто не будував.
(Рукавичка)

б. Біля рукавички чекає – **Колобок**.

– Дякую, що знайшли мене. Завдяки тому, що ви знаєте так багато казок, я зможу потрапити додому.

А що ж робити з Лисичкою, щоб мене не з'їла? (діти віддають цукерки для Лисички, які отримали за вірні відповіді і тим самим рятують Колобка)

Додаток 4

Мовленнєвий етикет

(матеріали для бесіди з батьками)

В еру технічного прогресу люди гублять своє людське обличчя – мораль та людяність, а тим паче ввічливість відходять на другий план, а про етикет спілкування не йдеться взагалі. Людина поступово деградує, забуваючи про етику спілкування взагалі, вона не дотримується правил поведінки, виставляючи себе на показ, не стримуючи своїх емоцій.

– Чи згодні ви з цією фразою? Які б аргументи могли навести на спростування такої думки?

Кожного дня ми спілкуємося з людьми. Чи завжди ми замислюємося, які слова вживаємо, що відчуває людина, поспілкувавшись із нами? Ми підкоряємося своєму настрою, самопочуттю, тим чи іншим життєвим ситуаціям й обставинам та, спілкуючись із людьми, говоримо перші-ліпші слова. Як часто буває, що ми, самі того не бажаючи, ображаємо і близьких, і сторонніх. Наші слова можуть вселити в душі оточуючих любов і ненависть, добро і злобу, позитивні і негативні емоції. Тому людина повинна вміти жити і спілкуватися красиво, дотримуючись певних правил поведінки, про які й піде мова на сьогоднішньому «уроці».

Український мовленнєвий етикет – явище прогресивне й суто національне, бо належить рідній (материнській) мові та відображає

національний характер українця, його ментальність – склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Це категорія в основному стала. Однак прогрес суспільства вносить у нього, відповідно до конкретних практичних потреб, певні корективи, спрямовані на подальше вдосконалення й розвиток. Скажімо, поява радіо, телевізора й телефону зумовила потребу у відповідному для них етикеті спілкування. І все ж основа мовленнєвого етикету незмінна – утвердження коректності й доброзичливих стосунків між людьми.

Український мовленнєвий етикет передбачає властиві українцям національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки, утілені в системі стійких формул і виразів для прийнятих і запропонованих суспільством ситуацій чемного контакту зі співбесідником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника та привернення його уваги, вітання, знайомство, вдячність, пробачення, прощання тощо.

У кожній життєвій ситуації мають застосовуватися відповідні вислови. Це вітання типу: «Доброго ранку», «Добрий день», «Доброго вечора», «Зі святом»; прощання: «До побачення», «Бувайте здорові», «До вечора», «До зустрічі», «До завтра», «Прощайте», «На все добре»; вдячності: «Дякую», «Щиро вдячний».

Українська народна педагогіка з допомогою національного мовленнєвого етикету вчить нас формувати щирі та доброзичливі взаємини з людьми. У її арсеналі чимало цінних порад, які втілені в афоризмах: «Що маєш казати, то наперед обміркуй», «Дав слово – виконай його», «Слухай тисячу разів, а говори один раз», «Говори мало, слухай багато, а думай ще більше».

Народна педагогіка дуже вимоглива до дотримання мовленнєвого етикету, бо це основа доброго ладу між людьми, ознака високої духовності та людської краси. Згадаймо народну пісню «Ой у полі нивка». Козак, який їхав з України, зустрівши дівчину, яка жито «жала й сіла спочивати», «мусив шапку зняти, добрий день сказати», тобто привітатися і побажати їй успіху в роботі: «Помагай Біг, дівчинонько, теж жито жати». Може, завдяки цьому між ними й склалися прекрасні стосунки.

В Україні батьки змалку повинні при звичаювати дітей до мовленнєвого етикету. Дитя щойно зіп'ялося на ноги чи навіть ще сидить у колисці, а його вже привчають при зустрічі слухати вітання «Здоров! Рости великий», а при прощаннях казати «па-па» і привітно з усмішкою махати ручкою. Увагу дітей до мовленнєвого етикету привертають і народні казки.

В українському мовленнєвому етикеті є чіткі правила, хто із ким, коли і як повинен вітатися: молодший першим вітається з людиною старшого віку, чоловік – із жінкою (чи юнак із дівчиною). А у приміщенні першим вітається той, хто заходить: «Доброго здоров'я», «Доброго вечора», «Доброго ранку». Залишаючи приміщення, кажуть: «До побачення», «Бувайте здорові». У селі традиційно вітаються з усіма односельцями і навіть з незнайомими людьми.

Основна вимога мовленнєвого етикету – увічливість, статечність, пристойність, уважність і чемність співрозмовників. Справді, вихована людина поштиво розмовляє завжди, скрізь і з усіма. Народна практика живого спілкування багата на слова ввічливості, які ще називають чарівними.

Українське виховання застерігає дітей і молодь від уживання грубих, лайливих, образливих слів. Осуджуються ті батьки, які сваряться при дітях. Сварки породжують потворність у взаєминах. «Як батько кричить, то син гарчить, а як батько лається, то син кусається», – каже народне прислів'я. У мовному спілкуванні гарним є тільки те, що сприяє пристойним людським стосункам.

Додаток 5

Рецепт желейних черв'ячків

Інгредієнти:

- 20 г желатину
- 200 мл. яблучного соку
- 200 г цукру
- щіпка лимонної кислоти
- натуральний харчовий барвник
- питні соломинки

- кукурудзяний крохмаль

Приготування:

1. Змішай желатин з 100 мл. яблучного соку, залиш на 5-10 хвилин при кімнатній температурі.
2. Додай в інші 100 мл. соку цукор, щіпку лимонної кислоти, барвник і проварюй, розмішуй в каструлі до повного розчинення.
3. Додай желатин і дочекайся, поки він розчиниться.
4. Встав соломинки в шматок яблука чи груші і акуратно, за допомогою шприца, введи в них готову суміш.
5. Охолоди заповнені форми до повного затвердіння (годин 8 в холодильнику).
6. Щоб витягнути черв'ячка з трубочки, поклади її в гарячу воду.
7. Обваляй черв'ячків в кукурудзяному крохмалі, щоб вони не злиплися і можеш їсти.

Додаток 6

Фотоквест «Пес патрон попереджає!»

Готуються заздалегідь «таємні карти» Патрона, на яких зображено фото будівель, які умовно заміновані. Команда «друзів песика Патрона» шукає це місце, там знаходить пластикову велику тарілку-«міну» на якій і наклеєно надруковане завдання, яке потрібно виконати і зняти на відео, тоді міна вважається знешкодженою.

Перед початком фотоквесту усі переглядають мультфільм «Правила безпеки з Патроном» (<https://www.youtube.com/watch?v=dvgzqzZUwLE>).

Квест займає невелику територію. Проходить на вулиці, поблизу приміщення Центру.

Завдання на «мінах»:

1. Назвати ім'я Друга Патрона, який допомагає йому шукати міни (Михайло).
2. Якою відзнакою нагородив президент Патрона (медаллю).

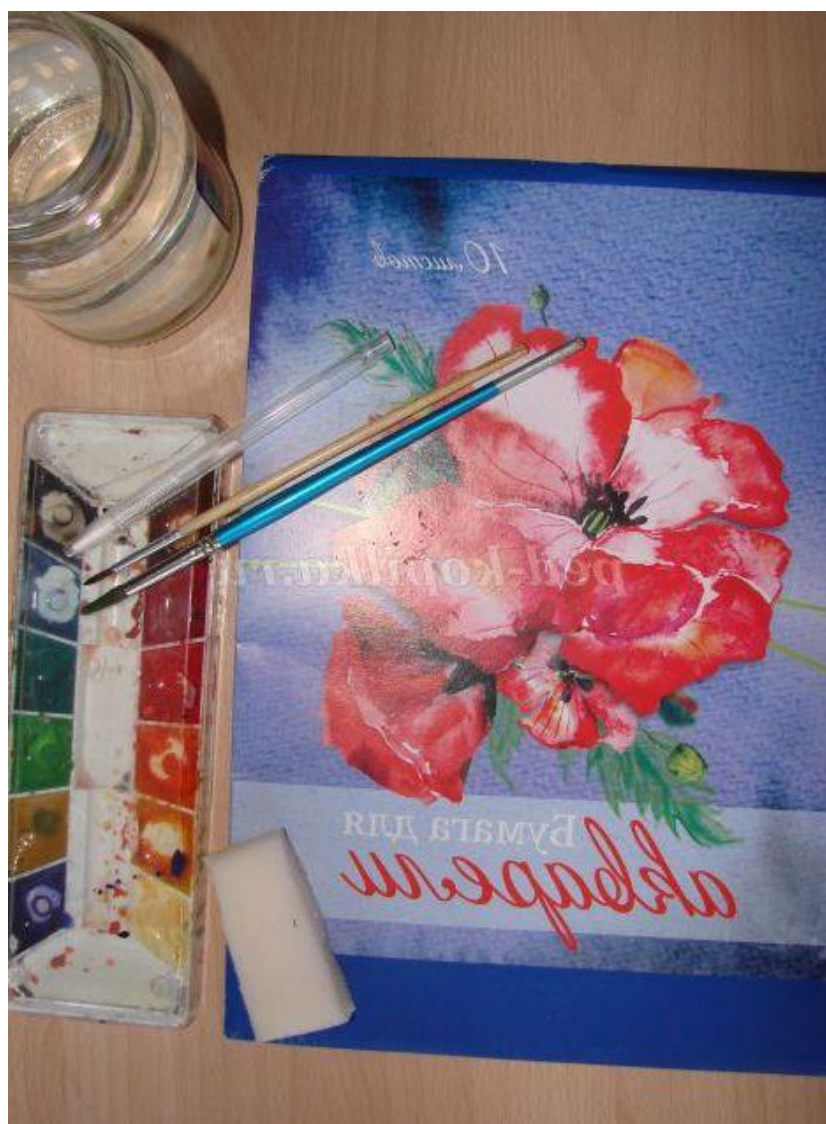
3. Проговорити молитву «Отче наш».
4. Заспівати «Ой у лузі червона калина».
5. Вигукнути, тримаючись за руки «Ми – непереможні!»
6. Заспівати гімн України.

По завершенню, всі повертаються у зал і танцюють руханку «Пес Патрон».

(<https://www.youtube.com/watch?v=foFUavVgKg4>)

Додаток 7

Мета: ознайомити з нетрадиційною технікою малювання «Видування», зняти втому, підняти настрій, самооцінку. Для роботи нам знадобиться:

Акварель, ручка без стрижня або коктейльна трубочка, аркуш білого паперу для акварелі А4, шматочок поролону, баночка з чистою водою.

Етапи роботи

1. Змочіть аркуш паперу чистою водою

2. Нанесіть жовту фарбу на сірий фон, потім додаємо помаранчеву, червону, синю, фіолетову фарби

3. На фон внизу малюнка нанесіть темну фарбу (синю, коричневу). Це фон для нашої майбутньої композиції. Фон повинен висохнути.

4. На висохлий фон внизу малюнка нанесіть рідко темну фарбу (синьо - зелену, чорну, коричневу)

5. Подуйте з соломинки на фарбу, але не зверху, а ніби штовхаючи її вперед. Щоб отримати дрібні гілочки, соломинкою під час видування потрібно покрутити з боку в бік.

6. Коли малюнок висохне, попросіть вставити його в рамку.

Поки фон підсихає, пропонуємо дітям погратися в «малювалочки».

Беремо чистий аркуш паперу і олівці. Читаємо вірші, а вони малюють те, що чують. Є не один вірш, який можна розповідати в процесі малювання. При цьому процес створення картини проходить незвично і цікаво. Спочатку ви самі будете розповідати кумедні вірші і показувати, що і як малювати. А незабаром і дитина стане повторювати прості рядки і малювати вже самостійно. Тварини, люди, будинки і казкові персонажі будуть з'являтися на папері самі собою.

Додаток 8

Невидимі чорнила з лимонного соку

Пропонуємо залишити невидиме секретне послання для агента. Нам знадобиться папір, лимон і йод.

Щоб зробити простий хімічний «фокус», доведеться заглянути у холодильник і аптечку. Спершу вичавимо трохи лимонного соку і за допомогою пензлика напишемо послання на папері. Після висихання нанесемо на білий аркуш йод – реакція з паперовим крохмалем пофарбує фон, а ділянки, просякнуті соком, залишаться білими. Так ми зможемо прочитати зашифровані букви.

Матеріали:

- сік з лимона;

- пензлик;
- акварельний лист;
- ватний диск;
- водний розчин йоду (можна розчин Люголю з гліцерином).

Хід роботи:

Напишіть текст лимонним соком на цупкому папері. Дайте час на висихання.

Змочіть ватний диск йодом та покрийте білий аркуш з невидимим текстом. Спершу ви побачите жовто-коричневі плями на поверхні, але згодом цей шар перетвориться на фіолетовий фон, по якому проступлять білі літери.

Ось так видовишно йод взаємодіє з крохмалем у складі паперу, а лимонний сік сповільнює реакцію.

ЖИВИМО ЗА УКРАЇНСЬКОЮ ХАРТІЄЮ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

методичний посібник кращих розробок виховних програм для
школи вихідного дня із формування цінностей у часи війни з
російськими загарбниками

м. Тернопіль, 07 червня 2023 року

Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, О. З. Хома, І. М. Вітенко,
О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. 648 с.

Видавець – ТОКІППО

Адреса для кореспонденції: 46027, м. Тернопіль, вул. Громницького, 1

Електронна пошта: admin@ippro.edu.te.ua

Веб-сторінка: <http://ippro.edu.te.ua>

Тел.: (0352) 43-57-83

Підписано до друку 07.06.2023 р. Здано до друку 09.06.2023 р.

Формат 60 на 84\16. Папір офсетний. 46027, м. Тернопіль,
вул. Громницького, 1.

